T.C.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

SURİYELİ GÖÇLERİ VE GÖÇ YÖNETİMİ: SINIR GÜVENLİĞİNE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mehmet KARA

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Soner AKIN

Hatay-2024

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

SURİYELİ GÖÇLERİ VE GÖÇ YÖNETİMİ: SINIR GÜVENLİĞİNE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mehmet KARA

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Soner AKIN

Hatay-2024

ONAY

MEHMET KARA tarafından hazırlanan ***"SURİYELİ GÖÇLERİ VE GÖÇ YÖNETİMİ: SINIR GÜVENLİĞİNE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR"*** adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile ***SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ*** olarak kabul edilmiştir.

27/09/2024

Jüri Üyeleri	**İmza**
Doç. Dr. Soner AKIN (Tez Danışmanı - Başkan)	
Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ (Üye)	
Doç. Dr. Tuğba YOLCU (Üye)	

Mehmet Kara tarafından hazırlanan ***"Suriyeli Göçleri ve Göç Yönetimi: Sınır Güvenliğine Stratejik Yaklaşımlar"*** adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

…./…./2024

Doç. Dr. Sinan ERDOĞAN
Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

(27/09/2024)

Mehmet KARA

ÖNSÖZ

Bu tez çalışması, "Suriyeli Göçleri ve Göç Yönetimi: Sınır Güvenliğine Stratejik Yaklaşımlar" başlığını taşıyan araştırmanın sonucunda ortaya çıkmıştır. Çalışma, Suriye'den Türkiye'ye yönelen göç hareketlerinin yönetimi üzerine odaklanmakta ve bu süreçte sınır güvenliği stratejilerinin nasıl geliştirildiğini incelemektedir. Türkiye'nin coğrafi ve politik konumu, göç politikalarının tasarımında ve uygulanmasında stratejik bir önem taşımaktadır. Bu tezin amacı, göç ve sınır güvenliği arasındaki ilişkiyi kapsamlı bir şekilde değerlendirmek ve bu çerçevede Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı zorluklar ve fırsatları ortaya koymaktır.

Bu süreçte, araştırmamın her aşamasında yanımda olan ve desteğini esirgemeyen başta ailem olmak üzere, bana rehberlik eden tüm hocalarıma içten teşekkürlerimi sunarım. Danışmanım Doç. Dr. Soner Akın'a, yol gösterici fikirleri ve teşvik edici tavsiyeleri için sonsuz minnettarım. Ayrıca, çalışmanın gelişiminde büyük katkıları olan meslektaşlarım ve arkadaşlarıma da teşekkürlerimi iletmek isterim. Umarım bu çalışma, göç yönetimi ve sınır güvenliği konularında gelecekte yapılacak araştırmalara yeni bir bakış açısı sunar ve bu alanda faydalı bir kaynak olur.

Mehmet KARA

SURİYELİ GÖÇLERİ VE GÖÇ YÖNETİMİ: SINIR GÜVENLİĞİNE STRATEJİK YAKLAŞIMLAR

Mehmet KARA

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2024

Danışman: Doç. Dr. Soner AKIN

ÖZET

Bu tez çalışmasının amacı, Suriyeli kitlesel göç hareketlerinin Türkiye üzerindeki etkilerini analiz etmek ve bu bağlamda sınır güvenliği stratejilerinin nasıl şekillendirildiğini incelemektir. Araştırma, göç yönetimi ve sınır güvenliği arasındaki ilişkinin derinlemesine bir değerlendirmesini yaparak, Türkiye'nin göç yönetimi süreçlerinde karşılaştığı zorlukları ve fırsatları ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, modern sınır güvenliği politikaları ve teknolojik gelişmelerin bu süreçlere olan etkisi üzerinde durulmaktadır. Bu kapsamda çalışma, hem kamu yönetimi perspektifinden sınır güvenliği stratejilerinin analizini yapmakta hem de uluslararası işbirliği, veri analitiği ve diplomatik yaklaşımlar gibi küresel gelişmelerin göç yönetimine katkılarını incelemektedir. Ayrıca, insani ve sürdürülebilirlik odaklı yaklaşımlar ışığında, sınır güvenliğinin sadece fiziksel değil aynı zamanda toplumsal boyutlarını da ele almakta ve göç politikalarının toplum üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma, göç yönetiminin ve sınır güvenliği stratejilerinin geliştirilmesi için kamu yönetimi, teknoloji ve insani yaklaşımların entegrasyonunun kritik öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle siber güvenlik ve sınır güvenliğinin iç içe geçtiği günümüz dünyasında, teknolojinin sınır yönetimi süreçlerinde oynadığı rol önemli bir bulgu olarak öne çıkmıştır. Bu çalışmanın bulguları, Türkiye ve benzeri ülkelerde göç ve sınır güvenliği politikalarının iyileştirilmesi için yeni bir perspektif sunmayı hedeflemektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Suriyeli Göçleri, Göç, Göç Yönetimi, Sınır Güvenliği, Stratejik Göç

SYRIAN MIGRATIONS AND MIGRATION MANAGEMENT: STRATEGIC APPROACHES TO BORDER SECURITY

Mehmet KARA
Department of Political Science and Public Administration, Master Thesis, 2024
Advisor: Assoc. Prof. Dr. Soner AKIN

ABSTRACT

The aim of this thesis is to analyze the impact of Syrian mass migration movements on Turkey and to examine how border security strategies are shaped in this context. The research provides an in-depth evaluation of the relationship between migration management and border security, highlighting the challenges and opportunities Turkey faces in its migration management processes. It also emphasizes the influence of next-generation border security policies and technological developments on these processes. In this context, the study analyzes border security strategies from the perspective of public administration and examines how global developments such as international cooperation, data analytics, and diplomatic approaches contribute to migration management. Additionally, from the standpoint of human-centered and sustainability-focused approaches, the study addresses not only the physical but also the societal dimensions of border security and explores the impact of migration policies on society. In conclusion, this research reveals the critical importance of integrating public administration, technology, and humanitarian approaches in the development of migration management and border security strategies. Particularly in today's world, where cybersecurity and border security are closely intertwined, the role of technology in border management processes emerges as a significant finding. The results of this study aim to offer a new perspective for improving migration and border security policies in Turkey and similar countries.

KEY WORDS

Syrian Migrations, Migration, Migration Management, Border Security, Strategic Migration

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ……..……..…..**I**

ABSTRACT ……...……..**II**

İÇİNDEKİLER……...**III**

TABLOLAR LİSTESİ……...…...……...**III**

ŞEKİLLER LİSTESİ……... **IV**

KISALTMALAR……**V**

GİRİŞ……..……....**1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Suriyeli Göçleri ve Göç Yönetimi: Kavramsal ve Kuramsal Temeller

1.2. Göçün Dinamikleri ve Kavramsal Çerçeve…….9

1.3. Göçmen Statüleri ve Hukuki Tanımlar……..…… 14

1.3.1. Göçmen Kavramının Analizi……...14

1.3.2. Mülteci ve Sığınmacı Statülerinin İncelenmesi……...16

1.4. Göçe Sebep Olan Faktörler…… 18

1.4.1. Ekonomik Etkenler ve Göç……20

1.4.2. Doğal Afetler ve Çevresel Sebepler……23

1.4.3. Politik Faktörler ve Göç Hareketleri……...25

1.4.4. Sosyal Dinamikler ve Göç Eğilimleri……27

1.5. Göç Çeşitleri ve Kategorileri…… 31

1.5.1. Zorunlu ve Gönüllü Göçler……36

1.5.2. Geçici ve Sürekli Yer Değiştirmeler……...38

1.5.3. Ulusal ve Uluslararası Göçler……40

1.6. Göç Teorilerinin Değerlendirilmesi…… 41

1.6.1. Neoklasik Göç Teorileri…… 41

1.6.2. İtici ve Çekici Faktörler Modeli…… 43

1.6.3. Sosyal Ağlar ve Göç Teorisi……... 44

1.6.4. Merkez-Çevre İlişkileri ve Göç…….. 45

1.6.5. Göç Sistemleri Yaklaşımı……47

1.6.6. Kesişen Fırsatlar Teorisi…… 48
1.6.7. Parekh'in Üçlü Göç Sınıflandırması…….. 48
1.6.8. Yeni Göç Ekonomileri Kuramı……...49
1.6.9. Marksist Politik Ekonomi Kuramı ve Göç…… 49

İKİNCİ BÖLÜM
GÖÇÜN KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Göçün Kamu Yönetimi Boyutu……..……...51
2.2. Göçün Kamu Politikalarına Etkileri ve Yönetim Perspektifleri…….52
2.3. Kamu Yönetimi Süreçlerinde Göçün Rolü ve Önemi…… 59
2.3.1. Türkiye'de STK'lar ve Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Uyum Süreci…. 65
2.3.2. Suriyeli Göçmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar……66
2.4. Göç Yönetimi Açısından Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri……70
2.4.1. Suriyeli Kitlesel Göç Hareketlerinin Nedenleri…….. 75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SINIR GÜVENLİĞİ VE KAMU YÖNETİMİ İLİŞKİSİ

3.1. Sınır Güvenliği ve Kamu Yönetimi: Kesişim Noktaları…….79
3.2. Sınır Güvenliğinin Kamu Yönetimine Etkileri ve Stratejileri……80
3.3. Kamu Yönetimi Perspektifinden Sınır Güvenliği Politikalarının Analizi.86
3.4. Modern Sınır Güvenliği Stratejileri ve Kamu Yönetim Entegrasyonu…. 88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SIĞINMACI KRİZİ VE GÜVENLİK STRATEJİLERİ ANALİZİ

4.1. Suriyeli Sığınmacı Krizi: Güvenlik Stratejilerinin Kapsamlı Analizi……...91
4.2. Küresel ve Bölgesel Yaklaşımların Değerlendirilmesi……..92
4.2.1. Uluslararası İşbirliği ve Entegrasyon Çabaları…… 97
4.2.2. Bölgesel İşbirliği ve Entegrasyon Mekanizmaları……. 100
4.3. Teknoloji ve Veri Analitiğinin Rolü…… 102
4.3.1. Yeni Teknolojik Gelişmelerin Etkisi……..104
4.3.2. Büyük Veri Analitiğinin Kullanımı ve Faydaları……...106

4.4. Çok Taraflı İşbirliği ve Diplomatik Yaklaşımlar…….....107
4.4.1. Diplomatik Müzakerelerin Rolü……108
4.4.2. Uluslararası Anlaşmaların ve Antlaşmaların Etkisi…….. 109
4.5. Sürdürülebilirlik ve İnsani Yaklaşımlar……115
4.5.1. Sürdürülebilir Göç Yönetimi Stratejileri……...116
4.5.2. İnsan Haklarına Dayalı Yaklaşımların Önemi…….. 117
4.6. Eğitim ve Toplumsal Duyarlılık……. 118
4.6.1. Göç ve Sınır Güvenliği Konularında Eğitim Programlarının Etkisi…..120
4.6.2. Toplumsal Tutumların Şekillenmesindeki Faktörler……. 121
SONUÇ ve ÖNERİLER…….……..123
KAYNAKÇA…… 128

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. AB Ülkelerinde Sınır Yönetiminde Yer Alan Kurumlar 85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Göçmen Kaçaklığından Kazanılan ve İnsani Yardım Miktarları (Milyar Dolar) 32
Şekil 2. Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göçün Cinsiyet Olarak Dağılımı (2021-2022)..... 35
Şekil 3. Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göçün En fazla Olduğu İlk 5 Yaş Grubu (2022)..... 36
Şekil 4. Türkiye'deki Suriyeliler ve Barınma Yerlerine Göre Dağılımı..... 39
Şekil 5. Göç Yönetiminden Göç Yönetişimine Doğru Geçiş 62
Şekil 6. Kitlesel Zorunlu Göçlere Neden Olabilecek Risk Faktörlerinin Yıllara Göre Risk Skorları (2015 – 2018)..... 76
Şekil 7. Amerika'nın Suriye'den Çekilmesi İle Birlikte Oluşturulan Güvenli Bölgenin Haritası 87
Şekil 8. Türkiye'nin Kara ve Deniz Kıyısı Sınır Uzunlukları..... 93
Şekil 9. Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Göç Sistemi 113

KISALTMALAR LİSTESİ

AB : Avrupa Birliği

AFAD : Afet ve Acil Durum Müdürlüğü

BM : Birleşmiş Milletler

BMMYK : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Bürosu

Dr : Doktor

DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü

ESY : Entegre Sınır Yönetimi

GİGM : Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

IMF : Uluslararası Para Fonu

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

SNHR : Suriye İnsan Hakları Ağı

STK : Sivil Toplum Kuruluşları

TDK : Türk Dil Kurumu

TOKİ : Toplu Konut İdaresi

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

YUKK : Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahati Hakkında Kanun ve Pasaport Kanunu

GİRİŞ
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

İnsanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu evrensel nitelikte olup, bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri yerlerden sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal sebeplere bağlı olarak ayrılmaları sonrasında hayatlarını devam ettirmek için başka mekânlara gitmeleri olarak tanımlanabilir. Göç olgusunu açıklayabilmek için 19. ve 20. yüzyıllarda birçok göç teorisi geliştirilmiştir. Bu göç teorileri kendi döneminde yaşanan göç hareketliliklerini açıklamakta yeterli iken, kendinden sonraki dönemde meydana gelen göç eylemini tanımlamakta zayıf kalmıştır. Günümüzde göç olgusunun kapsamı ve etki boyutunun değişmesine bağlı olarak mevcut göç teorilerinin göç kavramını açıklamada yetersiz kaldığı gerçeği tekrar gündeme gelmiştir. Suriyelilere yönelik yapılan çalışmalarda Suriyelilerin hukuki statüleriyle ilgili olarak "göçmen", "sığınmacı" ve "mülteci" kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı görülmüştür.

Göçün ve göçe bağlı geliştirilen politikaların anlaşılması için bazı kavramların açıklanması önemlidir. Göçmen, şemsiye bir terimdir. Temel olarak göçü gerçekleştiren kimse olarak tanımlanır ve pek çok farklı kategoride sınıflandırılabilir: mülteci, sığınmacı, vatansız, ülkesinde yerinden edilen gibi. Fakat göçmen kavramı tek başına daha pozitif bir anlam ifade eder ve kendi isteğiyle yer değiştiren bireyler için daha yoğun kullanılmaktadır. Zorunlu olarak göç edenler için de sığınmacı ve mülteci kavramları öne çıkmaktadır. Bu iki terimi kapsayan yerinden edilmiş kişiler kavramı da çoğunlukla zorunlu sebeplerden kendi ülkeleri içinde yer değiştirmeye zorlanmış bireyleri ifade eder. Sığınmacı, genellikle yerlerinde zulüm gören/görme ihtimali yüksek ya da zaruri sebeplerden ülkesini terk etmek durumunda kalan, başka ülkelerden korunma talep eden ve başvurunun sonucunu bekleyen bireylerdir.

Günümüz dünyasında ülkelerin sınırlarının hala önemini koruduğu bilinmek ile birlikte, göç süreçleri tüm ülkelerin devletleri tarafından yönetilmesi önem arz eden konuların başında gelmektedir. Göçler ulusal alanda yaşanabildiği gibi uluslararası alanda da yaşanabilmekte olup, ülkelerin bu konuda birlikte hareket etmesi, koordinasyon ve iş birliği içinde olması gerekmektedir. Bu süreç, stratejik bir öneme

sahip olup, yetersiz kalınan hususlarda başka aktörlere gereksinim duyulmakta ve farklı stratejiler yürütülmesi gerekmektedir

Sınır güvenliği ve göç yönetimi, modern devletlerin en önemli politika alanlarından biri haline gelmiştir. Bu iki kavram, ulusal güvenlik, toplumsal uyum, ekonomik kalkınma ve insan hakları gibi çok çeşitli alanları etkilemekte ve birbirleriyle doğrudan etkileşim halindedir. Bu bağlamda, sınır güvenliği ve göç yönetimi stratejilerinin kapsamlı bir çerçeve içinde ele alınması, ülkelerin hem güvenlik tehditlerine yanıt vermelerini hem de uluslararası insani normlara uyum sağlamalarını gerektirmektedir. Sınır güvenliği stratejileri, esas olarak bir ülkenin sınırlarına yönelik dış tehditleri önlemeye ve kontrol altına almaya odaklanmaktadır. Bu stratejiler arasında fiziksel sınır duvarları, gözetleme sistemleri, insansız hava araçları (İHA'lar), sınır devriyeleri ve teknolojik izleme sistemleri gibi çeşitli unsurlar yer almaktadır. Özellikle düzensiz göç hareketlerinin ve sınır aşan suç faaliyetlerinin arttığı bölgelerde, sınır güvenliği önlemleri daha katı ve karmaşık hale gelmektedir.

Ancak sınır güvenliği, yalnızca güvenlik boyutuyla sınırlı bir alan değildir. Göç yönetimi ile sıkı bir etkileşim içindedir. Göç hareketlerinin düzenlenmesi ve kontrol edilmesi, sınır güvenliği stratejilerinin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, sınır güvenliği stratejileri, düzenli göç akışlarını teşvik etmek ve düzensiz göçü engellemek için göç yönetimi ile entegre bir şekilde uygulanmalıdır. Özellikle yasa dışı göç ve insan kaçakçılığı gibi tehditlerin önlenmesi, sınır güvenliğinin temel amaçları arasında yer almaktadır. Ancak bu süreçte göçmen haklarının korunması da kritik bir öneme sahiptir, çünkü göç yönetimi yalnızca güvenlik değil, aynı zamanda insani bir boyut da taşımaktadır. Sınır güvenliği ve göç yönetimi, ulusal sınırları aşan uluslararası bir sorun olduğu için, etkin bir şekilde uygulanması uluslararası işbirliğini gerektirmektedir. Frontex gibi Avrupa Birliği sınır güvenlik ajansları, düzensiz göçle mücadele etmek ve üye ülkeler arasındaki sınır güvenliğini sağlamak için çeşitli stratejiler geliştirmektedir. Ayrıca, göçmenlerin geldikleri ya da transit geçtikleri ülkelerle yapılan geri kabul anlaşmaları, sınır güvenliğinin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Türkiye ile AB arasında imzalanan geri kabul anlaşması, düzensiz göç akışlarının kontrol altına alınmasında önemli bir örnektir. Bu tür anlaşmalar, göçmenlerin sınır dışı edilmesi süreçlerinde işbirliği yapılmasını ve göç yönetiminin daha etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır.

Sınır güvenliği stratejileri geliştirilirken, göçmenlerin haklarının korunması büyük önem taşımaktadır. Özellikle uluslararası hukukta yer alan mülteci hakları ve insani koruma ilkeleri, göç yönetimi stratejilerinin merkezinde yer almalıdır. Göçmenler, gerek transit süreçlerinde gerekse varış noktalarına ulaştıklarında temel haklara sahip olmalıdırlar. Bu kapsamda, sınır güvenliği stratejileri, yalnızca güvenliği artırmaya yönelik değil, aynı zamanda insan haklarını korumaya yönelik olmalıdır. Bu nedenle, göç yönetimi stratejileri geliştirilirken insani yardım kuruluşları, uluslararası göç örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapılmalıdır.

Modern sınır güvenliği ve göç yönetimi stratejilerinde teknoloji ve veri analitiğinin rolü giderek artmaktadır. Yapay zeka (AI), büyük veri analitiği ve biyometrik sistemler, sınır geçişlerinin izlenmesi ve düzenlenmesi süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, ABD'nin sınır güvenliği stratejileri kapsamında kullanılan yüz tanıma sistemleri ve insansız hava araçları, düzensiz göçmenlerin tespit edilmesini ve sınır güvenliğinin sağlanmasını büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır. Benzer şekilde, Avrupa Birliği'nin Smart Borders projesi, AB üye ülkeleri arasındaki sınır geçişlerini izlemek ve yönetmek için ileri teknolojiler kullanmaktadır. Veri yönetimi ve teknolojik yenilikler, göç yönetimi süreçlerini daha verimli ve etkin hale getirirken, aynı zamanda bu süreçlerin insan haklarına uygun bir şekilde yürütülmesini sağlamaktadır. Ancak teknolojiye dayalı sınır güvenliği stratejilerinin uygulanmasında, kişisel verilerin korunması ve göçmenlerin özel hayatına saygı gösterilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, sınır güvenliği ve göç yönetimi stratejilerinde teknolojinin kullanımı, insani ve hukuki normlarla dengelenmelidir.

Sınır güvenliği ve göç yönetimi, aynı zamanda sosyoekonomik ve politik dinamikler ile de yakından ilişkilidir. Göç hareketlerinin ekonomik nedenlerle olduğu kadar, savaşlar, çatışmalar ve politik baskılar nedeniyle de arttığı bilinmektedir. Dolayısıyla, sınır güvenliği stratejileri ve göç yönetimi politikaları, bu sosyoekonomik ve politik gerçeklikleri göz önünde bulundurmalıdır. Kaynak ülkelerdeki istikrarsızlıkların giderilmesi, göç akışlarının azalmasına ve düzensiz göçün önlenmesine yardımcı olabilir. Bu çerçevede, AB'nin menşe ülkelerle yaptığı kalkınma yardımları ve göçün nedenlerine yönelik çözümler sunan politikaları, sınır güvenliği stratejilerine entegre edilmektedir. Sınır güvenliği ve göç yönetimi arasındaki etkileşim, çok katmanlı ve kompleks bir süreçtir. Bu iki strateji alanı,

yalnızca güvenlik perspektifinden ele alınmamalı, aynı zamanda insan hakları, uluslararası iş birliği, teknoloji ve sosyoekonomik faktörler gibi unsurlarla entegre bir yaklaşımla yönetilmelidir. Düzenli göçü teşvik eden, düzensiz göçü önleyen ve göçmen haklarını koruyan bir sınır güvenliği stratejisi, uluslararası toplumun karşı karşıya olduğu en önemli sınavlardan biridir. Hem kaynak ülkeler hem de göçmenleri kabul eden ülkeler için bu stratejilerin dengeli bir şekilde geliştirilmesi, küresel göç krizlerinin etkili bir şekilde yönetilmesini sağlayacaktır.

Suriye'deki iç savaşın 2011 yılında başlamasıyla birlikte, Türkiye büyük bir Suriyeli sığınmacı akınına maruz kalmıştır. Sınır güvenliği ve göç yönetimi politikaları bu süreçte yeniden şekillendirilmiş, Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında imzalanan 2016 Geri Kabul Anlaşması gibi uluslararası iş birlikleri devreye sokulmuştur. Ancak, Suriyeli sığınmacıların durumu, sadece güvenlik perspektifiyle ele alınamayacak kadar karmaşık bir sosyoekonomik ve insani kriz yaratmıştır. Türkiye, bu sığınmacıların büyük bir kısmını barınma, eğitim ve sağlık gibi hizmetlerle desteklemeye çalışırken, sınır güvenliği ve göç yönetimi stratejileri, düzensiz göçü kontrol altına alma ve bu büyük nüfusu topluma entegre etme çabalarını dengelemek zorunda kalmıştır. Sığınmacıların geçici barınma merkezlerinde ve şehirlerde yaşamalarını düzenlemek, sınır güvenliğinin korunması kadar toplumsal uyum politikalarıyla da entegre edilmiştir. Bu bağlamda, sınır güvenliği sadece bir güvenlik meselesi değil, aynı zamanda göçmen hakları, toplumsal entegrasyon ve ekonomik dengeyi gözeten daha geniş bir yönetişim alanı haline gelmiştir.

Modern göç yönetimi ve sınır güvenliği stratejilerinin ele alındığı tez çalışmasındaki birinci bölümde ilk olarak göç kavramı kuramsal olarak irdelenmiştir. Bu kapsamda göç olgusu incelenerek göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramlarının ortak ve farklı noktalarına değinilmiştir. Bölümün devamında göçün nedenleri irdelenmiş ve bu kapsamda ekonomik, doğal, siyasi ve sosyal olmak suretiyle dört ana neden ayrı ayrı açıklanmıştır. Çalışmanın daha sonraki kapsamının temellendirilmesi doğrultusunda bölümün devamında literatürde yer alan tüm göç kuramlarına yer verilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde göç ve kamu yönetimi arasındaki ilişki irdelenmiş bu kapsamda göçün kamu politikaları üzerindeki etkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde sınır güvenliği ve kamu yönetimi arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu kapsamda sınır güvenliğinin kamu yönetim süreçleri üzerindeki etkisi kamu yönetimi perspektifinden sınır güvenliği ve modern sınır güvenliği stratejileri ve kamu yönetim entegrasyonu gibi konulara değinilmiştir.

Bu araştırma, yüzyıllardır dünya genelinde yaşamını sürdüren ve bu toprakların eski milletlerinden olan halkların evrensel süreklilikte geçirmiş oldukları aşamalarının yanında göç ettikleri halklar tarafından bakıldığında en son kopukluk sınırı olan göç hareketlerinin toplum üstündeki değişimlerini detaylı bir şekilde masaya yatırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada, siyasi rejimlerin egemenliği altında olmalarına rağmen yüzyıllardır kimliklerini ve kültürlerini muhafaza etmeyi başaran toplumların, özellikle son dönemlerde şahıslarına yöneltilen sistemli politikaların karşısındaki milli kişiliklerini ve kültürel varlıklarını koruma çabaları ele alınacaktır. Dünya genelinde yaşanan göç hareketleriyle birlikte uluslararası kamuoyunun gündemine taşınan toplumların bu süreçlerde gösterdikleri direnç, başka ülkelere göçleri, göç sırasında ve sonrasında karşılaştıkları sorunlar araştırmanın odak noktalarından biridir. Ayrıca, araştırmanın dördüncü bölümünde yeni nesil göç hareketleri bağlamında göç yönetimi ve sınır güvenliği stratejilerinin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Tüm bu çerçevede, ülke siyasetinde ve toplumlar üzerinde gelişen sosyo-kültürel sorunların kökeninde stratejik olarak toplumlara karşıt düşünce akımlarının etkili olduğu vurgulanacaktır.

Bu araştırmanın kavranabilir olması açısından ilk başta göç eden halkların direkt veya dolaylı şekilde incelemiş araştırma-inceleme çalışmaları elde edilip detaylı arşiv araştırması yapılmıştır. Sonrasında konularla ilişik telif ve tetkik çalışmalar özenle okunarak irdelendikten sonra fişlenmiş ve günümüzde kabul gören bilimin ana disiplinlerinden olan karşılaştırmalı analiz tekniği ile çalışma cümlelere dökülmüştür. Bahsedilen bu adımlar bittikten sonra çalışma, giriş, bölümler, sonuç ve öneriler, kaynakça, ekler ve diğer kısaltma listeleri de oluşturularak neticeye erdirilmiştir.

Özetle, bu çalışmanın kapsamı Suriyeli göçlerini ve göç yönetimini kavramsal ve kuramsal bir çerçevede ele alarak, göçün kamu yönetimi üzerindeki etkilerini ve sınır güvenliği ile olan ilişkisini derinlemesine incelemektir. Göçün dinamikleri, göçmen statüleri, göçe sebep olan faktörler ve göç teorilerinin değerlendirilmesi gibi temel konuları kapsayan çalışma, aynı zamanda kamu politikaları, göç yönetimi

süreçleri ve sığınmacı krizine yönelik güvenlik stratejilerini analiz etmektedir. Ancak, çalışmanın sınırlılıkları arasında sadece Suriyeli göçlerine odaklanması, diğer göç hareketlerinin ve farklı coğrafi bölgelerin kapsam dışında kalması yer almaktadır. Ayrıca, teorik ve kavramsal ağırlıklı bir yaklaşım benimsendiği için pratik uygulamalara ve güncel saha verilerine yeterince yer verilmeyebilir.

.

BİRİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Suriyeli Göçleri ve Göç Yönetimi: Kavramsal ve Kuramsal Temeller

Göç olgusu, genel tanımı ve tarihsel gelişimiyle birlikte ele alındığında, sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal dinamikleri de nasıl şekillendirdiğini anlamamıza yardımcı olur. Farklı dönemlerde ve coğrafyalarda göçün nasıl tezahür ettiğini bilmek, günümüz göç hareketlerini daha iyi yorumlamamızı sağlar. Göç hareketlerine katılan bireyler, hukuki ve sosyal statülerine göre göçmen, mülteci veya sığınmacı olarak sınıflandırılır; bu kavramların uluslararası hukuk ve politikalar çerçevesindeki anlamlarını detaylandırmak, politika geliştirme ve insani yardım konularında doğru adımlar atılması için kritiktir. Göçü tetikleyen ekonomik, doğal, siyasi ve sosyal nedenler, göçün çok boyutlu yapısını ortaya koyar ve bu faktörlerin incelenmesi, etkin göç politikalarının tasarlanması için gereklidir. Göç hareketlerinin zoraki-istekli, geçici-kalıcı ve iç-dış göç gibi farklı türlere ayrılması, göçmenlerin deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları anlamamıza olanak tanır, böylece göçün bireyler ve toplumlar üzerindeki etkilerini daha iyi değerlendirebiliriz. Göç olgusunu açıklamaya çalışan neoklasik kuramlar, itme-çekme kuramı, ilişkiler ağı kuramı gibi farklı teorik yaklaşımlar, göçün nedenleri ve sonuçları hakkında derinlemesine bir anlayış sunarken, Marksist politik ekonomi kuramı gibi eleştirel yaklaşımlar göçün yapısal ve sistemik boyutlarını sorgular. Bu başlıkların incelenmesi, çalışmamızın kavramsal ve kuramsal çerçevesini güçlendirerek, göç olgusunun nedenleri, türleri ve teorik açıklamaları üzerine detaylı bir analiz yapmamızı sağlar. Böylece, konunun derinlemesine anlaşılması ve doğru politikaların geliştirilmesi mümkün olurken, bu kapsamlı yaklaşım çalışmamızın bilimsel niteliğini artırarak akademik literatüre katkıda bulunmamıza yardımcı olur.

Göç yönetimi ve sınır güvenliği konularının, sosyal uyumdan önce ele alınmasının strateji planlamasında büyük bir önemi bulunmaktadır. Göç süreçleriyle başa çıkmak ve sınır güvenliğini sağlamak, ülkelerin sosyal dokusu, ekonomik yapısı ve ulusal güvenliği üzerinde doğrudan etkiler yaratmaktadır. Bu konuların, sosyal uyum stratejilerinden önce ele alınması gerektiği, göçün düzenli ve kontrollü bir

şekilde gerçekleşmesinin sağlanması açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bunun en temel sebeplerinden biri, kontrolsüz göç akışlarının, varış ülkesinin güvenlik tehditleriyle karşı karşıya kalmasına ve kamu düzeninin bozulmasına yol açabilmesidir. Sınır güvenliği ve göç yönetimi, düzensiz göç hareketlerinin engellenmesi, yasadışı göçmen akışlarının kontrol altına alınması ve uluslararası terörizm, insan kaçakçılığı gibi güvenlik tehditlerine karşı tedbirler alınmasını sağlar. Bu nedenle, göçmenler ülkeye giriş yapmadan önce, sınır güvenliğinin sağlanması ve göçmenlerin yasal çerçevede kontrol edilmesi, sosyal uyum stratejilerinin başarılı olabilmesi için bir ön koşul olarak değerlendirilmelidir.

Sınır güvenliği, düzensiz göç hareketleri ile birlikte terörizm, insan kaçakçılığı ve uyuşturucu ticareti gibi ciddi tehditlerin önlenmesi için gereklidir. Eğer bu tehditler sınır güvenliği sağlanmadan ülke içine sızarsa, sadece göçmenlerin değil, aynı zamanda yerel halkın güvenliği tehlikeye girebilir. Bu bağlamda, göç yönetimi ve sınır güvenliğinin sosyal uyumdan önce ele alınması, güvenlik risklerinin bertaraf edilmesi açısından stratejik bir önem taşır. Göç hareketlerinin düzensiz bir şekilde gerçekleşmesi, varış ülkesinin sosyal ve ekonomik yapısında ciddi baskılara yol açabilir. Sınır güvenliği ve göç yönetimi, göçmen akışlarının düzenlenmesi ve ülkenin mevcut kapasitesine göre yönetilmesi için hayati bir rol oynar. Kontrollü ve düzenli bir göç süreci, hem yerel halkın hem de göçmenlerin uyum sürecini daha kolay hale getirir. Bu yüzden, göçmenlerin topluma entegrasyonu ve sosyal uyum sağlanmadan önce, göç akışlarının düzenli ve sürdürülebilir olması için sınır güvenliği ön planda tutulmalıdır. Sınır güvenliği ve göç yönetimi, varış ülkesinin kaynaklarını etkili ve verimli bir şekilde kullanabilmesi açısından da büyük bir öneme sahiptir. Düzensiz göçmen akışları, sağlık, eğitim, barınma gibi sosyal hizmetlerde ani yüklenmelere yol açabilir. Bu da ülkenin kaynaklarını zorlayarak, sosyal uyum politikalarının hayata geçirilmesini zorlaştırabilir. Sınır güvenliği ve göç yönetimi, bu tür baskıları minimize etmek ve kaynakların daha planlı bir şekilde kullanılmasına olanak tanımak için kritik rol oynar. Göç yönetimi ve sınır güvenliği, yerel halk ile göçmenler arasında oluşabilecek toplumsal gerilimlerin önüne geçmek için önemli bir adımdır. Eğer göç akışları kontrolsüz şekilde artarsa, yerel halk arasında işsizlik, barınma ve sosyal hizmetlere erişim gibi konularda endişeler oluşabilir. Bu tür gerilimler, yerel halkın göçmenlere karşı olumsuz bir tutum geliştirmesine yol açabilir. Bu nedenle, göçmenlerin kontrollü bir şekilde ülkeye kabul edilmesi ve sınır güvenliği

sağlanmadan sosyal uyuma odaklanılması, bu tür toplumsal gerilimlerin önlenmesi açısından önemlidir.

Sınır güvenliği ve göç yönetimi, bir ülkenin göçmen hareketlerini kontrol altında tutması ve güvenlik tehditlerine karşı etkin bir koruma sağlaması için öncelikli olarak ele alınmalıdır. Bu konuların sosyal uyumdan önce değerlendirilmesi, göçmenlerin düzenli ve güvenli bir şekilde entegrasyonunu sağlamak için bir gerekliliktir. Güvenlik, ekonomik istikrar ve toplumsal huzurun korunması adına göç akışlarının kontrol altına alınması, sadece sınır güvenliğinin değil, aynı zamanda sosyal uyum politikalarının başarısında da belirleyici bir rol oynar. Sınır güvenliği ve göç yönetimi süreçleri sağlıklı bir şekilde işletildiğinde, sosyal uyum politikaları daha başarılı sonuçlar verebilir ve toplumun tüm kesimleri bu süreçten olumlu etkilenir. Strateji planlamasında bu iki alanın entegrasyonu, göç yönetimi politikalarının sürdürülebilir ve insani bir çerçevede uygulanmasını sağlar. Suriyeli sığınmacılar, 2011'de başlayan iç savaş sonrası ülkelerinden kaçarak güvenli bölgelere yerleşen kişilerdir. Göç kavramı tarihsel olarak farklı statülerde tanımlanmış ve Suriyeli sığınmacılar da bu kavramın bir yansımasıdır. Göçmen, mülteci ve sığınmacı statülerinin incelendiği bağlamda, göç yönetimi ve sınır güvenliği stratejilerinin sosyal uyumdan önce ele alınmasının önemi belirginleşmektedir. Bu bağlamda, göçün dinamikleri, politik ve ekonomik faktörler gibi itici ve çekici unsurlar göz önüne alındığında, düzensiz göçü engellemek ve kaynakları etkin kullanmak stratejik bir gerekliliktir. Suriyeli sığınmacılar özelinde, sosyal uyum stratejilerinin başarılı olabilmesi için önce sınır güvenliğinin ve göç yönetiminin sağlanması gerektiği, göç sistemleri yaklaşımı ve göç teorileri ışığında daha da anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda, göç yönetimi, sınır güvenliği ve sosyal uyum konularının daha derinlemesine anlaşılabilmesi için, göçün dinamiklerine, göçmen statülerine ve göçe sebep olan faktörlere dair kuramsal ve kavramsal çerçevenin kapsamlı bir incelemesi gerekmektedir. Bu inceleme, hem göç hareketlerinin arka planını hem de bu hareketlerin yönetimine dair stratejik yaklaşımları açıklığa kavuşturacaktır.

1.2. Göçün Dinamikleri ve Kavramsal Çerçeve

Yapılan pek çok tanımlamadan yola çıkarak göç, insanların bulundukları yerlerden geçici olarak ya da tamamen ayrılarak başka yerlere hareket etmeleri olarak

ifade edilebilir. Geniş kapsamlı olarak ise, siyasi, sosyal ve ekonomik gibi birçok unsurun hayatlarını olumsuz etkilemesinden dolayı bölgede bulunan insanların başka bir bölgeye ikamet etmeleri olarak tanımlanabilir. Göç olgusunun mekânsal boyutu, ikamet ülkesi sınırları içinde ya da dışında herhangi bir yön, mesafe bağlamında herhangi bir alt/üst sınır bulunmayan yer değiştirme olarak ele alınabilir. Fakat elbette insanların ev değiştirmeleriyle savaştan kaçarak ülke değiştirmeleri sonucu oluşan göçlerin sonuçları farklı olacaktır. Ayrıca göç, insanlar tarafından gönüllü olarak yapılabildiği gibi zaruri şekilde de ortaya çıkabilir (Lee, 1966: 50). Genel olarak kabul edilen, 100 ila 200 bin yıl önce insanoğlunun Afrika'da evrimleştiğini ve buradan da Avrasya'ya ve dünyanın geri kalanına göç yoluyla yayıldığını öngören "Afrika'dan Çıkış (Out of Africa)" (Templeton, 2002: 45) teorisi gibi tarihin başlangıcına dayandırılabilecek göç olgusu insanlık için büyük öneme sahiptir.

Göç olgusu, insanlık tarihi boyunca toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını derinden etkileyen karmaşık bir fenomendir. Bu nedenle, çalışmamızda göç konusunu detaylı bir şekilde ele almak, kavramsal ve kuramsal çerçevemizi sağlam temellere oturtmak adına büyük önem taşımaktadır. 4. Yüzyılda Orta Asya kavimleri tarafından gerçekleştirilen, kuraklık, askeri tehdit gibi birçok nedenden dolayı ortaya çıkan Kavimler Göçü, tarihteki en büyük göçlerden birisi olarak nitelendirilmektedir. Kavimler göçü sonrasında Dünya üzerindeki toplumlarda pek çok köklü değişim meydana gelmiştir. Amerika Kıtasına yapılan göç ise, en büyük kıtalararası göç olarak değerlendirilmektedir. Kıtaya göçler, 16. Yüzyıl sonrası yoğun şekilde devam etmiştir. Göçün kendisi bu denli eski olmasına rağmen, bu olgunun kavramsallaştırılması ve araştırma alanı haline gelmesi oldukça yeni bir durumdur. 1871 yılında Kraliyet İstatistik Topluluğu'ndan Dr. William Farr nüfus sayımları sonuçlarına göre göç kavramını kabaca tanımlamıştır. Göçün teorik olarak ilk kez E.G. Ravenstein (1885) tarafından "Göç Kanunları"nın tanımlanmasıyla ele alındığı görülmektedir. Bu tanımlamada göç, çoğunlukla işgücü piyasasındaki talebi karşılamak, daha iyi ekonomik gelir elde etmek amacıyla insanların yer değiştirmeleri olarak ele alınmaktadır. Sübjektif kanunları belirlenmiş olsa da uluslararası sistemin anarşik yapısı, bağlayıcı bir otoritenin olmaması ve pek çok farklı disiplinin üstünde çalışması gibi nedenlerle göç ve göçle ilgili çoğu kavramın herkes tarafından kabul edilen kesin bir tanımı bulunamamaktadır. Fakat kesin olarak ortaya konacak tek şey göçün beşeri boyutlarının yadsınamayacağıdır. Göçler günümüzde genellikle;

- Ekonomik,
- Siyasi,
- Çevresel,
- Kültürel,
- Eğitim,
- Dini

Nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Geniş kapsamla ele alınan göç kavramı, farklı etmenlerden dolayı da ortaya çıkabilmektedir.

TDK (2022) göç kavramını, "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret" şeklinde tanımlar. Yeni yerleşimlere ve yeni toplumlara yönelen hareketler, hayatta kalma stratejilerinin yansıması, beklentilerin devrimi, toplumsal olarak özgürleşme süreçleri, bireysel seçimler, kamusal politikalara karşı bağımsız bireylerin ortaya çıkardığı süreçler, yoksullukla en eski mücadele biçimi ve devletlerin politikalarına karşı bireyler tarafından ortaya koyulan irade biçimi gibi pek çok farklı alanda ve anlamda göç tarihsel süreç içinde tanımlanmaya çalışılmıştır (Düvell, 2006: 224; Şemşit, 2010: 16-18). Göçün öznel boyutunu ilk olarak ortaya koyan Max Weber'e göre gizli bir grev ve bireysel özgürlükler düşünceleriyle desteklenen sınıf mücadelesinin başlangıcı olan göç, asıl olarak halihazırdaki despot toprak sahipleri ve onların ataerkil sistemlerinden bir kaçış hareketidir (Hanke, Hübinger ve Schwentker, 2012: 59-63). BM bünyesinde kurulmuş Uluslararası Göç Örgütü göçü, "Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri" olarak tanımlamaktadır. Ravenstein ve Lee'den modern zamana kadar yapılan tüm tanımlamaların kesiştiği nokta yer değişimi unsurunun olmasıdır. İnsani göç, belirli bir düzende gerçekleşmeyerek, içinde çok farklı unsur ve sebebin bir araya gelmesiyle, hayvanlarca yapılan biyolojik göçten ayrılmaktadır. İnsani göç, en geniş anlamıyla bireysel, ekonomik, siyasi ya da zorlayıcı sebeplerden ötürü insanların yerlerinden mesafe ve zaman fark etmeksizin toplumsal, coğrafi ve kültürel olarak başka yerlere yerleşim amacıyla ya da daha sonra geri dönmek için yaptıkları hareketliliklerdir. Göçün sebeplerinin ardında insanın doğasında bulunan, içgüdüsel olarak kendisi için iyi, güvenli ve güzel olanı bulma dürtüsünün olduğu söylenebilir. İnsanları bu göçlere

zorlayan sosyal, siyasi, ekonomik nedenler ya da zorunluklar gibi soyut olguların yanında doğal afetler ve savaş gibi fiziki nedenler de olabilir. Gönüllü ya da zorunlu göçmenler, ayrılma kararı alırken, bir varış noktasına seyahat ederken ve bazen de varış noktasına ulaştıklarında olumsuz koşullarla karşı karşıya kalmaktadır. Yerinden edilmiş kişiler genellikle hayatlarını riske atmaya, insanlık dışı koşullarda seyahat etmeye zorlanırlar; ayrıca sömürü ve istismara da açıktırlar. Hâlihazırdaki risk faktörleri, uyuşturucu/silah kaçakçılığı, zorla çalıştırma veya seks işçiliği gibi yasa dışı faaliyetler için onları sömüren kaçakçıların ve insan tacirlerinin katılımıyla daha da artabilir. Göçmenler, yolculukları boyunca gönüllü olarak insan kaçakçılarının yardımını da isteyebilirler. Kaçakçılığın yasa dışı doğası göz önüne alındığında, kaçakçılar hedeflerine yakalanmadan ulaşmak için tehlikeli yöntemler kullanabilir; göçmenleri pek çok zarara maruz bırakabilir. Örnekler arasında terk edilme, sömürüye maruz kalma, tehlikeli ulaşım koşulları ve zorlu ortamlara maruz kalma nedeniyle ölüm bile sayılabilir (Ferreira, 2019: 33, 41-45).

Göçün ve göçe bağlı geliştirilen politikaların anlaşılması için bazı kavramların açıklanması önemlidir. Göçmen, şemsiye bir terimdir. Temel olarak göçü gerçekleştiren kimse olarak tanımlanır ve pek çok farklı kategoride sınıflandırılabilir: mülteci, sığınmacı, vatansız, ülkesinde yerinden edilen gibi. Fakat göçmen kavramı tek başına daha pozitif bir anlam ifade eder ve kendi isteğiyle yer değiştiren bireyler için daha yoğun kullanılmaktadır. Zorunlu olarak göç edenler için de sığınmacı ve mülteci kavramları öne çıkmaktadır. Bu iki terimi kapsayan yerinden edilmiş kişiler kavramı da çoğunlukla zorunlu sebeplerden kendi ülkeleri içinde yer değiştirmeye zorlanmış bireyleri ifade eder. Sığınmacı, genellikle yerlerinde zulüm gören/görme ihtimali yüksek ya da zaruri sebeplerden ülkesini terk etmek durumunda kalan, başka ülkelerden korunma talep eden ve başvurunun sonucunu bekleyen bireylerdir. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK-UNHCR) belirlediği kurallar ve ilgili ülkelerin hukuk kuralları nezdinde sığınma başvurusu kabul edilen ve güvenliklerinin tehdit altında oldukları tasdik edilen bireyler, mülteci olarak adlandırılırlar. Bu bireyler sığınmacılardan daha geniş hak ve özgürlüklere sahiptirler. Sığınmacılar yasal olarak mültecilerin aksine ülkelerin yasalarından ve imkânlarından kısa süre yararlanması öngörülen bireylerdir. Bu nedenle mülteciler kalıcı haklar ve barınma hakkına sahipken sığınmacılar için geçici bir barınma statüsü mevcuttur. Özellikle Avrupa'da ülke bakanlıklarının son dönemdeki göç akınıyla baş edememesi ve uzayan karar

süreçleri nedeniyle göçmenler çok uzun süre sığınmacı statüsünde kalmakta ve zorluklar yaşamaktadırlar. Vatansız bireyler, herhangi bir ülke ya da bölgeye aidiyeti bulunmayıp devletlerin sağladığı yurttaşlık haklarından farklı sebeplerle yararlanamayan kişilerdir (IOM, 2019: 207). Sınır ötesi zorunlu göç vakalarının çoğunda, göçmenler yasal seyahat için gerekli belgelere sahip değildir. Ayrıca göçmenlerin koruma talep ettiği devletler, göçmenleri ulusal güvenlik için bir tehdit olarak görebilir. Sonuç olarak, yerinden edilmiş kişiler fiziksel ve psikolojik travmanın yanı sıra gözaltına alınma ve cezalarla karşı karşıya kalabilirler. Ek olarak, göçmen sağlığına odaklanan çeşitli araştırmalar, göçü artan depresyon, kaygı ve diğer psikolojik sorunlarla ilişkilendirmiştir (von Werthern vd., 2018: 16).

Günümüzde "kaçak göçmen, yasadışı mülteci" gibi kavramlar ile oldukça sık karşılaşılmaktadır. Bunun yanında göçmen, sığınmacı, mülteci gibi kavramlar üzerinde de birçok çalışma yapılmaktadır. Üç kavram arasındaki ayrım, literatürde oldukça büyük önem arz etmektedir. Örneğin, Türkiye'deki Suriyelilerin bazılarının yasal statüsü "geçici koruma" mülteci statüsüdür. Mülteciler, uluslararası hukuk çerçevesinde haklara sahiptirler. "Uluslararası koruma" talebinde bulunulan kişilerdir. Mülteci olmak bir statü ibraz eder. Sığınmacı olmak ise mültecilik başvurusu sonuçlanmamış ya da hukuki statü kazanamamış kimseler için kullanılır. Örneğin, Türkiye'de yaşayan ve mülteci olarak tanımlanmayan ülkeye yeni giriş yapmış kimseler, sığınmacı olarak tanımlanmaktadır.

Son dönemde pek çok Avrupa ülkesi göçmenlere yönelik orantısız güç ve gözaltı gibi uygulamalar nedeniyle tepki almıştır. Bu yaklaşımı eleştirenler, politika değişikliği arama nedenleri olarak kötü gözaltı koşullarına ve uzun vadeli travma potansiyeline işaret etmektedirler (Reilly ve Flynn, 2022). Yerinden edilmiş kişiler, insan hakları, kültür ve yaşam kalitesiyle ilgili diğer risklere ek olarak, finansal zorluklar ve potansiyel sosyal problemlerle öncekinden daha fazla karşı karşıyadır. Zorla yerinden edilme, kişinin zorla yerinden edilme yöntemlerine, coğrafi konumlarına, korunma statülerine ve kişisel olarak iyileşme yeteneklerine bağlı olarak değişen etkilere sahiptir. Bu kişiler, en yaygın yerinden edilme biçimi olan silahlı çatışmalardan kaçarken ve kültürel, sosyal ve ekonomik süreksizlikle karşı karşıya kalabilecekleri yeni bir ülkeye vardıklarında olası varlıklarını kaybederler.

Avrupa ülkeleri çoğu sığınmacı için cazibe merkezi ülkeler olarak görülmektedir. Avrupa'nın ekonomi, sosyal, kültürel açıdan gelişmiş olması dikkat çekse de demokratik açıdan gelişmiş olması en önemli unsurlardan birisidir. Bu nedenle sürekli olarak başka ülkelerden çeşitli göçlere maruz kalmıştır. Fakat son dönemlerde Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, çeşitli göç alan ülkelerde sığınmacılara karşı orantısız güç kullanımı dikkat çekmektedir. Bu durumun en yakın ve güncel örneği, Yunanistan'ın Avrupa'ya gitmek isteyen sığınmacılara sınırında uyguladığı orantısız güçtür. Uygulanan orantısız güçler, yaralanmalara ve ölümlere sebebiyet verebilmektedir.

1.3. Göçmen Statüleri ve Hukuki Tanımlar

Bir toplum içerisinde yaşamını sürdüren insanların en tabii isteklerinden birisi de sosyal olarak rahat bir ortamda hayatlarını idame ettirmektir. Fakat bazı durumlarda ekonomik ve siyasi olarak birçok neden bu duruma engel oluşturur ve insanları göçe teşvik eder. Özellikle artan küreselleşme göçlerin boyutlarını ve etkilerini daha belirgin hale getirmiştir. Göç bazen isteğe bağlı ve şahsi tercih ile gerçekleşirken, bazen de zoraki nedenlerden dolayı gerçekleşir. Savaş, doğal afet gibi etmenler zorunlu göç kategorisinde değerlendirilebilir.

Küresel açıdan göç, içerik olarak birçok kavramı kendi bünyesinde barındırdığı için karışık bir olgu haline gelmiştir. Aynı zamanda siyasi, ekonomik, dini gibi birçok nedenle göçler meydana gelmektedir. Savaşlar, göçlerin en çok meydana geldiği koşullar arasında yer almaktadır. Göç kavramı, günümüzde sadece göçmen işçileri ve göçmenleri değil, aynı zamanda düzensiz göçmenleri ve milyonlarca mülteci ve sığınmacıyı da kapsamına almıştır (Yıldız, 2018). Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları birbirleriyle sıkça karıştırılan terimler arasındadır. Fakat aralarında bazı belirgin kıstaslar yer almaktadır. Bu kavramlar aşağıda detaylı bir biçimde açıklanmıştır.

1.3.1. Göçmen Kavramının Analizi

Uluslararası Hukuk çerçevesinde değerlendirildiğinde göçmen kavramı ile ilgi ortak bir tanımına ulaşmak çok da mümkün değildir. Literatürde, göçmen ve mülteci

kavramının aynı anlama geldiği ve birbirinin yerine kullanıldığı bilinmektedir. Oysa bu iki kavramın birbiri yerine kullanılması uluslararası çapta sorunlara neden olmakta, zorunlu göçe maruz kalmış bireylerin uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarının göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Göçmen olan kişi genellikle daha iyi ekonomik şartlar ve daha iyi bir yaşam tarzı sürebilmek ümidiyle bir yerden başka yere göç ederken; mültecilik statüsü taşımaya aday olan bireyler ise zorunlu birtakım sebeplerden dolayı göç etmek durumunda kalmaktadır (UNHCR, 2016: 1-2)

Göçmen statüsündeki kişiler ayrıldıkları ülkelerinin korumasından faydalanmaya devam ederken, göç ettikleri yeni ülkenin iyi olan imkânlarından da faydalanmak gayesindedir. Uluslararası göç mevzuatına göre, göçmen birey kendi isteği ile yaşamını devam ettirdiği ülkesinden ayrılmaktadır. Göçmen, az gelişmiş ülkesinden ayrılarak daha çok gelişim göstermiş ülkelere doğru göç etme eğilimindedir. Görüldüğü gibi sadece ekonomik nedenler ve daha iyi bir yaşam isteğiyle göç eden göçmen statüsü ile can güvenliği gibi insani bir sebeple ülkesini terk etmek durumunda kalan mülteci ve de sığınmacı statüsündeki bireyleri aynı değerlendirmek çok doğru değildir (Canatan, 2013: 318).

Uluslararası ölçekte, evrensel olarak kabul edilmiş bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Göç Terimleri Sözlüğünde, göçmen şu biçimde tanımlamaktadır: Birleşmiş Milletler; sebebi olsun olmasın, gönüllü veya gönülsüz, düzenli veya düzensiz göç yolları ile fark etmeksizin bir yıldan fazla yabancı bir ülkede ikâmet eden bireyi, göçmen olarak tanımlar. Bu tanıma göre, iş amaçlı veya turist statüsüyle bir yıldan daha az süre ile seyahat edenler göçmen terimi ile değerlendirilmemektedir. Ancak, kısa sürelerde seyahat eden mevsimsel tarım işçileri gibi kısa dönemli göçmenlerin bazı türleri bu terimi kapsamaktadır (IOM, 2009).

Muhacirler [göçmenler] 14/06/1934 tarihinde Resmî Gazete ’de yayımlanan İskân Kanunu’na göre şu biçimde açıklanmaktadır:

> *“MADDE 3 – Türkiye’de yerleşmek maksadile [amacıyla] dışarıdan, münferiden [bireysel] veya müçtemian [kitlesel], gelmek isteyen Türk soyundan meskûn [ikâmet eden] veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler, işbu kanunun hükümlerine göre Dahiliye Vekilliğinin [İçişleri Bakanlığı’nın] emri ile [emriyle] kabul olunurlar. Bunlara [muhacir] denir. Kimlerin ve hangi memleketler halkının Türk kültürüne bağlı sayılacağı İcra Vekilleri Heyeti karar ile belirlenir.”*

Bu tanımlamalar değerlendirildiğinde, Türkiye'de geçici koruma talebinde bulunan Suriye uyruklu kişilerden çoğunluğunun Türk kökenli olmadığı bilinmektedir. Göç Terimleri Sözlüğünde ise kişinin göçmen olarak kabul edilebilmesi için gittiği ülkede bir yıldan fazla konaklaması gerektiği ifade edilmektedir. Ancak son yıllarda Türkiye, geçiş ülkesi olarak görülmekte ve başka ülkelere göç etmek isteyenler Türkiye'de kısa süre konaklayarak yeni bir yaşam arayışında olabilmektedir. Kimileri de kısa süre Türkiye'de konaklayarak Suriye'ye gönüllü olarak geri dönebilmektedir. Özetle, İskân Kanunu'na göre Türkiye'deki Suriyelilerin çoğunluğu Türk kökenli olmadıklarından bu kişilerin göçmen olarak tanımlanmayacağı ancak Göç Terimleri Sözlüğü 'ne göre de bir yıldan fazla konaklayan tüm Suriyelilerin göçmen olarak tanımlanabileceği anlaşılmaktadır.

Göçmenlik statüsüne gelirsek; "uluslararası ölçekte, evrensel olarak kabul edilmiş bir „göçmen" tanımı bulunmamaktadır. Göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, zorlayıcı dış faktörlerin müdahalesi olmaksızın kendi özgür iradesiyle ve „kişisel uygunluk" sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu ifade, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek ve kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletler göçmeni, sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey olarak tanımlar." (Göç Terimleri Sözlüğü, 2013: 37).

1.3.2. Mülteci ve Sığınmacı Statülerinin İncelenmesi

Mültecilik statüsü, Uluslararası Göç Hukukunun ilk ve en önemli sujesidir. (Öztürk, 2012: 919). Zorunluluk gerektiren durumlardan dolayı, vatandaşı bulunduğu devlette can ve mal güvenliğinin olmaması nedeniyle Avrupa'dan göç eden bireyler mülteci olarak statüdendirler. Korktuğu nedenlerden dolayı ülkesine dönemeyen kişiler, ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa bulunduğu ülkede mülteci kabul edilmektedir. (Buz, 2008: 3-4).

Bireylerin mülteci statüsüne sahip olmaları için ülkelerinin dışında başka ülke topraklarında bulunmaları ve zulme uğramaktan haklı nedenlere bağlı olarak

korkmaları gerekmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile 1951 Sözleşmesi'ne göre de mültecilik sıfatını kazanacak kişi, kendi ülkesinin sınırlarının dışında bulunmalıdır. Mültecilik statüsü kazanmış olan kişi, bu statüsü ile kendi ülkesinin vatandaşlık haklarından yararlanıncaya kadar devreye giren uluslararası korumadan faydalanacaktır (Odman, 1995: 36). Mültecilik statüsünü kazanabilmek için zulüm türleri 1951 Sözleşmesi'nde açık bir şekilde belirtilmiş, daha sonradan oluşabilecek bir karmaşanın önüne geçmek adına sözleşme ile bu durum koruma altına alınmıştır (Çiçekli, 2009: 53 54). Bir eylemin zulüm niteliği taşıyabilmesi için yapılan eylem kasten yapılmalıdır. Bireye karşı haksızlık, kötü muamele, acı verme ve eziyet gibi unsurları içinde barındıran bir eylemin yapılmış olması gerekmektedir. (Altınışık ve Yıldırım, 2002: 10).

Mülteci statüsünün gereklerine sahip olan fakat bu anlamdaki başvurusuna henüz cevap almayan kişiler literatürde sığınmacı olarak nitelendirilmektedir. Sığınmacı statüsündeki bireyler sığındıkları ülkede, geri gönderilmeme, temel insani haklardan yararlanma, insana yakışır bir hayat sürebilmek için gerekli olan asgari hizmetlerden faydalanmak şeklinde açıklığa kavuşturulan haklara sahiptir. Sığınmacı olarak kabul edilen kişinin bu statüsü geçici bir statüdür. Mülteci olmasına engel herhangi bir sebep bulunmayan sığınmacı, uluslararası boyutta sığınmacı statüsünde olsa da mülteci konumunda kabul edilir (Kartal ve Başcı, 2014: 280).

Göç Terimleri Sözlüğünde sığınmacı, şu biçimde tanımlanmaktadır: Sığınmacı, ülkesindeki zulümden veya ciddi zarardan korunmak gayesiyle, başka bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler kapsamında mültecilik statüsüne ilişkin başvurusunun sonucunu bekleyen kişi. Olumsuz bir karar neticesinde sığınmacı kişiler ülkeden ayrılmak zorundadır ve eğer kendilerine ev sahibi ülke tarafından ülkede konaklama izni verilmemişse, bu kişiler kanuna aykırı veya düzensiz bir eylemde bulunan sıradan bir yabancı gibi ülkeden sınır dışı edilebilirler (IOM, 2009). Göç Terimleri Sözlüğündeki sığınmacı tanımı, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Birleşmiş Milletler Cenevre Sözleşmesi'ndeki tanımı ile birebir örtüşmektedir. Suriye göçü sonrasında çıkarılan kanun ve yönetmelikte sığınmacı terimine ilişkin bir açıklama bulunmamaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre (Madde 16 ve Geçici Madde 1), Türkiye'de geçici koruma ile yaşayan kişilerin bireysel biçimde uluslararası koruma başvurusu

yapamayacakları ve yapmış olsalar bile bu başvurularının değerlendirilmeyeceği açıklanmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Türkiye'deki Suriyeli kişilerin mülteci statüsüne başvuramayacaklarından Cenevre Sözleşmesi ve Göç Terimleri Sözlüğünde yer alan sığınmacı tanımının da bu kişiler için uygun bir tanım olmadığı görülmektedir.

Sığınmacılık, göçmenlik ve mültecilik söylemde çoğu kez birbiri yerine kullanılmakla beraber sebep, sonuç ve özellikle hukuki bağlamda birbirinden ayrılmaktadır. Sığınmacılık ve mültecilik sebep itibariyle birbirine daha çok benzemekle beraber göçmenlik, zorlayıcı bir nedenden ziyade kişinin isteğine bağlı olması sebebiyle diğerlerinden daha ayrı bir noktada durmaktadır. Sığınmacılık ve mültecilikte yukarıdaki tanımlarda verildiği üzere belirli bir topluluğa ya da kişiye yönelik sıcak bir tehdit unsuru vardır. Bu tehdidin nedeni genellikle belirli etnik, dini veya siyasi gruplar arasındaki çatışmalardır. ''Mülteci‟ ve ''sığınmacı'' kavramları çoğu kez birbiri yerine kullanılabilmektedir. Bunun temel nedenlerinden birisi, uluslararası insan hakları belgeleriyle koruma altına alınan mültecilerin sahip olduğu ''sığınma hakkı ‟dır (Ataman, 2015: 26). Sığınmacı ve mülteci ayrımı aslen sadece yasalarda karşımıza çıkar. Bu ayrım, kişilerin yaşadığı süreci farklılaştırmamaktadır. İster sığınmacı olsun ister mülteci, her ikisi de bulundukları ülkede zulüm gören ya da zulüm görme tehdidiyle karşı karşıya kalan kişilerdir. Bu nedenle yaşadıkları toprakları terk ederek başka bir ülkenin korumasına başvururlar. Çoğunlukla zorla yerinden edilmiş kişilerdir ve zorunlu göçe tabi tutulmuşlardır.

1.4. Göçe Sebep Olan Faktörler

İnsanların doğup büyüdükleri toprakları bırakarak göç etmelerinin pek çok nedeni vardır. Ekonomik sorunlar, eğitim olanaklarının yetersizliği, siyasi sorunlar, savaşlar, doğal nedenler ya da nüfus sorunları bu nedenler arasında sayılabilir (Tümertekin ve Özgüç, 1998). Bireyler işsizlik, gelir dağılımındaki adaletsizlik veya fakirlik gibi ekonomik nedenlerle de göç etmektedirler. Alan yazın incelendiğinde göçlerin nedenleri ile ilgili farklı gruplandırmalarla karşılaşılır. Aslan (2001) göçlerin nedenlerini gönüllülük ve zorunluluk oluşturan nedenler olarak iki başlıkta inceler. Bireylerin yeni yerlere göç ederek beklenti ve ihtiyaçlarının karşılanacağını düşünmeleri gönüllülük nedeni; devletlerin güvenlik, ekonomik ya da sosyal

konularda aldığı kararlarla bireylerin göç etmek durumunda kalması zorunluluk nedenleridir. Örneğin daha iyi bir eğitim şartı için göç etmek gönüllülük nedeni sayılabilirken, iç savaşla nedeniyle oluşan güvenlik tehdidi nedeniyle göç etmek zorunluluk nedenidir. Gönüllülük ve zorunluluk nedenlerine örnek teşkil edebilecek birçok parametre ve koşul mevcuttur. Bu koşullar kendi aralarında değerlendirilmekte ve nedenleri detaylı olarak incelenmektedir.

Güney (2008) ise göçlerin oluşum nedenlerini iç göçler üzerinden açıklamaktadır. Güney'e (2008) göre iç göçlerin oluşum nedenleri itici güçler, çekici faktörler, iletici nedenler ve zorunlu nedenler olarak ifade edilebilir. Bireylerin yaşam alanlarını bırakarak göç etmelerine sebep olan etmenleri itici güçler olarak tanımlar. Bu itici güçler arasında; az gelişmiş bölgelerde yaşanan hızlı nüfus artışı, miras yoluyla tarım alanlarının parçalanması ile oluşan geçim sıkıntıları, kırsalda iş imkânlarının kısıtlı olması, ekonomik sorunlar, sosyal sorunlar, iklim gibi coğrafi şartların zorluğu, eğitim, sağlık gibi hizmetlerdeki yetersizlikler ve terör yer alır. Örneğin terör sorunundan dolayı Hakkari'den İstanbul'a göç eden bir ailenin göç türünde itici güç etkindir. Aynı şekilde köyden kente göçlerin çoğunda da itici gücün hakim olduğu söylenebilir.

Bireyleri göç etmeye teşvik eden, göç edilecek yerin cazibe aktörlerine çekici faktörler denir (Güney, 2008). Artan sanayileşme ile kentlerde iş gücü ihtiyacının artması, gelişmiş bölgelerde kişi başı gelirin daha fazla olması, sosyo-kültürel olanakların fazlalığı gibi nedenler az gelişmiş yerlerde yaşayan bireyleri göçe teşvik eden etmenler arasında yer alır (Tümtaş, 2007). Güvenlik, ekonomik imkânların çeşitliliği, yaşam kalitesinin yüksek olması; eğitim, sağlık gibi sektörlerdeki imkânların fazlalığı, kadınların ekonomik anlamda özgür olabilmeleri gibi nedenler bireyleri göç etmeye teşvik eden çekici faktörler arasında yer alır (Güney, 2008). Örneğin, Yozgat ilinden Ankara iline göç eden bir aile, Ankara ilindeki ekonomik ve sosyal koşullar gibi cazip nitelikler nedeniyle bu eylemi gerçekleştirirler. Bu göç çekici faktörlerden etkilenmiş olur.

İletici nedenler ile göçlerin gerçekleşmesini sağlayan ulaşım ve iletişim olanaklarındaki gelişmeler kastedilmektedir. Araç teknolojisinin gelişmesi, ulaşım ağının genişlemesi ve yenilenmesi ile ulaşımı hızlandıran seçeneklerin çeşitliliği

göçlere neden olan itici nedenler arasındadır (Şensoy, 2005). Bunların dışında savaşlar, iç çatışmalar, siyasi problemler ya da doğal afetler göçlere neden olan zorunlu sebepler arasında yer almaktadır. Aksoy'a (2012) göre bireylerin göç etme nedenlerini açıklamak için; göçlerin nedenlerini ekonomik nedenler, doğal nedenler, siyasi nedenler ve sosyal nedenler olarak gruplamak mümkündür.

1.4.1. Ekonomik Etkenler ve Göç

İnsanların daha çok gelir elde etmek ve daha iyi yaşam şartlarına erişmek için yaptıkları göçlerin temel gerekçesi ekonomik nedenlerdir (Aksoy, 2012). İş olanaklarının fazlalığı, enflasyon, ekonomik büyüme hızı gibi değişkenler ekonomik temelli göçleri etkileyen faktörlerdendir (Aslan, 2001). Son yıllarda ekonomik nedenli göçlerde artış yaşandığı görülür. Ekonomik gerekçelerle bireyler bölgeler arası hatta uluslararası göçler gerçekleştirirler (Gezgin, 1994). İnsanlar kırsaldan kente, az gelişmiş bölgelerden çok gelişmiş bölgelere, sanayisi gelişmiş ve işçi ihtiyacı olan gelişmiş ülkelere ekonomik gerekçelerle göç ederler. Bu göçler sadece temel ihtiyaçları karşılamak için değil mevcut yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla da yapılabilir. Birçok birey iyi bir iş, daha iyi ücret ve yeni fırsatlar için başka ülkelere göç edebilirler. Ancak bazen bu göçler bireylerin umduklarını bulamamaları ile de sonuçlanabilmektedir. 1960'lı yıllarda Türkiye'den Almanya'ya yapılan işçi göçleri ekonomik nedenlerle yapılan göçlere örnektir (Mirekoç, 2009).

Başlıca etken olan ekonomi, birey ve halk seviyesinde ortaya çıkabileceği gibi kimi zaman bir kitlenin istihdam, ödemeler bilançosu, enflasyon, gelişme oranları gibi makroekonomik denklemine bağlı gerçekleşmektedir. İşçi olmak amacıyla bulunduğu bölgeyi hatta kıtayı değiştiren kişi ya da kişilerin göç etmesinin temelinde de ekonomik sebepler yatmaktadır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü'nün 2020 yılında yayınladığı rapora göre 272 milyon göçmen arasında "göçmen işçi" olarak kabul edilenlerin sayısı toplam 164 milyon civarındadır. Bu süreçte göçün kaynağı olan ülke, geçiş güzergâhı olarak kullanılan (transit) ülke ve hedef/varış bölgesi vardır. Hedef ülkedeki iş gücü şartlarını iyileştirebilenler aile birleşimi yoluyla göçler de yaşamaktadır. Emek göçü ya da göçmen işçi olarak nitelendirebileceğimiz grup, hedef ülkelerde genel olarak sosyo-ekonomik şartları daha az gelişmiş bölgelerde

yaşamaktadır. Kültür çatışmaları, toplumsal uyumda yaşanan sorunlar ekonomik nedenlere dayalı göçün sosyal boyutlu sonuçlarını oluşturmaktadır (Öztürk, 2020: 12).

Ekonomik sebeplerle alakalı göçlerde ilk büyük faktörlerden birisi, gelişmişliğin ülkeler ve bölgeler arası düzeyde makas aralığının geçen zamanla artmasıdır. Farklı bir deyişle dünya kapsamında ülkelerin gelişmişlik ve refah düzeylerindeki farkın tüm topluluklar için göçü tercih edilmesine neden olduğunu belirtebiliriz. Yaşanan coğrafyada fırsatlar, coğrafi koşullar, zenginlikler ve gelişmişlik seviyeleri bakımından ülkeler ve bölgeler arasında dahi değişiklikler mevcuttur. Yerleşime müsait yerler olsa da yıllar sonra orayı tercih eden yaşayan nüfusun çoğalmasıyla zenginliklerin azalması durumuna gelebilmektedir. Ülke ve bölgelerin gelişmişlik seviyelerinin birbirinden farklılık göstermesi ve yaşam alanlarının hepsinin aynı fırsatları bulundurmaması bireylerin taleplerini gerçekleştirememesine sebep olmakta, yaşanan bu durumsa bireyleri farklı yaşam alanlarına göç etmesine neden olabilir.

Yoksulluğa neden olan işsizlik sebebiyle göçü tercih haline getiren farklı bir etken ise demografi yapı konu başlığı olan hızlı nüfus artışıdır. Nüfus artış hızının artmasını belirleyen başlıklar Ölüm oranının düşmesi ve doğum oranının artması. Çoğunlukla geri kalmış ülke ve bölgelerde görülen nüfus artış hızı kırsal bölgelerde yüksektir.

Bilhassa Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde yüksek doğurganlık oranına sahip olduklarından nesilden nesile aktarılmış sahipliği olan topraklarıyla hayatını idame ettiren aileler, nüfus artış oranının yüksek olmasından dolayı daha kalabalık aileler ve yeni ailelerin kurulmasıyla sahip oldukları kaynakları onları karşılamamaya başlamıştır. Hızla artan nüfusla toprak işçiliğinden sağlanan ekonomik kaynakların yeterli seviyede olmaması, işsiz kalan veya ekonomik sorunlar ile mücadele veren insanlar şehir hayatına göç etmekten başka çareleri kalmamıştır (Özbay, 2021: 36).

Göç politikaları, küresel ve yerel siyasi dinamikler tarafından şekillendirilir ve bu dinamikler, sürekli olarak evrilen ekonomik ve sosyal koşullarla iç içedir.

Uluslararası ilişkilerden iç politika ve ekonomik faktörlere kadar pek çok değişken, göç akışlarını ve bu akışlara yönelik politikaları belirler.

Göç, uluslararası arenada yaşanan anlaşmazlıklar, savaşlar ve ekonomik değişiklikler gibi faktörlerle tetiklenir. Bu tür küresel krizler, sığınmacı akınlarını başlatır ve transit veya hedef ülkelerin göç politikalarını yeniden değerlendirmesine neden olur. Örneğin, Suriye'deki iç savaş sonrasında Türkiye, Lübnan ve Ürdün, milyonlarca sığınmacıyı kabul etmek zorunda kaldı. Avrupa Birliği gibi bölgesel entegrasyonlar, bu tür krizlere yanıt olarak ortak politikalar geliştirir ve uygular, bu süreçte üye devletler arasında yoğun diplomatik müzakereler gerçekleşir. İç politika ve kamuoyu da göç politikalarının şekillenmesinde belirleyici bir role sahiptir. Göçmenlere yönelik kamuoyu algısı, siyasi partilerin politika tercihlerini önemli ölçüde etkiler. Göçmen karşıtı duyguların güçlendiği dönemlerde veya seçim öncesi dönemlerde siyasi liderler, kamuoyunun taleplerine cevap vermek için daha katı göç politikaları benimseyebilir. Özellikle ekonomik olarak zor zamanlarda, göçmenler işsizlik ve sosyal hizmetlere olan yük nedeniyle eleştirilir ve bu durum göçmen karşıtı politikaların güçlenmesine yol açabilir. Ekonomik faktörler, göç politikaları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir.

Gelişmiş ekonomilerde işgücü piyasası talepleri, demografik değişiklikler göç politikalarını şekillendiren önemli unsurlardır. İş gücü açığı olan sektörlerde çalışacak göçmenlerin kabulü, ekonomik bir zorunluluk haline gelebilir. Ancak ekonomik durgunluk dönemlerinde, göçmenlerin iş piyasasına entegrasyonu zorlaşabilir ve bu durum yerel işsizlikle bağlantılı olarak negatif bir kamuoyu algısına neden olabilir. Sonuç olarak, siyasetin göç üzerindeki etkisi, çok katmanlı ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Uluslararası krizler, iç politikalar, ekonomik koşullar ve kamuoyu algısı, göç politikalarının nasıl oluşturulduğunu ve uygulandığını doğrudan etkileyen faktörlerdir. Göç politikalarının etkin bir şekilde yönetilmesi, bu dinamiklerin her birinin dikkatle değerlendirilmesini gerektirir.

Türkiye, jeopolitik konumu itibarıyla, yoğun göçmen ve sığınmacı akınlarına ev sahipliği yapmakta olup, bu durum kamuoyunda sınır güvenliği ve göç yönetimi konularını sürekli gündemde tutmaktadır. Türkiye'nin özellikle Suriye'den gelen sığınmacılar başta olmak üzere çeşitli kriz bölgelerinden insanları kabul etmesi,

kamuoyunun bu konulara bakışını çeşitli şekillerde etkilemiştir. Türkiye'de medyanın göçmenler ve sığınmacılarla ilgili sunumu genellikle siyasi çizgilere göre değişkenlik gösterir. Bazı medya organları, göçmenlerin ekonomik ve sosyal yüklerini ön plana çıkarırken, diğerleri ise onların topluma katkılarına ve karşılaştıkları zorluklara dikkat çeker. Siyasi liderlerin açıklamaları da kamuoyunun algısını şekillendirir; milliyetçi ve muhafazakar liderler genellikle daha sıkı sınır kontrolleri ve göçmen akışının kısıtlanması gerektiğini vurgularken, liberal ve sol kanattaki liderler, sığınmacı haklarına ve insani durumlara daha fazla vurgu yaparlar. Ekonomik faktörler, Türkiye'de göçmen algısını önemli ölçüde etkileyen bir başka faktördür. İş gücü piyasasına entegre olan göçmenler, bazı sektörlerde iş gücü açığını doldururken, diğer taraftan düşük ücretlerle çalışmaları yerel işçiler arasında ücret baskısına neden olabilir. Göçmenlerin sosyal hizmetlere erişimi de yerel kaynaklar üzerinde baskı oluşturduğu yönünde algılar bulunmakta, bu da zaman zaman sosyal gerilimlere yol açabilmektedir. Sınır güvenliği ve göç yönetimi, Türkiye'de sadece fiziksel güvenlik önlemleriyle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda sosyal uyum ve entegrasyon stratejilerini de içermelidir. Göçmenlerle ilgili olumlu hikâyelerin ve başarı öykülerinin medyada daha fazla yer alması, toplumsal kabul ve uyumu teşvik edebilir. Politika yapıcıların, güvenlik tedbirlerini insan haklarına saygı göstererek uygulamaları ve göçmenlerin topluma sağlıklı entegrasyonu için gerekli adımları atmaları büyük önem taşır. Sonuç olarak, Türkiye'deki sınır güvenliği ve göç yönetimi konuları, ekonomik, sosyal ve güvenlikle ilgili boyutlarıyla kompleks bir yapıya sahiptir. Kamuoyunun bu konulara dair çelişkili ve karmaşık algıları, dengeli ve kapsayıcı politikaların geliştirilmesini zorunlu kılar. Bu politikaların başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, tüm toplum kesimlerinin ve ilgili aktörlerin iş birliği ve diyalog içinde olmaları gerekmektedir (Kardeş vd., 2017: 191).

1.4.2. Doğal Afetler ve Çevresel Sebepler

Doğal nedenler arasında depremler, seller, volkanik patlamalar ve benzeri doğal afetler olduğu gibi insan kaynaklı olarak doğanın dengesinin bozulmasıyla ortaya çıkan iklim değişiklikleri, küresel ısınma, gibi çevresel bozulmalar yer alır. Bireyler tükenen kaynakların yerine yenisini bulmak ve deprem, sel, kuraklık, volkanik patlamalar gibi nedenlerle göç ederek yaşamlarını güvenle devam ettirebilecekleri yeni yaşam alanları aramaya başlamışlardır (Aksoy, 2012). Doğal

afetler bir yandan dünyayı coğrafik ve jeolojik açıdan şekillendirirken bir taraftan da insanları etkileyerek yaşadıkları yerleri terk edip yeni yerlere yerleşmeleri yoluyla bireyleri sosyolojik açıdan etkilemektedir (Diamond, 2006). Türkiye'de 1999 yılında gerçekleşen büyük Marmara depremi sonrası bölgede yaşayanların can güvenliklerini sağlamak için bölgeden hızla göç etmeleri doğal nedenlerle gerçekleştirilen göçlere örnektir.

Zorunlu göçün bir çeşidi olarak kabul edilen doğal nedenler, kendi içerisinde üç gruba ayrılabilir. Bunlar; çevresel değişiklikler (çölün zor yapısı, orman alanlarının kaybı, erozyon, havanın temiz olmaması, su kirliliği, su felaketleri), doğal felaketler (toprak kaymaları, seller, depremler, volkanlar) ve insan iradesinde olan felaketlerdir (sanayi kentlerindeki kazalar, nükleer sızıntı). Tüm bunlara ek olarak ise, biyolojik savaş, çevrenin tahrip edilmesi ve sınırlı kaynakların kullanımı için ülkelerin birbirleriyle çatışma halinde olmasıdır. Ülkelerin kaynaklara sahip olabilmek adına savaşmaları sonucu bölgede yaşayanlar, göç etmek zorunda kalmaktadır. Kaynaklara sahip olabilmek adına başlayan savaş ardından siyasi istikrarsızlık, ulusal güvenliğin sarsılması ve ekonomik krizleri de beraberinde getirmektedir. Tüm bu sebep ve sonuçlar bölgede yaşayan insanların yurtlarını terk etmelerine sebep olmaktadır (Öztürk, 2020: 11).

Göç bireylerin yaşam tarzını olduğu kadar hem terk edilen eski yerin hem de varılan yeni yerlerin sosyokültürel yapısını değiştiren bir süreçtir. İnsanların yaşadığı bölgedeki savaşlar, doğal afetler, teknolojik gerilik, sağlık, eğitim ve kamu hizmetlerindeki yetersizlik göç etmelerine neden olmaktadır. Bireyler hem kendileri hem de çocuklarının geleceği için göç kararı verirken ekonomik refah yanında, sosyo-kültürel düzeyi de daha yüksek olan ülkeleri öncelikle tercih etmektedir.

Yaşamsal döngülerini refah düzeye çıkarmak için gerçekleşen göçün bir başka sebebi de kültürel ve sosyal etkenlerdir. Sağlık, ulaşım, eğitim ve iletişim yapılanmaları göçmenlerin yaşamsal seviyesini düzenleyen ve refahını arttıran nedenlere ait olduğu için göçmenlerin yer değiştirme fikirleri üstünde itici güç oluşturmaktadır. Neredeyse tüm kırsal bölgelerin, yetersiz sağlık ve eğitim hizmetlerin olmasından dolayı insanlar göç etmeyi tercih etmektir. Teknolojiyle beraber haber ağlarında yaşanan gelişmelerin farkındalığıyla, kırsal bölgede hayatını devam ettirenlerin şehir hayatı hakkında çeşitli ve hızlı şekilde haberdar olmaları ve sürekli

gelişen teknolojinin geniş kitlelere kolay şekilde ulaşmasıyla şehir hayatı hakkında çok fazla öğrenimlerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Göç eden insanların yurtları ile olan bağları hem ulaşım hem de haber olanaklarının fazlalaşması, göç etme kararını basitleştiren seçenekler olmuştur (Özbay, 2021: 37).

Çevre mültecileri veya çevre göçmenleri kavramı ilk olarak 1970'li yıllarda kurduğu Worldwatch Enstitüsü'nde Lester Brown tarafından ortaya atılmış ve bu şekilde popüler olmuştur (Black, 2001: 1). Bunun yanı sıra ülkeler biyolojik savaş, çevre tahribatı ve sınırlı kaynakların kullanımı konularında da birbirleriyle çatışmaktadır. Ülkeler kaynaklar için rekabet ettikçe bölgede yaşayan insanlar göç etmek zorunda kalmıştır (Stojanov, 2004: 3-4).

1.4.3. Politik Faktörler ve Göç Hareketleri

Bu göçler bireylerin kendi istekleri dışında yaşadıkları yerleri terk etmeleri ya da terk etmeye mecbur kalmaları şeklinde oluşan göçlerdir. İnsanlar soykırım, etnik ya da dini baskılar, savaşlar, baskıcı yönetimler, iç karışıklıklar, ihtilaller, ülkeden ihraç edilme, insan haklarındaki kısıtlamalar ya da nüfus mübadeleleri gibi siyasi etkenlerle göç etmek zorunda kalabilirler (Aksoy, 2012). Ayrıca toplumda gücü elinde bulunduran üstün grupların etnik ya da dini gerekçelerle kendilerine tehdit olarak gördükleri gruplar üzerinde baskılarını arttırarak onları göçe zorlamaları da siyasi nedenli göçler arasındadır. Ülkelerin ekonomik olarak yaşadığı istikrarsızlık ve dengesizlikler sonucu meşruiyeti sorgulanan yöneticilerin baskıcı bir anlayış benimsemeleri ülkede siyasi bir kaos yaratır ve bu kaos ortamı bireyleri göçe zorlayan bir etki oluşturur. Bu durum da siyasi nedenlerle yapılan göçler kapsamında değerlendirilebilir. Savaşlar ve terör olayları da siyasi nedenli göçlere neden olmaktadır. Savaşlarda özellikle siviller yapılan katliamlar, kullanılan kimyasal silahlar ya da fiziki saldırılardan can güvenliklerini sağlamak için güvenli buldukları yerlere göç ederler (Taşçı, 2009).

Siyasi nedenlerle göç eden bireylerin büyük kısmı sığınmacı ve mülteci konumundadır. 20.yüzyılda ülkeler arası çekişmeler ve baskıcı yönetimler sonucu sığınmacı ve mültecilerin (iltica edenlerin) sayısında artışlar yaşanmıştır. Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2020 Dünya Göç Raporu verilerine göre 26 milyon insan

şiddet ve çatışmalar nedeniyle göç etmek zorunda kalmıştır (IOM, 2020). Son dönemlerde özellikle Ortadoğu'da yaşanan çatışmalar bu göçleri arttırmıştır. Arap Baharı adı altında 2011'de Suriye'de başlayan iç savaşlar nedeniyle pek çok insanın göç etmek zorunda kalması siyasi nedenle yapılan göçlerdendir. Suriye'den insanlar yaşanan terör ve iç çatışmaların artması nedeniyle yaşadıkları yerlerden göç etmek zorunda kalmışlardır. Göç eden bireylerin ilk olarak can güvenliklerini sağlamak için göç ettikleri sonrasında ise ülkelerinde devam eden çatışma durumu nedeni ile refah düzeyi yüksek ülkelere göç etme çabasında oldukları görülmüştür. Bu durum siyasi nedenli göçlerle göç alan bölgelerde ve göç yolu olarak kullanılan transit ülkelerde ekonomik ve toplumsal sorunlar ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Savaş, düşünce özgürlüğünün kısıtlanması, siyasi hakların elde edilememesi, siyasi istikrarın bozulması ve mensup olunan din, etnik köken gibi unsurlar insanların yaşadıkları yerleri terk etmelerine neden olmuştur. Buna bağlı olarak gelişen sosyal, toplumsal ve siyasal etkenler de politik nedenlere dayanan göç çeşidini ortaya çıkarmıştır. Siyasi ya da politik göç, belirli bir demografik bölgenin değişimi odaklı gerçekleştirilebilir. Düşük nüfuslu ya da yoğun nüfuslu yapay bölgeler yaratmak temel amaçlar arasında olabilir. Bu bağlamda menfaatin ön planda tutulduğu politik göçler, yapanın kimliğine göre "devlet" ya da "özel" kurum tarafından gerçekleştirilebilir (Öztürk, 2020: 13). Yaşadıkları toplum içerisinde inançları, düşünceleri ya da siyasi eğilimleri nedeniyle legal ya da illegal unsurların fiziki ya da psikolojik baskıları karşısında kendilerini güvende hissetmeyen insanların göç etmeye meyilli olduğu söylenebilir. Göç hareketlerini tetikleyen siyasi faktörler; savaşlar, iç savaşlar, yaygın terör, etnik, ideolojik, dini vb. ayrımcılıklar ya da belli siyasi gerekçelerle toplumların demografik yapılarının planlı bir şekilde değiştirilmesi gibi pek çok faklı etmeni içerebilmektedir. Bunun yanında siyasi faktörlere bağlı göç kararlarının devletlerin yönetim biçimi ve demokrasi anlayışı ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Antidemokratik yönetimlerin göç konusunda itici faktörlerden olduğunda şüphe yoktur. Göç veren ülkelerde yönetimlerin baskıcı uygulamaları ve ekonomik olarak istikrarsız politikaları kitleleri göçe zorlamaktadır. İnsanlar genellikle özgür, demokratik ve hukuk devleti olarak gördüğü ülkelere göç etme eğilimindedir (Erkmen, 2021: 11).

Göçün politik sebeplerinden olan ülkelerin kendi halkı içinde ve uluslararası ortamda yaşadıkları tedirginlik ve huzursuzluk yer alabilmektedir. Savaş, terör, mübadele, devrim, çatışmalar gibi sebeplerle zorunda kalınan göç etmek bu kategoride değerlendirilmektedir. Politik sebeplerle gerçekleşen göçler siyasi menfaatler içerisinde belirlenmekte ve seçili bir bölgenin nüfus yapısı farklılaştırılarak ortaya çıkmaktadır. Göç stratejilerinin etkinliği, sıklıkla yerel ve uluslararası politikaların bir yansıması olarak görülür. Güvenlik güçlerinin varlığı ve kapasiteleri önemli olsa da göç politikalarının şekillenmesinde asıl belirleyici unsur, siyasi irade ve stratejik anlaşmalardır. Göç politikaları, güvenlik zafiyetlerinden ziyade, genellikle ülkenin genel siyasi yaklaşımı tarafından şekillendirilir. Bu politikalar hem iç siyasetin hem de uluslararası ilişkilerin bir ürünü olarak ortaya çıkar. Örneğin, Avrupa Birliği'nin göç ve sığınma politikaları, sadece sığınmacıların ve göçmenlerin yönetimi konusunda değil, aynı zamanda üye ülkeler arasındaki dayanışmayı ve iş birliğini teşvik etme amacını da taşır. Bu politikalar, ekonomik, sosyal ve güvenlikle ilgili konularda üye devletlerin ortak çıkarlarını yansıtır ve böylece, göçmen akınlarına karşı koordineli bir cevap geliştirilmesini sağlar. Göç ile ilgili uluslararası anlaşmalar, göçmen ve sığınmacı akışlarını yönetmede kritik bir role sahiptir. Bu anlaşmalar, çoğunlukla göçmenlerin güvenliğini ve haklarını koruma, insan kaçakçılığı ve yasa dışı göçle mücadele ve sığınmacıların entegrasyonu gibi konuları kapsar. Örneğin, Türkiye ve Avrupa Birliği arasında 2016 yılında imzalanan sığınmacı anlaşması, sığınmacı krizini yönetmek için ortak çabaların bir örneğidir. Bu tür anlaşmalar, göçmen akışlarının yönetilmesinde yasal ve politik çerçeveyi belirler ve ilgili ülkeler arasındaki iş birliğini formalize eder. Yeni nesil teknolojiler ve yöntemler göç yönetimini desteklese de asıl belirleyici güç siyasi anlaşmalar ve politikalardır. Bu politikalar ve anlaşmalar, göç olgusunun nasıl ele alındığını ve yönetildiğini temelden etkiler. Güvenlik güçlerinin operasyonel kapasiteleri bu politikaların uygulanmasında önemli olsa da göç stratejilerinin asıl temeli siyasi irade ve uluslararası iş birliğidir. Dolayısıyla, göç politikalarının etkinliği, bu geniş çerçevedeki politik ve stratejik kararlarla doğrudan ilişkilidir.

1.4.4. Sosyal Dinamikler ve Göç Eğilimleri

Toplumsal yapı içerisinde bazen bireyler diğerlerinden farklı düşünce ve inançlara sahip olmaları nedeniyle baskıyla karşılaşırlar. Düşünce ve inanç yönünden

kısıtlanan bireyler bulundukları yerleri terk etmeye zorlanırlar (Aksoy, 2012). Türkiye'de 1960 ve 1980 askeri darbesi sonrasında düşünce özgürlükleri engellenen akademisyenlerin, entellektüellerin ve sanatçıların içerisinde yer aldığı grupların yurt dışına yaptıkları göçler bu duruma örnek olarak verilebilir. Göçler nedenleri ile yapılan göçlerin çeşitliliğinde de etkili olmaktadır. Ekonomik gerekçe ile yapılan göçler gönüllü göç olarak değerlendirilirken siyasi nedenlerle yapılan göçler zorunlu göç olarak değerlendirilmektedir. Doğal nedenli göçler bazen iç göçlerle bazen de dış göçlerle sonuçlanmaktadır. Bu bağlamda göç nedenlerinin göç çeşitlerinin belirleyicisi olduğunu da ifade edebiliriz.

Sosyal dinamikler ve göç eğilimleri, uluslararası göç akışlarını anlamak ve yönetmek için esas alınan önemli faktörlerdir. Bu dinamikler, ekonomik fırsatlar, güvenlik durumu, aile bağları ve kültürel çekimler gibi çeşitli etmenlerden etkilenir. Örnek verilirse, özellikle Afganistan gibi uzun süreli çatışma ve istikrarsızlık yaşamış ülkelerden kaynaklanan göç hareketleri, bu sosyal dinamiklerin nasıl değişebileceği konusunda açıklayıcı örnekler sunar. Son yıllarda Afganistan'dan artan göç dalgaları, çeşitli sosyal dinamiklerin bir yansımasıdır. 2021 yılında Taliban'ın iktidarı ele geçirmesi, ülkedeki güvenlik ve insan hakları durumunda ciddi gerilemelere neden oldu. Bu durum hem iç göçü hem de uluslararası sığınma arayışlarını tetikledi. Afganlar, genellikle daha güvenli ve ekonomik olarak daha istikrarlı olan ülkelere, özellikle Avrupa, Türkiye ve Pakistan gibi yerlere kaçmayı tercih ettiler. Afgan göçmenlerle ilgili sosyal dinamiklerde gözlemlenen değişiklikler, genellikle güvenlik, ekonomik imkanlar ve aile birleşimi gibi faktörlerle ilişkilidir. Bu dinamiklerin değişmesi, göç eğilimlerini doğrudan etkiler. Örneğin, Afganistan'da artan şiddet olayları ve ekonomik çöküş, insanların güvenli bölgelere kaçmasına neden olmuştur. Ayrıca, diğer ülkelerde daha iyi eğitim ve iş olanakları bulma umudu, özellikle genç nüfus arasında göç eğilimlerini artırmıştır. Kültürel ve ailevi bağlar da göç eğilimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Afgan göçmenler için aile birleşimi, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika'da önemli bir göç motivasyonu kaynağıdır. Bu ülkelerdeki aile üyeleri, yeni gelen göçmenlere yerleşim, dil eğitimi ve iş bulma konularında destek olabilir. Bu tür destekler, göçmenlerin yeni ülkelerine adaptasyon sürecini kolaylaştırır ve daha başarılı bir entegrasyon sürecine katkıda bulunur.

Göç eğilimlerini şekillendiren sosyal dinamikler, sürekli olarak değişmektedir ve bu dinamikler, özellikle Afganistan gibi çatışma bölgelerinden gelen göçmen akınlarını anlamak için kritik öneme sahiptir. Güvenlik, ekonomi, aile bağları ve kültürel çekimler gibi faktörler, göçmenlerin nereye, ne zaman ve nasıl göç edeceğini belirler. Bu değişkenleri anlamak, daha etkin göç politikaları ve programları geliştirmek için zorunludur. Dolayısıyla, bu dinamiklerin sürekli izlenmesi ve değerlendirilmesi, göç yönetimi stratejilerinin temel bir parçası olmalıdır.

Göçmenlerin seyahat ve koruma altına alınma politikaları, toplumsal uyum, kültürel etkileşim ve sosyal entegrasyon gibi sosyal dinamikler üzerinde doğrudan etkiler yaratmaktadır. Bu politikaların etkili bir şekilde uygulanması, göçmenlerin yeni topluma adapte olmalarını kolaylaştırarak, sosyal gerilimlerin azalmasına ve toplumsal birlikteliğin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Göçmenlerin seyahat ve koruma altına alınma politikaları, göç süreçleri üzerinde de bu sebeple derin ve geniş kapsamlı etkilere sahiptir. Bu politikalar hem göçmenlerin hareket özgürlüğünü hem de güvenliğini doğrudan etkileyen önemli unsurlar arasında yer alır. Göçmenlerin seyahat hakları, geldikleri ülkelerden ayrılmalarını, transit geçişlerini ve nihai varış noktalarına güvenli bir şekilde ulaşmalarını düzenlerken, koruma altına alınma politikaları ise özellikle mülteci ve sığınmacı statüsündeki bireylerin temel haklarını ve güvenliğini garanti altına almayı hedeflemektedir.

Göçmenlerin seyahat etme hakları ve bu hakların sınırlandırılması, göç yollarının şekillenmesinde kilit bir role sahiptir. Bazı ülkeler, göçmenlerin ülkeye girişini kolaylaştıran vize politikaları ve transit geçiş imkanları sunarken, diğerleri bu süreci daha zor hale getiren kısıtlamalar getirmektedir. Özellikle düzensiz göçmenler için, seyahat kısıtlamaları, yasa dışı yollarla sınır geçişine yönelme riskini artırmaktadır. Bu durum, insan kaçakçılığı ve insan ticareti gibi sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Seyahat politikalarının göçmenler üzerinde yarattığı bu tür kısıtlamalar, birçok göçmenin hayatını tehlikeye atarak güvenli olmayan rotalara yönelmesine neden olmaktadır. Diğer yandan, seyahat politikalarının olumlu etkileri de bulunmaktadır. Bazı ülkeler ve uluslararası kuruluşlar, göçmenlerin düzenli ve güvenli yollarla hareket edebilmesi için insani vizeler, geçici koruma statüleri ve güvenli geçişler gibi kolaylaştırıcı mekanizmalar geliştirmiştir. Bu tür politikalar, göçmenlerin düzenli bir şekilde seyahat etmelerine olanak tanımakta ve onların

tehlikeli kaçış yollarına başvurmalarını önlemektedir. Özellikle Avrupa Birliği (AB) gibi bölgeler, göçmenler için geçici koruma sağlama politikaları ve insani yardım kuruluşlarıyla yapılan iş birlikleri sayesinde güvenli seyahat imkanlarını genişletmektedir. Koruma altına alınma politikaları ise, özellikle çatışma bölgelerinden kaçan mülteciler ve sığınmacılar için hayati önem taşımaktadır. Birçok ülke ve uluslararası kuruluş, bu göçmen gruplarının temel haklarını korumak, barınma, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli politikalar yürütmektedir. Bu politikalar, mültecilerin uluslararası hukuka uygun bir şekilde korunmasını ve onların güvenli bir şekilde yerleşmelerini sağlamaktadır.

Ancak koruma politikalarının uygulanmasında karşılaşılan zorluklar da bulunmaktadır. Birçok ülke, göçmenlerin büyük sayılarına yeterli şekilde yanıt verememekte ve sınırlı kaynaklarla bu kişilere yardım etmeye çalışmaktadır. Bu durum, kamplarda yaşam şartlarının kötüleşmesine, sağlık ve eğitim hizmetlerinin yetersiz kalmasına yol açabilmektedir. Ayrıca, koruma altına alınma politikalarının yetersiz olduğu durumlarda, göçmenler ya ülkelerine geri dönmek zorunda kalmakta ya da başka ülkelere yasa dışı yollarla geçmeye çalışmaktadır. Örneğin, Suriye krizinde birçok göçmen, koruma altına alınma politikalarının yetersiz olduğu kamplarda zor şartlar altında yaşamış ve başka ülkelere geçmeye çalışmıştır. Göçmenlerin seyahat ve koruma altına alınma politikalarının uzun vadeli etkileri, göçmenlerin topluma entegrasyon sürecini de büyük ölçüde şekillendirmektedir. Güvenli seyahat ve etkili koruma politikaları, göçmenlerin yeni ülkelerine daha kolay uyum sağlamalarına, eğitim ve iş imkanlarına erişmelerine olanak tanımaktadır. Bu da uzun vadede hem göçmenlerin hem de göç ettikleri ülkelerin sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Sonuç olarak, göçmenlerin seyahat ve koruma politikaları, göç süreçlerini doğrudan etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Düzenli ve güvenli göç yolları sunan seyahat politikaları ile etkin koruma sağlayan politikalar, göçmenlerin yaşamlarını korurken, onların topluma entegrasyonunu da kolaylaştırmaktadır. Ancak bu politikaların etkin bir şekilde uygulanamaması, düzensiz göçü, insan hakları ihlallerini ve sosyal sorunları beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenle, uluslararası iş birliği ve dayanışma, göçmen haklarının korunması ve güvenli göç yollarının oluşturulması açısından hayati önem taşımaktadır.

1.5. Göç Çeşitleri ve Kategorileri

Göç sınıflandırması yapılırken çeşitlenen faktörler, göç türlerini belirlemede öne çıkmaktadır. İlk olarak göçmen merkezli ve devlet bakış açılarıyla yapılan göç sınıflandırmalarının yanında amacı, biçimi, sayısı, etkileyicilik oranı, mesafeleri, hukuki durumları ve hatta ilgili yerlerdeki kalış sürelerine göre sınıflandırmalar mevcuttur.

Birçok alan yazın çalışması, etkileri ve küresel açıdan boyutları incelendiğinde göçü bir sosyal çatışma olarak ele almaktadır. Günümüzdeki göç hareketleri birçok etmene bağlıdır. Bu etmenlerden bazıları; siyasi, ekonomik ve ekolojik etmenler olarak sıralanabilir. Göç hareketlerinin genellikle dezavantajlı olarak nitelendirilen bölgelerden, avantajlı olarak nitelendirilen bölgelere doğru gerçekleştiğinden söz edilmektedir. Literatürde göç olgusunu ele alan çalışmalar genellikle, göçmenlerin dilekleri, talepleri, sosyo-ekonomik koşulları üzerine yoğunlaşmaktadır. Örneğin Hugo (1998: 83-105), göçü ekonomik açıdan "hayatta kalma stratejisi" olarak incelemektedir. Gurrieri'ye (1986) göre ise göç, kişinin kendi ülkesindeki sınırlamalar karşısında bir nevi "sosyal özgürleşme" sürecidir. Alanın önemli araştırmacılarından Shresta ise göç kavramını şu şekilde açıklamaktadır (Shrestha, 1987: 329):

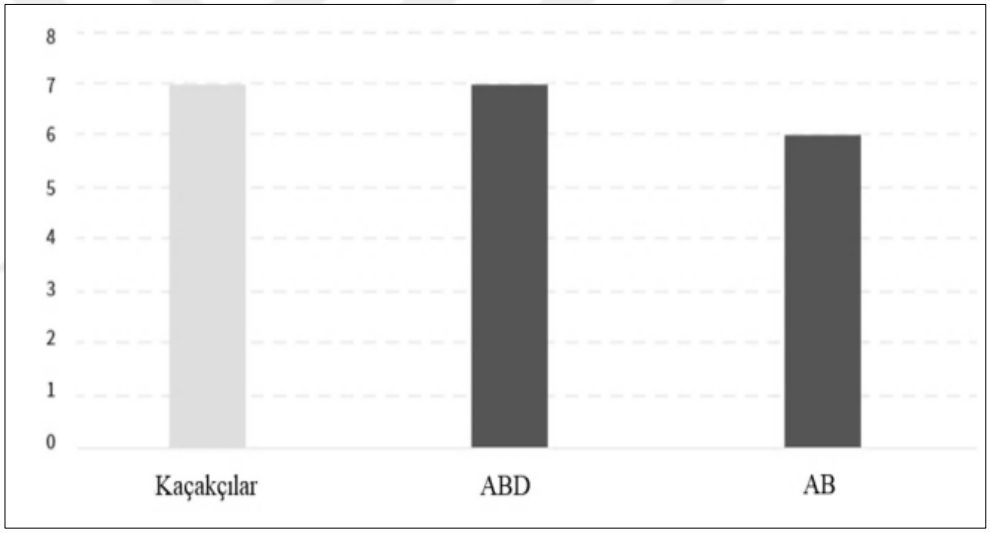
> *"İnsanlık tarihi, belirli ekonomik ve siyasi hedefleri başarmak için oluşturulan kurumsal politikalar ve bireylerin kurumsal politikaların sınırlamalarından çıkarak kendi kaderlerini kontrol etme çabaları arasındaki şiddetli rekabet tarihidir. Kurumsal hedefler ve bireysel ihtiyaçlar ve istekler arasındaki bu çatışmanın kendini gösterdiği en göze çarpan alan da göçtür."*

Göçün ayrımında temel olarak yasal ve yasadışı göç ile iç ve dış göç kavramları yaygın olarak kullanılmaktadır. İkamet ülkesi içinde gerçekleşen göç hareketleri iç göçü, sınır aşarak başka bir ülkeye temelli ya da geçici olarak yerleşmek de dış ya da uluslararası göçü ifade etmektedir. Yasal göç ve yasadışı göç ayrımında göçmenlerin başka ülkelere girme ya da yerleşme şekillerine vurgu yapılmaktadır. Daha çok kişisel ve ekonomik nedenlere dayalı iradi ya da gönüllü göç çoğunlukla yasal göçler şeklinde gerçekleşirken; doğal afetler, savaş, terör ve can güvenliği gibi nedenlerle yapılan zorunlu göçlerde siyasi unsurlar daha öne çıkmaktadır ve bu göçler yasadışı olarak gerçekleşmeye daha yatkındır (Ekici ve Tuncel, 2016: 13-14). Yasadışı göçler

karşısında devletlerin tutumları kendi iç hukuk kuralları ve siyasetlerine göre değişmektedir.

Yasadışı göçler yaşanırken ortaya çıkan diğer iki kavramsa insan ticareti ve insan kaçakçılığıdır. 2000 yılında BM Genel Kurulunda kabul edilen Viyana Protokolünde bu kavramlar tanımlanmıştır. Temel olarak insan ya da göçmen kaçakçılığında organize suç grupları, kar sağlamak için bireyleri para karşılığında, yasa dışı yollarla başka ülkelere geçişini sağlar. İnsan ticareti daha acımasızdır ve çoğunlukla savunmasız bireyleri sömürerek, baskı ve hile gibi çeşitli yöntemlerle aldatarak, bu kişiler üstünden maddi ya da manevi kazanç sağlanmasıdır (Akçadağ, 2012: 3, 4; IOM, 2019: 200, 217).

Şekil 1.
Göçmen Kaçaklığından Kazanılan ve İnsani Yardım Miktarları (Milyar Dolar)

Kaynak:*Akçadağ, 2012:6*

Şekil-1, göçmen kaçaklığından kazanılan miktarlar ile ABD ve AB tarafından insani yardım amacıyla sağlanan fonları karşılaştırmaktadır. Verilere göre, kaçakçıların göçmen kaçakçılığından elde ettikleri kazanç, yaklaşık 7 milyar dolar seviyesindedir ve bu miktar, insani yardım için ayrılan kaynaklarla karşılaştırıldığında oldukça yüksektir. ABD'nin insani yardım için sağladığı fonlar ise yaklaşık 7 milyar dolar ile kaçakçılarla aynı seviyede gözükmektedir. Avrupa Birliği (AB) tarafından sağlanan insani yardım miktarı ise yaklaşık 6 milyar dolar olarak grafikte yer almaktadır. Bu durum, kaçakçılık faaliyetlerinin ne denli büyük bir ekonomik kazanç sağladığını ve insani yardımın önemini ortaya koymaktadır. Göçmen kaçakçılığı gibi yasa dışı faaliyetlerin yarattığı ekonomik güce karşı, devletlerin ve uluslararası

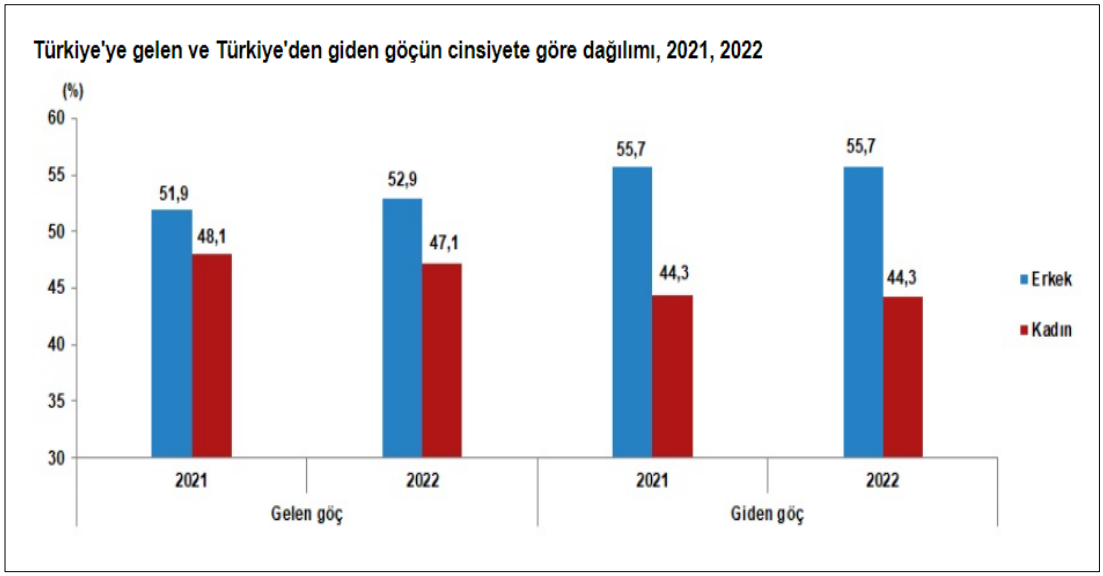
kuruluşların insani yardım çabalarının dengeli bir mücadele vermesi gerektiği görülmektedir.

Düzensiz göçmenlerin tümü, özellikle transit halindeyken insan kaçakçılığına, vatansızlığa ve adil iş fırsatlarından yoksun olma durumlarına karşı savunmasızdır. Birçok göçmen, hareket zorluklarından kaçınmak için kaçakçılarla iş birliği yapar. Fakat bir kaçakçıya güvenmek, kendi doğasında bulunan riskleri de beraberinde getirir. Göçmen kaçakçılığı büyük bir endüstri haline dönüşmüştür. 2016 yılında 2,5 milyon göçmenin kaçırıldığı ve kaçakçılar tarafından tahmini olarak 5,5 ila 7 milyar dolar bir gelir elde edildiği tahmin edilmektedir. Kaçakçılık ücretleri, rotaya, mesafeye ve varış noktasına bağlı olarak 100 ila 47.000 dolar civarında değişmektedir; en pahalılarıysa Avrupa ve Kuzey Amerika hedeflidir. Yukarıdaki grafikte görüldüğü gibi hem Avrupa hem de ABD'nin insani yardımlara harcadığı miktara yakın bir gelir elde eden kaçakçılar oldukça yüksek talep görmektedirler. Göçmenler, bu kaçakçılık sistemine dahil olarak pek çok farklı bölgede faaliyet gösteren çetelerin silah, uyuşturucu ve herhangi bir yasadışı mal kaçakçılığı yapma yeteneklerine katkı sunmaktadırlar (Yayboke ve Gallego, 2019: 6). Amaçlar bakımından incelendiğinde göçün ekonomiyle olan ilişkisi net olarak ortaya çıkmaktadır. Uzmanlarca "ekonomik göç ve ekonomik olmayan göç" şeklinde bir sınıflandırma mevcuttur (IOM, 2019: 62). Ülkelerindeki koşullardan daha iyi koşullara erişme gibi daha keyfi nedenlerin yanı sıra mevsimlik işçilerin göçü de ekonomik göç olarak nitelendirilmektedir. Gelişmiş ülkelerin istedikleri yüksek kapasiteli ve kalifiye beyin göçünün temelini ekonomi oluşturur. Fakat ekonomik olarak amaç gütmeyen ya da savaş, zulüm vb. nedenlerle zorla yerlerinden edilmiş bireylerin yer değiştirmesi ekonomik olmayan göç kapsamında değerlendirilmektedir. Göçlerin biçimleri ve göç eden bireylerin sayıları göz önüne alındığında da kitlesel ve bireysel göç türleri öne çıkmaktadır. Bireylerin hareketleri daha çok ekonomi ve refah çevresinde değerlendirilmektedir. Çoğunlukla tekil bireyler ya da ailelerin göç hareketleri bu kapsamdadır. Kitlesel göçlerde genellikle dışarıdan bir zorlama ya da etkileyici bir durumun öne çıktığı görülmektedir. Mübadeleler gibi devlet eliyle yapılanların yanı sıra iç savaş ya da dış müdahaleler gibi zorlayıcı sebepler bireyleri kitlesel olarak göçe zorlamaktadır.

Göçü pek çok faktör etkilediğinden, göçün bir seçim mi yoksa zorlama mı olduğu ya da neden olarak mı amaç olarak mı görüldüğü ayrımı öne çıkmaktadır.

Yukarıda bahsedilen iradi göç, bireylerin ekonomi, refah vb. kişisel ve ailevi tercihlerine dayanan amaçlar için yapılan göçlerdir. Bireylerin seçimleri önemli olsa da bu tür göçte hedef ülkelerin sahip olduğu çekme unsurları ön plana çıkmaktadır. Özellikle kalifiye bireylerce beyin göçü gerçekleştirildiğinden, süreçte ortaya çıkabilecek zorluklar ve sorunların öngörülmüş olması nedeniyle göç esnasında aksamaların olmaması beklenir (Battır, 2020: 83-84). Bunun yanında bireyleri ya da toplumları kendi istekleri dışında yer değiştirmeye zorlayan zorunlu göç içinde pek çok değişkeni barındırır. Bu nedenle araştırmacı ve otoriteleri en zorlayan tür olarak karşımıza çıkmakta ve en önemli araştırma alanı niteliğindedir (Castles, 2003: 13,14). Genellikle ani olarak geliştiklerinden çoğu zaman yasadışı göç olarak da adlandırılırlar. Bireyler böylesine bir göçe hazır olmadıklarından ya da zorlayıcı durumlardan ötürü kimlik ve seyahat belgelerine sahip olmazlar, hatta gerekli temel yaşam ihtiyaçlarından yoksun kalırlar. Bireyleri göçe zorlayan sebeplerin neler olduğu büyük önem taşımaktadır. Baskı, dini özgürlüklerin kısıtlanması, insan onuruna aykırı muameleler, zulüm ya da yaşamı tehdit eden durumlar gibi unsurlar göçün itici faktörleri olarak öne çıkmakla birlikte, iklim değişikliği gibi doğal olaylar ve biyolojik ya da kimyasal felaketler de zorunlu göçleri tetikleyen önemli etmenler arasında yer alır. Bu süreçlerde yer alan kişiler, sığınmacı, mülteci, vatansız ya da yerinden edilmiş bireyler olarak tanımlanabilir (Bartram vd., 2014: 69-71; Castles, 2003: 15-17). İnsanları zorunlu göçe yönelten temel faktörün, insan haklarına erişim arayışı olduğu mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer bir sınıflama olan, göç edilen yerde kalma süresi de iradi ve zorunlu göçle ilişkilidir. Bu aradaki temel fark kısa süreli ziyaret, iş, tatil, tedavi gibi nedenlerle geçici (kısa süreli) göçlerin, bu süreçlerin uzaması ya da uzatılmasıyla uzun süreli göçe hatta kalıcı göçe dönüşebilmesidir. Kalış süresine göre en çok karşılaşılan, 1980'lerin sonuna kadar yeni göç olarak da nitelenen transit göç Avrupa ülkelerine komşularından gelen problemleri ve istenmeyen göçleri tanımlamak için kullanılmıştır. Jeopolitik bir kavram olan transit göç artık hedef ülkelere ulaşma süreci içinde üçüncü ülkelerde yarı kalıcı olarak geçirilen zamanı ifade etmek için kullanılır hale gelmiştir (Collyer, Düvell ve de Haas, 2012: 407). Türkiye, özellikle Irak Müdahalesi, Arap Baharı ve Suriye Krizi sonrası transit göç kaynağı olarak öne çıkmıştır.

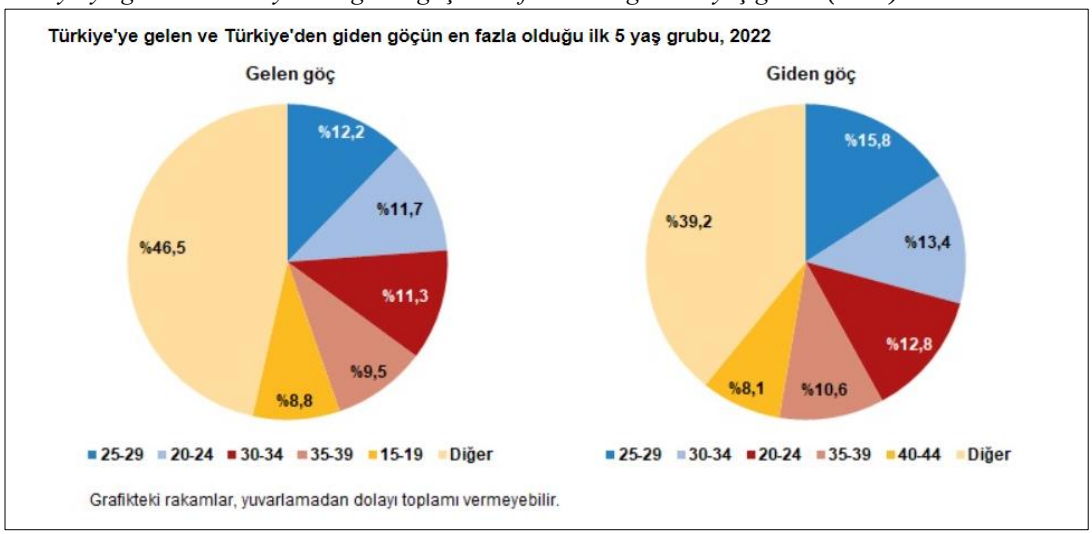
Şekil 2.
Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün cinsiyet olarak dağılımı (2021-2022)

Kaynak: *TUİK, 2022a.*

Şekil 2'de Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün cinsiyete bağlı dağılımı yer almaktadır. Veriler dikkatli olarak incelendiğinde 2021 ve 2022 yıllarında giden göç oranının %55,7'lik bir bölümünü erkeklerin oluşturduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca giden göç oranlarında kadınların iki yıl için de %44,3'lük bir oranda kaldığı saptamıştır. Gelen göç miktarında ise yine erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda olduğu dikkat çekmektedir. Türkiye'den göç eden nüfusun çoğunluğunun zorunlu olmayan sebeplerden dolayı göç ettiği TUIK verileri referans alınarak söylenebilir. Fakat Türkiye'ye gelen göç oranının büyük bir bölümünün zorunlu göç ve transit göç niteliği taşıdığı bilinmektedir. Bu değerlendirmelerin sağlamasını yapmak amacıyla yaş grupları oranları da incelenmelidir. Şekil 3'te Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün en fazla olduğu yaş grupları incelenmiştir. Gelen ve giden göçlerdeki en büyük oranlar 35-39 yaş grubuna sahip kişiler tarafından oluşturulmuştur. Yurt dışından en fazla göç alan ve en fazla göç veren il ise İstanbul olmuştur. Buna ek olarak, göç miktarlarındaki bu cinsiyet ve yaş dağılımının, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapıları ile entegrasyon süreçlerine etkilerinin derinlemesine analiz edilmesi gerekmektedir. Grafikteki verilere dayanarak, Türkiye'den giden göç oranlarında erkeklerin oranı kadınlara göre daha yüksek olup, bu durum, göç eden nüfusun işgücü piyasası talepleri ve ailelerin geçim stratejileri ile ilişkilendirilebilir. Gelen göç miktarlarında ise erkeklerin daha yüksek oranını gösteren bu eğilim, göçün nedenlerine ve göç eden bireylerin iş bulma olasılıklarına daha detaylı bakılmasını gerektirmektedir.

Şekil 3.
Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den giden göçün en fazla olduğu ilk 5 yaş grubu (2022)

Kaynak:*TUİK, 2022b.*

Bir diğer sınıflandırma türü olarak göçün hukukiliğine dikkat çekilmektedir. Burada öne çıkan, devletlerin yetkilerinde bulunan sınırlar içindeki uygulamalarıdır. Göç eden bireylerin vize durumları ve sınırlarda gördükleri muameleler de bu kapsamda değerlendirilebilir. Mültecilik, göçmenlik, sığınmacılık, geçici koruma ve muhacirlik gibi hukuki statüler birbirleriyle yakın anlamlar içerdiğinden çoğunlukla birbiri yerine kullanılsa da hukuksal olarak ayrımlar daha nettir (Çiçeksöğüt, 2017: 4,5). Özellikle iç hukuki süreçlerin daha bağlayıcı olması nedeniyle göçün yasal ve yasa dışı olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Göçün yasallığı konusunda göçmen bireylerin hangi rotalardan geldiğiyle birlikte sınırlardaki giriş-çıkış durumları ve eğer kalıyorlarsa transit ülkelerdeki kalma süreleri ve amaçları iç hukuk süreçleriyle uyumlu olduğunda yasal göç kapsamında değerlendirilir. Son dönemlerde sıkılaşan göç politikaları nedeniyle göç hareketlilikleri kısıtlanmaya başlamıştır. Bu da kaynak, transit ve hedef ülkelerin vize rejimlerinin ve sınırlarının ihlal edilerek yasa dışı olarak adlandırılan göç hareketlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Devlet bakış açısından göç, istenen ve istenmeyen göç olarak iki kısma ayrılabilir. Bu ayrımda ülkeleri en çok zorlayan düzensiz göçtür. Tezin genel çerçevesi düzensiz göç üstüne kurulduğundan bu kavram derinlemesine açıklanacaktır.

1.5.1. Zorunlu ve Gönüllü Göçler

Carol H. Weiss'ın ve Daniel Stufflebeam'ın çalışmaları, bu sürecin anlaşılmasına önemli katkılarda bulunur (Kinarsky, ve Fujita-Conrads, 2023). Bu

aşama, politikaların etkilerini değerlendirme, politika yapım sürecini bilgilendirme ve gelecekteki politika girişimlerine yön verme açısından merkezi bir rol oynar.

Savaş, ekonomik, politik, doğal afetler nedenler zorunlu göçün oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Bireyler hükümet otoritesiyle veya farklı sebeplerin ortaya çıkardığı sonuçlar açısından varlıklarını sürdürdükleri ortamlardan ayrılmak zorunda kalmaktadırlar. Bu açıdan zoraki göçte benimsenemeyen değişkenler fazlasıyla öne çıkmış olmaktadır. Zoraki göçleri kendi içerisinde iki gruba ayırabiliriz. Bunlardan ilki, göçe tabii toplumlar göç etme durumunda kontrolü elinde az biraz tutabilirken; diğer grupta yer alanlarda güç büsbütün toplumların yönetiminden alınmıştır. Bu duruma misal verecek olursak Nazi Almanya'sı verilebilir. 1. dönem uygulanan politikalarda Yahudiler topluluklar göçe özendirilirken; bu sonrasında tam tersi olarak göç etmeleri için zorlanmışlardır (Öztürk, 2020: 15).

Zorunlu yani iradi olmayan göç, toplulukların hayatlarına devam ettikleri konumları mecburi şahsi talepleri olmadığı halde terk etmeleridir. Doğa olayları, savaşlar terör gibi nedenlerle bireylerin yaşam sürdükleri toprakları ayrılmaları veya bu durma kendi iradelerinin dışında mecburi bırakılmaları sebebiyle oluşan göç, zorunlu (iradi olmayan) göç olarak nitelendirilir. Zorunlu (iradi olmayan) göçler, bireylere talep ve seçim şansı vermeden, yaşam sürdükleri topraklarda gerçekleşen çeşitli olaylar nedeniyle zorunlu olarak ettikleri göçlerdir.

Gönüllü (iradi) göç, bireylerin yaşam sürdükleri topraklardan şahsi talep ve seçimleri sonucu ayrılmasıdır. İnsanların veya kitlelerin gerçekleştirmiş olduğu iradi göçler, herhangi bir kimse, bölge veya ülkenin zorlaması olmadan bütünüyle şahsi taleplerine göre gerçekleştirdikleri göçlerdir. Bireylerin refah düzeylerini ve konforlarını geliştirmek, hizmet olarak ve yaşantı olarak sağlıklı ve elverişli hayat ortamlarında yaşamlarını idame ettirebilmek için herhangi bir zorlama görmeden gönüllü yani iradi olarak gerçekleştirdikleri göçlerdir (Yalçın, 2021: 8).

Ulus devlet yapılarının ortaya çıkmasıyla birlikte devlet, merkezi iktidarı daha kontrollü bir şekilde sürdürmek amacıyla bazı etnik ve dini demografik araştırmalara girişmiştir. Etno-dini grupların devlete ve merkezi yönetime bağlılığının sağlanması ve güçlendirilmesi, siyasi istikrarın sağlanması önemlidir. Bunun bir örneği askeri

veya bürokratik merkezileşmeyi benimseyen ülkelerde nüfus büyüklüğü, etnik din veya dilde homojenliği sağlamak için farklı yaklaşımların uygulanmasıdır (Canefe, 2009: 15).

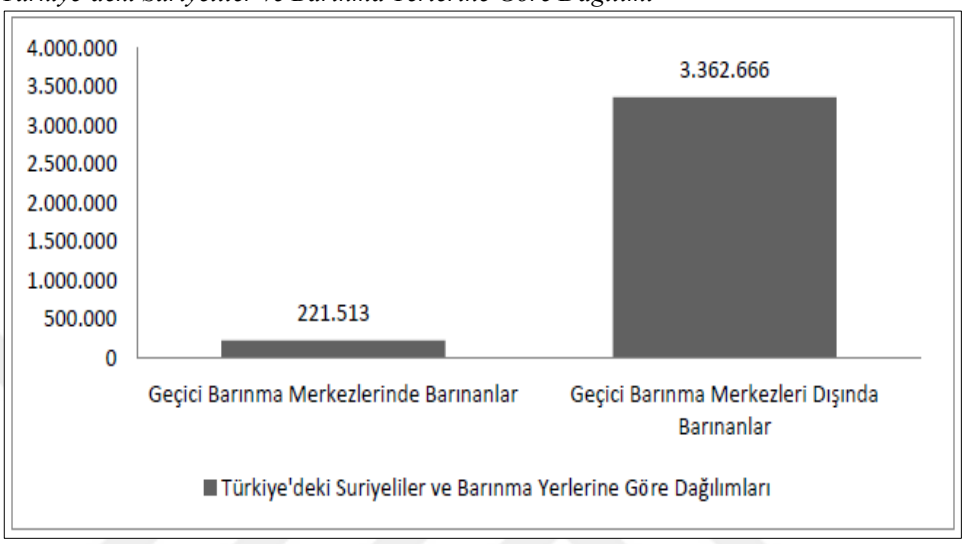
1.5.2. Geçici ve Sürekli Yer Değiştirmeler

Geçici ya da kalıcı göçler birbirlerini takip eden süreçler olarak değerlendirilebilir. Başlangıç olarak geçici bir amaçla gidilen coğrafyada uygun yaşam koşullarının sağlanabilmesiyle birlikte geçici durum kalıcı hale dönüşebilir. Bu anlamda geçici göçün kendi içerisinde karmaşık bir yapısı vardır. Kalıcı olmayan göç, dış göç ya da iç göç olarak tanımlanabilir. Genellikle kırsaldan şehre göç etmek biçiminde yapılan iç göçlerde, iş bulma ekonomik sebepler ya da eğitim gelişim sağlama maksatlı gerçekleştirilen göçler sıklıkladır. Geçici olarak yani kalıcı olmayan milletlerarası veya dış göç yani ülke dışı gerçekleştirilen göçler için de iç göçün sebeplerinden olduğunu belirtebiliriz. Geçici olarak gerçekleştirilen dış veya iç göçün sebepleri aynı olsa da sonuç çeşitlilik olduğu söylenebilir (Öztürk, 2020: 16-17). Genellikle geçici kalıcı olmayan göç, planlanmış tarihler arasında planlı sebepler ile planlı belli bir emek için herhangi bir alandan başka alana veya bir bölgeden farklı bir bölgeye göçü açıklamaktadır. Geçici kalıcı olmayan göç çeşitli nedenlerle göç eden birey veya toplulukların göç gerçekleştirdikleri alanda daimî olarak oturmayıp istenen sonucu (çoğunlukla ekonomik) elde ettikten belirli zaman sonrasında topraklarına geri dönme hikâyeleri ile tercih ettikleri göç ediştir. Geçici kalıcı olmayan göçün çekici cazip olan nedenlerinden öncelikli olan ekonomik etkendir. Ekonomik etkenlerin fazlaca güçlü bir etkiye sahip olduğu bu göç biçimi aslında mevsimsel göçlerin de dâhil olduğunu söyleyebiliriz. Mevsimsel göç ile göçmen, belirli bir dönem başka bir bölgeye geçici olarak gitmeyi ve maddi kazanımlar ile geri dönmeyi hedeflemektedir (Özger, 2020: 18).

Aşağıda sunulan *Şekil-4*, Türkiye'deki Suriyelilerin barınma yerlerine göre dağılımını göstermektedir. Verilere göre, geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 221.513 kişi iken, geçici barınma merkezleri dışında kalan Suriyelilerin sayısı ise 3.362.666 kişi ile çok daha yüksektir. Bu durum, Türkiye'deki Suriyelilerin büyük çoğunluğunun geçici barınma merkezleri dışında, yani şehirlerde, yerleşim bölgelerinde ya da çeşitli diğer alanlarda yaşamayı tercih ettiğini

göstermektedir. Geçici barınma merkezleri, sınırlı kapasitede olduğu için, daha fazla Suriyeli şehirlerde kendi barınma ihtiyaçlarını karşılamak durumunda kalmıştır. Bu durum, yerel topluluklarla iç içe yaşayan Suriyeli nüfusun entegrasyon sürecini ve sosyo-ekonomik uyum zorluklarını artırmaktadır.

Şekil 4.
Türkiye'deki Suriyeliler ve Barınma Yerlerine Göre Dağılımı

Kaynak:*Şahin, 2018: 86.*

"Toplumların bir toprakta zaman kısıtı olmadan yaşamaları, hayatlarını idame ettikleri konumlardan ayrılarak farklı topraklarda yaşamlarını devam ettirmek için gerçekleştirdikleri göç hareketlerine sürekli geçici olmayan göç denmektedir". (Toksöz, 2006:20) Sürekli göçlerin mecburi veya iradi olarak yapılabildiği görülmektedir. İradi olarak yapılan kalıcı göçler çoğu zaman iyi bir yaşam sürebilmek, kaliteli bir eğitim almak ve ekonomik olarak fazlaca özgür olabilmek amaçlarını taşımaktadır.

Geçici göçün en yaygın durumu varış ülkesinde kalma girişimidir. Bu amaçla insanlar yasal oturma izni almak için eş bulmak veya sahte eş bulmak amacıyla ev sahibi ülkenin vatandaşlarına yönelmektedir (Sabates, Wheeler ve Feldman, 2011: 6). Geçici göç, er ya da geç anavatana dönüş anlamına gelir. Kalıcı göçlerde terkedilen alanlar ya çok az ziyaret edilmekte ya da hiç geri getirilmemektedir. Kalıcı göçün bir diğer yönü de transit ülkelerde geçici kalma olasılığıdır. Türkiye, Fas ve Lübnan gibi ülkeler geçici olarak Avrupa'ya geçiş ülkesi olarak kullanılmaktadır (King, 2012: 7-8). Dolayısıyla uluslararası göçte ülkeler, ulusal mevzuat hükümlerine göre uluslararası göç özgürlüğünü engellemektedir. Bu koşullar altında sermaye

uluslararasılaşırken emek unsuru ulusal sınırlar içinde kalmıştır. Ekonomik, politik ve ideolojik sonuçları olmuştur (Boratav, 2000: 20). Göç ancak 19. Yüzyılda bilimsel tartışmalara konu olmaya başlamıştır (Unat, 2017: 52).

1.5.3. Ulusal ve Uluslararası Göçler

İç göçler genelde ekonomik olarak az gelişmiş bölgelerden daha gelişmiş bölgelere yapılmaktadır. İnsanların "daha rahat" bir yaşam sürdürebilmesi amacıyla geldikleri kentlerde öncelikle barınma sorunu yaşamaktadır. Uygun çalışma şartları sağlanana kadar geçen süre zarfında kentin daha az gelişmiş bölgelerinde yaşamak durumunda kalanlar, toplumsal dışlanma ile karşılaşabilir. Ayrıca farklı sosyal ve kültürlerin oluşturduğu "çarpık yapı" kentleşme olgusuna da yansımaktadır. İç göç hem gerçekleşme zamanında hem de hareketlilik başladığından sonra göç yapılan konum gereğince talepler ve hayaller, karşılaşılan durumlar, değişen şartlar sonucunda araştırılması söz konusu bir olgudur (Öztürk, 2020: 18).

Dış göçler nüfus sayısında farklılık yaratmaktadır. İç göçte ulusal sınırlar içerisindeki bölgeler arası nüfus sayısında farklılık olup toplam nüfusta bir değişiklik olmazken; dış göçlerde bir ülkeden diğer ülkeye bir nüfus hareketliliği olduğu için sayısal bir değişiklik de yaşanmaktadır. Dış göç, ülkeler arası bir nevi nüfus takasına sebep olur.

Hayatın idame edildiği ülkenin topraklarının içerisinde yapılan göçlerdir. Bu şekilde gerçekleşen göçlerin hepsine daimi veya süreli ya da geçici kalıcı olmayan denilebilir. Yaşanılan iç göçlerin sonucunda nüfus topraklar arasında değiş tokuşu gerçekleştiği için herhangi bir şekilde nüfus farklılığı olmamaktadır. Sadece göç ile toprakların ve bölgelerin nüfus oranı değişebilir. Ticaret ve sanayi bölgeleri, verimli tarım alanlarının olduğu yerler, zengin kaynaklara sahip bölgeler ve turizm merkezleri iç göçün yoğun yaşandığı yerlerdir. İç göçler; kırsaldan kente, kırsaldan kırsala, kentten kırsala, kentten kente şeklinde gerçekleşmektedir (Yalçın, 2021: 10).

Hayatın idame edildiği toprakların sınırları dışına yapılan göçlerdir. Bu tarzda gerçekleşen göçlerde iç göçler gibi sürekli(daimi) veya geçici göç olabilirler. Dış göçler, gönüllü (iradi) veya zorunlu (mecburi) biçimde de uluslararası gerçekleştirilen göçlerdir. Haberleşme ve ulaşım fırsatlarının çoğalması ve refah seviyesi ile konforu artırma talebiyle uluslararasındaki göçler de artış olmaktadır. Nitekim çatışma, savaş,

terör gibi güvenlik sorunları ve doğa olayları gibi sebeplerden dolayı dış göçlere çoğunlukla mecburi dış göçlere neden olmaktadır.

1.6. Göç Teorilerinin Değerlendirilmesi

Göç kuramları ile ilgili sınıflandırmalar incelendiğinde farklı yaklaşımlar olduğu görülür. Bu yaklaşımlar çerçevesinde literatürde birçok araştırma yer almaktadır. Göç kuramları genel olarak göçlerin nedenleri, göç süreçleri ve göç türlerine odaklanarak göç olgusunu açıklayan yaklaşımlardır. Göç alanında yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan yaklaşımlar şunlardır:

1.6.1. Neoklasik Göç Teorileri

En eski ve neredeyse ilk göç kuramı olduğu söylenebilir. İlk temsilcisi Ravenstein'dir. Ravenstein (1889) ekonomik beklentilerin göçün temel nedeni olduğunu; göçlerin daha çok nüfusun fazla olduğu yerlerden ticaret ve sanayi faaliyetlerinin yoğun olduğu yerlere doğru yapıldığını söyler. Neoklasik kuram insanların daha fazla gelir elde edebilmek amacıyla göç ettiklerini savunur (Bauer ve Zimmerman, 1999). Bu kuram ülkeler arası gelir farklılıkları, iş olanaklarının çeşitliliği ve göç maliyetleri konularına odaklanarak göçlerin bireysel olarak verilen bir karar olduğunu savunur (Göktürk, 2006). Bireyler maksimum fayda sağlayacakları ve ekonomik beklentilerinin karşılanacağını düşünerek gönüllü olarak göçe karar verirler (Toköz, 2006).

Ravenstein 1871 ve 1881 İngiltere nüfus sayımı verilerini dikkate alarak göç ile ilgili sistematik bir çalışma oluşturmuştur. Buna göre Ravenstein yayınladığı "The Laws of Migration" (1885) adlı makalesinde göçü açıklayan yedi göç kanunu oluşturmuştur (Çağlayan, 2006). Ravenstein'in 1885 yılında yayımlanan çalışması göç ile ilgili yapılan ilk çalışma olarak kabul edilmektedir (Yalçın, 2004). Ravenstein göç ile ilgili oluşturduğu kanunları:

- Göç ve Mesafe: Göçmenler daha çok kısa mesafeli göçleri tercih ederler ve bu göçler daha çok büyük ticaret merkezlerine doğru yapılır
- Göç ve Basamakları: Ticaret ve sanayisi gelişen yerlere yapılan göçlerle kentler büyüdükçe kentlerin civarında yaşayan kişiler de kentlere doğru

göç ederler. Kırsaldan kente olan göçlerle kırsalda oluşan boşlukları uzak yerlerden gelen yeni kişiler doldurur. Boş kalan yerlere yeni kişilerin yerleşmesi şeklinde göç dalgaları zamanla tüm ülkeye yayılır

- Yayılma ve Emme Süreci: Her göç bir amaç içerir. Bu amaç kentteki kazanç ve gelirden pay almaktır. Bu amaç ortaklığı göçün yayılma ve emme sürecine zemin oluşturmaktadır. Göçmenlerin amacı kentteki gelirden pay alabilmek olduğu için göçün yayılma süreci desteklenmektedir. Gelişen sanayinin ihtiyacı olan iş gücü göçlerle karşılanmaktadır ve göç hareketi sanayi merkezleri tarafından emilmektedir (Adıgüzel, 2016).
- Göç Zincirleri: Her göç dalgası yeni bir göç dalgasını tetikler. Böylece yapılan bir göç diğer göç hareketlerini de başlatmış olur (Özcan, 2014). Her göç akımı aynı zamanda karşıt göç hareketini üretir.
- Doğrudan Göç: Göç mesafesinin uzun olması sebebiyle bireyler direkt olarak göç edecekleri yerleşim yerlerine yönelmeleri anlamını taşır. Uzak mesafeye göç edenler daha çok büyük ticaret- sanayi merkezi olan yerleri tercih ederler.
- Kır-Kent Yerleşimcileri Farkı: Kırsalda yaşayan bireyler kentte yaşayan bireylere göre daha çok göç ederler.
- Kadın-Erkek Farkı: Kadınlar daha çok yakın mesafeli erkekler ise daha çok uzak mesafeli ya da yurtdışına göç etme eğilimi gösterirler (Özcan, 2014).

Ravenstein'in göç ile ilgili oluşturduğu kanunları özetleyecek olursak göçlerin daha çok büyük ticaret merkezlerine doğru yapıldığı, kentlerin büyümesiyle kentlere yakın çevrede olanların buralara doğru kayarken kırsalda yaşayanların da açılan boşlukları doldurdukları, göçlerin daha çok ekonomik amaçlarla yapıldıkları, her yeni göç hareketinin bir diğer göç dalgasına yol açtığı, uzak mesafeli göçlerin genellikle büyük ticaret ve sanayi merkezlerine yönelik gerçekleştiği, göç hareketine katılan bireylerin daha çok kırsal kesimde yaşayan bireylerden oluştukları ve kadınların kısa

mesafeli göçleri tercih ederlerken erkeklerin yurt dışı ya da uzak mesafeli göçleri tercih ettikleri sonucuna ulaşılır.

1.6.2. İtici ve Çekici Faktörler Modeli

Bu kuram göç hareketlerini ülkelerin koşullarını dikkate alarak açıklar. Ekonomik anlamda zayıf ve siyasi anlamda denge kuramayan ülkelerin göç verdiğini, ekonomik olarak güçlü ve siyasi denge yakalayan ülkelerin göç aldığını savunur. Bireyler iş imkânları ve gelirlerin daha yüksek olduğu yerlere göç ederler. Nüfus artışı, ekonomik ve sosyal imkânların azlığı, yaşam standartlarının düşük olması ya da baskıcı ortam itici faktörler; ekonomik ve sosyal imkânların fazlalığı, istihdam olanakları, yaşam kalitesinin artışı ya da siyasi anlamda özgür bir ortam göçe neden olan çekici faktörler arasında yer alır (Castels ve Miller, 2008).

Bu kurama asıl şeklini veren Everett Lee olmuştur. Lee (1966) göç eden bireylerin algılarını etkileyen faktörleri artılar ve eksiler olarak 2'ye ayırır. Artılar göçe neden olan çekici faktörler, eksiler ise bireyleri göçe iten itici faktörlerdir (aktaran Kaygalak, 1999). İşsizlik, fakirlik, ücretlerin düşüklüğü, kısıtlı eğitim ve sağlık olanaklarının varlığı, savaşlar, kıtlık, siyasi baskılar, terör olayları, verimsiz topraklar, bölgeler arası gelir farklılığı gibi faktörler bireylerin göç etmesine neden olan itici faktörler iken; yaşam kalitesinin artması, iş olanakları, yüksek ücretler, can güvenliği, toplumsal ve bireysel huzur, sosyal ve ekonomik imkânların çeşitliliği bireyleri göçe teşvik eden çekici faktörler olarak sınıflandırılabilir (Tümtaş, 2007). Lee (1966) göçe etki eden faktörlerin ruhsal durum, bireysel hevesler ya da o an içinde bulunulan koşullardan da kaynaklanabileceğine dikkat çekmiştir. Bireyler göç etmeye tek başına değil ailelerinin beklenti ve alışkanlıklarını da dikkate alarak karar verirler. Bu açıdan Lee göç sürecini etkileyen faktörleri yaşanılan yer ile ilgili faktörler, göç edilen yer ile ilgili faktörler, ortaya çıkan engeller, kişisel faktörler şekilde açıklamıştır (Yalçın, 2004).

Bireyler göç etmeden önce yaşadıkları yer ile göç edecekleri yeri karşılaştırarak avantaj ve dezavantajları belirleyerek göç kararını verirler (Lee, 1966). Bir yerin iticiliği ya da başka bir yerin çekici olması ekonomik etkenlerin dışında güvenlik, sağlık ya da alt yapı özelliklerinden de etkilenmektedir. Ayrıca gidilecek

yerin dili, toplumsal norm ya da değerleri de bireylerin göç etme kararlarını etkilemektedir.

1.6.3. Sosyal Ağlar ve Göç Teorisi

Bu kuram göçmenlik vakalarını yalnızca nedensel ilişkiyle değil bununla birlikte göç edenler aralarındaki ilişki yönünden de değerlendirilmektedir. Belli bir ülkeye göç etmiş olup yerleşenlerle göçmeyi tasarlayan ya da yeni göçen kişiler arasında bir ilişki ve iletişim mevzubahis olmaktadır. İlişkiler ağında hısımlar, aynı memleketten olanlar veya arkadaşlar kaynaşmakta ve bu kaynaşma göçmenliği teşvik eden bir vaka olarak ortaya çıkmaktadır (Mutluer, 2003: 21).

Bu ağlar bununla birlikte mekân değiştirmekten dolayı masraf ve tehlikeleri minimuma indirdiği için enternasyonel göçmenlik ihtimalini çoğaltmaktadır. Bilhassa iktisadi kaynaklı göçlerde ve günümüzde fazla olarak vurgulanan emeklilerin göç etmesinde ilişkiler ağının büyük payı olduğunu belirtmek muhtemeldir (Aksoy, 2012: 296).

Bu ilişkiler ağının olması özendirmekte ve sürekliliğini sağlamaktadır. Bir başka ülkeye ilk göç edenler, o ülkeye bilhassa illegal yollardan geldiler ise, çalışmak ve kalacak yer bulmakta çok büyük zorluklar yaşamaktadır. Fakat kendilerine ortak köken, akrabalık ve dostlukla bağlı olan ve onlardan sonra göç edenlere kazandıkları deneyimleri aktarmakta onlara iş bulabilme hususunda yardım etmekte ve kısa süreliğine de olsa barınacak yer bulmakta faydaları dokunmaktadır. Böylelikle ilişkiler ağının olması göç etmeyi düşünen kişinin göç masraflarını düşürmesinde ve kişinin göç edilecek yerin (hedefinin) saptanmasında ciddi etkisi olmaktadır.

Göç edilen ülkeyle varılan ülke arasında ilişkiler ağının oluşması ülkelerin göçmen kabulüyle alakalı siyasetlerinde de önemli problemlere sebep olabilmektedir. Çünkü bu ağlar bir defa kurulduktan sonra göçmenliğe mevzu olan devlet her ne kadar göçmenliği durdurmaya çalışsa da bazen kanunlardaki boşluklardan yararlanılarak bazen de doğrudan illegal yollardan bu ağlar işlemeye devamlılık göstermekte ve göç süresinin devamlılığını sağlamaktadır. Göç ağlarıyla ilgili icraatlar son dönemlerde uluslararası yerlerin ve hüviyetlerin olmasına ait hususlar ön plana çıkmaktadır. Göçün

miktarsal olarak çoğalması ve göç edenlerin köken ve göç edecekleri ülke arasındaki sık gidiş gelişleri, köken devlete olan bağlılıklarını kuvvetli biçimde korumaları, "ulus ötesi göçmen", "ulus ötesi topluluk", "küresel uluslar", "topraksızlaşmış ulus-devletler" gibi görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Hocaoğlu, 2011: 109).

1.6.4. Merkez-Çevre İlişkileri ve Göç

Merkez-Çevre Göç Kuramı oldukça yaygın kullanılan kuramlardan bir tanesidir. Samir Âmin, Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank gibi birçok düşünür tarafından geliştirilen göç kuramlarından "merkez çevre (center-periphery) kuramı" ya da "bağımlılık okulu" olarak da adlandırılmaktadır. Kuramın temelinde Marksist ekonomik eleştiriler yer alarak dünya, merkez ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmış ve bu ikili dünyanın birbirine ekonomik temelde bağımlı olarak var olabileceği savunulmuştur (Gezgin, 1991). Modern ekonomiyle birlikte kapitalizmin de gelişmesine koşut bir durum olarak bağımlılık ekonomik temelli kapitalist bağlara dönüşmüştür. Merkezdeki kapitalist ülkelerin gelişimi çevredeki iş gücü ve ham madde arzı yüksek ve pazar konumundaki ülkelere bağımlıdır. Merkez ülkeler çevreden devamlı ucuz iş gücü ve ham madde temin ederek yine pazar konumumdaki çevre ülkelere nihai ürün satarak kapital gelişimlerini sürdürmektedir. Kuramın tarihsel geçmişi sömürgecilik ve kolonyal devletler dönemine dayanmaktadır (Zhanadilova, 2018). Merkez-çevre kuramı Marksist yaklaşımın yansıması olarak kapitalist sistemin bir parçası veya sonucu olarak iş gücünün merkez (gelişmiş) çevre (az gelişmiş) ülkeler arasında karşılıklı bağıma (çekime) bağlı olarak göçün gerçekleştiği varsayımına dayanır (Özcan, 2016).

Günümüzde üretim araçlarının değişen niteliği (bilgi ekonomisi), küreselleşme, ülkeler ve bölgeler arası iktisadi iş birlikleri bağımlılık temelli merkez-çevre ülkeler arası yaşanan göç analizine dayalı sade yaklaşımı sofistike hale getirerek küresel bağımlılıkla açıklanan iş gücü hareketlerinden söz edilebilir. Önceki yüzyılda kapital ekonomiyi temsil eden ülke ve bölgelerin sayı ve kapsamının artması 20. yüzyılın son çeyreğinden başlayarak devam eden Uzak Doğu ülkelerinde olduğu gibi çevre ülkelerin merkeze taşınmasına neden olmuştur. Çağımız bilgi ekonomisinin ihtiyaç duyduğu beyaz yakalı/yüksek vasıflı göçlerin beyin göçüyle ifade edilmesi iki kutuplu siyasal bölünmüşlüğün yerine uluslararası şirketlerin yerini almasına değin

değişen iktisadi ve siyasi koşullar bağımlılık temelli yaklaşımın göç analiz yeteneğini zayıflatmıştır (Çağlayan, 2006).

Sanayileşmenin ve üretim araçlarının duyduğu yoğun iş gücü ihtiyacına odaklanan kuram, bilgi toplumunda duyulan iş gücü ihtiyacının değişmesi, iç çatışma, savaşların yol açtığı kitlesel zorunlu göçler ve küresel iklim değişikliği vb. yeni ortaya çıkan göçleri anlama ve açıklamada kullanılamamaktadır. Kuramın kapital ekonomi ve ülkelerle iş gücü ve ham madde arzı yüksek çevre ülkeler arası bağımlılık ilişkisinde emek yoğun sektörlerde çalışan çocuk işçiler ile düşük ücretle çalıştırılan kadın işçiler sorunu gibi sosyal sorunları göz ardı etmesi yani çevre ülkelerin sömürülmesiyle kalkınması engellendiği üzerinde durmamasıyla eleştirilmektedir. Gelinen noktada merkez-çevre (bağımlılık okulu) kuramı geçerliliğin azalmasında kuramın Batı merkezli sanayileşmenin hız kazandığı ulus-devlet dönemi koşullarına göre tasarlanmış olması yatmaktadır. Ancak günümüz koşullarında Toksöz'ün (2006) de belirttiği gibi değişen faktörler; üretimin Batı'dan Doğu ülkelerine kayması, önce tek sonra iki kutuplu dünya düzenin çökmesiyle çoklu iş birliklerinin yaygınlaşması, ulus devletler yerine bölgesel ve küresel aktörlerin etkinliğinin artması, bilgi ekonomisinin ihtiyaç duyduğu insan sermayesi ve ham maddenin değişmesi kuramın geçerliliğini etkileyerek önemli ölçüde günümüz göç hareket analizinde ivme kaybettiğini göstermektedir.

Merkez-Çevre kuramı incelendiğinde çevre olarak nitelendirilen ülkeler için, merkez olarak nitelendirilen ülkeler önemli konumdadırlar. Bu ihtiyacın ortaya çıkışı aslında bağımlılıklar zincirini oluşturan temel güç mekanizması için bir gerekliliktir. Kurulan bağımlılık sistemi içerisinde merkezi devlet komşu ülkelere emek, hammadde ve nihai ürün satmaktadır. Çevre ülkelerin ise bu satışlara ihtiyaçları vardır. Ham malzemeleri işlemek için çeşitli ülkelerden ucuz işgücü kullanılarak maliyet azaltılır ve maliyet düşer. Bu işgücü genellikle çevre ülkelerden temin edilir. Böylece kapitalist sisteme dönüş sağlanır. Teorik temel Merkezi devlet, operasyonları çerçevesinde mevcut kapitalist birikimini geliştirir. Merkez ülkeler, çevre ülkelerin kapitalist gelişmelerini tamamlar ve ekonomik refahlarını artırır (Büşra, 2021: 30).

Kuramın işleyiş şeması yukarıda belirtilmeye çalışılmıştır. Kapitalist etkiler ve işleyişler bu noktada sistemin en önemli niteliklerinden birisi halini almaktadır. Bu

kapitalist ağın etkisi ile çevre ülkelerden merkez ülkelere göç dalgalanmaları yaşanmaktadır. Zolberg, bu hareketi tarihsel bir perspektifle ifade ederek, geçmişteki ve günümüzdeki göçleri, özellikle de çağımızdaki işgücü göçlerinin, çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru aktığını belirtmektedir (Zolberg, 1983, 9). Abadan Unat, göç sistemlerinin çevre ülkelerden merkeze akışta olduğunu belirtmiş ve aşağıdaki gibi açıklamıştır;

> *"Dünya sistemleri kuramına göre uluslararası göç, kapitalist gelişmenin neden olduğu kopma ve yer değiştirmelerinin doğal sonucudur. Kapitalist ekonomi Batı Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'daki merkezlerden giderek daha geniş halkalar hâlinde yayıldıkça dünya nüfusunun giderek büyüyen kısmı dünya pazar ekonomisine dâhil edilmektedir. Çevre bölgelerdeki toprak, hammadde ve emek dünya pazarlarının denetimi altına girdikçe göç akımları oluşmakta, bunların önemli bir kısmı dış ülkelere doğru yönelmektedir" (Abadan-Unat, 2002, 15).*

Göç olgusu, Merkez-Çevre kuramına göre değerlendirildiğinde, ülkelerin ucuz iş gücü elde etmek için mülteci politikalarını genişlettikleri de söylenebilir. Fakat yine de günümüzde uygulanmakta olan göçmen kabul politikaları birçok ağır şart içermektedir. Kalifiye, hünerli ve iyi yetişmiş eleman olmak şartı mültecilerde aranmaya başlamıştır (Büşra, U, 2021: 31).

1.6.5. Göç Sistemleri Yaklaşımı

Sürdürülebilir Göçü uluslararası ilişkiler bağlamında ekonomik ve siyasi açıdan ele alır. İki ya da daha fazla ülke aralarında göçmen değişimini içeren göç sistemi ve ilişki ağı oluşturur. Göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki ilişki göç öncesi dönemde kurulmuştur (Özdemir, 2015). Bu ilişkiler ticari, mali, politik ya da kültürel bağlarla kurulan ilişkiler olabilir. Ya da iki ülke arası bağ askeri bir işgal sonrası da kurulmuş olabilir. Bu kuram iki ya da daha çok ülkenin karşılıklı bir şekilde göçmen değişmesini içeren siyasi ya da ekonomi temelli bir kuramdır. Göç bir kere başladığında kendini tekrar eden bir süreç halini alır. İnsanlardan çok ülkeler arası mal, hizmet ve bilgi akışına vurgu yapar ve toplumsal ağ kuramını uygular. Göç eden bireylerin karşılaştıkları engellerle baş edebilmek için daha çok toplumsal ağları kullandıklarını belirtir. Göç sistemleri kuramı göçün tekrar eden süreçlerden oluştuğunu belirtirken ülkeler arasında alışverişe vurgu yapan, bireylerin göç

sürecinde karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmada sosyal ağları dikkate alan ve daha çok göç sürecine yoğunluk veren bir kuramdır.

1.6.6. Kesişen Fırsatlar Teorisi

Stouffer tarafından oluşturulmuştur. Bu kuram göçü mesafe sorunu bağlamında açıklar. Kurama göre göç ile oluşan hareketlilikler ile mesafe arasında zorunlu bir ilişki olmayıp; göç ile göç edilecek yerdeki fırsatlar arasında doğru orantı bulunmaktadır (Stouffer, 1940). Buna göre göç edilecek yerdeki ekonomik fırsatlar ne kadar çok ise oraya göç edecek kişi sayısı da o kadar çok olur (Özyakışır, 2013). Bir bölgede fırsatlar ne kadar çok ise o bölge o kadar yoğun göç alır. Bir süre sonra göç eden bireyler de yeni iş imkânlarının yaratılmasında rol alarak bölgeye yeni göçler yapılmasını sağlamış olurlar (Kapu, 2012). Bu kuram göçü çok yüzeysel açıklaması ve matematiksel bir yaklaşım kullanması nedenleri ile eleştirilmektedir.

1.6.7. Parekh'in Üçlü Göç Sınıflandırması

Bu kuram göçü devlet, birey ve toplum bağlamında açıklamaktadır. Parekh göç teorisini liberal, toplumcu ve etnik-milliyetçi olmak üzere üç gruba ayırmıştır. Liberal görüş göçü bireysel özgürlük boyutu ile açıklar. Irk, din, siyasi görüş ya da etnik kimliğe göre değil devletin iş gücü ihtiyacına göre oluşturulan kabul ya da ret politikaları göçler üzerinde belirleyicidir. Liberal görüşe göre bireyler toplumun ihtiyaç duyduğu beklentileri asgari düzeyde karşılayabilirlerse göç ederek yeni topluma karışabilirler (Ündücü, Erdoğan ve Işık, 2009). İş gücü ihtiyacı sebebiyle gelen göçmenler bu ihtiyaç ortadan kalktıktan sonra daha önce geldikleri ülkelere geri dönerler. Toplumcu görüşe göre bireyler ortak bir paydada buluşuyorsa toplum anlam kazanabilir. Toplumcu yaklaşımda toplumsal çıkarlar göçmenlerin ihtiyaçlarından daha önemlidir. İş gücü ihtiyacı olan ülkeler göçmen seçiminde daha titiz davranmalı ve özellikle topluma en iyi uyum sağlayacak bireyleri seçmeye özen göstermelidir. Göç edecek kişiler de gidecekleri yerin normları, değerleri ve kültürünü dikkate alarak göç kararlarını netleştirmelidirler (Ündücü, Erdoğan ve Işık, 2009). Etnik-milliyetçi görüş ise seçilecek göçmenlerin gelecekleri ülke ile kan bağı olması gerektiğini savunur. Bir ülke tarih boyunca birlikte yaşayan, ortak bir tarih paylaşan ve aralarında kan bağı olan bireylerden oluşur. Buna göre göç eden birey devletle kan bağı taşıyorsa

göç ettiği ülkeye kabul edilebilir (Ündücü, Erdoğan ve Işık, 2009). Eğer ülkenin göçmen ihtiyacı çok fazla olursa kan bağı olmayan diğer göçmenler de misafir sıfatıyla ülkeye kabul edilebilir (Parekh, 1994, aktaran Yalçın, 2004).

1.6.8. Yeni Göç Ekonomileri Kuramı

Bu kuram Oded Stark tarafından geliştirilmiştir. Kurama göre göç kararı bireylerin tek başlarına verdikleri bir karar olmayıp aile üyelerinin ortaklaşa verdikleri bir karardır (Stark ve Bloom, 1985). Bireysel kazanç amacının yanı sıra ailenin diğer bireylerinin iş imkânları, mevcut gelirin azalma ihtimali gibi değişkenler de göç kararının alınmasına etki eder. Göç kararı ortaklaşa alınır ancak ailecek bir göç söz konusu değildir. Aile tarafından göç etmeye en uygun kişi seçilir, göç masrafları ya da göç ile elde edilen gelir eşit bir şekilde paylaşılır. Amaç haneye giren geliri arttırmak ve korumaktır (Massey vd., 1993). Gelişmekte olan ülkelerdeki aileler bu göçleri sıklıkla tercih etmektedirler. Özellikle kırsalda tarım işi ile ilgilenen ailelerde üyelerden bir ya da birkaçı aile gelirine katkı sağlamak için göç etmektedir (Stark ve Bloom, 1985). Bu sürecin devamlılığını sağlayan etken etkili aile reisleridir. Aile reisi ailenin bağlılığını ve aileye aidiyet duygusunu güçlü tutan kişidir (Stark ve Lucas, 1988). Ayrıca bireylerin köklerine bağlılığı ve kent yaşamının olumsuzlukları da sürecin devamlılığını sağlamaktadır

1.6.9. Marksist Politik Ekonomi Kuramı ve Göç

Göçün sadece itici ve çekici faktörlerle oluştuğu yaklaşımına karşı çıkıp ülkelerin eşit bir şekilde gelişmemesi ile ortaya çıkan maddi ve yapısal süreçlere dikkat çeker (Kaygalak, 1999). Ekonomik açıdan güçlü olan devletlerin ucuz işgücü ihtiyaçlarını karşılamak için göçleri yönlendirdiklerini ifade eder (Tümtaş, 2007).

1970'lerde Marksist politik ekonominin açılımı olan ikili iş gücü piyasası, dünya sistemi ve bağımlılık okulu teorisinin etkisi ile değişime uğramıştır. Bu teoriler uluslararası göçün tarihsel olarak oluşturulan yapısal güçlerden kaynaklandığını ve eşitsiz bir şekilde dağılmış olan politik ve ekonomik gücün sömürücü yapısına vurgu yaparken göçlerin ucuz iş gücü hareketliliği olduğunu ifade ederler (Dedeoğlu ve Ekiz Gökmen, 2011). Marksist yaklaşım göçmenleri kapitalizmin yarattığı eşitsizliklerin

sonuçlarını göğüsleyen işçiler olarak kabul eder. Göçmenler eşitsizlikler nedeniyle çevre ülkelerden merkez ülkelere göç eden ucuz ikincil/yedek iş gücünü oluşturan bireyler haline gelmektedirler. Göçmenler istenildiğinde sermayenin ihtiyaç duyduğu işgücü rolüne geçerken istenildiğinde çıkarılan yedek işgücü olarak görülmektedirler (Anthias ve Cederborg, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇÜN KAMU YÖNETİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Göçün Kamu Yönetimi Boyutu

Göçün kamu yönetimi boyutu, göçün kamu politikalarına etkileri ve yönetim perspektifleri, günümüz toplumlarının karşılaştığı en önemli meydan okumalardan biridir. Kamu yönetimi süreçlerinde göçün rolü ve önemi, özellikle Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların yoğun şekilde ülkeye gelmesiyle daha da belirgin hale gelmiştir. Bu süreçte, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşları (STK'lar), Suriyeli sığınmacıların sosyal uyum sürecinde kritik bir rol üstlenmiştir. Ancak, Suriyeli göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar ve göç yönetimi açısından karşılaşılan zorluklar, kamu politikalarının etkinliğini ve sürdürülebilirliğini etkilemektedir. Suriyeli kitlesel göç hareketlerinin nedenlerinin anlaşılması, bu zorluklara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve göç yönetimi stratejilerinin belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Göç yönetimi alanında modern uygulamalar, hem Türkiye'de hem de Avrupa'da göç politikalarını daha verimli, insancıl ve etkin hale getirmek amacıyla geliştirilmektedir. Örneğin, dijital kayıt ve izleme sistemleri, göçmenlerin kayıtlarını dijital ortamda tutarak işlemlerin hızlanmasını ve veri paylaşımının kolaylaşmasını sağlar. Ayrıca, biyometrik veri kullanımı sayesinde sığınmacıların kimlik doğrulama süreçleri güvenli bir şekilde gerçekleştirilmekte, mobil uygulamalar ise onların hukuki süreçler, sağlık hizmetleri ve iş bulma konularında bilgi edinmelerine yardımcı olmaktadır. Stratejik yenilikler arasında, göçmenlerin topluma entegrasyonunu destekleyen kapsamlı dil kursları ve iş eğitim programları yer almakta; uluslararası işbirlikleri, göç yükünün adil paylaşımını teşvik etmekte ve hızlı işlem merkezleri, sığınmacı başvurularının daha çabuk sonuçlandırılmasını sağlamaktadır. Bu yenilikler, göç yönetiminin sadece daha hızlı ve verimli değil, aynı zamanda daha adaletli ve kapsayıcı olmasına olanak tanıyarak göçmen krizinin yönetilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

2.2. Göçün Kamu Politikalarına Etkileri ve Yönetim Perspektifleri

Geçmişten günümüze kadar sebepleri ve sonuçları ne olursa olsun insanların gönüllü veya zorunlu olarak göç etmeleri literatürde oldukça önemli bir yere sahiptir. Daha iyi koşullar altında yaşama ve çalışma isteği dışında zorunlu olarak ülkelerin yaptıkları anlaşmalar sonucunda kendi talepleri dışında birçok insan, kurulu düzenlerini bırakarak başka ülkelere yerleşmek durumunda kalmıştır. Çağın getirdikleri sonucunda göç hareketleri ulusal ve yerel boyutu aşarak küresel bir boyut kazanmıştır. Bir başka ifadeyle göç kavramı küresel bir faktör haline gelmiştir.

Göç kavramıyla ilgili yapılan tanımlamalar genellikle benzer ifadeleri içerir. Genel olarak, belirli bir zamanda ve yerde başlayarak, bilgiye sahip olduğumuz alandan dışarıya doğru gerçekleşen nüfus hareketlerini ifade eder (Macit, 2012: 5). Aslına bakılacak olursa hemen hemen her göç tanımı, toplumsal ve sosyal anlamda bir değişim yaratan, bu alanda etki ve tepki oluşturan bir eylem olarak algılanmaktadır. Yani bir yerden başka bir yere hareket ederken kültürel, sosyal, ekonomik ve diğer pek çok alanda etki yaratan birey, göçmen birey olarak tanımlanmaktadır

İnsani bir yaklaşımın gereği olarak kitlesel olarak göç dalgalarına maruz kalan bir ülke göçmenlere kucak açarak onlara ev sahipliği yapabilmekte ve göçmenlerin taleplerini karşılamak için yeni düzenlemelere gitmektedir. Bu kapsamda nüfus hareketlilikleri devletler için önemli bir sorun hâline gelmiştir. Göç hareketliliklerine karşı zamanında önlemler almayan ülkeler pek çok problemle baş etmek durumunda kalmıştır. Göçmenlerin toplumla entegre olması ve tüm ihtiyaçlarının etkin bir şekilde karşılanabilmesi için koordinasyon, iş birliği ve planlama gerekmektedir. Bu sürecin düzgün bir biçimde yürütülebilmesi için sivil toplum kuruluşlarının, halkın, kamu sektörünün ve özel sektörün iş birliği yapması önem taşımaktadır.

Özellikle son senelerde meydana gelen toplumsal, ekonomik ve siyasi pek çok gelişme Türkiye'ye yapılan dış göçleri şekillendirmiştir. Gerçekleşen nüfus hareketlilikleri kamu güvenliğini, toplumsal düzeni, ekonomik ve siyasi hayatı direkt olarak etkilemektedir. Uluslararası göç yönetişiminin temellerini Türkiye'nin maruz kaldığı dış göçler sonucunda uyguladığı politikalar ve tutumlar oluşturmuştur.

Ülkelerin kendi sınırlarını koruyabilmek maksadıyla hem uluslararası açıdan hem de ulusal açıdan yaşanabilen, stratejik açıdan büyük bir öneme neden olan göç olaylarını kontrol edebilecek ayrıca çalışmalar geliştirmesi kaçınılmaz bir gerçektir. Bunun için bazı ülkelerin protokoller imzalayarak iş birliği içerisine girdiği görülmüştür. Dünya'da olağan bir hâle gelen ülkeler arasındaki savaşlar, siyasî anlamdaki çatışmalar ya da mücadeleler göçlerin uluslararası meseleler olmasına neden olmuştur. Kişilerin başta can güvenliğinin sağlanması olmak üzere toplumsal anlamda da refahın olması için devletler tarafından göç yönetiminin uygulanması gerekmektedir.

Uluslararası mesele olan göçlerin yönetilmesi için başta devlet adamları olmak üzere hem yerel örgütlerin hem uluslararası örgütlerin onların yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının, dernek ya da vakıf gibi toplulukların, uluslararası anlamdaki bütün kuruluşlarının görevleri üstlenerek uluslararası nitelik kazanan bu göçler için aşağıda belirtilen dört maddenin sağlanması gerekmektedir:

- Kişilerin can güvenliğini korumalılardır.
- Toplumsal refahın bozulmaması için uğraşmalılardır.
- Ülkenin ekonomisinin bozulmamasına, eğer bozulduysa da düzeltilmesi için uğraşmalılardır.
- Her şeyden önemlisi sınır güvenliğini sağlamalılardır.

Foucault tarafından 1970'li senelerin başlarında geliştirilen yönetimsellik kavramı modern toplumları şekillendirmiştir. Foucault o zamana kadar iktidarı ele geçirilmiş veya sahiplenilmiş bir kavramdan uzak olarak ilişkisel ve taktiksel bir kavram olarak ele almıştır. Bu sayede iktidarın sadece devletin elinde tutulan bir olgu olmasına karşı çıkılmış ve klasik söylemsel iktidar anlayışı bırakılmıştır. Foucault iktidarı mikro politika yönünden incelemiştir (Foucault, 2012). Yönetimsellik yaklaşımına göre devletin kendisinin önemsenmemesi gibi bir durum söz konusu değildir. Burada önemli olan husus iktidar ilişkilerinin devletin sınırlarının çok daha ötesinde olması gayretidir. (Yıldız vd., 2014: 42-50). Yönetimsellik kavramı ile Foucault, Batı'daki bütün toplumlarda rastlanan, devleti yönetmek ile toplumun kendisini yönetmenin bir bütün olarak ele alınması gerektiği düşüncesinin üzerinde durmuş önemini ifade etmiştir.

İktidar ilişkilerinde devletin ötesinde toplumun kendisi incelenmelidir. Ekonomik ve hukuki kavramlar yerine nominalist ve stratejik iktidar kavramları üzerinde durulmuştur. İktidar toplumsal ilişkilerden bağımsız şekilde yer alamaz ve iktidarın ne olduğundan çok iktidarın nasıl uygulandığı ve iktidarın etkilerinin neler olduğu sorularına odaklanılmaktadır. İktidar sahip olunacak bir mülk ya da sınıf olmayıp bir stratejidir. Bu nedenle Marksist anlayışa karşı çıkılmaktadır (Yıldız ve Dönmez, 2016: 39).

Küreselleşme kavramıyla birlikte yönetimsellik de globalleşme imkânına sahip olmuştur. Dünyadaki değişimlerin hızlı bir şekilde dönüşmesi, insanların iletişim kurma konusunda uzaklıktan kaynaklanan sıkıntılar yaşamasının yok olması gibi sebeplerden ötürü özellikle günümüzde son yıldır bu kavram literatürde oldukça sık kullanılmaktadır. Hiyerarşik olmayan, ilgililerin demokratik süreç içinde katıldıkları bir yönetim sürecine küresel yönetimsellik adı verilmektedir. Uluslararası rejimlerin günümüzde etkinliğinin artması sonucunda küresel dinamikler söz sahibi olmaya başlamıştır. Küresel yönetimselliğe örnek olarak dünyanın en büyük ekonomik ülkelerinin bir araya geldiği G-7 verilebilir. Konu hususunda diğer örnekler ise Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve (IMF) Uluslararası Para Fonu'dur (Üstün, 2016: 55).

Küresel yönetimsellik hususunda insanların mesela bir ürün alacağı zaman kendisine sunulan ürünler üzerinden değil de seçim hakları olan asıl ürünü görmek istemelerini ve kendilerine özgü birtakım tercihlere yönelmelerine sebebiyet vermektedir. Bu durum da tüm dünya genelinde etkileşimin artarak Foucault'un yaklaşımını da içeren yönetimselliğin küresel yönetimsellik ile anlam kazandığı söylenebilir.

Günümüzde her geçen gün önemini artıran kavramlardan biri yönetişimdir. Yönetişim tamamen Türkçe bir kelime olup İngilizce bir kelimeden türemesi söz konusu değildir. Yönetim ve iletişim kelimelerinden meydana gelmektedir. Yönetim kadrosu örgütün amaçlarını belirlemekte ve daha sonra bütün örgüt tek bir vücut şeklinde birlikte koordinasyon içinde çalışmaktadır. Elde edilen başarı sadece yönetimin değil bütün örgütün başarısıdır. Böylece yönetimden farklı olarak tek yönlü olmayan ve daha gerçekçi bir sonuç elde edilmektedir (Ünal, 2014: 65). Yönetişim bir orkestraya benzemekte olup, yönetişimci kişi orkestra şefi olarak karşımıza

çıkmaktadır. Orkestra şefinin tüm takımın enstrümanlarından çıkan seslere kulak vermesi ve herkesi etkin değerlendirmesi gerekmektedir (Tümeğ, 2018: 36).

Yönetişimci kişi bir teknik direktöre de benzetilebilir. Teknik direktör tüm takımı önemsemesi, değerlendirmesi ve takip etmesi gerekmektedir. Örgütlerin başarılı olabilmesi için bir faktör olarak değil aktör olarak örgütlerde rol alması gerekmektedir. İşten ayrılan personellerin büyük bir çoğunluğu kendilerine değer verilmediğini beyan etmekte ve fikirlerinin sorulmayarak katılımcı olamadıklarını anlatmaktadır. Örgüt personellerinin duygularına ve düşüncelerine önem vermeyen bir örgütte performansın yüksek olması neredeyse imkansızdır (Taşçı ve Özsan, 2013: 49).

Yönetimden farklı olarak yönetişim, iletişim ve birlikte çalışma unsurlarını içermektedir. Bu kavram ile örgüt hayatı zenginleşmekte ve örgüt personelleri daha motive şekilde çalışmaktadır. Küresel anlamda yönetimden yönetişime doğru geçiş yaşanması siyasi düzlemde yaşanılan değişimler sonucu olmuştur. Yönetişim kavramından sonra geleneksel tabular yıkılmış ve devletlerin hem işleyiş düzenleri hem de sınırları değişime uğramıştır. Yönetişim, yönetimi kapsamakta olup daha geniş kapsamlı ve süreç odaklıdır. Ülkelerde yaşanılan sorunlara daha etkin çözümler yönetişim ile olmaktadır. Yönetimden farklı olarak özel sektör ve kamu sektörü arasında iş birliği ve koordinasyon sağlanması amaçlanmaktadır. Karar verme süreçlerinde formel olmayan ve devlet dışı mekanizmalar etkindir (Şahin ve Söylemez, 2017: 963).

Küresel anlamda siyasi yelpazenin liberalleşme göstermesi, verilen hizmetlerin zaman odaklı olması ve işlerin artık teknolojik ortamlarda yapılabilir hale gelmesi yönetim anlayışlarının değiştirilmesine ihtiyaç olduğu düşüncesini doğurmuştur. Daha etkin, daha katılımcı, daha verimli ve herkesin daha fazla sorumluluk aldığı yönetişim tarzına geçiş yapılmıştır. Ülkeler belirledikleri hedefler doğrultusunda birliktelikler ve iş birlikleri yapmaya başlamıştır. Daha önceden hedeflerin ve amaçların belirlenmemesi durumunda yönetişimden bahsedilmesi mümkün değildir. Bir başka ifadeyle yönetişim artık çağdaş bir yönetim tarzıdır. Yönetişimin fonksiyonlarını şu şekilde sıralamak mümkündür (Sirkeci ve Cohen, 2015: 8-21);

- Bilgi Paylaşımı ve Çift Yönlü İletişim: Yönetici kişilerin örgütte tüm personellerle çift yönlü iletişim kurması ve bilgi ve tecrübelerini paylaşması önem taşımaktadır. Verilecek bilgilerin zamanında verilmesi hem örgütün hem de örgüt çalışanlarının performanslarını yükseltmektedir. İletişim kanalları ile paylaşılan her bilginin değeri artmakta ve örgütün tüm süreçleri zenginleşmektedir. İyi bir iletişim için konuşmanın yanı sıra tüm takım üyeleri etkin bir biçimde dinlenmelidir.
- Empati: Empatisi yüksek olan yönetişimci kişi olaylara daha bütüncül ve tek parça halinde bakmaktadır. Bu sebeple iletişimden sonra empati sürecin ikinci ve önemli aşamasını oluşturmaktadır. Empati yapan örgüt üyeleri ve yönetişimci kişi arasında karşılıklı anlayış ortamı oluşmakta ve böylece örgütte verim sağlanmaktadır.
- Sosyal Zekâ: Duygusal zekâsı yüksek olan yönetişimci kişinin empati yapması, kendini örgüt üyelerinin yerin koyabilmesi, olumsuzluklara rağmen motivasyonunu kaybetmemesi, dürtülerine engel olarak mantığıyla hareket etmesi ve hem kendini hem de çalışanlarını harekete geçirebilmesi son derece hızlı olabilmektedir. Yönetim ortamının sağlıklı olabilmesi sosyal zekânın bir sonucudur.
- Ortak Karar Verme: Örgütün önceliklerinin düşünülerek beyin fırtınası yapılarak karar verilmesi örgüt için rekabet avantajı sağlamaktadır. Yeni fikirlere açık olunması zenginleşme ve üretkenlik getirmektedir. Kararların sadece yöneticiler tarafından değil katılımcı bir ortamda herkesin fikrinin sorularak alınması ve çalışanlara sorumluluk verilmesi daha etkin sonuçlar alınmasına yol açmaktadır. Böylece çalışanlar kendilerine değer verildiğini düşünmekte, motivasyonları artmakta, sadakat ve aidiyet duyguları gelişmektedir.
- Proaktif Düşünce: Düşünce yapısı olarak yapıcı olan bireyler hem kendilerinin hem de örgütlerinin başarılı olmasını sağlamaktadır.
- İş Birliği ve Sinerji: Örgütte iş birliği ve koordinasyon içinde çalışılması sinerjinin artmasına ve örgütün başarılı olmasına neden olmaktadır
- Güçlendirme: Yönetişimci kişilerin örgüt üyelerine sorumluluklar vererek onları güçlendirmesi çalışanların yetkinliklerini artırmaktadır.

Bireyler cesaretlendirilmeli ve öznel davranmaları konusunda kendilerine cesaret verilmelidir

- Şeffaflık: Örgütte şeffaflığın olması güvenli bir ortamın oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu sayede örgütün stratejileri ve hedefleri daha hızlı gerçekleşebilmektedir.
- Güven: Örgütlerde çatışmaların yaşanmasının en temel nedenlerinden biri güven duygusunun olmamasıdır. Güven ortamı hem çalışanlar arasında hem yöneticiler ve çalışanlar arasında hem de müşteriler ve çalışanlar arasında olmalıdır. Oluşan çok yönlü güven ortamı ile iki taraf da daha mutlu olmakta ve yönetimden yönetişime geçiş kolaylaşmaktadır.

Günümüz dünyasında ülkelerin sınırlarının hala önemini koruduğu bilinmek ile birlikte, göç süreçleri tüm ülkelerin devletleri tarafından yönetilmesi önem arz eden konuların başında gelmektedir. Göçler ulusal alanda yaşanabildiği gibi uluslararası alanda da yaşanabilmekte olup, ülkelerin bu konuda birlikte hareket etmesi, koordinasyon ve iş birliği içinde olması gerekmektedir. Bu süreç, stratejik bir öneme sahip olup, yetersiz kalınan hususlarda başka aktörlere gereksinim duyulmakta ve farklı stratejiler yürütülmesi gerekmektedir (Paksoy ve Şentöregil, 2018: 237).

Bu süreç dâhilinde yerel aktörler haricinde sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar da yer almaktadır. Global anlamda süregelen çatışmalar, kaoslar ve siyasi mücadeleler, ekonomik değişimlerin temellerini oluşturmakta ve sonucunda göç hareketlerine neden olmaktadır. Zaman içerisinde göç kavramı çeşitlilik ve farklılık kazanmış ve bu kavrama uluslararası çapta bakılması ve analiz edilmesi gerektiği anlaşılmıştır (Öztürk, 2018: 42).

Göçler, iç göçler şeklinde olabildiği gibi uluslararası şekilde göçler de yaşanabilmekte ve göçün türü her ne olursa olsun vatandaşlar için önemli olan hususlar sosyal yaşamlarına devam edebilmeleri, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerden faydalanabilmeleri ve can güvenliklerinin sağlanmasıdır. İnsanlar, yaptıkları seçimler sonucunda göç edilen konumlara uyum sağlanma konusunda bazı problemler yaşamaktadır. Tam olarak bu noktada, hükümetlerin göç yönetimi yapmaları ve konuya el atmaları gerekmektedir (Özipek, 2018: 125).

Göç kavramı insanların göç ettikleri yerde kalma sürelerine göre geçici veya sürekli göç olarak ikiye ayrılmaktadır. Sürekli göçlerde insanlar göç ettikleri bölgede sürekli olarak kalarak yaşamlarına devam etmektedir. Geçici göçlerde ise sürekli kalma söz konusu olmayıp, mevsimlik şekilde yapılarak turizm, hayvancılık veya tarım faaliyetleri bittikten sonra geri dönüş söz konusudur. İradeye göre göç kavramı ikiye ayrılmakta olup, zorunlu ve gönüllü göçten oluşmaktadır. Kişi eğer kendi rızasıyla göç ederse iradi göç olarak adlandırılmakta; eğer zorlama ve baskı altında göç ederse zorunlu göç olarak adlandırılmaktadır (Özçağlar, 2016: 572).

Hükümetler, göç yönetimi sürecinde hem şehirlerin bu duruma uygun hale gelmesini sağlamakta hem de göç eden kişilerin, şehirlere olan etkilerini kontrol altına almaya çalışmaktadır. Göç süreci sonucunda yaşanabilecek sosyal, ekonomik, toplumsal ve siyasi problemler göz önüne alındığında, göç konusu önemsenmesi gereken konulardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Devletlerin politikalarını önceden belirlemesi, göçmenlere uygulanacak politikaları zamanında oluşturması, kentlerin durumunu göz önünde bulundurması, tüm süreçlerin planlanması ve akabinde bir plan dâhilinde uygulamaya geçilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, sürecin tüm boyutları düşünülerek yönetilmesi önem taşımaktadır (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2063).

Göç yönetimi kavramına bakıldığında, uluslararası anlamda yaşanan göç sürecinde devletlerin uyguladıkları politikaları, stratejileri ve kontrolleri içerdiği görülmektedir. Zaman içerisinde yapılan çalışmalar doğrultusunda göç yönetimi kavramı evrilerek göç yönetişimi kavramı haline gelmiştir. Göç yönetişimi kavramına bakıldığında; devletlerin göçmenler üzerinde yürüttükleri çalışmaların ve ülke çapında yapılan siyasi, toplumsal ve ekonomik düzenlemelerin bir bütünü olduğu anlaşılmaktadır (Oytun ve Gündoğar, 2015: 32).

Göç kavramı hem küresel hem yerel hem de ulusal boyutu olan bir olgudur. Bu üç boyutun beraber olmasından dolayı göç yönetişimi kavramı ortaya çıkmıştır. Göç yönetişiminde; piyasada yer alan aktörler, dernekler, vakıflar, devletler ve sivil toplum örgütleri bir arada yer almakta ve tüm bu kurumlar, göçmenlerin güvenliğini sağlamak için iş birliği yapmaktadır. Bu aktörler sayesinde, göçmenlerde güven hissiyatı oluşmaktadır. Sadece devletlerin yaptığı iş birlikleri ve koordinasyon süreç için yeterli

olmamakta ve tüm kurumlar arasında iş birliğinin küresel çapta yapılması zorunlu olarak göç yönetişimini meydana getirmektedir (Kutlu vd., 2017: 491).

Göç ve nüfus ilişkisine bakıldığında yapılan göç, iç göç şeklindeyse ülkenin toplam nüfusunda herhangi bir değişim söz konusu olmamaktadır. Sadece kentlerin nüfusunda artış veya azalış yaşanmaktadır. Düzensiz şehirleşme sonucunda kentlerde aşırı bir nüfus artışı meydana gelir ve işsizlik artar, kaynaklar sınırlı hale gelir, konutlar yetersiz olur ve devletin o bölgeye verdiği hizmetler yetersiz kalır. Ayrıca göç alan şehirde nüfusun düzensiz bir şekilde ve aniden artmasından dolayı çevre kirliliği artar ve trafik artar. Bunun haricinde kültür farklılıkları yaşanır, adaptasyon sorunu görülür ve kültürde yozlaşma söz konusu olabilir (Koçak ve Terzi, 2012: 163).

2.3. Kamu Yönetimi Süreçlerinde Göçün Rolü ve Önemi

Avrupa Göç kavramı oldukça dinamik bir unsurdur. Pek çok çalışma ve araştırmaya rağmen göçmenler belirsiz davranışlar ve tutumlar gösterebilmektedir. Göç, hudutları aşan ve düzensiz şekilde yapılan bir hareket olmasına rağmen, dış göç yönetimi düzenli ve istenilmeyen akışları önlemeye yönelik bir harekettir. Bir başka ifadeyle farklı kültürlere karşı verilen mücadeledir. Bu kapsamda dış göç yönetim alanı uluslararası alanda gerçekleşmekte olup, düzensiz göç akışları denetlenmeye ve kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır (Samuk, 2016: 30).

Devletler dış göç yönetimlerinde birtakım önlemler almakta ve stratejiler izlemektedir. Dış göç yönetimi konularının başında göçmenlerin göç alınan ülkede ne kadar süre yaşayacağı gelmektedir. Bir başka ifadeyle zaman konusu önem taşımaktadır. Zaman açısından net bir süre olmamasından dolayı dış göçün yönetim alanı ülkeler açısından pek çok zorlukla ve sorunla karşılaşılmasına neden olmaktadır. Bir diğer önemli unsur ise gelen göçmenlerin niyetlerinin ne olduğudur. Göçmenler kalıcı olarak o ülkede hayatlarına devam edecekler ise ülkelerin de bu doğrultuda yönetim politikalarını geliştirmesi gerekmektedir (Sağıroğlu, 2015: 28).

Güvenlik kavramı doğrultusunda göç durumu ülkeler için toplumsal düzenin bozulması tehlikesinden dolayı bir tehdit olarak görülmektedir. Tehlikelerin önlenmesi için göçle ilgili zamanında politikaların oluşturulması ve hem idari hem yasal hem de

siyasi düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Tedbirlerin alınmasından sonra göçmenlerin tüm ihtiyaçlarının karşılanması ve toplumla entegre edilmesi sağlanmalıdır. İstikrarlı kamu politikaları oluşturulmadığı sürece dış göçün kontrol edilmesi ve yönetilmesi mümkün değildir (Philips, 2012: 137).

Dünya genelinde uygulanan üç nüfus politikası bulunmakta olup, bunlar aşağıda paylaşılmaktadır (Kaypak vd., 2017: 1179):

- Nüfus artış hızını azaltmaya yönelik nüfus politikası (Hindistan ve Çin gibi nüfusu oldukça fazla olan ülkelerde uygulanmaktadır).
- Nüfus artış hızını artırmaya yönelik nüfus politikası (Genç nüfusu az olan Danimarka, İsveç, Finlandiya gibi ülkelerde uygulanmaktadır).
- Nüfusun hem niceliğini hem de niteliğini iyileştirmeye yönelik nüfus politikası (Gelişmekte olan Türkiye gibi ülkelerde uygulanmaktadır).

Türkiye'nin şu ana kadar uyguladığı nüfus politikalarını ise şu şekilde sıralamak mümkündür (Kaya ve Polat, 2017: 38);

1927 ve 1965 seneleri arası nüfus politikası: Bu seneler arasında nüfusun artırılmasına yönelik çoğalma yönlü bir politika uygulanmıştır. Türkiye'de Cumhuriyetin ilan edilmesinden önce ağır savaşların yaşanmasından dolayı nüfusta azalma söz konusu olmuştur. Özellikle savaşta yer alan erkeklerin nüfusunda ciddi bir düşüş yaşanmıştır. Nüfusta yaşanan bu sorunları çözebilmek için devlet 1936 senesinde Ceza Kanununa çocuk düşürmenin ve düşürtmenin yasak olduğu maddesini eklemiştir. Ayrıca diğer çıkarılan pek çok yasa sayesinde halkın sağlığının korunması ve geliştirilmesi amaçlanmıştır (Kavukçuer ve Çetinkaya, 2017: 43).

1923 ve 1924 senesinde mübadele sonucunda Bulgaristan'dan gelen vatandaşların yerleşmesi ile nüfus oldukça artış göstermiştir. Salgın hastalıklar ile bu dönemde etkin bir şekilde mücadele edilmiş ve doğurganlığın artması için halk bilinçlendirilmiştir. 1960 senesinde Devlet Planlama Teşkilatı'nın kurulması ile birlikte nüfus politikasında değişiklik yapılmış ve doğum artış hızı artık azaltılmaya başlanmıştır. Refah bir devlet olabilmek, işsizlik ile etkin bir şekilde mücadele edebilmek ve hızlı şehirleşmenin yol açtığı sorunları çözebilmek için bu politika devreye alınmıştır (Kaya, 2014: 15).

1965 senesinde Nüfus Planlama Hakkında Kanunun kabul edilmesinden sonra Türkiye'de ikinci bir nüfus politikası dönemi başlamıştır. Bu dönem itibariyle fazla nüfusun güç olduğu düşüncesi bırakılmış ve nüfusun nicelik olarak değil nitelik olarak artırılması gerektiği kanaatine varılmıştır. İşsizliğin artması, gıda maddelerinin yetersiz kalması ve kaynakların yetmemesinden dolayı doğurganlığı azaltıcı önlemler alınmaya başlanmıştır. Özellikle doğurganlık oranı fazla olan ülkelerde halk bilinçlendirilmeye çalışılmış ve doğum kontrolü tedbirleri yaygınlaştırılmıştır (Kavukçuer ve Çetinkaya, 2017: 43).

Günümüz dünyasında ülkelerin sınırlarının hala önemini koruduğu bilinmekle birlikte, göç süreçleri tüm ülkelerin devletleri tarafından yönetilmesi önem arz eden konuların başında gelmektedir. Göçler ulusal alanda yaşanabildiği gibi uluslararası alanda da yaşanabilmekte olup, ülkelerin bu konuda birlikte hareket etmesi, koordinasyon ve iş birliği içinde olması gerekmektedir. Bu süreç, stratejik bir öneme sahip olup, yetersiz kalınan hususlarda başka aktörlere gereksinim duyulmakta ve farklı stratejiler yürütülmesi gerekmektedir (Üstün, 2016: 99).

Bu süreç dâhilinde yerel aktörler haricinde sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar da yer almaktadır. Global anlamda süregelen çatışmalar, kaoslar ve siyasi mücadeleler, ekonomik değişimlerin temellerini oluşturmakta ve sonucunda göç hareketlerine neden olmaktadır. Zaman içerisinde göç kavramı çeşitlilik ve farklılık kazanmış ve bu kavrama uluslararası çapta bakılması ve analiz edilmesi gerektiği anlaşılmıştır (Yıldız ve Dönmez, 2016: 33).

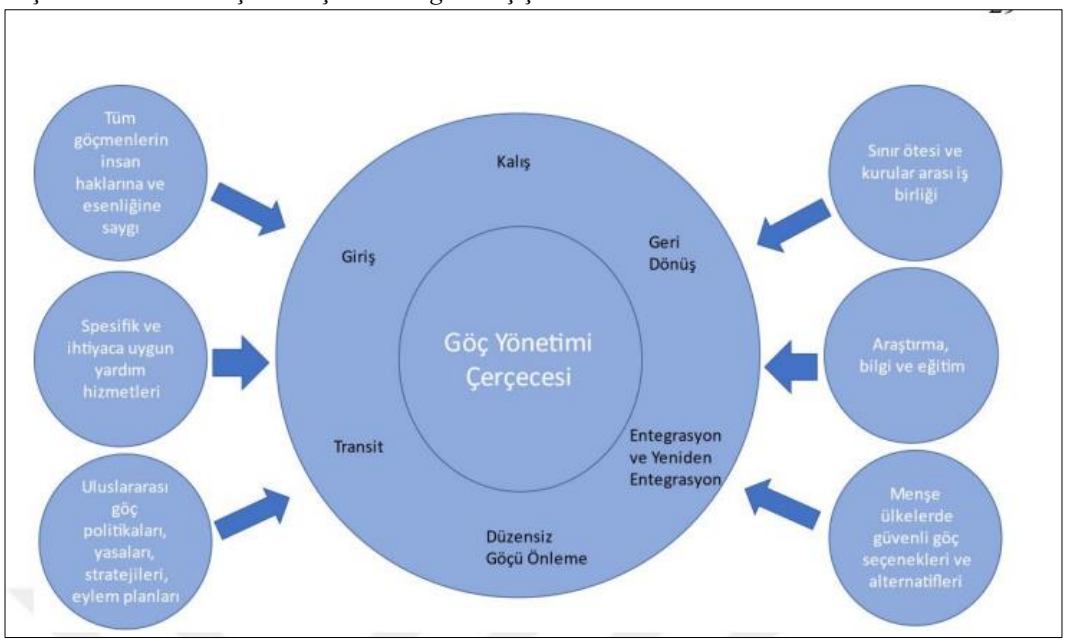
Göçün türü her ne olursa olsun vatandaşlar için önemli olan hususlar; sosyal yaşamlarına devam edebilmeleri, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerden faydalanabilmeleri ve can güvenliklerinin sağlanmasıdır. İnsanlar, yaptıkları seçimler sonucunda göç edilen konumlara uyum sağlanma konusunda bazı problemler yaşamaktadır. Tam olarak bu noktada, hükümetlerin göç yönetimi yapmaları ve konuya el atmaları gerekmektedir (Yıldız vd., 2014: 18).

Hükümetler, göç yönetimi sürecinde hem şehirlerin bu duruma uygun hale gelmesini sağlamakta hem de göç eden kişilerin, şehirlere olan etkilerini kontrol altına almaya çalışmaktadır. Göç süreci sonucunda yaşanabilecek sosyal, ekonomik,

toplumsal ve siyasi problemler göz önüne alındığında, göç konusunun önemsenmesi gereken konulardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Devletlerin politikalarını önceden belirlemesi, göçmenlere uygulanacak politikaları zamanında oluşturması, kentlerin durumunu göz önünde bulundurması, tüm süreçlerin planlanması ve akabinde bir plan dahilinde uygulamaya geçilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, sürecin tüm boyutları düşünülerek yönetilmesi önem taşımaktadır (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 44).

Kamu yönetimi perspektifinden göç yönetimi kavramının içeriğine bakıldığında, uluslararası anlamda yaşanan göç sürecinde devletlerin uyguladıkları politikaları, stratejileri ve kontrolleri içerdiği görülmektedir. Zaman içerisinde yapılan çalışmalar doğrultusunda göç yönetimi kavramı evrilerek göç yönetişimi kavramı haline gelmiştir. Göç yönetişimi kavramına bakıldığında; devletlerin göçmenler üzerinde yürüttükleri çalışmaların ve ülke çapında yapılan siyasi, toplumsal ve ekonomik düzenlemelerin bir bütün olduğu anlaşılmaktadır. Samuk'tan (2016) aktarılan, *Şekil 5* içerisinde göç yönetiminden göç yönetişimine doğru yapılan geçiş süreci gösterilmiştir.

Şekil 5.
Göç Yönetiminden Göç Yönetişimine Doğru Geçiş

Kaynak:*Samuk, 2016.*

Şekil 5 incelendiğinde göç yönetiminden göç yönetişimine doğru yapılan geçiş sürecinin gösterilmekte olduğu, bununla birlikte göçe dair alternatif uygulamaların var olduğu ve uluslararası anlamda göç stratejilerinin etkin olduğu anlaşılmaktadır. Göç yönetişimi kavramının doğmasında en önemli faktörün güvenlik olgusu olduğu anlaşılmaktadır (Karasu, 2018: 22). Kısacası bu şekil, göç yönetimi çerçevesinden göç yönetişimine doğru bir geçişi kısaca anlatmaktadır. Bu, göçün sadece yönetilmesi gereken bir sorun olarak değil, çok daha kapsamlı ve sürdürülebilir bir şekilde ele alınması gerektiğini vurgulayan bir yaklaşımdır. Göç yönetişimi, yalnızca devletlerin tek başına yürüttüğü bir süreç olmaktan çıkarak, uluslararası işbirliği, çeşitli kurumlar arası koordinasyon ve göçmen haklarının korunmasını içeren daha geniş bir yönetim anlayışını ifade etmektedir.

Şeklin merkezinde göç yönetiminin çeşitli aşamaları yer almaktadır: Giriş, Transit, Kalış, Geri Dönüş, Entegrasyon ve Yeniden Entegrasyon, Düzensiz Göçü Önleme. Bu aşamalar, göç sürecinin her bir adımında uygulanan yönetim stratejilerini temsil etmektedir. Göçün başlamasından (giriş) kalış sürecine, entegrasyon ve olası geri dönüşe kadar tüm aşamalar dikkate alınmaktadır. Sol taraftaki üç balon, göç yönetiminin sosyal boyutlarını ele almaktadır. İlk balon, tüm göçmenlerin insan haklarına ve esenliğine saygıyı vurgulamaktadır. Bu, göç sürecinde en temel ilkenin insan haklarının korunması olduğunun altını çizer. İkinci balon, spesifik ve ihtiyaca uygun yardım hizmetleri sağlamayı önermektedir. Bu, göçmenlerin sağlık, barınma ve eğitim gibi çeşitli alanlardaki ihtiyaçlarının karşılanmasını hedefler. Üçüncü balon ise uluslararası göç politikaları, yasalar, stratejiler ve eylem planlarının geliştirilmesini ve uygulanmasını vurgulamaktadır. Göç yönetiminde kapsamlı ve stratejik bir planlama sürecinin gerekliliği bu kısımda ele alınmaktadır. Sağ taraftaki balonlar, göç yönetimi süreçlerinde uluslararası iş birliğinin ve eğitimin önemine işaret etmektedir. İlk balon, sınır ötesi ve kurumsal iş birliğinin göç yönetişiminin bir parçası olduğunu belirtmektedir. Sınır aşan göç hareketleri, uluslararası iş birliği olmaksızın etkili bir şekilde yönetilemez. İkinci balon, araştırma, bilgi ve eğitimin önemini vurgulamaktadır. Göçle ilgili bilgi ve veri toplanması, eğitimin sağlanması, politika yapıcıların bilinçli kararlar alabilmesi için kritik rol oynamaktadır. Üçüncü balon ise menşe ülkelerde güvenli göç seçenekleri ve alternatifleri sunulması gerektiğini vurgulamaktadır. Göçün kaynak ülkelerde önlenmesi ya da düzenli göç yollarının oluşturulması, göç yönetiminde sürdürülebilir ve insani çözümler getirmektedir.

Şekil-5, göç yönetiminden yönetişime geçişin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Yönetim, daha çok devlet merkezli, tek yönlü bir süreçken, yönetişim; uluslararası toplumun, yerel ve ulusal hükümetlerin, STK'ların ve diğer paydaşların katılımını gerektiren bir süreçtir. Göçmen haklarının korunması, entegrasyon ve uluslararası işbirliği gibi unsurlar bu süreçte hayati rol oynamaktadır. Ayrıca, düzensiz göçün önlenmesi ve kaynak ülkelerde alternatifler sunulması, bu geçişin önemli bileşenleri arasında yer almaktadır. Sonuç olarak, göç yönetişimi, göçün sürdürülebilir şekilde ele alınmasını hedefleyen, katılımcı, çok taraflı ve insan odaklı bir yaklaşımı ifade etmektedir. Bu geçiş, yalnızca göçmenlerin daha iyi bir yaşam sürmelerini değil, aynı zamanda göçün küresel düzeyde daha adil ve düzenli bir şekilde yönetilmesini de sağlamaktadır.

Göç kavramı hem küresel hem yerel hem de ulusal boyutu olan bir olgudur. Bu üç boyutun beraber olmasından dolayı göç yönetişimi kavramı ortaya çıkmıştır. Göç yönetişiminde; piyasada yer alan aktörler, dernekler, vakıflar, devletler ve sivil toplum örgütleri bir arada yer almakta ve tüm bu kurumlar, göçmenlerin güvenliğini sağlamak için iş birliği yapmaktadır. Bu aktörler sayesinde, göçmenlerde güven hissiyatı oluşmaktadır. Sadece devletlerin yaptığı iş birlikleri ve koordinasyon süreç için yeterli olmadığından tüm kurumlar arasında iş birliğinin küresel çapta yapılması zorunlu olarak göç yönetişimini meydana getirmiştir (Özipek, 2018: 69).

Suriyeli göçmen krizinde bu sürecin efektif olarak yönetilebilmesi için sadece devletlerin iş birliği yapması yeterli olmamış, aynı zamanda başka kurumların da iş birliğine katılması gerekmiştir. İş birliği yapan kuruluşların başında sivil toplum örgütleri ve Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği gelmektedir. Bu kurumlar, uyguladıkları politikalar ve düzenledikleri faaliyetler sayesinde göçmenlere her anlamda destek olmaya çalışmıştır. Göç yönetişiminde hem uluslararası hem ulusal hem de kamusal aktörlere büyük görevler düşmektedir. Göçmenlere destek veren diğer kuruluşlar ise Türkiye'de farklı konularda faaliyet sürdüren TOKİ, AFAD ve Kızılay'dır (Çakı, 2018: 40).

2.3.1. Türkiye'de STK'lar ve Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Uyum Süreci

Suriye iç savaşının ve devam eden krizin bu aşamasında Türkiye'ye girişine izin verilen milyonlarca Suriyeliyi misafir olarak ağırlamak imkânsız görünmektedir. Sayıları 4 milyona yakın olan bu insanları Türk toplumuna adapte etme ihtiyacıyla karşı karşıya kalınmaktadır.

Uyum süreci, bireyin yeni bir çevreyle dengeli ve sürdürülebilir bir ilişki kurma ve sürdürme yeteneği olarak tanımlanır. Bu süreci etkileyen önemli değişkenlerden biri de bireyler arasındaki farklılıklardır. Göç dalgalarına maruz kalan ülkeler bağlamında cevaplanması gereken temel soru, göçmenlerin topluma entegre olabilmeleri için hangi stratejilerin uygulandığıdır. Göçmenler, tamamen yerel kültüre uyum sağlayarak mı topluma katılmaktadır, yoksa kendi dil, din ve kültürlerini sürdürmelerine olanak tanıyan bir entegrasyon sürecini mi tercih etmektedirler? Bu noktada, karşılıklı koordinasyonun önemi üzerinde durulmalıdır (Adil, 2020: 121).

Bu kişilerin uyum sağlayamama veya takip edilen entegrasyon stratejilerine uyum sağlayamama gibi sorunlarla karşılaşmamaları için çok kültürlülük ekseninde toplumla uyum içinde yaşamaya devam etmelerinin önünün açılması önemlidir. Toplumun kabullenme sürecinde ortaya çıkan tepki, yeni bir süreci kabul edip bir arada yaşamaya çalışmak şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, süreci baştan kabul etmeden refleks olarak reddetmek şeklinde de ortaya çıkabilir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Suriyeli geçici (hukuki) koruma altındakilere yönelik açık kapı politikasını hayata geçirmiştir. Bu süreçte yerel toplum, insani ve hoşgörülü bir yaklaşımla sığınmacılara karşı olumlu bir tutum sergileyerek Suriyelileri "misafir" olarak görmüştür. Ancak Suriyelilerin Türkiye'de yaşamaya devam etmesi ve yerel halkın Türkiye'de yaşayan geçici (hukuki) koruma altındakilerden şikâyetçi olmaya başlamasıyla birlikte misafirperverlik olgusunun da bir ölçüde azaldığı gözlenmektedir. Bu dönemde Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin misafirperverlik kaynaklı sorunu, kalıcı ve geçici bir duruma dönüşerek yerel toplumun kabul ve hoşgörü düzeyini düşürmüş, misafirperverlik kavramının kabulünü zorlaştırmıştır. Misafirperverlik doğası gereği geçici olan durumları ifade etmektedir. Suriyeli geçici (hukuki) koruma altındakilerin kalıcı olarak yerleştirilmesi, göç sürecinde siyasette köklü bir değişikliği de beraberinde getirmiştir. 2011 Suriye savaşı nedeniyle göçe

maruz kalan Suriyeli kadınlar bize göç gerçeğinin bir başka yönünü göstermektedir. Cinsel yönelim, ekonomik eşitsizlik ve insan hakları ihlalleri gibi sorunlar göçün kaçınılmaz sonuçlarıdır. Aynı zamanda gittikleri yerlerin dilini, kültürünü, hukuk sistemini ve diğer sosyal yapılarını bilmemeleri yaşadıkları ortamı daha da zorlaştırmaktadır. Suriyeli geçici (hukuki) koruma altındaki kadınların Türk toplumundaki uzun geçmişi göz önüne alındığında uyum ve kabul konusunda ciddi zorluklar devam etmektedir (Güçlüer, 2022: 112).

Göçmenlerin sosyal ve politik entegrasyonu, kabul eden ülkelerde ortak bir politik hedef olarak benimsenmektedir. Ancak, bu hedefe nasıl ulaşılacağı konusunda bir uzlaşma sağlanamamıştır. Tarihsel süreçte, göçmenlerin toplumsal ve siyasal bütünleşmesine yönelik stratejiler, tek kültürlü uyum ve çok kültürlülük olmak üzere iki farklı yaklaşım etrafında tartışılmıştır. Çok kültürlülük teorisi, etnik azınlıkların desteklenmesi, katılımı, etkileşimi ve dil öğrenimi yoluyla uzun vadede bütünleşmesini amaçlamaktadır. Bu genel teorik çerçevenin siyasi ve hukuki yansıması "çok kültürlü siyaset" olarak adlandırılmaktadır. Çok kültürlülük politikaları, genellikle etnik veya kültürel grupların belirli kültürel algılara yönelik taleplerini onaylamak için özel olarak tasarlanmış hükümet programlarını ve düzenlemelerini yansıtmaktadır (Korkmaz, 2022: 44).

2.3.2. Suriyeli Göçmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar

Veriler, 2020 yılında Suriye iç savaşı nedeniyle ülke içinde yerinden edilme sonucu 13 milyon kişinin zorla yerinden edilmeye maruz kaldığını göstermektedir. Bu göç sonucunda insani, ekonomik ve sosyal sorunlar doruğa ulaşmıştır. Bu sorunlar şüphesiz sadece göç eden sığınmacıları değil aynı zamanda göç ettikleri yerleşim yerlerinde yaşayanları da olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuz yönleri sebebiyle mülteci sorunları medyada sıklıkla ele alınmaktadır. Çünkü Suriyeli geçici (hukuki) koruma altındakiler; Türkiye'ye geldiklerinde ciddi göç sorunları yaşamışlardır (Yatmaz, 2023: 89-90).

Bazı siyasi partiler sığınmacı konusunu ülke gündeminde tutmaya çalışmaktır. Yasal argümanlar ışığında Türkiye'ye göç etmek zorunda kalanlara "mülteci statüsü" verilmemiştir. Türkiye, Suriye'den gelen zorunlu göçmenlere sığınmacı kriterlerini

karşılasalar bile sığınmacı statüsü vermemiştir. Üçüncü bir ülkeye yerleşene kadar Türkiye'ye sığınma hakkı tanınmıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki şartlı mültecilere mülteci yerine "sığınmacı" ve “geçici (hukuki) koruma altındaki göçmenler” denilmektedir. Yoğun göç dalgasıyla Türkiye'ye gelen Suriyeliler için Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Suriyeliler için geçici koruma statüsü oluşturulmuştur. Toplu göç durumlarında sığınmacıların değerlendirilmesinde standart prosedürlerin uygulanmaması amacıyla geçici koruma statüsü oluşturulmuştur. Suriyelileri “açık kapı” politikasıyla kabul etmiş olan Türkiye Cumhuriyeti hükümeti, kabul ettiği sığınmacıları sınır dışı etmeme ilkesiyle hareket etmiştir. Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin acil ve temel ihtiyaçları karşılanarak geçici koruma sağlanmıştır.

Türkiye'deki entegrasyon sorununa bakmak için öncelikle Türkiye'nin çeşitli göçmen grupları da dâhil olmak üzere önerdiği tedbirlerin soruna çözüm olup olmayacağı perspektifinden bakmak gerekmektedir. Oluşturulan herhangi bir politikanın en önemli adımı, sorunun varlığını kabul etmek ve onu görmezden gelmek yerine gün ışığına çıkarmaktır.

Türkiye'de uyum sorunları:

1. Entegrasyon politikaları geleceği öngörmez ve sorunlarla nasıl baş edileceğini göstermez.

2. Açıkça görülüyor ki siyasi karar alma organları ile bilgi üreten organlar arasında bir kopukluk bulunmaktadır. Bu araştırma toplumun çoğunluğunu ilgilendirmektedir.

Suriyelilerin istemediği verileri açıklayarak hazırlanan yönerge, bunların kalıcılığıyla ilgilenmektedir.

3. Misafir sayılan Suriyelilerin ne kadarının gerçekte geri politikalar altında yaşadığını ve üçüncü ülkelere göç ettiğini tespit ederek politikalar oluşturulmalıdır.

4. Suriyeliler tutarlaştıkça iddialarının da artacağı açıktır. Göç her iki taraf için de yeni sorunlar yaratmaya devam eden olaylardan biridir.

Ancak göçün genel etkisinin yanı sıra, sosyal açıdan dezavantajlı kadın ve çocukların da yeni durumun yarattığı durum üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Aslında savaşlar, doğal afetler gibi zorunlu göçlerin en büyük

mağdurlarının kadın ve çocuklar olduğu söylenebilir. Kadınlar ve çocuklar daha zayıf bir konumdadır ve bu sorunları çözme fırsatları daha azdır. Araştırmalar göçün kadınları sosyal açıdan daha izole ve yalnız hale getirdiğini, sağlık hizmetlerine erişimde daha fazla zorlukla karşılaştıklarını göstermektedir. Bu aynı zamanda yeni durumun çocukların aile rollerini derinden değiştirdiğini, birçok çocuğun çocukluk yaşamadan yetişkinler gibi davranmak zorunda kaldığını da göstermektedir. Çünkü savaş sonucu mülteci durumuna düşen çocukların önemli bir yüzdesi savaşta anne ve babasını kaybetmiş çocuklardır ve bu çocukların ebeveyn rolünü üstlenmesi gerekmektedir. Çocuk işçiliği ve çocuk istismarı gibi ahlaki ve hukuki açıdan kabul edilemez durumlar bu çocuklar için çoğu zaman günlük yaşamın bir parçası haline gelmektedir. Ayrıca kadınların ve çocukların dil sorunları, kültürel sorunlar ve insan hakları gibi sorunların mağduru olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu da göstermektedir (Yaşar, 2019: 30). Kayıtlı Suriyeli geçici (hukuki) koruma altındakiler, kimlik kartları ve üzerindeki kimlik bilgilerini kullanarak sağlık hizmetlerine erişebilmektedir. İlaçlar da %20 fiyatla satın alınabilmektedir. Sağlık kadar önemli hizmetlere erişim çok değerli bir katkıdır. Uluslararası Gençlik Hilal Vakfı'nın Kilis'teki başkan yardımcısı Muzaffar Baka, Türkiye'deki ulusal hastanelerde çok sayıda geçici (hukuki) koruma altındaki hasta ve yaralının tıbbi bakımda kafa karışıklığına ve gecikmelere neden olduğunu söylenmiştir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 11).

Öte yandan pahalı tedavi gerektiğinde tıbbi bakım sıkıntısı yaşanmaktadır. Bombalarla yaralanan insanları hayata döndürmek çok pahalı tıbbi müdahaleler gerektirebilmektedir. Bu hedefe ulaşmak için kaynakların kıt olduğu bilinmektedir. Eksik tıbbi hizmetler arasında örneğin bombalamalarda sevdiklerini kaybedenler için psikolojik destek, travma sonrası programlar ve ampute (engelli kişiler) için protez cihazlar yer almaktadır. Bu tür sağlık tehlikelerinin gözlemlenmesi, yerel halkın Suriyelilere yönelik aktif ayrımcılığın yanı sıra diğer konuları da algılamasına neden olmaktadır. Bu tür algılar, yerel halk ile Suriyeliler arasında yerel halkın sosyal dışlanmasına zemin hazırlama riski taşımaktadır.

Tersine asimilasyon, genellikle yerel toplumun, göçmen toplulukların kültürlerini benimsemesi ve buna uyum sağlaması olarak tanımlanabilir. Bu durum, bazı vatandaşlar arasında endişelere yol açabilir çünkü bu süreç, ulusal kimlik ve

kültürel bütünlük konularında sorunlar yaratabilir. Tersine asimilasyonu anlamak için, siyasal teorilerin ve toplumsal dinamiklerin detaylı incelenmesi gerekir. Özellikle, kültürel çoğulculuk ve toplumsal entegrasyon teorileri, bu olgunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilir. Öte yandan, göç olgusunu yalnızca kültürel ve sosyal bir fenomen olarak değil, aynı zamanda güvenlik meselesi olarak ele almak gerekir. Göçün getirdiği demografik değişiklikler, ekonomik baskılar ve toplumsal gerilimler, ulusal güvenlik açısından ciddi endişelere neden olabilir. Özellikle genç nüfusun yoğun göç etmesi, kalkınma potansiyelini azaltabilir ve ülkelerin geleceğine yönelik riskler oluşturabilir. Bu nedenle, göçle ilgili güvenlik konuları, hem iç hem de dış güvenlik politikaları çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu bağlamda, göç ve güvenlik konulu yaklaşımlar, sadece sınır güvenliği ve yasa dışı göçle mücadele ile sınırlı kalmamalı, aynı zamanda sosyo-ekonomik entegrasyon stratejileri ve toplumsal uyum programları da içermelidir. Yeni nesil güvenlik stratejileri, göçmenlerin ve toplumun karşı karşıya olduğu riskleri minimize edecek şekilde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu, sadece hükümetler ve güvenlik güçleri tarafından değil, aynı zamanda sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve yerel topluluklar tarafından desteklenen çok yönlü bir çaba gerektirir.

Türkiye'de de tersine asimilasyon süreci, özellikle son on yılda Suriyeli sığınmacıların büyük akınları ile daha belirgin bir hal almıştır. Bu süreç, Türk toplumu üzerinde çeşitli etkiler yaratmış ve bazı bölgelerde yerel halkın göçmen kültürlerine uyum sağlamasıyla kendini göstermiştir. Bu durum, özellikle yoğun göçmen nüfusunun olduğu şehirlerde, yerel halkın yemek, dil, müzik gibi kültürel öğeleri benimsemesi şeklinde ortaya çıkabilir. Tersine asimilasyon, sosyal uyum ve zenginleştirilmiş kültürel dokunun bir yansıması olarak olumlu yönleri olduğu kadar, ulusal kimlik ve kültürel bütünlük açısından endişe ve tartışmaları da beraberinde getirebilir. Bu sürecin daha iyi anlaşılması için, kültürel çoğulculuk ve toplumsal entegrasyon teorilerine başvurmak faydalı olabilir. Bu teoriler, çeşitliliğin bir toplum içinde nasıl işlev gördüğünü ve farklı kültürel grupların nasıl bir arada var olabileceğini açıklamaya çalışır. Türkiye'nin özgün demografik yapısı ve jeopolitik konumu, bu teorilerin ışığında incelendiğinde, göçmenlerle olan etkileşimin kompleks yapısını daha iyi kavramak mümkün olabilir. Öte yandan, göç olgusu güvenlik perspektifinden de ele alınmalıdır. Göçün getirdiği demografik değişimler, ekonomik baskılar ve sosyal gerilimler, ulusal güvenlik açısından ciddi endişelere neden olabilir.

Türkiye'de, özellikle genç nüfusun ekonomik fırsatlar peşinde yurtdışına göç etmesi, uzun vadede ülkenin kalkınma potansiyelini etkileyebilir. Bunun yanı sıra, yoğun göçmen akını, yerel hizmetler üzerinde baskı yaratmakta ve sosyal hizmetlerin sürdürülebilirliği konusunda sorunlar oluşturabilmektedir. Bu nedenlerden ötürü, Türkiye'deki göç ve güvenlik politikaları da, sadece sınır güvenliği ve yasa dışı göçle mücadeleyi kapsamakla kalmamalı, aynı zamanda sosyo-ekonomik entegrasyon stratejileri ve toplumsal uyum programlarını da içermelidir. Yeni nesil güvenlik stratejilerinin tasarımında göçmenlerin ve toplumun karşılaştığı risklerin minimize edilmesi, hükümet politikaları, sivil toplum kuruluşları, uluslararası ortaklar ve yerel toplulukların ortak çabalarıyla mümkün olacaktır. Bu çok yönlü çaba, göçmenlerin topluma entegrasyonunu kolaylaştıracak ve Türkiye'nin sosyal ve ekonomik istikrarını güçlendirecek temel bir yaklaşım olarak önem taşır.

2.4. Göç Yönetimi Açısından Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri

2011 senesi içinde başlayan ve "Arap Baharı" olarak isimlendirilen Arap halklarının uyanışı olarak görülen ve en son domino etkisinin Suriye'yi etkileyerek bu alanlarda hatta komşu devletlerde bile yaşanan çatışmaların olması ve kaos ortamının etkilemesi durumu ciddi bir tehdit oluşturmuştur. Suriye halkının büyük kısmı demokrasi ile yönetimine devam eden Türkiye'ye sığınmıştır. İç politikada ki ciddi buhranlara rağmen pek çok Suriyeli Türkiye'de kabul görmüştür (Özçağlar, 2016: 55).

1990'lı senelerde PKK sorununun Türkiye ve Suriye arasındaki en büyük problemlerden birini oluşturduğu görülmektedir. 2004 senesinde iki ülke başkanlarının resmi olarak yaptıkları ziyaretler sonucunda ilişkiler gelişmiş ve serbest ticaret anlaşması imzalanmıştır. İmzalanan bu anlaşma ile yeni bir dönemin başladığı kabul edilmiştir. Akabinde tarım, turizm, güvenlik ve kültür vb. konularda anlaşmalar da imzalanmış ve birlikte projeler yürütülmeye başlanmıştır. Böylece iki ülke arasında yaşanan olumlu gelişmeler sayesinde resmi ilişkiler artmıştır (Taşçı ve Özsan, 2013: 77).

Yaşanan bu olumlu gelişmeler 2011 senesi içinde de devam ederek ne yazık ki "Arap Baharı" ismiyle tüm Arap coğrafyasını baştan değiştiren yapıda olayları sıralamış olup, göç olayının sert şekilde yaşanması başlamıştır. İki komşu ülke olan ve

tarihi bağları olan Türkiye ve Suriye arasında ciddi çekişmeler yaşanmış hatta konuya başka Avrupa ülkelerine dâhil olarak bir politika kurgulamaya çalışmışlardır. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan en büyük insanlık dramı ile Türkiye karşı karşıya kalmıştır. Şam hükümetini artık kabul görmemekte ve savaşın sebebi olarak nitelendirirken, İran ve Rusya ise Şam yönetimini beslemektedir. Türkiye kendi içerisinde söz konusu problemleri yok etmek adına, önemli kararlar alarak yeni politikaları uygulamaya koymuştur (Philips, 2012: 33).

Suriye İç Savaşı, Arap Baharı' nın bir varyantı olarak gerçekleşmiştir. Arap Baharı ile birlikte, Tunus, Mısır, Libya gibi bölge ülkelerde yaşanan sorunlar Suriye'de de görülmeye başlamıştır. Suriye'de yayılan isyan dalgasının iç kaynaklı mı yoksa dış kaynaklı mı olduğu bilinmediğinden o dönem büyük sansasyon yaratmıştır. Zira Arap Baharı' nın etkili olduğu diğer 5 ülkede isyanın müsebbibi olarak tanımlanan grupların destekçisinin Amerika Birleşik Devletleri olduğu değerlendirilmiştir.

Arap Baharı sırasında diğer bölgelerde yoğun çatışmalar yaşanmamasına karşın, Suriye'de olan ayaklanmalar bölgedeki dengeleri dikkat çeker bir şekilde değiştirmiştir. Suriye bir iç savaşa sürüklenmiştir. Suriye'de olaylar, 2011 yılının mart ayında Dera kentinde duvarlara rejim karşıtı yazılar yazan birkaç gencin tutuklanması üzerine yapılan protestolarla başlamıştır. Daha sonra bu protestolar büyük çaplı çatışmalara evrilmiştir. Çatışmaların ve iç savaşın sürdüğü bölgelerdeki halk ciddi şekilde zarar görmüş, sivil kayıpları çok fazla olmuştur. Bu nedenle bölge halkının bazıları göç etmek zorunda kalmıştır (Kutlu vd., 2017: 90).

Türkiye, Suriyelilerin yerel halka ve yeni yaşamlarına adapte olabilmeleri için göçmen entegrasyon politikaları uygulamış ve bu politikalar eğitim ve istihdam entegrasyonu şeklinde iki ana kategoriye ayrılmıştır. Türkiye'nin göçmenler için uyguladığı politikaların dört temel faktörü bulunmaktadır. Bunlar (Kutlu vd., 2017: 90):

- Göç dalgasının devam ediyor olması ve yeni göç potansiyellerin doğması (Türkiye'nin açık kapı politikası, iç savaşın devam etmesi vb.)
- Türkiye'de yaşamakta olan Suriyeli sığınmacıların büyük bir çoğunluğunun artık Suriye'ye dönmeyecek olması,

- Sığınmacıların yaşadıkları "bağımlılık sendromu" ve bu durumun yeni bir politika üretilmesini zorunlu kılması
- Suriyelilerin artık sınır iller ve bölgeler haricinde tüm ülkeye yayılmış olmasıdır.

Türkiye'nin eğitim entegrasyonu politikasında ise aşağıdaki üç ana hedef bulunmaktadır (Kaya ve Polat, 2017: 79):

- Dil engellerini kaldırarak tam anlamı ile sosyal bir entegrasyon sağlamak,
- Gençlerin eğitimlerinde devamlılık ve süreklilik kazandırmak
- Yetişkinlere verilen mesleki eğitimler ile sığınmacılara mesleki kariyer kazandırmaktır.

Eğitim entegrasyonu bütüncül bir yaklaşımda ve çok boyutlu olmasına rağmen henüz geliştirilmesi gereken bazı alanlar bulunmaktadır. Eğitim politikaları oluşturulurken en çok dikkat edilmesi gereken husus göçmenlerin demografik nitelikleridir. Göçmen nüfusunun üçte birini 6-19 yaş grubundaki bireyler oluştururken, üçte birlik bölümü ise lise mezunlarından oluşmaktaydı. Göçmenlerin sosyal hayata adapte edilebilmesi için öncelikle eğitime entegre edilmesi gerekli görülmüştür (Esin vd., 2014: 69).

Suriye'de iç savaşın olduğu ilk zamanlarda Türkiye'nin göçmenler için uzun vadeli olarak belirlediği bir eğitim politikası mevcut değildi. Zaman içerisinde mülteci politikasında değişimler ve gelişmeler yaşanması ile birlikte eğitimde politikalar ve stratejiler belirlenmiştir. İlk başta Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları kamplarda eğitim merkezleri kurulmuş, buralarda düzenli olmayan, gönüllülük esaslı ve sınırlı bir eğitim verilmiştir. 2013 senesinden itibaren eğitim stratejileri büyük bir değişim göstermiş ve çok daha sistemli bir hale getirilmiştir (Erdoğan, 2014: 53).

İlk zamanlarda kampların dışında yaşayan göçmenlerin eğitim alma imkânı bulunmazken, eğitimin sistematik bir hale gelmesinden sonra kentlerde sürekli eğitim veren merkezlerin kurulması ve özel okullarda Suriyelilere eğitim verilmesi teşvik edilmiştir. Günümüzde artık göçmenler için ilköğretimden üniversiteye kadar eğitim

hizmeti verilmektedir. Kurulan bu eğitim merkezleri aynı zamanda dil eğitimi ve mesleki eğitim de vermektedir (Engindeniz, 2018: 44).

Suriyeli göçmenlerin işgücüne ve istihdama etkileri gün geçtikçe önemli bir konu haline gelmiştir. Çünkü göçmenlerin sayısının günden güne arttığı ve bu göçmenlerin ülkelerine dönme olasılıklarının uzun bir zaman mümkün olamayacağı görülmüştür. Özellikle sınır bölgelerinde yaşayan Suriyelilerin ekonomiye olumlu etkileri olduğunu düşünen uzmanlar kadar, olumsuz etkileri olduğunu düşünen uzmanlar da bulunmaktadır. Bu konu hususunda uzmanlar görüş birliğine varamamıştır. Görüş birliğine varılan tek konu, göçmenlerin enflasyonist bir etkisinin olduğu yönündedir. Fikir ayrılıkları ise en çok ücret etkileri ve istihdam konusunda yaşanmıştır (Aslan ve Güngör, 2019: 47).

Enflasyonist etkiye göre göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde tüketici enflasyonu yükselmiş ve bu yükselişin sebepleri ise gıdada ve kiralarda yaşanan fiyat artışlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ücret etkileri ve istihdam konusunda uzmanların fikir birliğine varamamasının sebebi göçmenlerin gelirlerine dair resmi istatistiklerin mevcut olmamasıdır. Bu hususta kimi araştırma kurumlarının verileri mevcut olup, bazı çalışmalarda olumlu etkilerden söz edilirken, bazı çalışmalarda ise olumsuz etkilerden söz edilmiştir (Gök, 2019: 77).

Suriyeli göçmen krizi Türkiye'yi ve Türkiye'nin iç politikasını çok boyutlu şekilde etkilemektedir. İç politikanın doğrudan etkilenmesi sonucunda son derece önemli değişikliklere gidilmiştir. Suriye krizi sonrası oluşan zorunlu göç ile güvenlik, eğitim, barınma, sağlık, istihdam ve topluma adapte olma gibi her alanda iç politikalar şekillenmiştir. Suriye'deki iç savaş bitse dahi göçmenlerin birçoğunun ülkelerine geri dönmeyecekleri tahmin edilmektedir. Bu sebeple, Türkiye'nin göçmenlere yönelik hem uzun vadeli hem de kısa vadeli stratejilerini makro ve mikro seviyede hayata geçirmesi gerekmektedir (Eş ve Ateş, 2004: 207).

Türkiye'nin bu süreçte iç politikası analiz edildiğinde kararların esnek alındığı, belirsizlikler ile başa çıkmada zorluk yaşandığı ve zamanında çözümler üretilemediği anlaşılmaktadır. Bu durum problemlerin çığ gibi büyümesine ve çözülemez hale gelmesine sebebiyet vermiştir. Kamu politikalarının etkili bir şekilde yapılmasını ve

uygulanmasını göçün düzensiz olması, terör, güvenlik, uluslararası politika ve ekonomik maliyet vb. ölçülemeyen unsurlar imkânsız hale getirmiştir (Esin vd., 2014: 66).

Suriyeli göçmenlerin problemleri çok çeşitli olup, analiz yapılacağı zaman bütün sorulara çok yönlü bir bakış açısı ile bakılması faydalı olacaktır. Sığınmacıların yaşadıkları problemlerin başında dil sorunu gelmektedir. Yeterli seviyede Türkçe bilmeyen sığınmacılar hem haklarını savunamamakta hem de haklarını tam anlamı ile bilmemektedir. Dil sorunu beraberinde pek çok problemi de getirmektedir (Alpaslan, 2012: 98). Örneğin resmi işlemleri yürütmede zorluklar yaşanması, kimlik çıkarmada problemler olması, kamudan hangi hizmetlerin alabileceğinin bilinmemesi, sosyal yardımlardan faydalanamama vb. Türkçe'nin bilinmemesinden ya da yeterli seviyede bilinmemesinden dolayı sığınmacılar, toplumdan izole bir şekilde yaşamaya mecbur kalmakta ve yerel halkın içine katılma oranı düşük olmaktadır. Özellikle kadınlar bu konuda daha fazla sorun yaşamaktadır (Akgül ve Kaptı, 2013: 54).

Sanılanın aksine sığınmacılar sosyal yardımları düzenli bir biçimde alamamaktadır. Yaşadıkları kimlik sorunu, kamudan alacakları tüm hizmetlere engel olmakta ve gereksinimlerini karşılayamamaktadırlar. Sığınmacıların ülkelerinde çıkan çatışma sırasında yakınlarını kaybetmeleri, yaşam koşullarının zorlayıcı olması, kendilerini güvende hissetmemeleri, göç sonrasında yerel halka uyum sağlamada zorluklar yaşamaları, toplum tarafından kabul görmemeleri ve sosyal bir izolasyona maruz kalmaları psikolojik açıdan son derece olumsuz etkilenmelerine sebebiyet vermektedir. Suriyeliler, geleneklerine çok bağlı olup, aynı zamanda akrabalık ilişkilerine oldukça fazla önem vermektedir (Abadan, 2006: 40).

Savaş sürecinde akrabalarını kaybetmeleri ve göç sonrasında hayatta kalan akrabalarından uzak kalmaları sığınmacılar için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Yerel halka uyum sürecini yaşadıkları belirsiz durum, vatanlarına duydukları hasret ve kültürel farklılıklar iyice zorlaştırmaktadır. Yaşanılan bu problemlere yönelik olarak bazı çözüm önerileri şu şekildedir (Aslan ve Güngör, 2019: 79).

- Göçmenlerin Türkçe öğrenmeleri için ücretsiz kurs imkanlarına ilişkin düzenli bilgilendirmeler yapılmalıdır

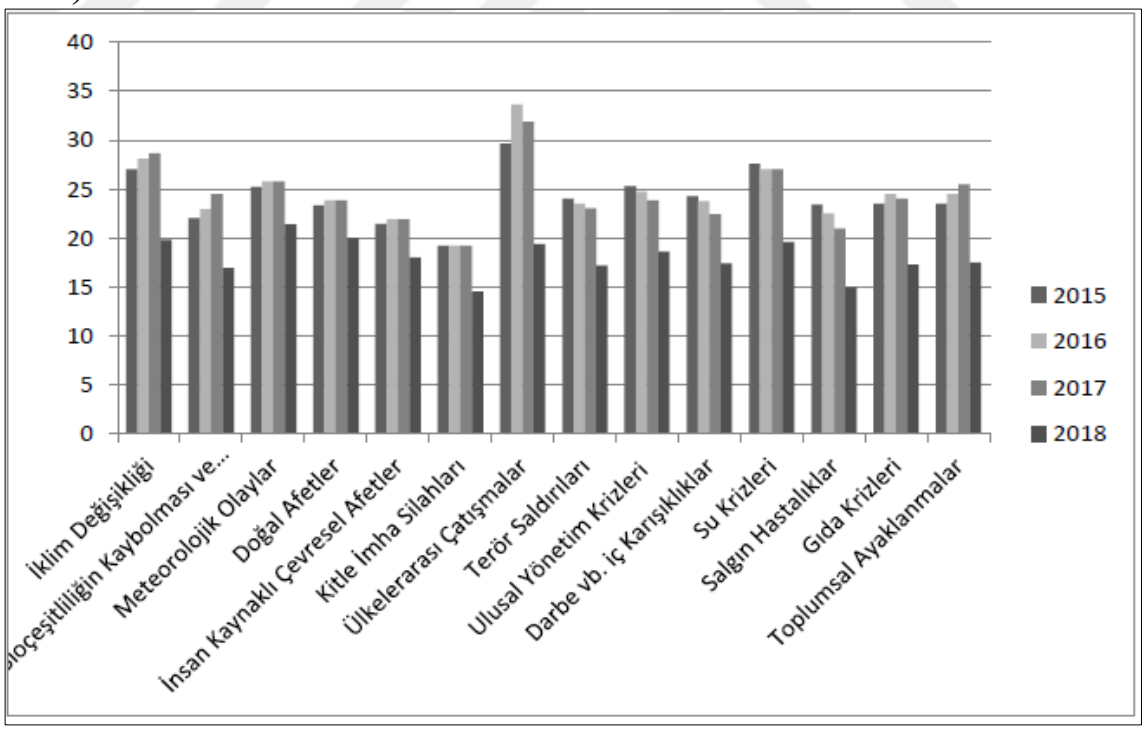
- Türkçe öğrenmenin teşvik edilmesi için dili öğrenme ve kullanma çabası içerisine girecek kişilere yönelik öncelikli istihdam sağlanması vb. imkânlar verilmelidir.
- Göçmenlerin istihdama katılması desteklenmeli özellikle iyi yetişmiş, eğitimli kişilerin uzmanlık alanlarına uygun mesleklerde yer almaları için planlamalar yapılmalıdır
- Göçmenler, sorumlulukları hakkında bilgilendirilmelidir
- Geçici (hukuki) koruma altındakilere yönelik medyada yer alan doğru bilinen yanlışlar düzeltilmeli ve yerel halk doğru bir şekilde bilgilendirilmelidir.
- Göçmenlerin ülkeye sağladıkları yararlar vurgulanmalı ve bu yararlar herkese ulaşması için medyada gösterilmelidir.
- Medyada yer alan ayrımcı söylemlerin önüne geçilmeli ve nefret söylemlerine izin verilmemelidir.
- Kamuda çalışan personeller, göçmenlerin yasal hakları konusunda bilgilendirilmelidir.
- Vasıflı göçmenlere hak ettikleri maaşlar verilmeli, uzun çalışma saatleri düzenlenmeli ve çalışma şartları revize edilmelidir.
- İşgücü planlamasının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için sektörel ve bölgesel analizler yapılmalı ve raporlar hazırlanmalıdır.

2.4.1. Suriyeli Kitlesel Göç Hareketlerinin Nedenleri

İklim Suriye resmi olarak varlığını devam ettirmesine rağmen 2015 yılından itibaren fiilen bölünmüştür. Ülkenin farklı gruplar tarafından kontrol edilen bölgelere ayrılması nedeniyle yönetim parçalı bir hal almıştır. Her yerel idare hâkim olduğu alanda kendi kurallarını uygulamaya başladığından ülkede vatandaşların hizmete ulaşımları kısıtlanmıştır. Ülkedeki yasal yapıların denge ve denetim konusunda eksiklikleri bulunduğu için bu yapılar her türlü istismara açık hale gelmiştir. Nitekim keyfi göz altıların belirli bölgeler üzerindeki kontrolü sürdürmek ve sivil nüfusu sürekli bir korku ve belirsizlik durumunda tutmak için çatışmaya dâhil olan taraflarca bir silah olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Nitekim SNHR (Suriye İnsan Hakları Ağı) tarafından yayınlanan rapora göre yalnızca 2018 yılı içerisinde 7706 kişi keyfi tutuklamalara maruz kalmıştır. Savaşın başlangıcından Ağustos 2020 tarihine kadar

olan dönemde ise toplam 148.191 kişi alıkonulmuştur. Keyfi gözaltılar sırasında yapılan işkenceler Suriye'de insanların yaşamlarını tehdit eden önemli bir unsur haline gelmiştir. İşkence vakalarına ilişkin kesin bilgiye ulaşmak mümkün olmamakla birlikte işkence yapıldığı iddia edilen başlıca gözaltı merkezleri tespit edilmiş ve gözaltından sağ kurtulanların ifadelerinde kadın, çocuk ve yaşlı ayrımı yapılmada çeşitli cezalandırma yöntemlerinin uygulandığı ve kişilerin insanlık dışı eylemlere maruz kaldığı ifade edilmiştir. Ocak 2019 tarihinde SNHR tarafından yayınlanan rapora göre yalnızca 2018 yılında Suriye'deki çatışmanın ana taraflarınca yapılan işkenceler sonucunda 976 kişi hayatını kaybetmiştir. Mart 2011- Mart 2019 tarihleri arasında ise bu şekilde işkenceye maruz kalarak öldürülenlerin toplam sayısının 14.227 olduğu açıklanmıştır. Sonuç olarak Suriye'deki iç savaşın yaratmış olduğu bu ortam, öncelikle siyasi baskı ve güvensizlik nedeniyle Suriye uyruklu kişilerin diğer ülkelere göç etmesine neden olmuştur. Böylece iç savaşın başlamasından sonra Suriye'de halkın büyük çoğunluğu can güvenliği endişesiyle ülkesini terk zorunda kalmıştır (Yıldırım ve Yıldırım, 2021: 1036-1037).

Şekil 6.
Kitlesel Zorunlu Göçlere Neden Olabilecek Risk Faktörlerinin Yıllara Göre Risk Skorları (2015 – 2018)

Kaynak:*Şahin, 2018: 26.*

Sunulan bu grafik (*Şekil-6*), 2015 ile 2018 yılları arasında çeşitli risk faktörlerinin kitlesel zorunlu göçlere ne derece neden olabileceğini gösteren risk skorlarını içermektedir. Grafikte yer alan risk faktörleri arasında iklim değişikliği, insan hakları ihlalleri, ekonomik faktörler ve terör olayları gibi çeşitli etmenler bulunmaktadır ve her biri farklı yıllar için ayrı skorlarla temsil edilmektedir. İlk olarak, iklim değişikliği risk skorları, incelenen dört yıl boyunca önemli bir dalgalanma göstermiş, ancak sürekli olarak yüksek risk faktörü olarak ön plana çıkmıştır. Bu durum, küresel ısınmanın neden olduğu ekstrem hava olaylarının ve habitat kaybının, insanları yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlayabileceğini göstermektedir. Ekonomik faktörler de, yüksek işsizlik oranları ve ekonomik istikrarsızlık gibi sebeplerle, göçü tetikleyen önemli bir unsur olarak grafikte dikkat çekmektedir. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde bu faktörün göç üzerindeki etkisi daha da belirginleşmektedir. Siyasi istikrarsızlık ve şiddet olayları da yüksek risk skorlarına sahiptir. Bu faktörler, iç savaşlar, darbeler ve genel olarak politik çalkantılar şeklinde kendini göstermektedir ve bölgesel olarak güvenliği ve huzuru tehdit etmektedir, bu da halkı güvenli alanlara göç etmeye itmektedir. İnsan hakları ihlalleri, özellikle baskıcı rejimler altında yaşayan insanlar için zorlayıcı bir durum oluşturmakta, bu da kitlesel göçlerin başka bir nedeni olarak grafikte yer almaktadır. Doğal afetlerin risk skorları değişkenlik gösterse de, büyük felaketler sonrası insanların yaşadıkları yerleri terk etme eğilimi gösterdiği bilinmektedir. Bu durum, özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmakta ve afet sonrası toparlanma kapasitesinin düşük olması nedeniyle göçleri tetiklemektedir. Bu grafikten çıkarılan veriler, zorunlu göçlerin çoklu ve çeşitli nedenlerle tetiklendiğini ve bu nedenlerin genel olarak yüksek risk seviyelerinde seyrettiğini ortaya koymaktadır. Grafikteki bilgiler, politika yapıcılar ve araştırmacılar için değerli bir kaynak teşkil ederken, uluslararası toplumun bu risk faktörlerini azaltma yolunda koordineli çabalar göstermesinin önemini vurgulamaktadır. Bu, zorunlu göçleri anlamak ve bu göçlere karşı etkili önlemler geliştirmek için kritik bir öneme sahiptir.

Suriye'den Türkiye'ye göçün 2011 yılından bu yana başlamasını ve devam etmesini takdir edebilmek için, göç fikrinin hangi şartlarda olgunlaştığını anlamamız gerekmektedir. Bu dönemde Suriye'den Türkiye'ye göçün etkisini bilmek, Suriye Arap Cumhuriyeti'nin etnik ve siyasi özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak, yaklaşmakta olan krizin nasıl başladığını fark etmek çok önemlidir. 2010 yılının sonundan bu yana

Arap halkı, üst düzey zalim hükümetler tarafından uzun süredir mahrum bırakılan hak ve özgürlükleri talep etmek için protestolar ve kitlesel hareketler başlatmıştır. Olay 17 Aralık 2010'da Muhammed Bouazizi adlı üniversite mezunu, işsiz bir işçi ve seyyar satıcının, mevcut politikaları ve yönetimi protesto etmek amacıyla Sidi Boujed Belediye Valiliği önünde kendini ateşe vermesiyle başlamıştır. Trajik protestolar sosyal medya aracılığıyla beklenmedik ve hızlı bir şekilde Kuzey Afrika ülkesine yayılmış ve halk ayaklanmalarına yol açmıştır. Protestoların başlangıcında yönetimin yoğun baskısının protestoları etkisiz hale getireceği düşünülüyordu ancak bu kadar kısa sürede bu kadar kalabalığa yayılması bunu imkânsız hale getirmekteydi. Bu tür gösteriler ve isyanlar, Kuzey Afrika ve Orta Doğu (CAO) ülkelerinde büyük ölçekli iç savaşları ve iç savaşları ateşlemiştir. Arap Baharı olarak adlandırılan bu olaylar, Arap Kışı ve sonrasında yıkıcı ve kavurucu çöl fırtınalarına dönüşmüştür (Şen, 2014: 4). Fırtına kısa sürede çevre ülkelere de sıçramıştır. Tunus isyanı o dönemde Tunus basınının iddia ettiği gibi kısa vadeli nedenlerden kaynaklanan ani bir tepki değil, tüm Arap Baharını ateşleyen ve Orta Doğu'da yıllarca süren çalkantıları ateşleyen devasa bir akıma dönüşmüştür (Erkmen, 2021: 25).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SINIR GÜVENLİĞİ VE KAMU YÖNETİMİ İLİŞKİSİ

3.1. Sınır Güvenliği ve Kamu Yönetimi: Kesişim Noktaları

Sınır güvenliği ve kamu yönetimi, günümüz dünyasında giderek önem kazanan iki temel kavramın kesişim noktasını oluşturmaktadır. Sınır güvenliğinin kamu yönetimine etkileri ve stratejileri, ulusal güvenliğin sağlanması, yasadışı göçün kontrolü ve kaçakçılığın önlenmesi gibi kritik alanlarda kamu politikalarının şekillenmesinde belirleyici rol oynamaktadır. Kamu yönetimi perspektifinden sınır güvenliği politikalarının analizi, mevcut uygulamaların etkinliğinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gereken alanların tespit edilmesi açısından önemlidir. Modern sınır güvenliği stratejileri ve kamu yönetimi entegrasyonu ise teknolojik yeniliklerin ve veri odaklı yaklaşımların kamu yönetimi süreçlerine entegre edilmesini, böylece daha proaktif ve esnek sınır güvenliği politikalarının uygulanmasını mümkün kılmaktadır.

Yeni kamu yönetimi anlayışının gün yüzüne çıkması ile birlikte kamu yönetimi, çok önemli ve ciddi değişimlere uğramıştır. Klasik kamu yönetimi anlayışında devlet; vatandaşlarının korunmasını ve güvenliğini sağlarken, vatandaşlar ülkenin varlığı ve bekası için önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu açıdan Klasik anlayışta vatandaş arka planda, devlet ise ön plandadır. Bu nedenle kamusal hizmetlerin sağlanmasında ve maliyetlendirilmesinde kamu yararı, ulusal hayattan önce birinci sırada gelir. Fakat son dönemlerde kamu yönetiminde yeni bir yaklaşım benimsenmiştir; devlet aslında vatandaşa hizmet etmek için var olan bir sistemdir. Yani devlet, vatandaşın sosyal haklarını ön planda tutan kurumsal bir yapı olarak görülmeye başlanmıştır. Vatandaşlık temelli bir anlayış ön plana çıkmıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışında vatandaşlara sunulan hizmetler ve bu hizmetlere aktif katılımların sağlanması giderek daha önemli hale geliyor. Bu gelişmelere paralel olarak medeniyet kavramının önemi de her geçen gün artmaktadır (Aslan ve Güngör, 2019: 80).

Devlet ve özel mülkiyet kavramları gelişip belli biçimler aldıkça şekillenen sınır kavramının denge ve güç mücadelesinin sonucu olduğu söylenebilir. Sınır

kavramı en genel şekliyle, farklı özelliklere sahip iki ortam veya alan arasındaki geçişin engellenmesidir. Bu bağlamda sınır, iki farklı özellik arasındaki keskin bir geçiş önleyicidir denebilir. Sınırlar günümüz devletleri için oldukça önemli bir olgudur. Karışmayı ve homojen bir yapının oluşmasını engeller. Ulusal bir perspektiften ya da günümüzün güvenlik bağlamında baktığımızda iki ya da daha fazla ülkeyi birbirinden ayıran net biz çizgi olarak da nitelendirilebilir. Birçok ülke arasındaki toprakları ve kamu yönetimi sahalarını farklılaştıran fiziksel alanlardır (Cote-Boucher vd, 2014: 120).

Sınır ve sınır güvenliği konuları, uzun süredir çok fazla ilgi gören güvenlik konularıdır. Çağdaş yaşamın gelişmesi ve küreselleşmeyle birlikte sınırlar günümüzdeki halini almış ve sınır güvenliğinin işlevi giderek önem kazanmıştır. Söz konusu kavram çerçevesinde bölgesel ya da jeopolitik sınır çizgilerini aşan göç olgusu da tartışılmaya başlanmıştır. Sınır güvenliğine ilişkin akademik araştırmalar, sınır görevlilerinin takdir yetkisine ve istisnalara sahip olduğu konusunu detaylı şekilde irdelemiştir. Yani yetkilerini ayrıntılı olarak incelemiştir (Cote-Boucher vd, 2014: 120). Bu bölümde sınır güvenliği konusunun kamu yönetimi ile ilişkisi ele alınacaktır.

3.2. Sınır Güvenliğinin Kamu Yönetimine Etkileri ve Stratejileri

Sınır yönetimi kavramı genel olarak; bir ülkenin kara, hava, deniz sınırlarının tek bir çatı altında toplanıp yönetilmesi olarak tanımlanır. Sınır yönetimi, önemli ölçüde farklı rejimlere sahip iki ülkenin fiziki sınırları arasında kişilerin hareketinin engellenmesini sağlar. Aynı şekilde sınırda oluşabilecek karışıklıklara karşı her türlü durumu kontrol altına almaya yönelik çeşitli eylemler sınır güvenliği politikalarını kapsar. Genellikle sınır geçme teşebbüsleri suç kavramının yanı sıra aynı zamanda suç teşkil eden fiiller şeklinde de değerlendirilir. Dolayısıyla sınır yönetimi bir anlamda sınır güvenliği kavramıyla kısmen aynı çerçevede yer almaktadır. Geleneksel kamu yönetimi ve yeni kamu yönetimi anlayışlarına bağlı olarak sınır güvenliği kavramı nispeten değişiklik göstermektedir (Cote-Boucher vd, 2014: 120).

Sınır güvenliği öncelikle iç kamu düzenini bozabilecek tehditlere verilen bir yanıttır. Buna alınan ve alınacak önlemler de dâhildir. Bu açıdan bakıldığında sınır güvenliği aslında bir amacı da kamu düzenini sağlamak ve sürdürmektir. Sınır

güvenliğinin ihlali sorunun genel bir değerlendirmesi de kamunun iç çıkarlarını dikkate alır. Ayrıca bu noktada düzeni tehdit eden bir sorunda olduğu öngörülebilir. Aynı temelde değerlendirildiğinde sınır güvenliğini ihlal edenlerin aslında kamu güvenliğini de ihlal ettiği söylenebilir. Ayrıca hem klasik hem de yeni kamu yönetiminde sınır güvenliği devletin sorumluluğundadır. Sınır güvenliği, koruma ve muhafaza etme görevinin bir parçasıdır ve en önemli görevlerden biridir. Sınır Güvenliğin sağlanması ve kamu çıkarının korunması temel kamu hizmetleri olarak değerlendirilmektedir. (Abadan, 2006: 40).

Geleneksel kamu yönetiminde sınır güvenliğine yönelik yaklaşımlar genel hatlarıyla değerlendirildiğinde; sınır güvenlik kavramının klasik devlet anlayışıyla daha fazla uyumlu olduğu söylenebilir. Her ülkenin kendini, kamu çıkarlarına zarar verecek her türlü sınır tehdidine karşı korunmaya yönelik tedbirleri aldığı söylenebilir. Sınır yönetimi ve sınır güvenliği söz konusu olduğunda klasik devlet anlayışı ve modern devlet temel alınarak değerlendirmeler yapılmaktadır. Geleneksel kamu yönetiminde, devlet korunması gereken önemli ve üstün bir güç olarak görülürken, yeni kamu yönetiminin anlayışına göre vatandaş korunması gereken üstün güçtür. Bu bağlamda geleneksel kamu yönetiminin sınır güvenliği konusunu daha sıkı ele alabileceği değerlendirilmiştir. İki versiyon da temelde vatandaşları aynı sahiplenicilik içinde korumayı amaçlasa da sınır güvenliği fiilen korunan vatandaşla değil, devletle bir bütün olarak ilgilidir. Burada önemli olan devletin kendi varlığı ve bütünlüğüdür. Bu nedenle sınır güvenliğine ilişkin uygulamalar incelenirken; kamu yönetiminin yeni yaklaşımını daha insani hale getiren yöntemler burada fazla geçerli değildir. Devletler özellikle düzensiz göçleri engellemek için birçok çalışmada bulunmaktadır. Çünkü düzensiz göçlerin hem sınır güvenliğine hem de kamu yönetimine zarar vermektedir. Bu kapsamda yakın tarihte Amerika Birleşik Devletleri, düzensiz göçmenlerin sınır dışı edilmesini kolaylaştıran 42. Maddeyi kaldırma kararını tartışmıştır (Akgül ve Kaptı, 2013: 54).

Sınır güvenliği kavramı yeni kamu yönetimi anlayışına paralel olarak gelişmemiştir. Sınırlar Aralarındaki yönetim farklılıkları sınır güvenliği gelişiminin temel nedenlerinden biridir. Yeni kamu yönetimi anlayışı ile klasik kamu yönetimi anlayışı arasında farklılıklar vardır. Bu noktada vatandaşlar ile devlet arasındaki mevcut güç dengesine odaklanılması gerekir. Göç konusunda güç dengesinin farklı

olduğu iki sınır ülkesi arasında çatışmalar yaşanabilmektedir. Göç olgusuna yönelik çalışmalarda ortak ilgi çekici olan şey; göç alan ülkelerde kamu düzeni bozulmaktadır. Ayrıca göç alan ülkelerin çevre ülkelere göre kamu düzeni ve refahı daha iyi düzeydedir (Prescott, 1965: 34).

Sınır çalışmaları hızla büyüyen disiplinler arası bir alandır. Bu yeteneğin gelişimi ilk kez sınırları önemli ölçüde genişleyen ve yeni sınır sorunları ortaya çıkaran Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla belirginleşmiştir. O dönem Küreselleşmenin artması ile sınırlar da hızla değişmiştir. Bölgesel sınırlar derinleşmiş, iç sınır bariyerleri oluşmuştur. Siyasi (uluslararası) ve idari (yerel) ayrım çizgileri arasındaki sınırlar değişmiştir (Prescott, 1965: 34). Strateji güvenliğinin parametreleri sınır güvenliği görevi görmektedir. Günümüzde dünyanın birçok ülkesi için sınır güvenliği sorunlarının çözümü önemli ve zordur.

Sınır sorunlarından biri de şüphesiz göçtür. Geçmişe kıyasla daha iyi ulaşım seçenekleri ve belirli bölgelerde devam eden yoksulluk, çatışma ve savaşlar, gelişmiş il, bölge ve ülkelerde talebin artması gibi gerekli itici faktörler iyi yaşam fırsatları, eğitim, sağlık ve iş gibi cazip faktörler, her yıl binlerce insanın ülkeler içinde ve ülkeler arasında göç etmesine yol açmaktadır. Ancak bu hareketlilik özellikle savaşın olduğu bölgelerde oldukça yaygındır. Göç, pek çok ciddi siyasi, sosyal, kültürel, etnik, dini vb. etki ve sorundan kaynaklanan nedenlerden doğabilmektedir. Ayrıca, göçmenler yaşadıkları yerdeki topluma uyum sağlamada sorunlar yaşarlar ve göçmen sayısı bir anda çok fazla olursa varış yerinde hemen kabul edilmesi beklenemez. Kuşkusuz bunun nedeni göçle birlikte nüfusun beslenme, barınma, istihdam, sosyal yaşam vb. açılardan artmasıdır. Göçün, kültür üzerinde sahip olduğu veya olabileceği etki uzun ve kısa vadelerde oldukça büyüktür (Prescott, 1965: 37).

Göç genel olarak ülkelerin merkezi yönetimleri tarafından çözülmesi gereken bir sorun gibi görünse de özellikle şehirlerin ve belediyelerin göçten etkilendiği söylenebilir. Göçmenlerin öncelikli olarak yerleştiği yerler kent merkezleridir.

Bu durum, altyapısı belirli bir nüfusu barındıracak şekilde tasarlanmış kentlerin yapısını bozmakta ve kısa, orta ve uzun vadede sorunlar yaratmaktadır. Sınır güvenliği zafiyetleri, yerel yönetimlere de önemli yük ve sorumluluklar yüklemektedir.

Göç karşıtı ulusal ve uluslar üstü kuruluşların çabalarının yanı sıra, küresel düzeyde göç yönetimi politikasının kaynağıdır. Uluslararası kuruluşlar tarafından özel olarak geliştirilebilecek bazı düzenleyici metinler Üye ülkelerde ve genel olarak dünyada uygulanacağı kabul edildi. En önemli düzenleyici metinler 1951 yılında Cenevre'de imzalanan Birleşmiş Milletler Mülteci Hakları Sözleşmesi ve 1967 tarihli ek protokolüdür. Bu anlaşma, mültecilerin kabulü ve mültecilerin hakları gibi konularda temel ilkeleri ortaya koyuyor. Daha bu sözleşmeye dayanarak, Afrika Birliği Örgütü 1969'da Afrika'daki Mültecilerin Bazı Sorunlarının İyileştirilmesine İlişkin Sözleşmeyi ve 1984'te Latin Amerika hükümetlerinin temsilcilerini kabul etti. Avukatlar Kartagena Deklarasyonu'nu açıkladı (Uluslararası Göç Örgütü, 2004: 9).

Göçmen işçilerin ele alındığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi oldukça önemlidir. Birleşmiş Milletler tüm göçmenler işçilerin ve aile üyelerinin haklarını koruyan uluslararası bir sözleşmeye imza atmak istemiştir. Bu sözleşme, Göçmen İşçilerin Hukuki Durumuna İlişkin Avrupa Sözleşmesi, Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme, İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Uluslararası Çalışma Örgütü No. 143 Fırsat Eşitliğini Sağlayan ve Belirli Koşullarda Çalışan Göçmen İşçilerin Haklarının Geliştirilmesi Sözleşmesi Kamusal Hayata Katılım Sözleşmesi de bu konuyla ilgili düzenlemelerin yer aldığı bir diğer uluslararası metindir. (Tapia, 2006: 41; Göç İdaresi, 2015).

Avrupa Birliği'nin 2000'li yıllar sonrası uygulamış olduğu entegre sınır yönetim modeli, literatürde de yer alan araştırmalar kapsamında oldukça önemli olarak nitelendirilmektedir. Entegre sınır yönetimi modeli, Türkiye "de Avrupa Birliği üyelik süreci ile tanınmaya başlanmıştır. Bu sebeple gerek güvenlik alanındaki gerekse AB düzeyindeki çalışmalarda sıklıkla kullanılmaya başlanan kavram, Avrupa Birliği'ne özgü olarak ele alınmıştır. Ne var ki sınır yönetiminde yenilikçi ve kolaylaştırıcı bir yaklaşımı ifade eden model, 1990"lardan itibaren dünyanın değişik bölgelerinde ulus devletlerarasında başarıyla uygulanmıştır. AB"nin entegre sınır yönetimi (ESY) modelini bütün olarak benimseyip uygulamaya sokma gayretleri ise 2001 yılına tekabül etmektedir. Başlı başına oldukça karışık bir sınır yönetim modeli olan ESY"nin AB seviyesinde uygulanması ise AB'nin kendisine has yapısal özellikleri sebebiyle daha da karmaşık hal almıştır. 2004 Lahey Programı'nın Birlik için net bir şekilde çerçevesini çizdiği bu model, bugün, kabul edilen Schengen Sınırlar Kodu ve

ihdas edilen Avrupa Sınır Örgütü ve Acil Sınır Müdahale Timleri ile sadece AB'nin sınır yönetimi politikasını değil, siyasal geleceğini de şekillendirecek bir seviyede uygulanmaya başlanmıştır (İstanbullu, 2022: 229).

Entegre sınır yönetimi yaklaşımının uygulandığı bazı model çalışmaları, AB'nin zorlu dış sınırlarını yönetmek için bir sistemin ne kadar karmaşık olması gerektiğini göstermektedir. ESY modelinin uygulanmasını zorlaştıran faktörler yalnızca bu oldukça karmaşık model değil; AB'nin bir parçasını ve aynı zamanda yapısal özelliklerini de içerir. Bu noktada ESY modeli daha da geliştirilmeye çalışılmaktadır. ESY sorunlarının temel kaynağı AB'nin tam tanımlanamayan statüsüdür. Ne bir ulus devlet ne de bir federasyon olan AB'nin bu durumu, özellikle egemenlik hakları açısından başka dolaylı sorunlara da yol açmaktadır. Ayrıca, ESY modeline yakınlaşmaya yönelik tüm çabalara rağmen, farklı hukuk sistemleri ESY modelinin AB düzeyinde uygulanması konusunda hâlâ farklı engellerle karşılaşmaktadır (İstanbullu, 2022: 230).

Sınır yönetimine ilişkin topluluk kuralları ve geliştirme çalışmaları aktif olarak tüm ülkelerde devam etmektedir. Son olarak bu model üye ülkelerin üzerindeki mali yük de farklılık göstermektedir. Personel, altyapı ve ekipman üzerinde büyük baskı oluşturmaktadır. Eyaletlerin bu harcamaları Birliğin iç bölgelerinde yer alırken sıfıra düşebilir. Bu da sınır ülkeleri ile denize kıyısı olmayan ülkeler arasında bir dönem olduğu üzere anlaşmazlığa neden olur. (Akgül ve Kaptı, 2013: 55-56)

AB ülkelerindeki sınır güvenlik teşkilatlarının yapıları incelendiğinde görevlilerin; polis, sınır polis, sınır muhafızı gibi farklı isimlerle de anıldığı görülüyor. Fakat uygulamadaki bazı farklılıklara rağmen sınır muhafız teşkilatları tabanlarının sivil unsurlardan oluştuğu söylenebilir.

Ülkeler arasında uygulama farklılıkları olsa da sınır güvenliğinin etkin tutulması durumu oldukça önemlidir. Ülkelerde sınır güvenliği sivil makamlara karşı sorumlu kurumlar üyelik, sivil makamlarca yapılan atamalar ve karada, suda ve hava sınır birimleri tek bir birimde uygulama tarzı açısından benzerlikler vardır. AB ülkelerinde sınır yönetimde yer alan kurumların tablosu Tablo 1'de özetlenmiştir (İstanbullu, 2022: 230).

Tablo 1.
AB Ülkelerinde Sınır Yönetimde Yer Alan Kurumlar

Ülke	***Sınır Yönetiminden Sorumlu Otoriteler***
Almanya	Federal Polis (Bundespolizei) - Bavyara, Bremen ve Hamburg Federal Devlet Polisi - Gümrük
Avusturya	Federal Polis (Bundespolizei) - Kamu Güvenliği Genel Müdürlüğü (İçişleri Bakanlığı)
Belçika	İdari Polis Genel Müdürlüğü - Federal Polis (Police Fédérale)
Birleşik Krallık	Vize ve Göç İdaresi (Sınır Ajansı (2013'e kadar))
Bulgaristan	Sınır Polisi (The Directorate - General for Border Police of National Police Service) - Gümrük
Çek Cumhuriyeti	Yabancılar ve Sınır Polis Teşkilatı (Služba Cizinecké A Pohraniční Policie, CelnÍ Správa) - Gümrük
Danimarka	Danimarka Polisi (Det Dansken Politi)
Estonya	Polis ve Sınır Muhafaza Teşkilatı (Politsei- ja Piirivalveamet)
Finlandiya	Sınır Muhafaza Teşkilatı (Suomen Rajavartiolaitos) - Gümrük - Polis Teşkilatı
Fransa	Sınır Polisi Genel Müdürlüğü (Direction centrale de la Police aux frontières-services de la Direction générale de la police nationale)
Hırvatistan	Sınır Polis Müdürlüğü (Polis Genel Müdürlüğü (İçişleri Bakanlığı))
Hollanda	Hollanda Kraliyet Askeri Polisi (Koninklijke Marechaussee) - Gümrük - Rotterdam (liman) Bölge Polisi
İrlanda	Polis Teşkilatı
İspanya	Ulusal Polis Teşkilatı (Guardia Civil, Cuerpo Nacional de Policía, Servicios de Aduanas)
İsveç	Sınır Polis Şubesi (İsveç Polisi/Polismyndigheten) - Sahil Güvenlik - Gümrük ve Göç idaresi
İtalya	Kamu Güvenliği Müdürlüğü - Göç ve Sınır Polisine bağlı İltica Bölümü (Polizia di Stato, Direzione centrale dell'immigrazione e della polizia delle frontiere) - Gümrük Müdürlükleri - Vergi Dairesi
K. Kıbrıs Rum Yön.	Özel Polis Sınır Güvenlik Teşkilatı - Gümrük ve Vergi Dairesi
Letonya	Sınır Muhafaza Teşkilatı (Valsts Robežsardze)
Litvanya	Sınır Muhafaza Teşkilatı
Lüksemburg	Gümrük - Göç ve İltica Ofisi
Macaristan	Ulusal Polis Müdürlüğü - Göç ve Vatandaşlık Ofisi - Gümrük - Macaristan Devleti Sınır Muhafaza Teşkilatı
Malta	Silahlı Kuvvetler
Polonya	Sınır Muhafaza Teşkilatı (Straż Graniczna (The Border Guard))
Portekiz	Polis Teşkilatı - Ulusal Muhafaza (Guarda Nacional Republicana) - Gümrük
Romanya	Sınır Polisi (Poliţia de Frontieră)
Slovakya	Göçmen Polis Müdürlüğü - Sınır Muhafaza Müdürlüğü - Gümrük
Slovenya	Ulusal Polis Teşkilatı (Sınır Polisi ve Göçmenlik Ofisi) - Gümrük
Yunanistan	Yunan Sınır Polisi - Yunan Sahil Güvenlik ve Sınır Koruma Şubesi (Hellinikí Aetynomía/Hellenic Police) - Yunan Sahil Güvenlik (Λιμενικό Σώμα-Hellenic Coast Guard) - Gümrük

Kaynak:*Akgül ve Kaptı, 2013: 59.*

Tablo 1'de görülen odur ki, Avrupa'da sınır yönetimi, çeşitli kurumlar arasında paylaşılan geniş kapsamlı bir sorumluluk olarak ele alınmaktadır. Almanya, Federal Polis (Bundespolizei) ve eyalet bazında polis güçleri ile gümrük birimlerini içeren karmaşık bir yapıya sahipken, İspanya gibi ülkeler Ulusal Polis Teşkilatı (Guardia Civil ve Cuerpo Nacional de Policía) ile Gümrük Servisleri arasında koordinasyon sağlamaktadır. Yunanistan ise, Yunan Sahil Güvenlik birimi ile deniz yoluyla gelen

göç hareketlerini etkin bir şekilde kontrol etmektedir. Bu çeşitlilik, sınır yönetiminde entegre bir yaklaşımın önemini vurgulamakta ve her ülkenin, coğrafi konumu ve özel ihtiyaçları doğrultusunda özelleşmiş güvenlik stratejileri geliştirmesine olanak tanımaktadır. Sınır yönetimi politikaları, ulusal yasalar ve uluslararası anlaşmalar çerçevesinde şekillenmekte olup, bu durum ülkeler arası farklılıklara neden olmaktadır. Örneğin, Hollanda Kraliyet Askeri Polisi (Koninklijke Marechaussee) gibi bazı kurumlar, göçmen akışını yönetme konusunda oldukça özelleşmişken, diğer ülkelerde daha geleneksel polis güçleri bu rolü üstlenebilmektedir. Bu farklılıklar, uluslararası işbirliği ve politika uyumlaştırma çabalarını etkilemekte, aynı zamanda güvenlik ihtiyaçları ile insan hakları arasında denge kurma zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, sınır yönetimi, sadece ulusal güvenlik politikalarını değil, aynı zamanda uluslararası itibar ve insan hakları yükümlülüklerini de doğrudan etkileyen bir alan olarak ön plana çıkmaktadır. Bu karmaşık yapı, göç krizlerine müdahalede uluslararası işbirliğinin ve koordinasyonun ne kadar hayati olduğunu göstermekte ve Avrupa'da sınır yönetimi pratiklerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

3.3. Kamu Yönetimi Perspektifinden Sınır Güvenliği Politikalarının Analizi

Küreselleşme sürecinin etkisiyle ulus devletlerin sınır güvenliği yapıları ve sınır tanımayan yeni tehdit türlerine karşı uygulamalarda bazı değişiklikler oldu. Bu bağlamda Soğuk Savaş döneminin devlet güvenliğini koordine eden klasik bir güvenlik sistemi anlayışı zarar görmüştür. Terörizm, yasa dışı göç ve organize suç gibi yeni tür tehditlerle karşı karşıya olan ülkeler güvenlik stratejilerine ağırlık vermişleridir. Kimliğin korunmasına yönelik yeni bir güvenlik anlayışına doğru bir geçiş söz konusudur. Devlet güvenliğine (iç savaş vb.) ve çıkarlarına yönelik tehditler Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte yoğun bir şekilde sorgulanmaya başlandı. Ancak milletin kimliğinin güvenliği merkezileştirilmiştir ve milletin kimlik yapısını bozan her şey, her türlü müdahale tehdit olarak algılanmıştır. Tehdit algılamalarındaki bu değişiklikler sonucunda güvenlikleştirme sürecinin etkisi altında sınır güvenliği söylemi ve yöntemlerin değiştiğini söyleyebilirsiniz (Şahiner vd, 2021: 83-84).

Sınır güvenliği, ulus egemenliğinin korunması ve kamu düzeninin sağlanması açısından oldukça önemli bir husustur. Yeni ve geleneksel kamu yönetimi

anlayışlarında sınır güvenliği hususu yadsınamamaktadır. Sınır güvenliği zafiyeti sonucunda meydana gelen göç dalgaları ve kaçak göçmen sorunları ülkelerin kamu düzenine büyük zararlar vermektedir. Bu noktada ülkeler farklı sınır güvenliği politikaları uygulamaktadırlar. Uygulanan sınır güvenliği politikaları devletlerin yönetim sistemlerine göre değişiklik gösterse de temelde kamu güvenliğinin korunması ve üstünlüğü oldukça önemli bir parametredir. Devletler özellikle savaşlardan doğan göç dalgalarını önlemekte oldukça zorlanmaktadırlar. Örneğin Suriye İç Savaşı sonucunda Türkiye yoğun bir göç dalgası ile karşı karşıya kalmıştır. Şekil 7'de Amerika'nın Suriye'den çekilmesi ile birlikte oluşturulan güvenli bölgenin haritası yer almaktadır (Şahiner vd, 2021: 83).

Şekil 7.
Amerika'nın Suriye'den Çekilmesi ile Birlikte Oluşturulan Güvenli Bölgenin Haritası

Kaynak:*Şahiner vd, 2021: 88.*

Yukarıdaki *Şekil 7;* bir harita olarak, Türkiye ve Suriye arasındaki sınır bölgesini, özellikle de Fırat Nehri ve Rakka ile Haseke illerini göstermektedir. Bu harita, Türkiye'nin güneydoğusu ile Suriye'nin kuzey bölgelerinin stratejik konumunu da göstermektedir. Özellikle Fırat Nehri'nin varlığı, bölgenin su kaynakları açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu harita üzerindeki bölge, Suriye İç Savaşı'ndan bu yana yoğun göç hareketlerine tanık olmaktadır. Türkiye, milyonlarca Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmakta ve bu bölgedeki şehirler, önemli geçiş ve yerleşim noktaları olarak işlev görmektedir. Bu şehirler ve geçiş noktaları, iki ülke arasındaki

ticaret, göç ve askeri hareketlilik açısından stratejik bir öneme sahiptir. Sınır boyunca yer alan şehirler, hem Türkiye hem de Suriye için ekonomik ve insani etkileşimlerin merkezi haline gelmiştir. Sınır ticareti, insani yardım çalışmaları ve mülteci akışı gibi faktörler, bu bölgenin hem Türkiye hem de uluslararası toplum için önemini artırmaktadır. Aynı zamanda, bu bölge güvenlik açısından da hassas olup, terörizm ve kaçakçılık gibi çeşitli güvenlik tehditlerine maruz kalmaktadır. Türkiye'nin Suriye politikası ve sınır güvenliği stratejileri, haritada gösterilen bölge üzerinde büyük etkiye sahiptir. Türkiye, sınır güvenliğini sağlamak ve bölgedeki terör tehditlerini engellemek amacıyla zaman zaman askeri operasyonlar düzenlemektedir. Bu durum, hem bölgesel güvenlik hem de Türkiye-Suriye ilişkileri açısından önemli diplomatik sonuçlar doğurmaktadır. Bu haritadan elde edilen bilgiler, gösterilen bölgenin hem Türkiye hem de Suriye için ne denli kritik olduğunu ve buradaki dinamiklerin geniş bir yelpazede, ulusal ve uluslararası düzeyde nasıl etkileşimler yarattığını ortaya koymaktadır. Bölgenin gelecekteki istikrarı ve gelişimi, bu iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler ve uluslararası toplumun bölgeye olan ilgisi ile yakından bağlantılıdır.

3.4. Modern Sınır Güvenliği Stratejileri ve Kamu Yönetim Entegrasyonu

Bilgi, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin sürekli ve hızlı gelişimi, ulusal sınırların anlamını yeniden tanımlıyor ve daha önce belirgin çizgilerle ayrılan ülkeler arasındaki sınır kavramını giderek bulanıklaştırıyor. Küreselleşme ve dijitalleşme, coğrafi sınırların ötesine geçen ulus ötesi sorunların, özellikle siber istihbarat, terörizm, insan kaçakçılığı, uyuşturucu kaçakçılığı ve yasa dışı göç gibi alanlarda daha görünür hale gelmesine neden oluyor. Günümüz dünyasında, geleneksel sınır güvenliği yöntemlerinin yetersiz kaldığı bu yeni gerçeklik, devletlerin kapsamlı sınır güvenliği tedbirleri geliştirmesini zorunlu kılıyor. Teknolojik ilerlemeler, sınır güvenliği politika ve stratejilerinin merkezine oturmuş durumda. Yapay zekâ (AI) sistemleri, sınır güvenliğinin temel bileşenleri arasında yer alarak, daha önce elde edilmesi zor olan istihbaratı sağlama ve potansiyel tehditleri hızla analiz etme kapasitesini artırıyor. Örneğin, ABD'nin Meksika sınırında kullanılan insansız hava araçları (UAV'ler), geniş alanları sürekli gözetleyerek kaçakçılık faaliyetlerini tespit etmede kritik rol oynamaktadır. Benzer şekilde, Avrupa Birliği sınırlarında, yüz tanıma teknolojisine sahip silahlar ve biyometrik veri tabanları, Schengen Bölgesi'ne yasa dışı giriş yapmaya çalışan bireyleri saptamada kullanılıyor. Akıllı bariyer

sistemleri, sınırlarda fiziksel engellerin ötesine geçerek, sınırları geçmeye çalışan kişiler hakkında gerçek zamanlı veri toplama ve analiz etme yeteneğine sahiptir. Örneğin, İsrail'in Gazze Şeridi ile olan sınırında kullanılan akıllı çit teknolojisi, hareket algılama sensörleri ve otomatik yanıt sistemleri ile donatılmıştır, bu da sınır güvenliği güçlerine olası ihlaller konusunda hemen uyarı verilmesini sağlar. Bu teknolojik dönüşüm, kamu yönetimi entegrasyonu ile de desteklenmelidir. Kamu yönetimi, sınır güvenliği stratejilerinin tasarlanması ve uygulanmasında merkezi bir role sahiptir, çünkü bu stratejilerin başarısı, kamu yararı ve kamusal kaynakların etkin kullanımına bağlıdır. Kamu yönetimi, sınır güvenliği teknolojilerinin etik ve hukuki çerçevede kalmasını sağlamak, bu sistemlerin halkın özgürlük ve mahremiyet haklarına saygılı şekilde işletilmesini garantilemek için önemlidir. Bu bağlamda, etkileşim ve işbirliği, yalnızca ulusal kurumlar arasında değil, aynı zamanda uluslararası düzeyde de kritik öneme sahiptir. Örneğin, Interpol gibi uluslararası polis teşkilatlarının sınır güvenliği konusunda üye ülkeler arasında bilgi paylaşımı sağlaması, küresel suçlarla mücadelede büyük bir güç birliği yaratmaktadır. Sonuç olarak, günümüzde modern sınır güvenliği stratejileri, yalnızca teknolojik gelişmelerle şekillenmekle kalmıyor, aynı zamanda bu teknolojilerin kamu yönetimi ile entegrasyonu sayesinde kamu yararına hizmet eder şekilde geliştiriliyor. Bu entegrasyonun sağlanması, sınır güvenliği sistemlerinin daha adil, etkili ve şeffaf olmasını garantileyerek, ulusal ve uluslararası güvenliği artırma potansiyeline sahiptir. Tablo 1'de sınır güvenliğinin sağlanması konusundaki, idari ve profesyonel anlamda entegrasyonun önemi de dikkat çekmektedir. Ayrıca entegre sınır güvenliği sisteminin ayrıcalıkları da bu bağlamda oldukça büyük önem arz etmektedir (Şahiner vd, 2021: 83).

Modern sınır güvenliği stratejileri, teknolojik ilerlemeler ve stratejik kamu yönetimi entegrasyonu ile giderek daha karmaşık bir yapıya bürünmektedir. Bu bağlamda, dünya genelinde çeşitli ülkeler ve programlar, yenilikçi sınır güvenliği uygulamalarını hayata geçirmişlerdir, bu uygulamalar hem etkinlikleri hem de kapsamlı entegrasyonlarıyla dikkat çeker. Singapur, sınır güvenliği konusunda dünya çapında öncü bir örnek olarak öne çıkmaktadır. 2019'da başlatılan 'BioScreen' programı ile Singapur, gelen yolcuların biyometrik verilerini toplayıp, kimlik doğrulama süreçlerini hızlandırmış ve güvenliği üst düzeye çıkarmıştır. Bu program, hızlı ve güvenli sınır geçişlerini teşvik ederek, hem yerel hem de uluslararası ziyaretçilerin memnuniyetini artırmaktadır. ABD-Meksika sınırı ise, özellikle 2020'de,

yüksek çözünürlüklü kameralar, gece görüş cihazları ve hareket algılayıcılar gibi ileri teknoloji araçlarını devreye sokarak sınır güvenliğini artırmıştır. Bu teknolojik yatırımlar, sınır güvenliği görevlilerine gerçek zamanlı veri sağlayarak, yasa dışı geçiş girişimlerine karşı hızlı ve etkili müdahale imkanı sunmaktadır. Türkiye'nin sınır güvenliği yönetimi, coğrafi konumu nedeniyle özellikle kritik öneme sahiptir. Suriye krizi sonrasında Türkiye, insansız hava araçları ve gelişmiş gözetleme teknolojileri kullanarak sınır güvenliğini önemli ölçüde güçlendirmiştir. 2016'da başlatılan entegre sınır yönetim sistemi ise, çeşitli kamu kurumları arasında bilgi paylaşımını ve işbirliğini artırarak, sınır güvenliğini daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını sağlamıştır. Avrupa Birliği içinde, sınır güvenliği ve göçmen kriziyle mücadelede önemli bir rol oynayan Frontex, üye ülkelerle işbirliği içinde çalışmaktadır. Frontex, 2020 yılında güçlendirilmiş yetkilerle donatılarak, uydu görüntüleme teknolojileri ve drone gibi modern araçları kullanarak AB'nin sınırlarını korumaktadır. Bu program, üye ülkeler arasında koordinasyon ve bilgi paylaşımını teşvik ederek, AB'nin sınırlarını daha etkin bir şekilde güvence altına alınmasına katkıda bulunmaktadır. Bu örnekler, modern sınır güvenliği stratejilerinin sadece teknoloji ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda bu teknolojilerin etkin yönetimi ve farklı kamu kurumları arasındaki entegrasyonun, stratejilerin başarısında kritik rol oynadığını göstermektedir. Sınır güvenliği, yalnızca ulusal bir mesele olmanın ötesinde, uluslararası işbirliği ve koordinasyon gerektiren geniş kapsamlı bir politika alanıdır (ICA.gov. tr, 2016; Ardalan, 2020).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
YENİ NESİL GÖÇ YÖNETİMİ VE SINIR GÜVENLİĞİ STRATEJİLERİ

4.1. Suriyeli Sığınmacı Krizi: Güvenlik Stratejilerinin Kapsamlı Analizi

Suriyeli sığınmacı krizi, bölgesel güvenlik ve istikrar üzerinde derin etkileri olan karmaşık bir meseledir. Güvenlik stratejileri bu bağlamda sadece sınır güvenliğini değil, aynı zamanda toplumsal uyum, ekonomik entegrasyon ve insani yardım konularını da kapsamalıdır. Krizin yönetimi için geliştirilen stratejiler, sığınmacıların temel haklarını korurken, ev sahibi ülkelerin güvenlik kaygılarını da dikkate almalıdır. Bu süreçte, uluslararası işbirliği ve koordinasyon büyük önem taşır; çünkü tek bir ülkenin tek başına üstesinden gelebileceği bir sorun değildir. Ayrıca, teknolojik yenilikler ve veri analitiği, güvenlik stratejilerinin etkinliğini artırmada kritik bir rol oynayabilir. Diplomatik çabalar ve çok taraflı anlaşmalar ise uzun vadeli çözümlerin geliştirilmesinde anahtar unsurlardır. Sonuç olarak, Suriyeli sığınmacı krizine yönelik güvenlik stratejileri, kapsamlı ve çok boyutlu yaklaşımlarla ele alınmalıdır.

Bu analizde, öncelikle küresel ve bölgesel yaklaşımların değerlendirilmesi yapılmış, uluslararası işbirliği ve entegrasyon çabaları ile bölgesel işbirliği ve entegrasyon mekanizmalarının etkileri incelenmiştir. Teknoloji ve veri analitiğinin rolü başlığı altında, yeni teknolojik gelişmelerin etkisi ve büyük veri analitiğinin kullanımı ile elde edilen faydalar detaylandırılmıştır. Bu süreçte, veri analizi ve istatistiksel yöntemler ön plana çıkarılmıştır. Çok taraflı işbirliği ve diplomatik yaklaşımlar bölümünde, diplomatik müzakerelerin rolü ile uluslararası anlaşmaların ve antlaşmaların etkisi politik analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Sürdürülebilirlik ve insani yaklaşımlar kapsamında, sürdürülebilir göç yönetimi stratejileri ve insan haklarına dayalı yaklaşımların önemi sosyal bilimsel metodolojilerle ele alınmıştır. Son olarak, eğitim ve toplumsal duyarlılık başlığı altında, göç ve sınır güvenliği konularında eğitim programlarının etkisi ve toplumsal tutumların şekillenmesindeki faktörler sosyolojik ve psikolojik analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Bu kapsamlı ve metodolojik analiz, Suriyeli sığınmacı

krizine yönelik güvenlik stratejilerinin geliştirilmesine yönelik bütüncül bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

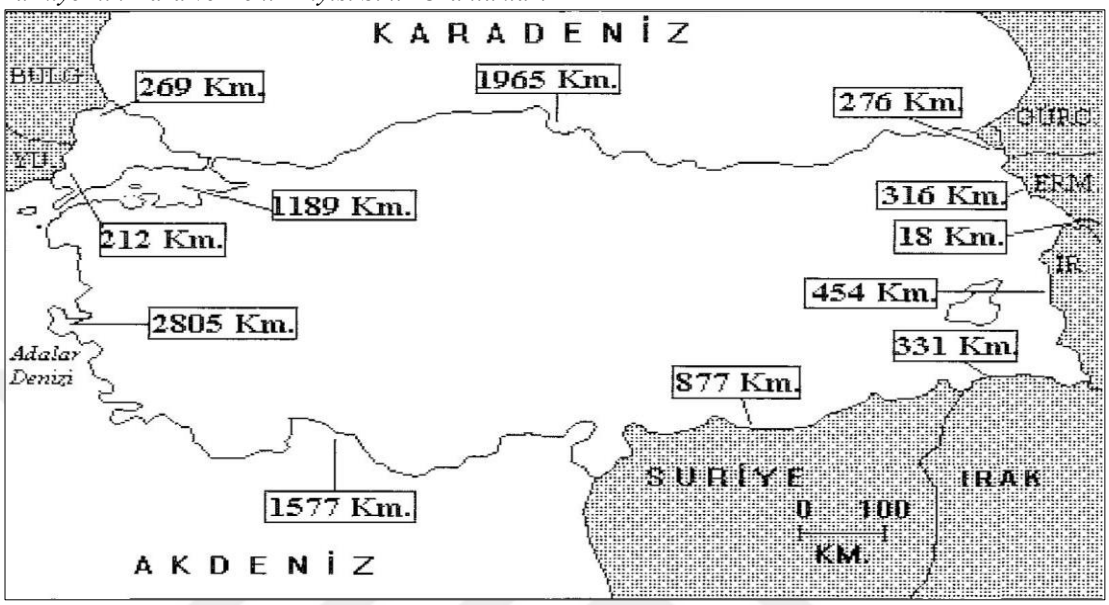
4.2. Küresel ve Bölgesel Yaklaşımların Değerlendirilmesi

Türkiye'nin mevcut sınır politikasını incelemeden önce öncelikli politika oluşturma sürecinde ortaya çıkan güvenlik sorunundan bahsedebilmelidir. Türkiye'nin güvenlik anlayışı, tarihi boyunca askeri güvenliğin temellerini kapsayan, ülkenin toprak bütünlüğünü desteklemeye yönelik bir yaklaşım ifade etmektedir. Küreselleşme, dünyanın dijitalleşmesi ve teknolojik olanaklarla birlikte bu iyileşmede değişmeye başladı. Süreç Batılı ülkeler kadar hızlı olmasa da sınır bölgelerinde sınır güvenliğinin tek başına sağlanamaması ve yeni dijital silahlanma tehditlerinin ortaya çıkması Türkiye'yi sınır politikasında yeni politikalar benimsemeye yöneltmiştir. Mevcut gidişat incelenirken, ulusal sınır güvenliğinin önlemlerinin yanı sıra, organize suç sisteminin küresel etkisi, kaçakçılığı ve sınırdaki diğer sorunlar nedeniyle uluslararası alanda da modern uygulamaların ortaya çıktığı görülmektedir (Soykan, 2023: 56). Türkiye'nin sınır güvenliği politikasına yönelik özellikle Avrupa Birliği tarafından yürütülen uygulamalar olmak üzere fazla sayıda ülkenin önerileri ve projelerinin olduğu söylenebilir.

Türkiye sınır geçişleriyle ilgili açıklamalar incelendiğinde 30'u kara, 8'i demiryolu, 102'si deniz ve 64'ü hava olmak üzere toplam 204 sınır kapısı bulunmaktadır. Bu limanlardan Türkiye-Suriye kara sınırında 3'ü geçiş limanı, 11'i karayolu limanı olmak üzere 14 liman bulunmaktadır. Türkiye ile Suriye arasındaki 10 sınır kapısı kalıcı olarak, 4'ü ise geçici olarak açıldı. Aktif kullanımda olan kapı sayısı 9 olup, 5 tanesi şu anda aktif değildir. Türkiye ile İran arasındaki kara sınırında 4 adet aktif sınır kapısı bulunmaktadır.

Türkiye-Irak sınırında ikisi aktif, dördü kapalı olmak üzere altı geçiş kapısı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Bulgaristan ile 4 aktif sınır kapısı, Yunanistan ile 3 aktif sınır kapısı ve Gürcistan ile biri geçici, 4'ü kalıcı olmak üzere 4 aktif sınır kapısı bulunmaktadır. Azerbaycan/Nahçıvan sınırında sınır uzunluğu 18 kilometre olan 1 adet sınır limanı bulunmaktadır (Ticaret Bakanlığı, 2023).

Şekil 8.
Türkiye'nin Kara ve Deniz Kıyısı Sınır Uzunlukları

Kaynak:*Özey, 2010: 134*

Şekil 8 ile verilen harita, Türkiye'nin komşu ülkelerle olan sınır uzunluklarını ve deniz sahalarını göstermektedir. Haritada Türkiye'nin, kuzeyde Karadeniz'e, güneyde Akdeniz'e, batıda Ege Denizi'ne kıyısı olduğu ve doğu, güneydoğu ve batı sınırlarında farklı uzunluklarda kara sınırlarına sahip olduğu görülmektedir. Türkiye'nin komşularıyla olan kara sınırları, ülkenin jeopolitik ve stratejik konumunu anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Türkiye'nin Suriye ile olan kara sınırı, haritada 877 km olarak gösterilmektedir. Bu sınır, Türkiye'nin en uzun kara sınırını oluşturmaktadır ve aynı zamanda Türkiye'nin sınır güvenliği ve göç yönetimi açısından kritik bir öneme sahip bulunmaktadır. Irak ile olan sınır uzunluğu ise 331 km olup, özellikle bölgesel güvenlik meseleleri ve sınır ticareti açısından önem arz etmektedir. Türkiye'nin Yunanistan ile olan kara sınırı 212 km olarak belirtilmektedir. Bu sınır, Türkiye'nin batı komşusu ile olan tarihsel ve siyasi ilişkilerinin yanı sıra, Ege Denizi'ndeki deniz yetki alanları konusunda devam eden anlaşmazlıklar bağlamında stratejik bir öneme sahiptir. Bulgaristan ile olan sınır uzunluğu ise 269 km olarak haritada gösterilmektedir. Bu sınır, Türkiye'nin Avrupa ile kara bağlantısını sağlayan önemli geçiş noktalarından birini teşkil etmektedir. Türkiye'nin Ermenistan ile olan sınırı 316 km, Gürcistan ile olan sınırı 276 km ve Azerbaycan'ın Nahçıvan Özerk

Bölgesi ile olan sınırı 18 km olarak gösterilmektedir. Bu sınırlar, Kafkasya bölgesiyle olan ilişkiler açısından önem taşımaktadır. Deniz sınırlarına bakıldığında, Türkiye'nin en uzun kıyı şeridinin Akdeniz'de olduğu ve 1577 km uzunluğunda bir kıyı hattına sahip olduğu görülmektedir. Akdeniz'deki kıyı uzunluğu, enerji güvenliği, deniz ticareti ve deniz yetki alanları gibi konular açısından stratejik bir önem taşımaktadır. Karadeniz'deki kıyı uzunluğu 1965 km olarak gösterilmektedir ve Türkiye'nin kuzeydeki deniz ticareti, bölgesel deniz güvenliği ve enerji nakil hatları açısından önem arz etmektedir. Bu harita, Türkiye'nin jeopolitik konumunu ve sınır uzunluklarını ortaya koymakta olup, Türkiye'nin komşu ülkelerle ve deniz alanlarıyla olan bağlantılarının güvenlik, ticaret ve diplomasi açısından ne denli stratejik olduğunu göstermektedir.

*Şekil 8'*de gösterilen Türkiye'nin kara ve deniz sınırları, ülkenin sınır güvenliği açısından çok yönlü bir analiz yapmayı gerektirmektedir. Türkiye, geniş kara sınırlarına ve uzun kıyı şeritlerine sahip olması nedeniyle sınır güvenliğini çok boyutlu bir şekilde ele almak durumundadır. Her bir sınır, coğrafi, siyasi ve güvenlik açısından farklı tehdit ve fırsatlar içermektedir. Bu nedenle Türkiye'nin sınır güvenliği politikaları, sınır komşuları ve deniz yetki alanlarına göre farklı stratejiler gerektirmektedir. Türkiye'nin en uzun kara sınırı olan Suriye sınırı, sınır güvenliği açısından en kritik bölgeyi teşkil etmektedir. Suriye'deki iç savaş, terörist grupların faaliyetleri ve düzensiz göç hareketleri, bu sınır hattını sürekli bir güvenlik sorunu haline getirmiştir. Özellikle Suriye sınırı boyunca, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlar yürütmesi, bu bölgenin istikrara kavuşması ve sınır hattında güvenliğin sağlanması için yapılan askeri ve teknolojik yatırımlar dikkat çekmektedir. Ayrıca, bu sınırın gözetlenmesi için insansız hava araçları (İHA'lar), sınır güvenlik duvarları ve ileri gözetleme teknolojileri kullanılmaktadır (Altundaş vd., 2022: 161).

Irak ile olan sınır, özellikle Türkiye için terörle mücadele kapsamında büyük önem arz etmektedir. PKK terör örgütünün bu sınır hattında üslenmesi ve sınır ötesi saldırılar düzenlemesi, Türkiye'nin Irak sınırında sürekli bir güvenlik tehdidi yaşamasına neden olmaktadır. Türkiye, bu sınır bölgesinde sık sık sınır ötesi harekatlar gerçekleştirmekte ve güvenlik güçleri bu bölgedeki hareketliliği kontrol altında tutmak için yoğun bir çaba sarf etmektedir. Ayrıca, Irak sınırında kaçakçılık faaliyetleri de

yoğun olduğu için güvenlik açısından sürekli izlenmesi gereken bir bölge olarak ön plana çıkmaktadır.

Türkiye'nin batı sınırları olan Yunanistan ve Bulgaristan ile olan sınırlar, hem Avrupa Birliği ile bağlantısı hem de düzensiz göç hareketleri açısından önemli bir hat oluşturmaktadır. Özellikle Yunanistan sınırında, mülteci krizleri ve düzensiz göçmen akınları bu bölgenin güvenlik açısından hassas hale gelmesine neden olmuştur. Bu sınır hattında, göçmen akınlarını önlemek amacıyla hem Türkiye hem de Yunanistan tarafından sıkı güvenlik tedbirleri alınmaktadır. AB sınır güvenlik birimi Frontex de bu bölgede aktif olarak faaliyet göstermektedir. Bulgaristan sınırı ise Türkiye'nin Avrupa ile kara bağlantısını sağlaması açısından stratejik bir öneme sahiptir ve burada da göçmen akınlarına karşı güvenlik önlemleri alınmaktadır.

Ermenistan ile olan sınır, 1993'ten bu yana kapalıdır ve Türkiye ile Ermenistan arasında diplomatik ilişkilerin olmaması nedeniyle bu sınır, doğrudan bir güvenlik sorunu teşkil etmemekle birlikte bölgedeki dengeler açısından stratejik bir pozisyonda yer almaktadır. Gürcistan sınırı, Türkiye için enerji ve ticaret açısından önemli bir geçiş noktasıdır ve bu sınırda güvenlik daha çok ekonomik güvenliği sağlamak amacıyla korunmaktadır. Nahçıvan sınırı ise Türkiye'nin Azerbaycan ile doğrudan bağlantısını sağlaması açısından stratejik bir öneme sahiptir, bu nedenle bu sınır hattının güvenliği iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin de önemli bir parçasıdır.

Türkiye'nin Karadeniz, Ege ve Akdeniz'de uzun kıyı şeritlerine sahip olması, sınır güvenliği açısından deniz güvenliğine odaklanmayı gerektirmektedir. Karadeniz'de Türkiye, Rusya ve diğer Karadeniz'e kıyısı olan ülkelerle deniz güvenliği ve ticaret hattını korumaya yönelik ortak güvenlik önlemleri almaktadır. Akdeniz ise, son yıllarda enerji kaynakları ve deniz yetki alanları konusunda uluslararası çekişmelerin yaşandığı bir bölge haline gelmiştir. Türkiye, Akdeniz'deki çıkarlarını korumak ve deniz güvenliğini sağlamak amacıyla donanma gücünü artırmış ve bu bölgede enerji kaynaklarının korunması için uluslararası hukuk çerçevesinde deniz sınırlarını savunmaktadır. Ege Denizi'nde ise Yunanistan ile olan deniz sınırı anlaşmazlıkları ve kıta sahanlığı sorunları, Türkiye'nin deniz güvenliği stratejilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bölgede Yunanistan ile Türkiye arasında zaman zaman gerginlikler yaşanmakta ve deniz yetki alanlarının paylaşımı konusunda sorunlar

devam etmektedir. Türkiye'nin kara ve deniz sınırları, coğrafi konumunun getirdiği stratejik önem nedeniyle çok boyutlu bir güvenlik yaklaşımı gerektirmektedir. Kara sınırları boyunca farklı komşularla yaşanan güvenlik sorunları ve bu sorunların etkileri, Türkiye'nin sınır güvenliği politikalarını şekillendirmektedir. Aynı şekilde, deniz sınırları da hem ticaret hem enerji güvenliği hem de uluslararası anlaşmazlıklar açısından Türkiye'nin sınır güvenliği stratejilerinin merkezinde yer almaktadır.

AB, düzensiz göçü üye ülkeleri için bir tehdit olarak görmektedir. Bunun sebeplerinden biri de terörizmin AB içinde olmayan, düzeni gelen kişi ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirildiği inancıdır. Bu, mevcut güçlü sınır güvenliği politikalarının önemidir. AB sınır güvenliğinin sürdürülmesi amacıyla bilgi ve teknoloji çağına uygun stratejiler geliştirilerek dağılımlarla ilgili genişlemelerin yönetiminin parlaklaştırılması yapılmaktadır. Sosyalleşme sürecinin ilerlemesi tercih edilen uygulamalara göre şekillendirilir. Realist ilişkiler pratiğini teorileştirirken klasik realizmi ön plan tutar. Realist gerçekçilik, gerçekliğin bütünün analizinde teorik olarak depoları ampirik ve pragmatik bir temele indirgeyerek dış politika yapıcılarının uygulamalarına öncelikli ve tamamlayıcı bir yaklaşım sağlar. Teorik bir arka plan ilişkileri, AB'nin düzensiz göç yönetimine ilişkin politika oluşturma ve uygulamaların klasik sürecin soruna yönelik yaklaşımının önce kaydedildiği görülmektedir. Sınırları belirlerken AB sınır güvenlik politikasının değişimi, ne ölçüde, aynı zamanda verimliliğin kişisel ve kültürel formülasyonlara katkısına da bağlıdır (Gürel, 2023: 286-287).

Kendini korumakla yükümlü olduğu bilinen tüm ülkeler gibi Türkiye'deki bölgesel perspektiflere ve uluslararası arenadaki gelişmelere dayalı bir güvenlik anlayışına sahip olup, sınır güvenliği politikasını bu kavram çerçevesi oluşturmuştur. Türkiye'nin sınır politikası anlayışı, gelirlerinden bu yana gelişmiş zeka ve ampirik altyapı ile yeni güvenlik anlayışı çerçevesi değerlendirilen yeni unsurların bir karışımıdır. Türkiye, dünya trendlerine paralel olarak mevcut güvenlik politikalarını gözden geçirmekte ve geleneksel ve yeni tehditler, riskler, tehlikeler, korkular, endişeler, ihtiyaçlar ve sorunlarla ilgili yeni güvenlik politikaları oluşturmaktadır (Çıtak, 2016: 233). Bu bağlamda Türkiye'nin sınır güvenliği sistemi anlayışı ve yaklaşımının oluşumunda konjonktürel dengeler ve değişkenlerin yanı sıra güvenlik kültürü de etkilenmektedir. Türkiye'nin güvenlik kültürünün göz önünde

bulundurulması, güvenlik yaklaşımlarının tam olarak anlaşılabilmesi için finansal açıdan bakıldığında ve bunların göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Çakır, 2020: 73-74).

Türkiye'nin sınır güvenliği politikalarının tarihi mirasların çoğu Osmanlı döneminde ortaya çıkmaktadır (Çakır, 2020: 74). Osmanlı İmparatorluğu döneminde küresel çapta bir milli güvenlik politikasının tanımı olmasa da son yüzyılda hızlanan toprak kayıplarını önlemek ve ülkenin bekasını sağlamak için mevcut tüm askeri ve operasyonları artırma çabası açıktır. Zira Osmanlı İmparatorluğu 17. yüzyıldan itibaren başlayan toprak kaybıyla birlikte aktif saldırgan güvenlik politikasından, fetih yoluyla toprak elde etmeye yönelik savunmacı güvenlik yaklaşımına doğru bir geçiş yaşanmıştır (Savaşeri, 2014: 115).

Osmanlı Devleti'nin son yılları ile Türkiye'nin kuruluş dönemlerinde, doğal alternatif savunmacı güvenlik yaklaşımı gibi gösterilmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin ulusal güvenliğinin temel hedefi her zaman toprak bütünlüğünü ve ulusal bağımsızlığını korumak olmuştur ve sınır güvenlik politikası da bu sonuçlara dayanmaktadır (Kırış, 2018: 76). Bu kaygılar devlet tarafından kabul edilmiş ve sınır güvenlik politikaları çerçevesinde her savaşın çıkma olasılığının incelendiği ihtimali düşünülerek göz önünde bulundurulmuştur (Aydın ve Ereker, 2014: 130). Sınır güvenlik politikasının temeli realisttir. Bu nedenle "siyasi" ve "sosyal" sınırları genişliğinde, Türkiye sınırında güvenlik algısı açısından daha önemlidir. Türkiye'nin sınır komşularının çoğunun eski Osmanlı tebaası olması nedeniyle Türkiye, "siyasi" sınırlarının belirlenmesi sürecinde zorluklar yaşanmış ve sınırlara yönelik tehditler tarih boyunca devam etmiştir (Savaşeri, 2014: 114).

4.2.1. Uluslararası İşbirliği ve Entegrasyon Çabaları

AB ülkeleri arasındaki sınırları kaldıran Schengen değişiminin ardından AB'nin sınırlama yönetimi önerisi geldi. AB üye ülkeleri arasında mal, insan ve hizmetler sınırsız harekete izin veren anlaşma, "dış sınır" bölgeleri olarak, AB üye ülkelerinin sınırları daha sıkı kontrollere tabi kesilmeler belirlenmektedir. Sınır kontrolü güçlendirilmeli ve sınır maliyetleri sağlanmalıdır. Bu kararın ardından Entegre Sınır Yönetimi Modeli, sınır güvenliğinin kolluk kuvvetleri de dahil olmak

üzere tek bir kurum tarafından sürdürülmeye yönelik bir projeyi içermektedir. Çoklu sınır teşkilatı arasında koordinasyonun yanı sıra, genel bir güvenlik anlayışıyla sınırlarının korunmasını sağlayacak tek bir teşkilat üzerinden iş bölümü yapımının genişletilmesine dikkat çekildi. Model, yalnızca kurumsal kuruluşların nasıl olması değil, aynı zamanda sınırlı güvenliğin en etkin şekilde nasıl yönetilebileceğini ayrıntılı bir şekilde anlatan bir modeldir (Soykan, 2023: 64).

2011'den sonra hızlanmaya başlayan, değişimin AB kararları veya düzenlemeleri yoluyla değiştiğini gösteren yeni bir yol haritası izledi. Bazı göç kararlarının mevzuata dönüştürülmesi, göçmenlerin yaşaması gibi 2014 yılından bu yana atılan adımlardır. Bu fiziksel uygunluk ve içişleri depolama birimlerinin birleştirilmesi yoluyla "merkezileşme" öngörülmektedir. Bu filtrelerin göç sorunlarının yaşanmasını önlemek amacıyla bazı birimlerde bulunur. Bu acenteler Europol rejimi destek ofisleri veya acenteleri adı altında faaliyet göstermektedir. FRONTEX ve CEPOL seçenekleri sınırsız güvenlikte üstün performansa sahiptir. Bu kuruluşlar, EUROPOL ve EUROJUST ile işbirliği içinde, sınır ötesi suç ve terörizmin tespiti ve engelleme gibi birimler üye kayıtlarına dış sınırlama desteği sağlamaktadır (Gürel, 2023: 292-293).

Günümüzde küresel ve ulusal medyanın kullanımının en büyük sorunlardan biri göç krizidir. Çin sınırını geçmek için mülteci kamplarında bekleyen binlerce insan zaman zaman mevcut sorun, şok veren görüntülere tanık oldu. Özellikle Bodrum sahiline vuran küçük göçmen Aylan Kurdi'nin acısı, başta uluslararası göç krizi yaşayan AB ülkeleri olmak üzere tüm dünyada evrensel bir ışık olarak devam etmektedir. Hatta her gün ortalama 10 kişi AB ülkelerine girmeye devam etmektedir. Bugün göç krizi derinleşmekte ve esnek göç hareketleri üç turda devam etmektedir. Ancak mülteciler ve sığınmacılar arasındaki çaresizlik ve karşılaştıkları riskler artırmakta; Fransa, Yunanistan, Makedonya ve Sırbistan'da yerel yönetimlerin zorluklarına karşı dayanıklılık azalmaktadır (Işık, 2019: 38).

Avrupa Birliği (AB), 1990'lı yıllardan bu yana göç konusunda yapısal reformlar gerçekleştirerek bu alanda agresif politikalar izlemiştir; ancak son dönemde karşılaştığı göç krizi, AB'nin bu tür büyük ölçekli krizlere neredeyse hazırlıksız yakalandığını göstermiştir. Günümüzde AB, göç kriziyle birlikte yaşamakta olduğu

diğer ekonomik ve sosyal krizlerle birlikte ciddi bir sınavdan geçmektedir. Özellikle 2009 yılında başlayan ve Yunanistan'daki borç krizi ile tetiklenen Avrupa merkezi krizi, ekonomik ve kurumsal boyutlarda derinleşerek tüm kıtaya yayılmış ve Avrupa'nın geleceği üzerine yeni bir entelektüel tartışma platformu oluşturmuştur. Bu süreçte, AB ülkeleri arasındaki ekonomik eşitsizlikler ve farklı ulusal ekonomi yapıları, kurumsal krizleri daha da karmaşık hale getirmiş ve bütçe federalizmi ile Avro Bölgesi'nde yaşanan tartışmalar, üye devletlerin sorumluluklarını yerine getirme kapasiteleri üzerinde ciddi soru işaretleri yaratmıştır. 2009 ekonomik krizinin ardından, AB'nin göç politikaları uluslararası alanda daha çok boyutlu bir karakter kazanmış, 11 Eylül olayları sonrası güvenlik, sosyal istikrar ve kültürel kimlik gibi alanlarda göçün yarattığı tehditler, yasa dışı göçle mücadelede yüksek maliyetler gibi yeni parametrelerle ele alınmaya başlanmıştır. Göç krizi, özellikle Almanya ve Fransa gibi AB'nin en büyük ekonomik aktörleri olma özelliği taşıyan ülkelerde daha belirgin bir şekilde hissedilmekte ve bu ülkeler krize yönelik inisiyatif almaktadır. AB'nin mali ve teknik destek mekanizmaları, bu süreçte özellikle göçmenlerin transit geçişleri ve entegrasyon süreçleri için tartışılmaya açılmış, buna bağlı olarak da üye devletlerin bu destekleri nasıl ele aldıkları ve uygulamaya koydukları önemli bir analiz konusu haline gelmiştir (Oytun, 2014: 34). Bu bağlamda, AB'nin göç krizi yönetimi, kıtanın karşı karşıya olduğu diğer krizlerle birlikte değerlendirildiğinde, AB'nin bu alandaki politika ve stratejilerinin gelecekteki yönünü belirleyici olacaktır.

Türkiye'nin stratejik konumu, onu Avrupa'ya yönelik sığınmacı akınında ana transit ve ev sahibi ülke olarak öne çıkarıyor. Bu durum, Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) arasındaki ilişkilerde sığınmacı meselesini merkezi bir konu haline getiriyor. Mart 2016'da imzalanan sığınmacı anlaşmasıyla, Türkiye Avrupa'ya geçmeye çalışan sığınmacıları geri kabul etme ve bu akını kontrol etme yükümlülüğünü üstlenirken, AB de karşılığında Türkiye'ye mali yardım ve vize serbestisi gibi vaatlerde bulundu. Bu anlaşma, iki taraf arasında hem güvenlik işbirliğini hem de diplomatik ve ekonomik ilişkileri pekiştirme potansiyeline sahip. AB ile yapılan güvenlik işbirliği, sınır güvenliğinin sağlanması, kaçakçılık ve terörle mücadele gibi konularda Türkiye'nin iç güvenliği ile AB'nin sınır güvenliği için hayati önem taşır. AB'nin Türkiye'ye sağladığı insani yardım ve kalkınma fonları, sığınmacıların sağlık, eğitim ve sosyal entegrasyon ihtiyaçlarını karşılamada kritik role sahip olup, Türkiye'nin bu krizi yönetme kapasitesini artırıyor. Sonuç olarak, sığınmacı meselesi, Türkiye'nin AB ile olan genel

diplomatik ilişkilerinde ve müzakerelerinde pazarlık gücü olarak kullanılabilen, hem içerideki sosyal ve ekonomik istikrarı hem de uluslararası arenada Türkiye'nin pozisyonunu etkileyen çok boyutlu bir faktördür. Bu durum, Türkiye'nin dış politika stratejilerinde önemli bir yer tutarken, uluslararası ilişkilerdeki manevralarını şekillendiren bir dinamik olarak kalmaya devam ediyor.

4.2.2. Bölgesel İşbirliği ve Entegrasyon Mekanizmaları

Türkiye, Avrupa Birliği (AB) için stratejik bir öneme sahiptir ve bu bağlamda AB ile olan ilişkileri, özellikle sınır güvenliği ve göç yönetimi konularında büyük bir değer taşımaktadır. Türkiye ile AB arasında yürütülen üyelik müzakerelerinde, sınır güvenliği ve göç yönetimi (ESY), sürekli olarak güncelliğini koruyan ve önemini artıran alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle 2002 yılından itibaren hazırlanan AB İlerleme Raporlarında, ESY konusuna özel bir önem atfedilmiş ve bu alanda detaylı çalışmalar yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda, Türkiye'nin sınır güvenliğinin korunması ve göç yönetiminin etkinleştirilmesi için yerel bütçeler ve uluslararası fonlar kullanılarak çeşitli projeler geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Türkiye'nin bu konudaki genel politikası, AB ile uyum sürecinde en kapsamlı girişimlerden biri olan ESY Entegrasyon Programı'nın (ESY EP) geliştirilmesi ve onaylanmasıyla somutlaşmıştır. 2006 yılında onaylanan ESY EP, Türkiye'nin AB normlarına uyum sağlama çabalarını destekleyen önemli projeleri içermekte ve bu projelerin uygulanmasıyla sınır güvenliği ve göç yönetimi alanında önemli ilerlemeler kaydedilmektedir (Özben, 2023: 83). Bu çalışmalar, Türkiye'nin AB ile entegrasyon sürecinde sadece teknik ve operasyonel iyileştirmeleri değil, aynı zamanda bu alandaki politik ve stratejik bağlamda da AB standartlarına uyum sağlamasını hedeflemektedir. Dolayısıyla, Türkiye'nin sınır güvenliği ve göç yönetimi politikaları hem ulusal güvenlik hem de uluslararası işbirliği açısından kritik bir öneme sahip olup, AB ile olan ilişkilerdeki stratejik ortaklığın bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

EP, altyapı ihtiyaçlarının iki farklı kategoriye hitap etmektedir: Bunlar; sınırsız gözetimi ve kontrolü. Proje, üyelik müzakereleri sırasında Türkiye'nin ESY'sinin AB hukuku ile uyumlu hale getirilmesi ve bu düzenli Schengen mevzuatı ve sınır idaresinin ödeme parasının değiştirilmesini (koordinasyon, insan kaynakları,

malzeme) sağlamak amacıyla başlatıldı. İnşaat 19 Temmuz 2004'te başladı ve 2005 yılında tamamlandı. Projenin imzalanması, AB koordinasyonunun başlatılması 19 Mart 2001 tarih ve 2001/2129 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı şu şekildedir: "Türkiye'nin AB Kanununun Kabulüne İlişkin Ulusal Programı" ve "AB Kanununun Uygulanması, Koordinasyonu ve Denetlenmesi Hakkında Ulusal Program" Türkiye'nin "AB Kanunlarının Kabulüne İlişkin Ulusal Planı"; Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısının 15 Mart 2001 tarihli ve 293 sayılı yazısının esas listesi Bakanlar Kurulu tarafından karara bağlanmıştır (Özben, 2023: 83-84).

AB'nin temel amacı vatandaşların temel haklarına saygı göstermek, özgürlüklerini korumak, hukukun üstünlüğünü savunmak ve serbest piyasa ekonomisini benimsemektir. Bu anlayışın ve ekonominin korunması için sürdürülen can güvenliğinin korunmasının sorumluluğudur. Serbest piyasa ekonomisini canlı tutmak ve güvenlikten ödün vermeden masrafları karşılamak amacıyla AB tarafından kabul edilen kapsamlı bir sınır yönetimi modeli ortaya çıkmaktadır. İlk olarak 2004 yılında AB, entegre sınır yönetiminin tanımını içeren "Batı Balkanlar'da Entegre Sınır Yönetimi Rehberi'ni yayınladı (Erol, 2020: 63).

Entegre sınır yönetimi modelinin başarılı bir şekilde kurtulmasını sağlayan unsurlar, üye ülkeler arasındaki ikili ve çok sayıdaki düzenlemelerden oluşandır. Üye görüntülerinin farklı düzeydeki arasındaki bu farklı hükümlere göre bir bütün olarak, bir sınır yönetimi modeli için oluşturulan altyapı daha da net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Entegre sınır yönetimi yaklaşımının yapısının çeşitli bölümlerinin kontrol edilmesi ve yapısal olması gerekmektedir. Bu tür karmaşık yapıların sorunları zorluklar yalnızca karmaşık yapılarla açıklanamaz. Bu durum AB'deki bazı yapısal bileşenleri içermektedir. Bu yapıdaki ayrıntılar bir diğer sorun ise sürekli güncellenme olup, bu da AB'nin eksik ve tanımsız seçeneklerde kendini gösterebilmektedir.

AB, ulus devlet mi yoksa federasyon mu olduğundan emin olamadığından egemenlik sorunlarının yanı başka dolaylı sorunlarla da karşı karşıyadır. Üye devletler arasındaki farklı hukuk kuralları da AB üye devletleri arasında geniş işbirliğinin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu durumda her üyenin sınırlamasının sorumluluğu vardır. Uyulması gereken AB mevzuatının geliştirilmesine yönelik çabalar da devam etmektedir. Bu modelin yuvasının dışında bir diğer engel ise entegre

sınır yönetimi sistemi kapsamında üye devletlerin üstlendiği değişken mali yüktür. Dış sınırlar mali yükü ağır olsa da üye ülkelerin iç alanlarında çok daha az harcama yapmaktadır (Erol, 2020: 63-64).

4.3. Teknoloji ve Veri Analitiğinin Rolü

Veriler hemen hemen her ortamdan elde edilebilecek ve işlenmeye hazır hale getirilebilecek ham gerçekler olarak özetlenebiliyorsa, o zaman verinin saklanması muhtemelen yazının icadından bu yana mümkün olmuştur. Verinin saklanması, daha sonra kullanılabilmesi ve dolayısıyla geleceği doğrudan etkilemesi anlamına gelmekte ve bu da verinin çok değerli bir olgu olarak ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Dijital dünyanın gelişmesiyle birlikte veri daha ulaşılabilir bir olgu haline gelmiş ve neredeyse anında önce bilgiye, sonra bilgiye dönüşebilmektedir (Bozkurt, 2014: 17).

Teknolojinin hayatın her alanında ilerlemesiyle birlikte Türk Dil Kurumu'nun "dijital" olarak tanımladığı "sayısal" kavramıyla da karşılaşıyoruz. Bu tanım, dijital veri kavramının temelini oluşturması bakımından doğrudur. Çünkü dijital veri, herhangi bir ortamdan elde edilen verinin sayısal ifadelere dönüştürülerek bilgisayar ortamına aktarılmasıdır. Dijital veri kavramının, anlık mesajlaşma, sosyal ağlar, e-postalar gibi çeşitli etkileşimler nedeniyle bilgisayar ortamında üretilen tüm bilgilerin oluşturulması ve depolanmasını ifade ettiği söylenebilir (Lupton, 2015: 8).

Dijitalleştirme temel olarak hemen hemen her türlü verinin 1 ve 0 sayılarıyla şifrelenerek bilgisayara aktarılması olarak ifade edilebilir. Veri kavramının tanımını hatırladığımızda hemen her ortamdan ve çeşitli araçlardan elde edilebilecek ham gerçekler olarak özetlenebilmektedir. Dijital veri ise bu bilgilerin bir bilgisayara aktarılmasıyla elde edilen hemen hemen her türlü veri olarak tanımlanabilir. Dijital veri kavramı öncelikle bilgisayar bilimlerinde dünyadaki tüm verilerin dijital ortama dönüştürülmesini kapsayan bir konudur. Bu süreç, örneğin ses verilerinin çeşitli sensörler aracılığıyla algılanması, dijital verilere dönüştürülmesi ve bu verilerin işlenmesi olarak tanımlanabilecek sayısallaştırma olarak da tanımlanabilir (Şeker, 2014: 16).

Teknoloji ve veri analitiği, modern sınır güvenliği stratejilerinde giderek daha merkezi bir rol oynamaktadır. Özellikle yapay zeka (AI) kullanımı, sınır güvenliğini büyük ölçüde dönüştürmektedir. Yapay zeka teknolojileri, sınır kontrol noktalarında yüz tanıma sistemleri ve otomatik plaka tanıma sistemleri gibi uygulamalar aracılığıyla güvenlik operasyonlarını daha etkin ve verimli hale getirmektedir. Örneğin, gelişmiş görüntüleme ve sensör teknolojileri, sınırlarda gözetimi güçlendirirken, büyük veri analitikleri güvenlik tehditlerini öngörmede ve sınır güvenliği yetkililerine gerçek zamanlı bilgi sağlamada kullanılmaktadır. Bu teknolojiler, karmaşık veri kümelerini analiz ederek, olası güvenlik risklerini daha hızlı bir şekilde belirlemeye ve müdahale stratejilerini şekillendirmeye olanak tanımaktadır. Yapay zeka destekli sistemler, ayrıca sınır geçişlerindeki yasa dışı faaliyetleri tespit etme ve insan kaynaklı hataları minimize etme konusunda da kritik öneme sahiptir. Böylece, teknoloji ve veri analitiği, sınır güvenliği konusunda daha proaktif ve stratejik yaklaşımlar geliştirilmesine imkan sağlamaktadır. Bu gelişmeler, uluslararası sınır güvenliğinin geleceğini şekillendirirken, aynı zamanda sınırların daha güvenli ve geçirgen olmasını teşvik eden önemli araçlar olarak ön plana çıkmaktadır.

Modern sınır güvenliği, yapay zeka (AI) ve veri analitiği kullanımı açısından çeşitli ülkelerden ilginç örnekler sunmaktadır. Bu teknolojiler, uluslararası sınır güvenliğini büyük ölçüde dönüştürmekte ve güvenlik ile operasyonel verimliliği artırmaktadır. Örneğin, ABD Gümrük ve Sınır Koruma (CBP), 2018'de biyometrik yüz tanıma teknolojilerini denemeye başladı (U.S. Customs and Border Protection, 2019). Bu sistemler, özellikle havaalanları ve Meksika sınırındaki bazı noktalarda kullanılarak, giriş ve çıkışları denetlemekte ve CBP'nin biyometrik veritabanı, göçmenlerin ve ziyaretçilerin sınır geçişlerini hızlandırırken güvenlik tehditlerini daha etkin şekilde tespit etmeye yardımcı olmaktadır. İsrail'in sınır güvenliği teknolojileri de dikkate değerdir. Özellikle, İsrail 2017'de Gazze Şeridi'yle olan sınırına yerleştirdiği gelişmiş gözetleme sistemleri ile yer altı tünellerini tespit edebilmektedir (Israeli Ministry of Defense, 2018). Bu sistemler, yapay zeka destekli analizlerle tünel aktivitelerini algılayarak, olası terör faaliyetlerine karşı proaktif önlemler alınmasını sağlamaktadır. Singapur'da Changi Havalimanı, 2019'da yüz tanıma teknolojisi ve biyometrik veri işleme sistemlerini devreye sokarak, havalimanı güvenliğini artırmış ve yolcu işlemlerini hızlandırmıştır (Changi Airport Group, 2020). Bu sistemler, daha

akıcı bir havalimanı deneyimi sunmaktadır. Avrupa Birliği'nin Smart Borders İnisiyatifi de, 2020'de başlatılarak Schengen Bölgesi sınırlarında otomatik sınır geçiş sistemlerini kullanmayı hedeflemiştir (European Commission, 2021). Bu proje, biyometrik veri taraması ve yüz tanıma teknolojileri ile donatılmış olup, AB vatandaşı olmayan kişilerin giriş-çıkış kayıtlarını dijital ortamda tutmaktadır.

4.3.1. Yeni Teknolojik Gelişmelerin Etkisi

Son 20 yılda yapay zeka beklenenden çok daha hızlı yayılmaktadır. Sağlıktan ulaşıma, eğitimden iletişime kadar yeni nesil kamu politikalarının çoğunda yapay zeka teknolojilerinin uygulanması muhtemeldir (Yıldız ve Uzun, 2020: 20). Son dönemde özellikle ülkeler arasındaki düzensiz göç akışları, uyuşturucu kaçakçılığı, terörizm ve siber saldırılar nedeniyle ortaya çıkan güvenlik kaygıları, sınır güvenliği için yapay zeka sistemlerine olan ilgiyi artırdı. Bu nedenle ülkeler, yapay zeka gibi gelişen teknolojileri savunma hizmetlerine ve sınır güvenliğine entegre ederek stratejik hedeflerine ulaşmayı amaçlamaktadır.

Yapay zeka uygulamaları, günümüz yaşamının hemen her alanını etkileyen, hızla büyüyen bir teknolojik alan yaratmıştır. Yapay zeka çok geniş bir alanı kapsayan geniş bir kavramdır ve henüz net bir tanımı bulunmamaktadır. Literatürde yapay zeka ile çalışan teknik sistemler sıklıkla "insan gibi düşünen, insan gibi hareket eden, rasyonel düşünen, rasyonel hareket eden" sistemler olarak tanımlanmaktadır (Önder, 2020: 25). Yapay zeka insan zekasını taklit ederken, yapay zeka tabanlı sistemler ise internet, yazılım, yapay sinir ağları, sensörler gibi araçlar aracılığıyla insanın düşünce ve eylemlerini gerçekleştirir (Sucu, 2019: 205). Üstelik üstün analitik yetenekleri nedeniyle bu sistemler insan yeteneklerinin ötesine geçebilmektedir. Çünkü yapay zeka sistemleri, insan düşüncesini yapay olarak taklit ederek ve büyük miktardaki karmaşık verileri değerlendirerek en etkili kararları vermek üzere tasarlanmıştır.

Yapay zekanın karşılaştırmalı avantajı, çok sayıda insanın işlemesini gerektiren verileri değerlendirme ve işleme konusundaki sınırsız yeteneğidir. Bu noktada algılama, biliş, planlama gibi insan faaliyetlerini taklit etmenin oldukça zorlu bir iş olduğu dikkate alındığında yapay zekanın geleceğinin umut verici olduğu söylenebilir. Bu fırsat, mevcut tüm verilerin zamanında ve en önemlisi kapsamlı bir

şekilde değerlendirilmesine olanak sağlar, ancak aynı zamanda birçok zorluğu da beraberinde getirir. Örneğin mevcut karar alma süreçlerindeki en büyük kusurlardan biri yapay zekanın bir amaç için çalışması ve en uygun seçimi yapması gerektiğidir. Başka bir deyişle yapay zeka, zamanında ve tutarlı bir karar verme süreci gerektirir ve bu nedenle bütünden ziyade yalnızca parçaları değerlendirmeye ihtiyaç duyar. Bu eksiklik, nispeten kısa bir süre içinde büyük miktarlarda gelen veriyi net bir şekilde değerlendirmek için gereken varlıkların eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Şahiner vd., 2021: 86).

Yapay zeka (AI), göç ve sığınmacı yönetimi alanında Türkiye ve Avrupa'da giderek daha fazla kullanılmakta ve bu teknolojiler, göçmen hareketlerinin izlenmesi, sığınmacı başvurularının işlenmesi ve entegrasyon süreçlerinin desteklenmesi gibi çeşitli alanlarda önemli etkinlikler sağlamaktadır.

Türkiye'de, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılında devreye alınan GöçNet sistemi, göçmen ve sığınmacı kayıtlarını dijital ortamda yönetmek için kullanılan bir sistemdir. Bu platform, sığınmacıların kayıtlarını, biyometrik veri toplamalarını ve statü güncellemelerini merkezi bir veritabanı üzerinden yönetiyor. Yapay zeka algoritmaları bu verileri analiz ederek, risk değerlendirmesi yapmakta ve sığınmacıların entegrasyon süreçlerini optimize etmekte kullanılıyor. Avrupa'da ise, "iBorderCtrl" adında bir proje, 2016-2019 yılları arasında geliştirildi. Bu, AB'nin dış sınırlarında sığınmacı ve göçmenlerin daha hızlı ve etkin bir şekilde kontrol edilmesini amaçlayan bir sanal sınır muhafız sistemidir.

Yapay zeka destekli bu sistem, kişilerin yüz ifadelerini analiz ederek yalan söyleyip söylemediklerini tespit etme yeteneğine sahip, böylece sınır kontrollerinin güvenliği artırılmaya çalışılmaktadır. Bir diğer örnek olan Eurosur (Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi), 2013 yılında devreye girdi. AB ülkeleri arasında sınır güvenliği ve göçmen hareketlerinin izlenmesi amacıyla geliştirilen bu sistem, yapay zeka teknolojilerini kullanarak, drone ve uydu görüntülerinden elde edilen verileri analiz eder. Bu analizler, sınır güvenliğini artırmak ve göçmen akınlarını daha etkili bir şekilde izlemek için kullanılmaktadır.

Bu teknolojik gelişmeler, göç yönetimi süreçlerini daha hızlı, güvenilir ve objektif hale getirirken, insan kaynaklı hataları minimize ederek daha adil ve etkin kararlar alınmasına olanak tanımaktadır. Yapay zekanın stratejik kullanımı, gelecekte göç politikalarının şekillendirilmesinde kritik bir rol oynamaya devam edecektir (Böcü ve Al-Jizawi, 2024: 1015; Sánchez-Monedero ve Dencik, 2022: 421; Tazzioli, 2018: 280).

4.3.2. Büyük Veri Analitiğinin Kullanımı ve Faydaları

Veri gizliliği kavramının temelinde, bir toplum içerisinde var ola gelen insanın mahremiyet duygusu yatmaktadır denilebilir. İnsan, içinde bulunduğu toplumu oluşturan diğer bireylerden, kendisine özel olan hemen her şeyi ayrı tutma, ya da paylaşsa bile bunu kim ya da kimlerle ne şekilde ve ne kadarını paylaşacağına kendisinin karar verdiği bir ortamda olma ihtiyacı içerisinde olagelmiştir. İnsanın var oluşundan bu yana mahremine yönelik tehditlerin olduğu göz önüne alınırsa bu ihtiyaç daha da anlaşılır hale gelecektir. Örneğin bir kimsenin evine gizlice girip eşyalarını karıştırmak, o kişinin mahremiyetine yapılan bir müdahaledir ve suç olmasının yanı sıra kişinin kişilik haklarını da ihlal etmek anlamına gelmesi dolayısıyla negatif bir etki yaratır. Dijitalleşmenin hayatımıza girmesiyle birlikte dünyadaki hemen hemen her şeyin veriye dönüştüğü göz önüne alındığında, bireylerin ve onlara ait olan her şeyin veriden oluştuğunu varsayabiliriz. Bu gerçeklik bizi kişisel veri kavramına ve kişisel verilerin gizlilik açısından incelenmesine getirmektedir (Çakıröz, 2020: 20).

Dijitalleşmenin gelişmesiyle birlikte kişisel verilerin gizliliğinin daha da önem kazandığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu durum kişisel verilerin dijital dünyaya aktarılmasında bazı kuralların getirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3. maddesinde yer alan tanımlar başlığı altında kişisel verilerin işlenmesi kavramı; "Elde edilmesi, kaydedilmesi, saklanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hale getirilmesi, sınıflandırılması veya tanımlanması" "kişisel verilerin işlenmesi" olarak ifade edilen bu tanımdan hareketle, kişisel verilerin işlenmesinin, asgari düzeyde verinin kaydedilme sürecinden başlayarak tüm süreçleri kapsaması nedeniyle kapsamlı olduğu söylenebilir. (Korkmaz, 2016: 33).

Uluslararası göç yönetimi ve dijitalleşme, son yıllarda önemli bir gündem maddesi olmuş ve bu konuda birçok yenilikçi uygulama hayata geçirilmiştir. Özellikle uluslararası kalkınma komiteleri ve büyük kuruluşlar, göçmenlerin haklarını korumak ve göç süreçlerini optimize etmek için dijital teknolojileri kullanmaktadır. Örneğin, 2018 yılında Dünya Bankası, dijital kimlik programları başlatarak, Kenya ve Uganda'da mültecilerin kayıt altına alınmasını kolaylaştırmıştır. Bu programlar sayesinde mülteciler, kendilerine özel dijital kimliklerle sağlık hizmetlerinden, eğitim olanaklarından ve sosyal yardımlardan daha etkin bir şekilde yararlanabilmiştir. Bir başka örnek olarak, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), 2020 yılında "MigApp" adını verdiği mobil uygulamayı tanıtmıştır. Bu uygulama, göçmenlere yönelik olarak tasarlanmış ve onların sağlık, yasal haklar, iş bulma gibi konularda bilgi almasını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. MigApp, kullanıcılarına birden fazla dilde destek sunarak geniş bir kullanıcı kitlesine hitap etmektedir. 2019 yılında ise Avrupa Birliği, göç akışlarını izlemek ve politika geliştirme süreçlerine veri sağlamak için "iBorderCtrl" adlı bir pilot proje başlatmıştır. Bu proje, yapay zeka destekli yüz tanıma sistemleri ve biyometrik veri toplama teknolojileri kullanarak sınır güvenliğini artırmayı hedeflemiştir. Proje, başta Yunanistan, Letonya ve Macaristan olmak üzere bazı AB ülkelerinde test edilmiştir. Uluslararası normların belirlenmesi konusunda ise, 2021 yılında Birleşmiş Milletler Göç Anlaşması'nda dijitalleşmenin göç yönetimi üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Anlaşmada, dijital teknolojilerin etik kullanımı ve göçmen verilerinin korunması için uluslararası standartlar geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. Bu örnekler, dijitalleşmenin uluslararası göç yönetimi alanında nasıl bir dönüşüm yarattığını ve bu süreçlerde teknolojinin nasıl stratejik bir araç haline geldiğini göstermektedir. Her bir uygulama, göçmenlerin yaşam kalitesini artırma ve onlara daha iyi hizmetler sunma potansiyeline sahiptir (Flaim ve Nawyn, 2024).

4.4. Çok Taraflı İşbirliği ve Diplomatik Yaklaşımlar

1960'lı yıllarda Avrupa Topluluğu, göç ve sağlık gibi sosyal konularda genel politikalar oluşturma çabalarını artırdı. Ancak bu politikalar büyük beklentiler içerisinde olan ülkeler için büyük değişim geçişlerine karşı çıkmamaktadır. 1970'li yıllarda ekonomik krizler başladı, sanayileşme oranlardaki ve işsizlikteki artış ve teknolojik ilerlemeler, gerekli işçi koşullarının da değişmesine neden olmuştur. Bu dönemdeki göç politikası istihdam politikasını sağlamak amacıyla tasarlanmamıştı.

Gerektiğinde siyasi sığınma bolluğunun hiçbir zaman durdurulamayacağı tüm ülkelerde bilinmektedir. Çünkü göç edenlerin temel amacı ailelerini korumaktır. 1970'li yıllarda işler değiştikçe göçmenler aslında ülkede ekonomik istihdam sağlamak için değil, insani yardım ve koruma amacıyla girmek istiyorlardı. Göç sürecinde insanlar, yönetimin sosyal hizmetlerinden yararlanmayı amaçlayan ve sınıra yönelik bir tehdit olarak değerlendirmekteydi (Işık, 2019: 54).

1985 yılında Avrupa Topluluğu üyesi ülkeler Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg, Hollanda ve diğer ülkelerin göç konularına ilişkin Schengen ile anlaşma imzaladılar. Schengen anlaşması, ülkeler tarafından "sınır ve göç kısıtlamalarının serbest kalması" yönünde bir girişim olarak görülmektedir. Aynı şekilde 1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi de AB içinde serbest kapasitelerin çalıştırılmasında önemli bir adım olarak görülüyordu. Ancak anlaşma, yalnızca topluluk içinde değil, toplumun dışında kalan göçmen hareketleri açısından da hükümetler arası işbirliği politikalarının güçlenmesine yol açmıştır. İnsan bölümlerinin serbest parçaları, güvenlik bariyerlerine yönelik yeni talepler üretilmektedir. Çünkü iç sınır kontrollerinin zayıflamasına yol açar. Ayrıca sığınma ve göç politikasının yeniden şekillendirilmesine ve birlikte hareket edilmesinin ihtiyaçları olduğu ortaya çıkmıştır.

Bir ülkenin sınır güvenliğinin hem savaş zamanında hem de barış zamanında kritik önemi vardır. Taraflardan biri, uluslararası anlaşmalarla kaydedilen sınır güvenliğinden sorumludur. Sınırlı kesintiler sadece askeri amaçlı olmak aynı zamanda kaçakçılık, casusluk, bilgilerin ifşa edilmesi, operasyonların yayılması ve saldırı amaçlı terörizm gibi ticari operasyonlarla da gerçekleşebilmektedir. Sınır güvenliği, bir ülkenin dışında mevcut anayasal sınırlara yasa sınır geçişini engellemek amacıyla ulusal askeri ve kolluk kuvvetlerin genel olarak bir şekilde ifade edilmektedir. Bir ülke söz konusu olduğunda sınır; sahip olunan toprakların diğerlerinin ve uluslararası arenadan belirtilmesi gerekir. Bir ülkenin egemenlik alanı, üzerinde yaşadığı topraklardır. Dolaysız özgürlüklerin ve döngünün ifadeleri olan ve iki ülke arasındaki fiili ayrılığı gösteren bir kavramdır. Bu, sağlanan ülkelerin sınırlarını koruma ve hak kayıplarını önlemek için sınırlama sağlama zorunluluğu bulunmaktadır. Ülkelerin sahip olduğu sınırlar ve savunmaya çabalıyorlar, eğer sınırları savunamaz durumdaysa ve çok sayıda yurt ülkesinde varsa bu sınırların korunması konusunda daha duyarlı olabilirler (Öztürk, 2016: 47-48).

4.4.1. Diplomatik Müzakerelerin Rolü

Türkiye'nin AB'ye girme hedefi, göçün hukuki ve idari yönetimi temelden değiştirildi. Bu değişimin temel nedeni yabancılara ilişkin hukuki karışıklığın sona erdirilmesi ve bu konunun bütünlük ve benzersizliğinin sağlanmasıdır. Amaçlanan yeni yasa, genelgeler yayınlamış, tatmin edici olmayan birçok içerik silinmiş ve değiştirilmiştir. Bu anlamda göç ve yabancılara ilişkin mevcut mevzuat bilgisi, göç politikasının önemi büyüktür. Yabancılar ve Uluslararası Koruma yasası, göç ve yabancılara ilişkin temel yasal belgedir. Göç ve yabancılar yasasına yeni hükümler getirmekte ve birçok açıdan uygunsuz olan bazı özellikler yürürlükten kaldırılmaktadır (Elçi, 2022: 142-143).

Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahati Hakkında Kanun ve Pasaport Kanunu (YUKK, 2013: Madde 124) gibi Temel Kanun'un göç alanındaki önemli kuralların yürürlükten kaldırılması yerine yeni düzenlemeler getirildi. Bu sadece yasal değişikliklerin değil, aynı zamanda bugün göç alanında baskın olarak kurum haline gelen Göçmenlik Bürosu'nun yarattığı da kaynaktı. AB ile müzakere süreci kapsamında, katılım ortaklık sözleşmelerinde ve ilerleme raporlarında sıklıkla tavsiye olarak sunulmakta ve kişisel izinlerin aciliyeti ifade edilmektedir.

Türkiye, küresel sınır güvenliği gelişmelerinden etkilenmiştir. Sınırlarımızı tehdit eden unsurlara karşı, farklılıkları kabul ederek çözümler geliştirilmiştir. Özellikle kitlesel göç hareketleri, tüm bölgeyi tehdit eden bir durumdur. Ülkenin stratejik konumu nedeniyle transit bir ülke olması, insan kaçakçılığı için uygun koşullar yaratmaktadır. Bu konuların hem bölgesel hem de küresel düzeyde yeterince ele alınmaması, Avrupa Birliği ile ikili ilişkilerde sınır güvenliğinde değişiklik yapma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Türkiye, sınır güvenlik politikasını değiştirmiş ve AB ile iş birliğini amaçlayan kapsamlı bir sınır yönetimi modeli geliştirme kapasitesine sahip olmuştur. Terör, kaçakçılık, insan ticareti ve yoğun göçmen nüfusuna yönelik stratejiler geliştirilmiştir. Özellikle Suriye iç savaşının ardından yaşanan durum, sınır güvenliğinde yeni zorlukların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Türkiye'nin güney sınırında, hukuki (geçici) koruma altındaki sığınmacılara yönelik daha esnek bir yaklaşım benimsenmiştir. Ancak savaşın getirdiği kayıpların yanı sıra terörist

faaliyetlerin artması, sınırların daha sıkı korunması ve hükümet politikalarında değişiklikler yapılması gerekliliğini doğurmuştur (Yeşiltaş, 2015: 15).

4.4.2. Uluslararası Anlaşmaların ve Antlaşmaların Etkisi

Düzensiz göçle mücadelede ve politika iyileştirmede son dönemdeki ayrıntılar en önemli araçlardan biri geri kabul protokolleridir. Geri kabul sözleşmesi, "bir ülkelerin düzeni olarak bulunan kişiler, anlaşmanın kabul ettiği koşullar ve kurallar çerçevesinde, kararlaştırılan bir menşe ülkeye veya nihai geçiş ülkesine güvenli bir şekilde geri dönüşü sağlayan bir anlaşmadır". Bu Türkiye bağlantılı, 2001 yılından bu yana çok sayıda geçiş ve ülke kaynağıyla geri kabul anlaşmaları imzalanmıştır. Bunlar; Suriye, Yunanistan, Kırgızistan, Romanya, Ukrayna, Pakistan, Rusya, Nijerya, Bosna Hersek, Yemen, Moldova, Belarus, Karadağ, Kosova, Norveç ve Avrupa Birliği'dir (Göç İdaresi, 2019d).

Geri kabul anlaşmaları, uluslararası göç yönetimi ve sınır güvenliği politikalarının önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği (AB) gibi geniş ve farklı ülkeleri barındıran bölgelerde, düzensiz göçün kontrol altına alınması, güvenli ve düzenli göçün teşvik edilmesi için bu tür anlaşmalar kritik bir rol oynamaktadır. AB'nin geri kabul anlaşmaları, üye ülkelerle sınır ötesi iş birliği yaparak, yasadışı yollardan AB'ye giriş yapan ya da bu yolla transit geçen kişilerin geldikleri ülkeye geri gönderilmesini sağlar. Bu anlaşmalar, hem AB'ye yasadışı yollarla gelen göçmenlerin geldikleri ülkelere iadesini kolaylaştırmak hem de kaynak ve transit ülkelerle daha sıkı iş birlikleri kurmak amacıyla tasarlanmıştır. Ancak bu anlaşmalar, yalnızca bir güvenlik politikası olarak ele alınmamalı, aynı zamanda göçmen haklarının korunması, uluslararası hukuk ve insan hakları normlarına uygun şekilde hayata geçirilmesi gereken bir süreç olarak değerlendirilmelidir. AB ile yapılan geri kabul anlaşmaları, esasen iki temel unsur etrafında şekillenmektedir: vatandaşların geri kabulü ve üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulü. Bir ülkenin kendi vatandaşlarını geri kabul etmesi, bu tür anlaşmaların temelini oluştururken, üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulü ise daha karmaşık bir süreçtir. AB, geri kabul anlaşmaları aracılığıyla, kendi vatandaşlarını ve AB sınırları içerisine yasa dışı yollardan giren üçüncü ülke vatandaşlarını, bu kişilerin geldikleri veya transit olarak geçtikleri ülkelere geri göndermeyi hedeflemektedir. Bu süreç, hem sınır güvenliğinin

sağlanması hem de düzensiz göçle mücadele için önem arz etmektedir. Bu anlaşmaların amacı, AB'ye yasa dışı yollarla giren kişilerin geldikleri ülkelere geri gönderilmesi ve böylece AB'nin göçmen krizleriyle başa çıkabilmesi için hukuki bir çerçeve sunmaktır. Aynı zamanda, bu tür anlaşmalar, düzensiz göçün önlenmesine yönelik önleyici tedbirler olarak da işlev görmektedir. Kaynak ülkelerle yapılan anlaşmalar, bu ülkelerin vatandaşlarının yasa dışı yollarla AB'ye giriş yapmalarını zorlaştırmakta ve geri dönüş mekanizmalarının işlerliğini artırmaktadır. Böylelikle, göçmen akışlarının daha düzenli hale getirilmesi ve göçmenlerin haklarının korunması hedeflenmektedir.

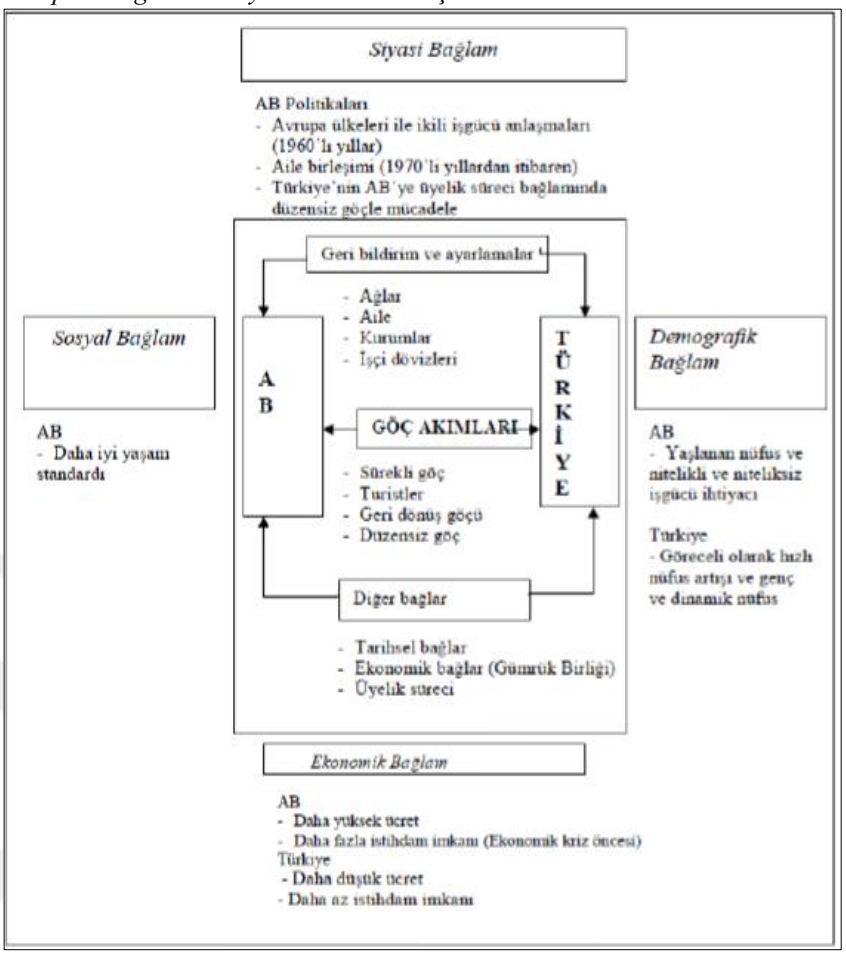
AB ile Türkiye arasında 2013 yılında imzalanan geri kabul anlaşması, iki taraf arasında önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu anlaşma, özellikle Türkiye üzerinden AB'ye yasa dışı yollarla giren göçmenlerin Türkiye'ye geri gönderilmesini öngörmektedir. Bu anlaşma, AB'nin 2015-2016 yıllarında yaşadığı mülteci krizi sürecinde daha da önemli bir hale gelmiştir. AB, Türkiye üzerinden gelen büyük göçmen akışını kontrol altına almak için Türkiye ile bu anlaşmayı daha etkin bir şekilde uygulamaya başlamış ve aynı zamanda Türkiye'ye finansal yardımlar ve siyasi teşvikler sunarak bu iş birliğini güçlendirmiştir. Türkiye, bu anlaşma ile AB üyelik süreci ve vize serbestisi gibi stratejik hedeflerini ilerletmeyi amaçlarken, AB de düzensiz göç akışlarını kontrol altına almayı başarmıştır. Batı Balkan ülkeleri, AB'ye olan göç yollarının en önemli transit rotalarından biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Sırbistan, Karadağ, Bosna-Hersek ve Kosova gibi ülkeler, AB'ye düzensiz göçün sıkça gerçekleştiği bölgeler arasında yer almaktadır. AB, bu ülkelerle yaptığı geri kabul anlaşmaları sayesinde, Batı Balkanlar üzerinden yasa dışı yollarla AB'ye giriş yapan göçmenlerin geldikleri ülkelere geri gönderilmesini sağlamaktadır. Bu anlaşmalar, Batı Balkan ülkelerinin AB ile olan ilişkilerini güçlendirmek ve aynı zamanda bu ülkelerden AB'ye olan göç akışını düzenlemek için kritik öneme sahiptir. Örneğin, Arnavutluk ile yapılan 2006 geri kabul anlaşması, AB'ye yasa dışı giriş yapan Arnavutluk vatandaşlarının geri kabulünü içermekte ve Arnavutluk'un AB ile entegrasyon sürecine katkıda bulunmaktadır. AB'nin doğu sınırında yer alan ülkelerle, özellikle Moldova, Ukrayna ve Rusya ile yapılan geri kabul anlaşmaları, AB'nin doğu sınırlarını güvence altına almayı hedeflemektedir. Moldova ile 2007 yılında yapılan anlaşma, Moldova üzerinden AB'ye yasa dışı yollarla giren üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabul edilmesini sağlamaktadır. Benzer şekilde, Ukrayna ile

yapılan geri kabul anlaşması, Ukrayna'nın AB sınırları içerisindeki düzensiz göç akışlarını önlemek amacıyla yapılmıştır. AB'nin doğu sınırları, yasa dışı göç ve insan kaçakçılığı için önemli bir geçiş noktası olduğundan, bu anlaşmalar AB'nin doğu sınırını güçlendirmek ve düzensiz göçü kontrol altına almak için hayati bir role sahiptir.

AB'nin göç politikaları kapsamında, Kuzey Afrika ve Güney Asya ülkeleri ile yapılan geri kabul anlaşmaları da önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Tunus, Fas ve Pakistan gibi ülkelerle yapılan geri kabul anlaşmaları, AB'ye olan yasa dışı göç akışlarını düzenlemeyi amaçlamaktadır. Tunus ve Fas, AB'nin Afrika kıtasındaki önemli ortakları olarak, yasa dışı göçle mücadelede AB'ye destek sunmaktadır. Fas ile 2013 yılında yapılan geri kabul anlaşması, Fas vatandaşlarının AB'ye yasa dışı giriş yapmaları durumunda geri kabul edilmelerini düzenlerken, Tunus ile yapılan 2014 tarihli anlaşma, benzer şekilde AB'ye olan düzensiz göç akışını kontrol altına almayı hedeflemektedir. Pakistan ve Bangladeş gibi Güney Asya ülkeleri ile yapılan anlaşmalar, bu ülkelerden AB'ye gelen düzensiz göçmenlerin geri dönüş süreçlerini hızlandırmak için imzalanmıştır. 2016 yılında Afganistan ile yapılan geri kabul anlaşması, AB'nin düzensiz göçle mücadelede attığı önemli adımlardan biridir. Afganistan'dan gelen düzensiz göçmenler, özellikle Avrupa'daki mülteci krizinin en yoğun olduğu dönemlerde AB'ye büyük bir göç akışı sağlamıştır. Bu anlaşma, Afgan göçmenlerin Afganistan'a geri dönüşünü kolaylaştırmayı amaçlamakta ve AB'nin göç yönetimi stratejisinde önemli bir yer tutmaktadır. AB'nin geri kabul anlaşmaları, düzensiz göçle mücadele ve sınır güvenliğinin sağlanmasında merkezi bir role sahiptir. Bu anlaşmalar, AB'nin farklı bölgelerden gelen göçmen akışlarını düzenlemek, uluslararası iş birliğini güçlendirmek ve göçmenlerin haklarını korumak amacıyla geliştirilmiştir. AB'nin geri kabul politikaları, yalnızca güvenlik perspektifinden ele alınmamakta, aynı zamanda göçmen haklarının korunması ve sürdürülebilir göç politikalarının geliştirilmesi açısından da önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Geri kabul anlaşmaları çerçevesinde ortaya çıkan en önemli sorunlardan biri, bu anlaşmalarda göçmenleri ülkelerine geri kabul etmeyen ülkelerin, özellikle de son geçiş ülkelerinin, dezavantajlı bir duruma düşmesidir. Son transit ülkesi, göçmenlerin nihai varış noktasına ulaşmadan önce geçtiği son ülke olduğu için, bu tür anlaşmalarda yükü taşıyan taraf olarak kabul edilmektedir. Varış ülkesi, göçmenleri geri kabul etmeyi üstlenmekten kaçındığında, son transit ülkesi bu yükü

devralmak zorunda kalmaktadır. Bu durumda, göçmenleri geri kabul eden ülke genellikle bu süreçte mali ve lojistik destek alır. Bu tür anlaşmalarda mali destek, geri kabul eden ülkenin yükünü hafifletmek için kritik bir unsur haline gelmektedir. Zira hiçbir ülke, özellikle mali ve diğer destek biçimleri olmadan, göçmenleri geri kabul etme yükünü uzun vadede taşımayı sürdüremeyecektir (Elçi, 2022: 148). Türk tarafında bu gelişmeler yaşanırken bazı üye ülkeler vetolarıyla müzakerelerin ilerlemesini engelledi. 2006 yılında Kıbrıs sorunuyla ilgili gelişmeler, AB'nin iç sorunları ve genişleme politikasının askıya alınması nedeniyle Türkiye'nin resmi işlem süreci giderek gündemden düştü. Bu gelişmelerin ardından Türk dış politikasının yönünün değiştiği, Avrupa ve Batı ile yollarının özgürleştiği, bir "yön değişimi" yaşadığı yönündeki tartışmalar arttı. Ancak 2011 yılından itibaren ortaya çıkan "mülteci sorunu" ve Türkiye'nin AB'nin vazgeçilmez ortağı olarak artan önemi nedeniyle karşılıklı iş birliği kaçınılmaz hale gelmiş ve AB politikalarının revize edilmesiyle pazarlarda toparlanma başlamıştır. 2014-2019 yılları arasında Avrupa Komisyonu'nun yeni başkanı olan Jean-Claude Juncker, ana hedeflerinden birinin Avrupa güvenliği ve entegrasyonunun görünümünün artırılmasının belirtildiğine, bu bağlamda Türkiye'nin AB açısından oluşturulmasının önemine dikkat çekti (Oran, 2015: 432).

Şekil 9.
Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Göç Sistemi

Kaynak:*Işık, 2019: 96*

Yukarıdaki *Şekil-9*, Türkiye ve Avrupa Birliği (AB) arasındaki göç dinamiklerini çok katmanlı bir perspektiften analiz etmektedir. Göç akımlarını etkileyen sosyal, ekonomik, siyasi ve demografik faktörler şekilde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Şekilde, AB'nin sunmuş olduğu yüksek yaşam standartları ve ekonomik fırsatlar gibi çekim faktörleri ile Türkiye'nin daha düşük ücretler ve sınırlı iş imkanları gibi itme faktörleri, bu göç hareketlerinin temel nedenleri olarak gösterilmektedir. Ayrıca, Türkiye ile AB arasındaki tarihsel ve ekonomik bağlar, gümrük birliği ve ikili anlaşmalar gibi siyasi etkileşimler, göç akımlarını şekillendiren diğer önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Şekil, AB'nin yaşlanan nüfusu ve işgücü ihtiyacını ve Türkiye'nin genç ve dinamik demografik yapısının göç akımlarına nasıl katkı sağladığını da ortaya koymaktadır. Göçün çeşitli boyutları; aile birleşimi, eğitim ve iş olanakları gibi sosyal nedenler tarafından desteklenmekte, aynı zamanda düzensiz göç gibi zorluklarla da yüz yüze gelinmektedir. Bu şekil, göç politikaları ve stratejilerinin

oluşturulmasında dikkate alınması gereken zengin ve kompleks bir yapıyı gözler önüne sermektedir. Her bir faktör, göçü etkileyen derinlemesine bağlamlar ve süreçler arasındaki etkileşimleri vurgulamakta; göç akımlarının yalnızca tek yönlü olmadığını, çeşitli bağlantılar ve geri bildirim mekanizmaları ile zenginleştirildiğini göstermektedir. Bu analiz, göç fenomenini daha geniş bir çerçevede ele alarak, politika yapıcıların daha bilinçli ve etkili stratejiler geliştirmelerine olanak tanımaktadır.

14 Aralık 2015 tarihinde gerçekleşen Türkiye-AB Hükümetler arası Katılım Konferansı'nda, 2016 yılında Türk organının Schengen Bölgesi'ne vizesiz seyahat edebilme özgürlüğü de gündeme getirildi. Avrupa Konseyi Başkanı Tusk, müzakerelerde ilerlemenin kaydedildiğini ancak vize serbestisinin ancak Türkiye'nin istisnasız tüm koşulların yerine getirilmesi halinde tekliflerin kabul edilebileceğini söyledi. Türkiye'nin demokratik olarak yerine getirmek istediği özgürlükle müzakerelerin Ekim 2016'ya kadar sürmesi kararlaştırıldı: "Yolsuzlukla mücadele, veri koruma, tüm AB üyeleriyle adli iş birliği, Avrupa Birliği ile daha yakın iş birliği" belirtildi. Bu süreçte, 15 Temmuz 2016'daki başarısız darbe girişimi ve ardından Türkiye'de ilan edilen olağanüstü hal, Türkiye ile AB arasında özellikle terörle mücadele eylemleri konusunda çatışmaların yeniden ortaya çıkmasına neden oldu. Ayrıca son yıllarda Avrupa'da sağ popülizm ve yabancı düşmanlığın artması, 2017 AB üye seçimlerinde Türk uzantılarının propaganda malzemesi olarak kullanılmasına yol açtı (Işık, 2019: 94).

4.5. Sürdürülebilirlik ve İnsani Yaklaşımlar

Küresel Uluslararası Göç Komisyonu'nun hazırladığı raporunda ulusal göç politikalarının geliştirilmesine yönelik şu politika önerilerinde bulunulmuştur (Ertan ve Ertan, 31-32):

Sürdürülebilir göç politikası aşağıdaki ilkelere dayanmalıdır;

• Düzensiz göçün nedenlerini ve sonuçlarını dikkate alan uzun vadeli bir yaklaşım

• Bireysel haklar ile ulusal egemenliği uzlaştırmaya yönelik dengeli bir yaklaşım

• Farklı devlet daireleri arasında, hükümet ile STK'lar ve sivil toplum arasında ve farklı ulusal hükümetler arasında diyaloğu teşvik eden bütünsel bir yaklaşım Sürdürülebilir göç politikaları aşağıdaki unsurları içermelidir:

• Gözetim tedbirleri ve kanun ve yönetmeliklerin uygulanması

• Düzenli ve organize geçiş planı

• İade Programı

• Göçmen/mülteci kaçakçılığı ve insan ticaretiyle mücadele stratejileri

• Yaygın göç/mülteci hareketleri sırasında mültecileri korumaya yönelik özel programlar

Yukarıdaki ilke ve bakış açılarından yola çıkarak Türkiye, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklere sahip hukuki (geçici) koruma altındaki sığınmacılara yönelik sürdürülebilir göç politikaları uygulamalıdır. Bu amaçla sosyal ve ekonomik entegrasyona yönelik çalışmalar başlatılmalı, iltica ve göç akışları üzerindeki uzun vadeli etkileri öngören ve gerekli önlemleri zamanında uygulayan bir plan geliştirilmelidir. Bu bağlamda hukuki (geçici) koruma altındaki sığınmacı konularında uluslararası kuruluşlarla, üçüncü ülkelerle, farklı idari birimlerle ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapılmalıdır. Bir ülkenin göç politikası her aşamada incelenmeli ve farklı faktörler dikkate alınarak formüle edilmelidir. Göçmenlerin korunması amacıyla göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle mücadele için gerekli tedbirlerin bir an önce alınması gerekmektedir.

Göç, siyasi bir sorun alanı olarak ve insan hakları krizleri bağlamında giderek daha görünür hale geldikçe, küresel gündemde daha fazla yer kaplayan bir konu haline geldi. Uluslararası düzeydeki uygulamalara örnek olarak; Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 2013 ve 2016 yıllarında mültecilerle ilgili konuları görüşmek üzere düzenlediği küresel devlet ve hükümet başkanları toplantıları ve 2007 yılında Küresel Göç ve Kalkınma Forumu'nun başlatılması örnek olarak verilebilir. Bu müzakereler sonucunda Küresel Göç Sözleşmesi'nin çerçevesi, üye devletlerin güvenli, düzenli ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için uluslararası düzeyde iş birliği yapmayı taahhüt ettiği Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi ‘nin hedefi ile uyumlu hale getirildi. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, belediyelerin göç ve uygulama alanları alanında neler yapabileceğini incelerken, uyum sorumluluğunu ve

sorumluluğunu özellikle şehirlerde yerel yönetimlere yüklemektedir (Açıkel ve Memişoğlu, 2023: 565).

Bir yabancının Türkiye'ye adaptasyonu hayatın her alanıyla ilgili olmalıdır. Eğitim, sağlık, toplum ve daha birçok alanda uyumun sağlanması, yabancıların ve toplumun refahının artırılmasında ve uyumun sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Hukuku bilen bir toplum, üçüncü bir kişiye ihtiyaç duymadan kendi işlemlerini yapabilir ve toplumla uyum içinde yaşayabilir, yani uyumu yakalayan bireyler nefret ve kültürel dışlanmaya maruz kalmaz ve suç teşkil eden eylemlerde bulunmaz. Bu doğrultuda Türkiye, yoğun göç akımlarının ardından bazı faaliyetlere başlamış ve faaliyetlerini giderek artıracak adımlar atmaktadır (Polat, 2020: 41).

4.5.1. Sürdürülebilir Göç Yönetimi Stratejileri

Brettell ve Holyfield'ın göç konusundaki araştırması, sürdürülebilir göç politikalarının geliştirilmesinde rehberlik sağlayabilir. Bu nedenle (Brettell ve Hollifield, 2008: 4); Suriyeli hukuki (geçici) koruma altındaki sığınmacılara yönelik başarılı bir göç politikasının gereklilikleri şunları içerebilir:

• Antropolojik açıdan bakıldığında göçün kültürel değişimi ve ulusal kimliği ne ölçüde etkilediği,

• Demografi açısından nüfus göçü yerleşik nüfusun yapısında ne gibi değişiklikler yaratacaktır?

• Ekonomik; göçün nedenlerini ve sonuçlarını ortaya çıkarmak,

• Coğrafi konum; göçün mekânsal yönünün nedenleri,

• Tarihsel olarak göçmen deneyimini anlamanın yollarını aydınlatır,

• Yasal açıdan bakıldığında; göçü etkileyen yasal dayanak,

• Siyaset biliminde devletlerin göçü kontrol edememe nedenleri,

• Sosyolojik açıdan bakıldığında toplumun dahil edilmesi veya dışlanmasının nedenlerinin araştırılması göç politikasının geliştirilmesine rehberlik edebilir.

Demografik açıdan bakıldığında Suriye'deki hem yüksek gelirli hem de düşük gelirli gruplar farklı derecelerde sorunlar teşkil edilmektedir. Nüfus artmaya devam ederken, ilk aşamada artan konut talebi veya trafik sıkışıklığı veya güvenlik sorunları gibi sorunlar da ülke vatandaşlarının kentsel yaşam kalitesini olumsuz yönde

etkilemektedir. Coğrafi olarak Suriyeli göçmenler, Türkiye'nin aynı coğrafi konumda bulunması ve onları kabul etmesi nedeniyle ülkelerine komşu ülke olan Türkiye'ye yerleşmeyi seçmektedir. Öte yandan bazı göçmenler, transit ülke olarak gördükleri Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine ulaşmanın yollarını aramaktadır. Tarihsel olarak; zengin bir göç tecrübesine sahip olan Türkiye için Suriye göçü, başarı ve başarısızlıklara yansımalarıyla öğretici olup, bu alandaki zorluklar sosyal, kültürel, ekonomik ve hukuki yapıyı her yönüyle etkilemiştir. Belki de ilham kaynağı olabilir (Ertan ve Ertan, 33).

4.5.2. İnsan Haklarına Dayalı Yaklaşımların Önemi

Türkiye'nin sınır güvenlik alanında üç ana açıklaması bulunmaktadır: terörizm, harcama suçları ve insan ve eşya kaçakçılığı. Sınırlarda ve limanlarda terörle mücadeleye ilişkin sorumluluklar kolluk kuvvetlerine ait olup, limanlarda insan kaçakçılığı ve yük kaçakçılığı ile birlikte suçlarla mücadele etmek gümrüklerin görev ve yetki alanına girmektedir. Yabancı sınır limanına giriş işlemleri sırasında Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı personel doğrulanmış pasaportları kontrol etmektedir. Herhangi bir sorunla karşılaşılması durumunda gümrük kolluk kuvvetleri kaçakçılıkla mücadele kapsamında personel devreye girmektedir. Terörle mücadele, Ordu Komutanlığı birliklerinin sınır bölgeleri ve dış kapı sınır karakollarında yürüttüğü faaliyetleri kapsamaktadır (Soykan, 2023: 75-76).

Ticaret Bakanlığı gümrük muhafaza birimleri sınır geçişlerinde uyuşturucu ile mücadele faaliyetleri yürütmektedir. Bu Gümrük faaliyeti Muhafaza, Kaçakçılık ve İstihbarat Büro personelinin kapsamlı eğitim, ekipman ve çeşitli prosedürleri yürütülmektedir. Gümrük muhafaza görevlilerinin eğitimle ilgili kullanımlarına yer verilmektedir. Ayrıca Gümrük Muhafaza Köpek Eğitim Merkezi'nde tespit edilen köpeklere de eğitim verilir. Gümrük kolluk güçleri polis köpeği eğitim çemberi ve seçme testlerinden geçer ve eğitimin ardından dedektör köpek eğitmeni olurlar. Uyuşturucu tespit köpekleri eğitmenleri ve monte edilen tespit köpekleri, limandaki tespit aralıklarının en önemli parçalarından biridir.

Göçmenlerin insan haklarına ve onuruna saygı duymak ve bunları korumak, etkili göç yönetiminin en temel unsurlarından biridir. Göç pratiği bağlamında insan

hakları normları, devletlerin taraf olduğu uluslararası anlaşmalarda ve uluslararası teamül hukukunda yer alan hakları içerir. Ülkeler bu normları, ortak değerler ve bireysel özgürlük ve refah gibi temel standartlara saygı gibi ilkelere dayanarak benimserler. İnsan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkelerine saygıyı temel alan göç politikaları, toplumların göçmenleri kabul etmesine, hoşgörü ve saygıyı geliştirmesine yardımcı olacaktır (Tavas, 2015: 391).

Ülkeler göçmenlerin haklarını koruma konusunda giderek artan zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorluklar arasında, özellikle insan ticareti failleri tarafından yapılan yabancı düşmanlığı, ayrımcılık, sömürü, çalışma standartlarının ihlalleri ve diğer suiistimallerdeki artışlar yer almaktadır. Yasadışı göçmenler temel insan haklarının korunması hakkına sahiptir. Ancak bu tür göçmenler genellikle ayrımcılığa ve sömürüye karşı daha savunmasızdır ve ev sahibi ülkedeki sosyal hizmetlere ve diğer koruyucu olanaklara erişimden yoksundur. Göçmenlere yönelik yabancı düşmanlığı ve ırkçı eğilimlerle mücadele etmek ve bunları önlemek, tüm ülkelerin karşılaştığı en temel zorluklardan biridir.

4.6. Eğitim ve Toplumsal Duyarlılık

Yetenek temini ve transferi için önemli bir kaynak olan eğitim ve öğretim projeleri, uluslararası işgücü piyasasının ve katılımcı ülkelerin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Yabancı öğrenci ve stajyerler, kendi iş dünyaları ile öğrenim gördükleri ülke arasındaki karşılıklı ekonomik fırsatlardan yararlanmanın yanı sıra toplumlar ve kültürler arasındaki diyaloğun geliştirilmesine de önemli katkı sağlamaktadır. Bu alanda etkili uygulama için önemli konular arasında aşağıdakiler yer almaktadır (Tavas, 2015: 379-380);

- Katılımcıların kurslarını tamamladıktan sonra kendi ülkelerine dönmeleri amacıyla, uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi ve eğitim, kültür, mesleki gelişim ve benzeri eğitim amaçlı kısa vadeli göç ve burs anlaşmalarının genişletilmesi,
- Yabancı öğrencilerin öğrenimleri sırasında iş deneyimi kazanabilmeleri için ev sahibi ülkenin iş piyasasına erişiminin değerlendirilmesi,
- Eğitimsel niteliklerin karşılıklı tanınmasını göz önünde bulundurulması,

- Öğrencilerin topluma geri dönüşünü ve entegrasyonunu sağlamak için istihdam olanakları, yüksek maaşlar, bu amaçla ayrılan fon ve burslar gibi teşvikler geliştirilmesi,

- Kuruluş, mevcut öğrencilerle iletişimi sürdürmeyi ve geri döndüklerinde yeniden entegrasyon ve istihdam desteği sağlamayı planlamaktadır.

Göçmenlerin eğitimini teşvik etmek, hatta teşvik etmenin ötesinde teşvik etmek, eğitimin ve getirdiği uyumun en önemli yönüdür. Bu anlamda teşvik ve tanıtım amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ile özellikle Suriyeli çocukların eğitim sürecinde Türkçe dil kurslarının yanı sıra ortak araştırmalar başlatılmıştır. MEB ve BMMYK iş birliğiyle Suriyeli çocukların eğitime uyumlarının sağlanması amacıyla GİGM'nin katılımıyla çalıştaylar düzenlendi. Bu bağlamda çalıştayın amacı, Suriyeli çocukları Türkçe anlamayan çocuklara yönelik Türkçe dil kurslarına yönlendirmek ve dil kurslarında Türkçe öğrenen çocukların ilköğretime uyum sağlamasını sağlamaktır (Polat, 2020: 44-45).

Bir sistemde başlayan değişim ister iç ister dış etkenlerden kaynaklansın, belli bir noktada durmaz; sonsuza kadar devam eder. Çünkü toplumu oluşturan bireysel unsurlar, kendilerine özgü özelliklerine göre dinamik koşullardan sürekli etkilenmekte ve toplumsal düzeyde değişimlere yol açabilecek bir birikim sağlamaktadır. Biriken bu baskı altında ihtiyaçların doğasında meydana gelen değişiklikler ve bunları karşılamaya yönelik yeni yöntem veya tarzların ortaya çıkması, maddi veya sosyal ihtiyaçları karşılamak üzere tasarlanan kurumlarda köklü değişikliklere yol açabilmektedir. Dinamik bir toplumun her unsurundaki değişimlerden eğitim kurumlarının da etkileneceği kuşkusuzdur. Bu etkiden dolayı eğitim sistemini oluşturan yapısal unsurlar, diğer birimlerdeki değişimin gerektirdiği değişiklikleri gerçekleştirmek ve toplumsal ihtiyaçların yüklediği işlevleri yerine getirmek amacıyla değişmektedir (Dinçer, 2003: 104-105).

4.6.1. Göç ve Sınır Güvenliği Konularında Eğitim Programlarının Etkisi

Göçmen ve mülteci akını büyük boyutlara ulaştığında bunun ülkeye belli bir etkisi olması kaçınılmazdır. Eğitim, okul çağındaki çocukların ve yaşlıların yeni ortamlara en kısa sürede uyum sağlamalarında önemli bir rol oynadığından, çeşitli

ülkelerdeki eğitim sistemleri bu durumdan etkilenmektedir. Özellikle büyük ve beklenmedik göç akışları eğitim sistemlerini olumsuz yönde etkileyebilir, göçmen ve mülteci çocukları dezavantajlı duruma düşürebilir ve ev sahibi topluluklarda gerilim yaratabilir. Bununla başa çıkmak için önceden planlama ve acil durum fonlarına ihtiyaç vardır. Göçün eğitim üzerindeki etkisi bu nedenle politika yapıcılar için temel bir sorudur. Göçmen akınıyla birlikte öğrenci sayısındaki artış, en azından kısa vadede okulun mali ve sportif kaynaklarının verimli kullanımını azaltmaktadır. Bu durum yerli halklar için eğitimin marjinal maliyetini artırabilir ve eğitim sonuçlarını olumsuz etkileyebilir (Kocabaş ve Alpaydın, 2021: 7).

Göçmen çocukların akademik performansı, ev sahibi ülkede insan sermayesi birikimini doğrudan etkilemektedir. Ancak göçmen çocuklar okula başladıkça sınıf kompozisyonunu ve okul kaynaklarını değiştiriyorlar. Bu nedenle, bir okulun kalitesi ve yerel akranlarının performansı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Göçmenler genellikle düşük kaliteli okulların bulunduğu yoksul bölgelerde yaşıyor ve bu da eğitim ve beceri düzeylerinin düşük olmasına neden oluyor. Bu nedenle, bölgesel nüfus hareketlerini (kırdan kente) ve eğitim programlarını uluslararası göç bağlamında dikkate alacak eğitim politikası formülasyonuna artan bir ihtiyaç vardır. Sınıfta artan çeşitlilik bazı açılardan zorluklara yol açmaktadır; birçok eğitim sisteminde göçmen kökenli öğrenciler akademik başarısızlık, yabancılaşma duyguları, liseyle ilgili kaygı ve düşük yaşam doyumu riskiyle karşı karşıyadır.

Ülkemizde iç göç önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Nüfus hareketleri sadece bölgeler arasında değil, aynı bölge içerisinde, hatta aynı il içerisinde kırsal kesimden merkeze doğru da gerçekleşmektedir. Bu durum kentler için altyapı, konut, sağlık, işsizlik gibi sosyal ve ekonomik sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunlar, nüfus hareketlerinden dolayı her düzeyde fiziki altyapı, derslik, donanım ve öğretmen eksikliği şeklinde kendini göstermektedir. Hızlı nüfus artışıyla birlikte eğitime yapılan yatırımlar AB standartlarını yakalamayı zorlaştırmaktadır. Bedensel engeller, sınıfların kalabalık olması, ikili öğretim, öğretmen yetersizliği, dengesiz dağılım vb. eğitim ve öğretim alanında acil çözülmesi gereken sorunlar olarak görülmektedir (Nar, 2008: 19). Göç sürecinden en çok etkilenenler şüphesiz çocuklardır. Göç, çocuk ve ergenlerin ruh sağlığına pek çok türde zarar verebilmektedir; yani hareketlilik, çocuk ve ergenler için risk oluşturmaktadır. Göçle karşı karşıya kalan çocuklar ve ergenler

uyum sorunları yaşayabilmektedir. Bu durum gezici okullarda çeşitli zorluklarla karşılaşan çocukların eğitimine de yansımaktadır.

4.6.2.Toplumsal Tutumların Şekillenmesindeki Faktörler

Tutumlar, kişisel algıların, inançların ve değerlerin davranışlara dönüştürüldüğü ve belirli amaçlara hizmet ettiği bir köprü görevi görür. Psikolog Daniel Katz, tutumların sosyal davranışı nasıl teşvik ettiğini tutum açığa çıkarmanın işlevsel tutum yaklaşımıyla açıklamaktadır; ilgi, kendini koruma, değer ifadesi ve bilgi olmak üzere dört işlevden açıklanmaktadır. Fayda fonksiyonu; istenilen hedeflere ulaşmak ve istenmeyen durumlardan kaçınmak için kullanılan bir araçtır. Bu yaklaşım davranışçı öğrenmenin temel ilkeleri olan ödül ve cezayla ilgilidir. Dış dünyada bireylerin cezayı en aza indirip ödülleri en üst düzeye çıkarmasıyla tanınırlar. Tutumun etkilediği nesne zevke veya acıya neden oluyorsa uygun bir tutum ortaya çıkar. Birey kendi dünyasında kendisini ödüllendiren, zevk veren ya da ödül vaat eden durumlara karşı olumlu tutum alırken, acı veren ya da cezaya yol açan durumlara karşı olumsuz tutum almaktadır (Batum, 2019: 15).

Bireysel tutumların zamanla değişmesi, onların kalıtsal olmamasını sağlar. Çünkü tutumların değişebilmesi, tutumların öğrenilebileceğinin kanıtıdır. Öğrenilebilecek bir şeyin kalıtsal mı yoksa kalıtsal mı olduğunu söylemek zordur. Tutum Özelliklerindeki "Tutumlar az çok kalıcıdır" ifadesi bu durumla çelişmemektedir. Çünkü bu cümledeki "az ya da çok" ifadesi, tutumun tamamen kalıcı olmadığını, en azından bir süreliğine kalıcı olduğunu göstermektedir. "Tutumların motivasyonel-duygusal nitelikleri vardır" ki bu da tutumun özelliklerinden biridir. İfade biçimi, bir tutumun en önemli özelliklerinden ve onu diğer bilgilerden ayıran temel ölçütlerden biridir (Sağdiç, 2013: 27-28).

.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Göç olgusu, özellikle Suriyeli göçleri bağlamında incelendiğinde, kamuoyunun algısını derinden etkileyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. "Suriyeli Göçleri ve Göç Yönetimi: Sınır Güvenliğine Stratejik Yaklaşımlar" adlı bu çalışmada, bu göç dalgalarının kabul eden ülkeler üzerindeki sosyal, ekonomik ve siyasal etkileri detaylıca analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, Suriyeli göçmenlerin varlığının, özellikle iş gücü piyasası, kamu hizmetleri ve yerel topluluklar üzerinde baskı oluşturduğunu göstermektedir. Bu baskı, zaman zaman yerel halk arasında sosyal gerilimlere ve göçmen karşıtlığına yol açabilmekte, bu da göç politikaları ve sınır güvenliği stratejilerinin şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Örneğin, bazı Avrupa ülkelerinde yaşanan olaylar, Suriyeli sığınmacıların yoğunlukla yaşadığı bölgelerde güvenlik önlemlerinin artırılması ve sınır kontrollerinin sıkılaştırılmasına neden olmuştur. Çalışmada ayrıca, etkili bir göç yönetimi stratejisinin, sadece sınırları güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda entegrasyon politikalarını destekleyerek kamuoyu algısını ve toplumsal kabulü artırıcı yönde reformlar yapılmasının önemi vurgulanmaktadır. Bu yaklaşımın hem göçmenlerin yaşam kalitesini yükseltmekte hem de ev sahibi ülke toplumlarının bu yeni demografik yapıya adaptasyonunu kolaylaştırmakta olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Türkiye'nin jeopolitik konumu, onu sığınmacı akınında Avrupa'ya ana kapı ve barınak olarak konumlandırmıştır. Bu durum, Türkiye-AB ilişkilerinde göç meselesini merkezi bir tema haline getirerek, iki taraf arasında 2016'da imzalanan sığınmacı anlaşması gibi önemli iş birlikleri ve karşılıklı taahhütlerle sonuçlanmıştır. Bu anlaşma, sınır güvenliği ve göç yönetimi gibi alanlarda hem güvenlik iş birliğini hem de ekonomik ve diplomatik bağları güçlendirme potansiyeline sahiptir. Sonuç olarak, göç meselesi, Türkiye'nin AB ile olan ilişkilerinde pazarlık kozu olarak kullanılabilmekte ve hem Türkiye'nin iç istikrarına hem de uluslararası alandaki konumuna etki eden stratejik bir unsurdur. Bu durum, Türkiye'nin dış politikasında önemli bir yer tutmakta ve uluslararası diplomatik manevralarını şekillendirmekte devam etmektedir.

Göç yönetimi alanında "yeni nesil" uygulamaların ortaya çıkışı, siber güvenlik alanındaki hızlı dönüşümlerle paralellik göstermektedir. Bu yeni yaklaşımlar, göç politikalarının nasıl şekillendiği, uygulandığı ve sonuçlarının nasıl değerlendirildiği üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. İlerleyen teknolojiyle birlikte sınır güvenliği ve göç yönetimi konularında yaşanan değişiklikleri incelemek, bu süreçlerin modernizasyonunu ve politik etkileşimlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur.

Yeni nesil göç yönetimi, özellikle teknolojik yenilikler sayesinde, daha önceki metodlardan önemli ölçüde farklılık gösterir. Dijitalleşme ve otomasyon, göçmen verilerinin işlenmesini ve analizini kolaylaştırarak, karar verme süreçlerini hızlandırmış ve daha şeffaf hale getirmiştir. Örneğin, biyometrik tanıma sistemleri, sınır geçişlerinde kimlik doğrulama süreçlerini güvenli ve hızlı bir şekilde gerçekleştirmekte, aynı zamanda sahteciliği önleme konusunda büyük bir role sahiptir. Bu sistemler, sınır güvenliğini artıran ve göçmen akışını düzenleyen teknolojik altyapıların başında gelir. Yapay zekâ ve büyük veri analitiği, göç trendlerini tahmin etme ve bu bilgilere dayalı olarak proaktif politikalar geliştirme kapasitesini artırmıştır. Bu sayede, göçmen akınlarının yoğun olduğu dönemlerde kaynakların daha etkin bir şekilde yönlendirilmesi ve kriz yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi mümkün olmuştur. Ayrıca, sosyal medya ve diğer dijital platformlardan toplanan veriler, göçmenlerin kökenleri, rotaları ve ihtiyaçları hakkında daha derinlemesine bilgiler sağlar, bu da entegrasyon programlarının ve yardım hizmetlerinin daha iyi planlanmasına olanak tanır.

Göç yönetimi, sadece teknolojik bir mesele değil, aynı zamanda derinlemesine siyasi bir konudur. Göç politikaları, yerel ve uluslararası siyaset tarafından şekillendirilmekte ve uygulanmakta, kararlar genellikle siyasi irade ve kamusal yönetim anlayışı çerçevesinde alınmaktadır. Göçmenlere yönelik politikalar, genellikle ulusal güvenlik, ekonomik çıkarlar ve insani değerler arasında denge kurmayı amaçlar. Bu politikalar, seçim sonuçlarını etkileyebilecek kadar güçlü kamuoyu tepkileri doğurabilir. Ayrıca, uluslararası ilişkiler ve dış politika, göç politikalarının şekillendirilmesinde önemli rol oynar. Örneğin, Avrupa Birliği'nin sığınmacı politikaları hem iç siyasette hem de AB ülkeleri arasındaki ilişkilerde önemli bir yer tutmaktadır. Sonuç olarak, yeni nesil göç yönetimi, gelişmiş teknolojik araçların yanı sıra, bu araçların siyasi ve sosyal bağlamda nasıl kullanıldığına dair

geniş bir perspektif sunar. Kamu yönetimi, bu yeni araçları kullanırken, politik, sosyal ve etik düşünceleri de göz önünde bulundurarak hareket etmeli ve göçmenlerin haklarını koruyan, toplumsal entegrasyonu teşvik eden ve ulusal güvenliği sağlayan politikalar geliştirmeyi amaçlamalıdır. Bu, teknoloji ve siyasetin etkileşiminde dengeli bir yol haritası oluştururken, göç yönetiminin gelecekteki yönünü belirleyecek kritik unsurlardır. Göç ve sığınmacı yönetimi, siyasi partiler, kamu idareleri ve araştırmacılar için sürekli evrilen bir alan olup, bu konuda yapılacak düzenlemeler, sığınmacıların ve göçmenlerin entegrasyonu ile sınır güvenliğinin sağlanmasında önemli farklar yaratabilir. Bu bağlamda, belirli öneriler geliştirilerek, bu alanlardaki aktörlerin daha etkin politikalar üretmeleri sağlanabilir. Yapay zekâ ve veri analitiği teknolojilerinin etkin kullanımı, sığınmacı akınlarının daha iyi anlaşılmasına ve yönetilmesine olanak tanır. 2020'de Avrupa Birliği tarafından başlatılan "iBorderCtrl" gibi projeler, sınır güvenliği teknolojilerinde yapay zekanın potansiyelini göstermektedir. Benzer sistemlerin Türkiye gibi sığınmacı akını yüksek olan ülkelerde de entegrasyon sürecine dahil edilmesi, sınır kontrollerinin daha etkin bir şekilde yönetilmesini sağlayabilir. Siyasi partiler ve kamu idareleri, bu tür teknolojileri destekleyecek politikalar geliştirmeli ve gerekli bütçeyi tahsis etmelidir.

Göç ve sığınmacı krizleri genellikle uluslararası boyutta oldukları için, ülkeler arası iş birlikleri ve bilgi paylaşımı hayati önem taşır. 2016 yılında Almanya ve Türkiye arasında yapılan anlaşmalar, sığınmacıların Avrupa'ya dağılımını daha adil bir şekilde yönetmeyi amaçlamıştır. Benzer iş birliklerinin diğer AB ülkeleri ve göçmen kabul eden diğer devletlerle genişletilmesi, yük paylaşımını dengeler ve kriz yönetiminde uluslararası dayanışmayı artırır. Siyasi partiler bu tür anlaşmaları desteklemeli ve kamu idareleri tarafından uygulanmasını sağlamalıdır. Araştırmacılar ve düşünce kuruluşları, göç ve sığınmacı politikalarının etkilerini analiz ederek bilgi temelli karar verme süreçlerine katkıda bulunabilirler. Örneğin, Türkiye'deki Göç Araştırmaları Merkezi (GAM) ve Avrupa'daki benzer kuruluşlar, politika yapıcılar için değerli veriler ve analizler sunmaktadır. Bu tür kurumların çalışmaları, politika geliştirme süreçlerine doğrudan etki edebilir ve sığınmacıların topluma entegrasyonunu kolaylaştıracak stratejilerin belirlenmesinde kilit rol oynayabilir. Kamu idareleri, araştırma faaliyetlerini finanse etmeli ve elde edilen bulguları politika yapım sürecine aktif olarak dahil etmelidir. Özet olarak, sığınmacı ve göç yönetimi konularında etkin politikaların oluşturulması, teknolojik yatırımların artırılması,

uluslararası iş birliklerinin güçlendirilmesi ve araştırma faaliyetlerinin desteklenmesi gerekmektedir. Siyasi partiler, kamu idareleri ve araştırmacılar, bu öneriler doğrultusunda hareket ederek göç krizlerini daha iyi yönetebilir ve sığınmacıların topluma entegrasyonunu başarılı bir şekilde gerçekleştirebilir.

Neticede, Son yıllarda küresel ve Türkiye gündeminin en önemli konularından biri dünya genelinde başta ülkemizi ilgilendiren konulardan biri olan göç hareketleridir. Bu konuda Türkiye'de son yıllarda çok sayıda çalışma yapılıyor ancak bunlar daha çok Suriye perspektifinden bu süreçlere ve konulara odaklanmaktadır. Bu sorunlar sadece Suriyeli hukuki (geçici) koruma altındaki sığınmacılar tarafından değil, karşılıklı entegrasyon süreci kapsamında onlara ev sahipliği yapan yerel toplum üyeleri tarafından da hissedilmiştir. Yerel topluluk üyelerinin ve göç eden toplulukların entegrasyon sürecini etkileyen en önemli faktör toplumsal bir sorundur. Sosyal uyum sorunlarını ele almak ve çözmek için kapsamlı bir stratejiye ihtiyaç vardır. Sosyal uyum içinde yaşadığımız bir toplum insan hakları bağlamında insanların bir arada yaşaması ve birbirlerinin farklılıklarına saygı duyması toplumun refahı açısından önemlidir. Aynı zamanda göçmen toplulukların göç ettikleri ülkedeki topluluklardan izole yaşamamaları desteklenmelidir. Toplumun kültürel, ekonomik ve sosyal dinamiklerinin göz ardı edilmesi, toplum üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Koordineli faaliyetler sunulan hizmetlerin kalitesini artırmakta ve hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu yaklaşım, özellikle 'sosyal uyum' söz konusu olduğunda giderek daha önemli hale gelmektedir. Suriyelilere sunulan hizmetlerin yönetiminin yerel topluluk üyelerinin görüşlerini olumlu ya da olumsuz etkileyebileceği, toplumun tüm kesimlerinin bu süreçte yer alan ve bundan etkilenen aktörler olduğu dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda yerel topluluk üyelerinin sosyal uyum sürecine ilişkin bakış açılarını tespit etmek ve değerlendirmek amacıyla yapılan bir araştırmada yerel halk ile göç eden halk arasında olumsuz bir sosyal uyum imajının ortaya çıktığı ortaya çıkmıştır. Araştırmalar, yerel topluluktaki insanların, çoğunlukla dil eksikliği nedeniyle, göç eden topluluklarla nadiren iletişim kurduğunu göstermiştir. Bu durum daha fazla göçmen hukuki (geçici) koruma altındaki sığınmacı ile iletişim kuran ve karşılaşan yerel toplulukların, onlara karşı çeşitli konularda önyargılı veya olumsuz yaklaşmadığını göstermektedir. Göçmenlerin kendi haklarını talep etmeleri, haklarını

kaybetmenin sorumlusunun kendilerinin olduğunu fark etmelerini sağlamıştır. Bölge sakinleri de olaydan duydukları rahatsızlığı dile getirerek ayrımcılığa maruz kaldıklarını dile getirmiştir. Özellikle göçmenlerin yerel topluluklardaki insanları istihdam olanaklarından mahrum bıraktığı ve Türkiye ekonomisine zarar verdiği düşüncesi, göçmenlerle tam bir sosyal uyum sağlayamayacakları varsayımına yol açmıştır.

Göç fenomeni, çok katmanlı nedenler ve etkileriyle global bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamızın kapanış bölümünde, göçün altında yatan sosyal, ekonomik, siyasi, çevresel, kültürel ve teknolojik nedenleri geniş bir perspektifle ele aldık. Bu çeşitlilik, göç politikalarının sadece bir yönü ele alarak değil, entegre ve kapsamlı bir yaklaşım benimseyerek tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Sosyal ve kültürel faktörler, göçmenlerin yeni topluluklara entegrasyonu ve aile birleşimi gibi önemli unsurlar sunmaktadır. Bu unsurlar, göçmenlerin karar verme süreçlerinde ve adaptasyon süreçlerinde kritik roller oynamaktadır. Ekonomik motivasyonlar, özellikle iş ve yaşam standartlarındaki iyileşme umudu, en yaygın göç nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmakta ve göçmenlerin rotaları üzerinde belirleyici bir etki yapmaktadır. Siyasi istikrarsızlık ve çatışmalar ise sığınma ve mülteci akınlarını tetikleyen ana faktörlerdir. Bu durum, uluslararası toplumun ve hükümetlerin insan haklarına saygılı, güvenli sığınma politikaları geliştirmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çevresel değişiklikler ve doğal afetler de, özellikle savunmasız toplulukları etkileyerek zorunlu göçleri başlatmaktadır. İklim değişikliği ile mücadele ve sürdürülebilir kalkınma çabaları, göçü önleme ve yönetme stratejilerinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Son olarak, teknolojik ilerlemeler ve dijitalleşme, göçün yeni dinamiklerini şekillendiriyor. Uzaktan çalışma imkanları ve küresel iletişim ağları, insanların yaşamak ve çalışmak için yeni yerler seçmelerine olanak tanımaktadır. Bu yeni realite, göç politikalarının ve hizmetlerinin teknoloji odaklı çözümleri entegre etmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma, göç olayının birden fazla boyutta ele alınmasının ve politika yapıcıların, göçmenlerin ihtiyaçlarına ve haklarına duyarlı çözümler üretmesinin önemini vurgulamıştır. Göç yönetimi stratejilerinin, bu geniş spektrumda düşünülmesi ve uygulanması, daha etkili ve adil sonuçlar doğuracaktır. Göç politikalarının sadece göçmenleri değil, ev sahibi toplulukları da kapsayacak şekilde tasarlanması, küresel düzeyde daha sağlam ve dayanıklı toplumlar inşa etme potansiyeline sahiptir.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa.* İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Acartürk, C., Cetinkaya, M., Senay, I., Gulen, B., Aker, T. ve Hinton, D. (2018). "Prevalence And Predictors Of Posttraumatic Stress And Depression Symptoms Among Syrian Refugees in A Refugee Camp." *The Journal Of Nervous And Mental Disease, 206(1),* 40-45.

Acartürk, C., Cuijpers, P., van Straten, A. ve de Graaf, R. (2009). "Psychological treatment of social anxiety disorder: a meta-analysis". *Psychological Medicine,* 39(2), 241-254.

Acartürk, C., Mcgrath, M., Roberts, B., Ilkkursun, Z., Cuijpers, P., Sijbrandij, M., Fuhr, D. C. (2021). "Prevalence And Predictors Of Common Mental Disorders Among Syrian Refugees İn Istanbul, Turkey: A Cross-Sectional Study". *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 56(3), 475-484.

Açıkel, A. ve Memişoğlu, F. (2023). "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Uluslararası Göçün Yerelde Çok Düzeyli Yönetişimi: Sultanbeyli Belediyesi Örneği". *International Journal of Social Inquiry,* 16(2), 561-580.

Adil, B. (2020). *Türkiye'nin Göç Yönetimi Stratejisi ve Türkiye'de Yaşayan Suriyelilere Yönelik Tutumlar: Ankara İli Örneği*, Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Akan, Y. ve Arslan, İ. (2008). *Göç Ekonomisi.* Bursa: Ekin Yayınevi

Akçadağ, E. (2012). "Yasa Dışı Göç ve Türkiye", *Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi (BİLGESAM)*, No: 42, İstanbul

Akdeniz, E. B., & Öz, F. (2009). Koruyucu ruh sağlığı açısından göç ve kadın. *Kriz Dergisi, 17*(1), 27-36.

Akgül, A., & Kaptı, A. (2013). Suriye krizinin Türk kamu politikalarına etkisi: PEST analizi. *Kamu Politikaları Çalıştayı: 6. Kamu Politikaları Çalıştayı Bildirileri*. Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Akhtar, S. (2018a). *Göç ve Kimlik: Kargaşa, Sağaltım ve Dönüşüm*. İstanbul: Sfenks Kitap.

Akhtar, S. (2018b). Coğrafi olarak yerinden olma travması. In N. K. Bilen (Ed.), *Psikanaliz ve Göç* (s. 7-26). İstanbul: İthaki Yayınları.

Akinyemi, O. O., Owoaje, E. T., Ige, O. K., & Popoola, O. A. (2012). Comparative study of mental health and quality of life in long term refugees and host populations in Oru-Ijebu, Southwest Nigeria. *BMC Research Notes, 5*(1), 1-9.

Aksoy, A. (2001). Gecekondudan varoşa dönüşüm: 1990'larda 'Biz' ve 'Öteki' kurgusu, dışarıda kalanlar/bırakılanlar. In A. F. Mataracı (Ed.), *Dışarıda Kalanlar/Bırakılanlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Allen, J. R. (1984). *Human Stress: Its Nature and Control*. New York: McMillan Publishing Company.

Allen, S. M., Shah, A. C., Nezu, A. M., Nezu, C. M., Ciambrone, D., Hogan, J., & Mor, V. (2002). A problem-solving approach to stress reduction among younger women with breast carcinoma. *Cancer, 94*(12), 3089-3100.

Almqvist, K., & Broberg, A. G. (1999). Mental health and social adjustment in young refugee children 3½ years after their arrival in Sweden. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 38*(6), 723-730.

Alpaslan, İ. (2012). Suriye Krizi Türkiye Ekonomisini Nasıl Etkiler? Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu.

Altundaş, A., Kurtay, K. G., & Erol, S. (2022). Sınır güvenliği ve müdahale görevi yapan İHA'ların ÇKKV yöntemleri ile değerlendirilmesi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, (42), 155-185.

Anderson, F. M., Hatch, S. L., Comacchio, C., & Howard, L. M. (2017). Prevalence and risk of mental disorders in the perinatal period among migrant women: A systematic review and meta-analysis. *Archives of Women's Mental Health, 20*(3), 449-462.

Anderson, J. C., Williams, S., McGee, R., & Silva, P. A. (1987). DSM-III disorders in preadolescent children: Prevalence in a large sample from the general population. *Archives of General Psychiatry, 44*(1), 69-76.

Ardalan, S. (2020). EU and US Border Policy: Externalisation of migration control and violation of the right to asylum. In *Securitising asylum flows* (pp. 282-318). Brill Nijhoff.

Aslan, C. (2001). Göç-Eğitim-Batman ve Çocuk: Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Göçün Aile ve Çocuk Eğitimi Üzerindeki Etkisi. Erişim Adresi:https://avesis.cu.edu.tr/yayin/b330fb79-5a08-4180-8b7d-f95d17c316d5/gocegitim-batman-ve-cocuk-dogu-ve-guneydogu-anadolu-da-gocun-aile-vecocuk-egitimi-uzerindeki-etkileri (Erişim tarihi: 18.02.2020)

Assi, R., Özger-İlhan, S., & İlhan, M. N. (2019). Health needs and access to health care: The case of Syrian refugees in Turkey. *Public Health, 172*, 146-152.

Ataman, H. (2015). Mülteci mi, Sığınmacı mı, Misafir mi? *Görüş Dergisi*, Sayı: 88, 26-33.

Ayazi, T., Lien, L., Eide, A. H., Ruom, M. M., & Hauff, E. (2012). What are the risk factors for the comorbidity of posttraumatic stress disorder and depression in a war-affected population? A cross-sectional community study in South Sudan. *BMC Psychiatry, 12*(1), 1-12.

Aydın, M., & Ereker, F. (2014). Türkiye'de güvenlik: Algı, politika, yapı. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi, 11*(43), 127-156.

Babahanoğlu, V. (2016). Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(43), 2063-2071.

Bahadır, H. (2016). *İzmir'in Bir Mahallesinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Durumları, Sağlık Hizmetlerine Erişimi Ve Erişimi Etkileyen Etmenler.* Uzmanlık Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Bartram, D., Poros, M. V., & Monforte, P. (2014). *Key Concepts in Migration*. London: SAGE.

Batum, S. (2019). Otizm Spektrum Bozukluğuna (Osb) Yönelik Toplumsal Tutumlar Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması Ve Öğretmenlerin Osb'ye Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bauer, T., & Zimmermann, K. F. (1999). Assessment of Possible Migration Pressure and its Labor Market Impact Following EU Enlargement to Central and Eastern Europe. A Study for the Department of Education and Employment, UK. IZA Research, Report No.3.

Bayraklı, C. (2007). *Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutlarında (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Bhattacharya, S., & Pal, S. (2020). Need for inclusion of disaster psychology education in school curricula of India. *UGC Care Journal, 31*, 48-57.

Bhugra, D., & Ommeren, M. V. (2006). Mental health, psychosocial support and the tsunami. *International Review of Psychiatry, 18*(3), 213-216.

Blair, R. G. (2000). Risk factors associated with PTSD and major depression among Cambodian refugees in Utah. *Health and Social Work, 25*(1), 23-30.

Boratav, K. (1987). *Kriz Gelir Dağılımı ve Türkiye'nin Alternatif Sorunu* (2. Basım). Ankara: Kaynak Yayınları.

Bowley, J. (2006). Working with asylum seekers. Case formulation in cognitive behaviour therapy: The treatment of challenging and complex cases (pp. 330–348). London, UK: Routledge. Ed.: N. Tarrier.

Bozkurt, A. (2014). Ağ Toplumu ve Bilgi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi, 28*(4), 510-525.

Böcü, G., & Al-Jizawi, N. (2024). Repressing in the name of? Externalization dynamics in Turkey's use of digital repression against refugees. *Democratization, 31*(5), 998-1017.

Brettell, C. B., & Hollifield, J. F. (2008). *Migration Theory: Talking Across Disciplines*. New York: Routledge.

Buz, S. (2002). *Türkiye'deki sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gidiş için bekleme sürecinde karşılaştıkları sorunlar.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Büyükkaymaz, S. (2021). Arap Baharı Sonrasında Türkiye-Suriye Sınır Güvenliği. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Castles, S. (2003). Towards a sociology of forced migration and social transformation. *Sociology, 37*(1), 13-34.

Castles, S., Haas, H. de, & Miller, M. J. (2014). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (5th ed.). Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Catherine, N., & Thompson, A. (2004). Psychological treatment of posttraumatic stress disorder (PTSD) in adult refugees. *Journal of Mental Health, 13*(4), 351-362.

Changi Airport Group. (2020). Changi Airport's implementation of biometric technology. Retrieved from https://www.changiairport.com/corporate/media/newsroom.html

Collyer, M., Düvell, F., & de Haas, H. (2012). Critical approaches to transit migration. *Population, Space and Place, 18*(4), 407-414.

Çakır, Ö. (2020). *Security policies actors and identity: Turkey after 2007.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çakıröz, F. (2020). *The effect of data privacy perception on Internet usage: An examination through privacy policies.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çıtak, E. (2016). *New security policies in the context of Turkey's intelligence transformation.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çiçeksöğüt, A. (2017). The status of displaced Syrians in Turkey from an international migration law perspective. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6*(2), 1-20.

Davis, R. M., & Davis, H. (2006). PTSD symptom changes in refugees. *Torture: Quarterly Journal on Rehabilitation of Torture Victims and Prevention of Torture, 16*(1), 10-19.

Develi, E. S. (2017). The economic politology of international migration theories in the 21st century. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Göç Özel Sayısı*, 22, 1343-1353.

Diamond, J. (2006). *How Civilizations Stand or Fall* (M. Çevik, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.

Dinçer, M. (2003). The power of education in the process of social change. *Ege Eğitim Dergisi, 3*(1), 102-112.

Ditlevsen, D. N., & Elklit, A. (2010). The combined effect of gender and age on post traumatic stress disorder: Do men and women show differences in the lifespan distribution of the disorder? *Annals of General Psychiatry, 9*(1), 1-12.

Dönmez, K., & Canan, Ö. (2015). *International cooperation and Turkey's policies in the context of migration.* Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Ehntholt, K. A., & Yule, W. (2006). Practitioner review: Assessment and treatment of refugee children and adolescents who have experienced war-related trauma. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47*(12), 1197-1210.

Ekici, S., & Tuncel, G. (2016). Migration and human. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(1), 9-22.

Ekici, G., Savaş, H. A., & Çıtak, S. (2001). Suicide social service. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2*(4), 204-212.

Ela, Ö., & Elçin, D. (2014). *An evaluation of contemporary migration theories*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Elçi, İ. H. (2022). *The irregular migration problem between Turkey and Iran and border security.* Doktora Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Engindeniz, İ. (2018). Hate speech and discriminatory speech in the media 2017 report.

Erden, G., & Gürdil, G. (2009). Trauma responses observed in children and adolescents after war experiences and psychosocial support suggestions. *Türk Psikoloji Yazıları, 12*(24), 1-13.

Erkmen, M. (2021). *The reaction of the European Union to mass migration movements after the Arab Spring; changes in migration and neighborhood policies.* Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Erol, Ş. (2020). *The relationship between migration, terrorism, and border security; the case of the European Union.* Yüksek Lisans Tezi, Milli Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ertan, K., & Akkoyunlu, B. E. (2017). Turkey's migration policy. *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü*, 1(2),7-39.

Esin, M. (2014). Living conditions of Syrian migrants in a region of Istanbul. 17th National Public Health Congress Abstracts Book, Edirne.

Espié, E., Gaboulaud, V., Baubet, T., Casas, G., Mouchenik, Y., Yun, O., & Moro, M. R. (2009). Trauma-related psychological disorders among Palestinian children and adults in Gaza and West Bank, 2005-2008. *International Journal of Mental Health Systems, 3*(1), 1-5.

European Commission. (2021). Smart borders: Entry/Exit System (EES) implementation. Retrieved from https://ec.europa.eu/home-affairs

Fazel, M., & Stein, A. (2003). Mental health of refugee children: Comparative study. *Bmj*, *327*(7407), 134.

Fazel, M., Reed, R. V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: Risk and protective factors. *The Lancet, 379*(9812), 266-282.

Fazel, M., Wheeler, J., & Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in western countries: A systematic review. *The Lancet, 365*(9467), 1309-1314.

Ferreira, S. (2019). *Human security and migration in Europe's southern borders*. Springer Cham, Switzerland.

Flaim, A., & Nawyn, S. J. (2024). Identity digitalization as dispossession and entrenched displacement: digitalization at the nexus of migration

"management" and climate change in Thailand and Türkiye. *Frontiers in Human Dynamics, 5*, 1227255.

Foucault, M. (2012). Le concept de biopolitique chez Foucault: entre souveraineté et gouvernementalité. *La biopolitique outre-atlantique après Foucault*, 37.

Frankenberg, E., Friedman, J., Gillespie, T., Ingwersen, N., Pynoos, R., Rifai, I. U., & Thomas, D. (2008). Mental health in Sumatra after the tsunami. *American Journal of Public Health, 98*(9), 1671-1677.

Gagliardi, J., Brettschneider, C., & König, H. H. (2021). Health-related quality of life of refugees: A systematic review of studies using the WHOQOL-Bref instrument in general and clinical refugee populations in the community setting. *Conflict and Health, 15*(1), 1-14.

Garcia Borj, A., & Abdelaz, M. (2021). The situation of migrant deaths in the Mediterranean in 2021, Missing Migrants, IOM. Retrieved from https://reliefweb.int/report/world/migrant-deaths-maritime-routes-europe-2021 on 15 April 2022.

Giacco, D., & Priebe, S. (2018). Mental health care for adult refugees in high-income countries. *Epidemiology and Psychiatric Sciences, 27*(2), 109-116.

Giacco, D., Laxhman, N., & Priebe, S. (2018). Prevalence of and risk factors for mental disorders in refugees. In *Seminars in Cell and Developmental Biology, 77*, 144-152. Academic Press.

Giacco, D., Matanov, A., & Priebe, S. (2013). Symptoms and subjective quality of life in post-traumatic stress disorder: A longitudinal study. *Plos One, 8*(4), E60991.

Goldstein, R. B., Smith, S. M., Chou, S. P., Saha, T. D., Jung, J., Zhang, H., & Grant, B. F. (2016). The epidemiology of DSM-5 posttraumatic stress disorder in the United States: Results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions-III. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 51*(8), 1137-1148.

Göç Terimleri Sözlüğü. (2013). Retrieved from http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf on 22.11.2018.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019d). İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı. Retrieved from https://www.goc.gov.tr/iltica-ve-goc-ulusal-eylem-plani (Erişim tarihi: 17.11.2021).

Güçlüer, A. (2022). *Women, migration and social integration: Migration experiences of Syrian and Northern Iraqi Yazidi women in Mardin.* Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Göç Enstitüsü, Gaziantep.

Gündüz, Z. Y. (2011). Health conditions of Turkey-origin migrants in Germany: From 'migration makes you sick' to 'migration is good for health'. In *Onlar Bizim Hemşehrimiz*, 85.

Güney, K. (2008). *Aggression levels of first grade elementary students whose families migrated to İstanbul Ümraniye District.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Gürel, O. (2023*). Irregular migrations to the European Union between 2011-2021 in the context of terrorism and border security analysis.* Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Han, E., & Kaya, A. (2004). *Economic growth and development*. Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir.

Hanke, E., Hübinger, G., & Schwentker, W. (2012). The genesis of the Max WeberGesamtausgabe and the contribution of Wolfgang J. Mommsen. *Max Weber Studies, 12*(1), 59-94.

Henkelmann, J. R., De Best, S., Deckers, C., Jensen, K., Shahab, M., Elzinga, B., & Molendijk, M. (2020). Anxiety, depression and post-traumatic stress disorder in refugees resettling in high-income countries: Systematic review and meta-analysis. *Bjpsych Open, 6*(4).

Herbert, J. (1997). Fortnightly review: Stress, the brain, and mental illness. *Bmj, 315*(7107), 530-535.

Herbert, J. D., & Forman, E. M. (2010). Cross-cultural perspectives on posttraumatic stress. In G. M. Rosen & B. C. Frueh (Eds.), *Clinician's guide to posttraumatic stress disorder* (pp. 235-261).

Immigration & Checkpoints Authority (ICA). (2016). ICA introduces new BioScreen system at checkpoints. Erişim Adresi: https://www.ica.gov.sg/news-and-publications/newsroom/media-release/117. (Erişim tarihi: 18.04.2016)

IOM. (2009). *Göç terimleri sözlüğü*. Cenevre: IOM

Işık, S. (2019). *The European Union's migration problem and border security relations with Turkey.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Israeli Ministry of Defense. (2018). Security technology at Gaza border. Erişim Adresi: https://www.mod.gov.il/English (Erişim tarihi: 21.12.2018).

İkizer, G., ve Karancı, N. (2017). Türkiye Klinikleri *J Psychol-Special Topics,* 2(3), 163-71.

İnliceliler, D. N. (2019). *International migration policies of Turkey and their socio-economic effects from 1923 to today.* Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İstanbullu, İ. (2022). Logic of border security. *Savunma Bilimleri Dergisi*, (42), 223-249.

Kaplan, H. I., & Sadock, B. J. (1998). Anxiety disorders. In H. I. Kaplan & B. J. Sadock (Eds.), *Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences, clinical psychiatry* (pp. 581-628). Egypt: Mass Publishing Co.

Kaplan, H. I., Sadock, B. J., & Grebb, J. A. (1994). *Kaplan and Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences, clinical psychiatry*. Williams & Wilkins Co

Karasu, M. A. (2018). Security risks caused by Syrian refugees in cities in Turkey. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 36*(2), 51-74.

Karataştan, N. (2017). *Health service access difficulties experienced by Syrian refugees.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Kardeş, S., Banko, Ç., ve Akman, B. (2017). Perception of Syrian refugees on social media: a dictionary evaluation. *Göç Dergisi, 4*(2), 185-200.

Kavukçuer, Y., ve Çetinkaya, T. (2017). Media perception of Syrian refugees living in Turkey. *Özgürlük Araştırmaları Derneği*, Issue: 5.

Kaya, A. (2014). Migration and integration discussions in Turkey: A retrospective look. In M. Altunoğlu et al. (Eds.), *İdeal Kent Göç I.* (pp. 11-28). *Kent Araştırmaları Derği*, Issue: 14.

Kaygalak, S. (1999). *Migration and urbanization in time and space dimensions: Case study of Mersin Demirtaş District.* Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

Kaypak, Ş., Bimay, M., ve Yılmaz, V. (2017). The role of local governments in solving international migration and refugee problems: Case study of Batman. In *Göç ve Yerel Yönetimler* (pp. 1179-1194). Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Elazığ.

King, R. (2012). "Theories and typologies of migration: An overview and a primer", *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*, 3/12, 1-44.

Kiraz, S. (2018). *Analysis of Turkish foreign policy during the Syrian civil war from the perspective of neoclassical realism (2011-2017).* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kirmayer, L. J., Dandeneau, S., Marshall, E., Phillips, M. K., ve Williamson, K. J. (2011). Rethinking resilience from indigenous perspectives. *La Revue Canadienne De Psychiatrie, 56*(2).

Knipscheer, J. W., ve Kleber, R. J. (2006). The relative contribution of war experiences and exile-related stressors to levels of psychological distress among Bosnian refugees. *J Clin Psychol, 62*, 339-353.

Kocabaş, C., & Alpaydın, Y. (2021). The migration phenomenon and the Turkish education paradigm. *Göç Araştırmaları Vakfı*, 1-50.

Koçak, Y., & Terzi, E. (2012). Migration phenomenon in Turkey, effects of migrants on cities and solution proposals. *Kafkas Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi, 3*(3), 169-175.

Koochek, A., Montazeri, A., Johansson, S. E., & Sundquist, J. (2007). Health-related quality of life and migration: A cross-sectional study on elderly Iranians in Sweden. *Health and Quality of Life Outcomes, 5*(1), 1-8.

Korkmaz, İ. (2016). An evaluation of the personal data protection law. *Tbb Dergisi*, Issue 124, pp. 81-152.

Korkmaz, G. (2022). *The effect of memories of individuals forced to migrate to Turkey during the 1989 forced migration on their emotions: Case study of Bursa.* Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.

Kutlu, Ö., Örselli, E., & Kahraman, S. (2017). The management of refugee camps in Turkey. In *Göç ve Kamu Yönetimi* (pp. 490-508). Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Elazığ.

Lee, E. S. (1966). "A theory of migration", *Demography, 3*(1), 47-57.

Lubit, R., & Eth, S. (2003). Children, disasters, and the September 11th World Trade Center attack. In *Trauma and disaster responses and management*, 1, 63-95.

Lupton, D. (2015). *Digital sociology*. Abingdon, UK: Routledge.

Mardani, A. (2018). *Migration stories.* Sanatta Yeterlik Tezi. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.

Math, S. B., Girimaji, S. C., Benegal, V., Uday Kumar, G. S., Hamza, A., ve Nagaraja, D. (2006). Tsunami: Psychosocial aspects of Andaman and Nicobar islands. Assessments and intervention in the early phase. *International Review of Psychiatry, 18*(3), 233-239.

Math, S. B., John, J. P., Girimaji, S. C., Benegal, V., Sunny, B., Krishnakanth, K., ve Uday Kumar, G. S. (2008). Comparative study of psychiatric morbidity among the displaced and non-displaced populations in the Andaman Nicobar Islands following the tsunami. *Prehospital and Disaster Medicine, 23*, 29-34.

Miller, K. E., Weine, S., Ramic, A. (2002). The relative contribution of war experiences and exile-related stressors to levels of psychological distress among Bosnian refugees. *Journal of Traumatic Stress, 15*(5), 377-87, (doi: 10.1023/A:1020181124118).

Miller, T. W. (1996). *Theory and assessment of stressful life events*. International Universities Press, Inc.

Moisander, P. A., & Edston, E. (2003). Torture and its sequel—a comparison between victims from six countries. *Forensic Science International, 137*(2-3), 133-140.

Momartin, S., Silove, D., Manicavasagar, V., & Steel, Z. (2004). Comorbidity of PTSD and depression: associations with trauma exposure, symptom severity and functional impairment in Bosnian refugees resettled in Australia. *Journal of Affective Disorders, 80*(2-3), 231-238.

Nar, B. (2008). *The effects of migration on education and educational management (Dilovası Example).* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Nicholson, B. L. (1997). The influence of pre-emigration and postemigration stressors on mental health: A study of Southeast Asian refugees. *Social Work Research, 21*(1), 19-31

Nickerson, A., Bryant, R. A., Silove, D., & Steel, Z. (2011). A critical review of psychological treatments of posttraumatic stress disorder in refugees. *Clinical Psychology Review, 31*(3), 399-417

Norris, F. H. (1992). Epidemiology of trauma: Frequency and impact of different potentially traumatic events on different demographic groups. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 60*(3), 409.

Norris, F. H. (1992). Epidemiology of trauma: Frequency and impact of different potentially traumatic events on different demographic groups. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 60*(3), 409.

Norris, F. H., & Elrod, C. L. (2006). Psychosocial consequences of disaster: A review of past research. *The Guilford Press*

Norris, F. H., Friedman, M. J., & Watson, P. J. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part II. Summary and implications of the disaster mental health research. *Psychiatry, 65*(3), 240-260

Norris, F. H., Friedman, M. J., Watson, P. J., Byrne, C. M., Diaz, E. & Kaniasty, K. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the empirical literature, 1981—2001. *Psychiatry, 65*(3), 207-239.

Norris, F. H., Murphy, A. D., Baker, C. K., Perilla, J. L., Rodriguez, F. G. & Rodriguez, J. D. J. G. (2003). Epidemiology of trauma and posttraumatic stress disorder in Mexico. *Journal of Abnormal Psychology, 112*(4), 646.

Norris, F. H., Perilla, J. L., Ibañez, G. E. & Murphy, A. D. (2001). Sex differences in symptoms of posttraumatic stress: Does culture play a role?. *Journal of Traumatic Stress, 14*(1), 7-28

North, C. S. (2002). Somatization in survivors of catastrophic trauma: a methodological review. *Environmental Health Perspectives, 110*(4), 637-640

Oran, F. Ç. Türkiye-AB İlişkilerinde Yeniden Canlanmadan "Hedef Değişimine" Doğru, *Yönetim Bilimleri Dergisi, C.16*, S.31, s.428.

Onyut, L. P., Neuner, F., Schauer, E., Ertl, V., Odenwald, M., Schauer, M. & Elbert, T. (2005). Narrative exposure therapy as a treatment for child war victims with post traumatic stress disorder: Two case reports and a pilot study in an African refugee settlement. *BMC Psychiatry. 5*: 7-10.

Oytun, O. (2014). "The humanitarian cost of the Syrian Civil War: Refugee crisis", *ORSAM Journal, C.6*, S.61, s. 39.

Oytun, O., & Gündoğar, S. S. (2015). The effects of Syrian refugees on Turkey report, ORSAM- TESEV Report No: 195, Ankara.

Önder, M. (2020). Artificial intelligence: Conceptual framework. In İ. Demir (Ed.), *Interdisciplinary policy vision and strategies* (pp. 91-102). Ankara: Iksad Publishing House.

Örselli, E., & Babahanoğlu, V. (2016). The development of migration management and migration policies in Turkey: A public policy analysis. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(43), 2063-2071.

Özbay, F. (2021). Social and economic analysis of internal migration movements: A study on migration from Şanlıurfa to Istanbul. Doktora Tezi, Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

Özben, Ö. (2023). *Border security as a hard component of homeland security and integrated border management.* Doktora Tezi, Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özçağlar Eroğlu, H. (2016). Migration management and governance in Turkey: An examination around the General Directorate of Migration Management. In *Tücaum International Geography Symposium Ankara* (pp. 572-573).

Özdal, B. (2018). International migration and population movements in the context of Turkey. Bursa: Dora Basım

Özdek, B. (2017). *Migration and marketing relationship: A study on the effects of Syrian migration on marketing practices of businesses in Gaziantep.* Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Özger, T. A. (2020). *The role of communication in migration policies: A study on Syrian migration.* Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özer, S., Şirin, S., & Oppedal, B. (2013). Bahçeşehir study of Syrian refugee children report. Accessed on May 4, 2023, from https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/studier/ungkul/bahcesehir-studyreport.pdf

Özey, R. (2010). *Geography of Turkey and Neighboring Countries*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özgöker, U., & Doğan, G. (2019). *International Migration and Refugee Crisis*. İstanbul: Der Kitabevi.

Özgöker, U., & Doğan, G. (2019). *International Migration and Refugee Crisis*. İstanbul: Der Kitabevi.

Özipek, B. (2018). Contribution to anti-discrimination and anti-prejudice arguments based on economic discrimination: "Syrian refugees and the Turkish economy" report. *Volume: 23*, Issue: 90, Page: 125-146.

Öztürk, B. (2016). *Geopolitical perspective on border security: Uludere border case*. Atatürk University, Social Sciences Institute, Erzurum.

Öztürk, F. (2018). Analysis of the concept of "new racism" produced for migrant women within the media framework. *Global Media Journal TR Edition*.

Öztürk, A. (2020). *Institutionalization of migration management in Turkey: An analysis through Syrian migration.* Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Social Sciences Institute, Konya.

Özyakışır, D. (2012). *Determinants of internal migration and return (reverse) migration: A field study on migration from TRA 2 Region (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) to Istanbul.* Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Paksoy, A., & Şentöregil, M. (2018). Turkish media's portrayal of Syrian refugees: Analysis of the first five years (2011-2015). *11*(1), Page: 237-256.

Pernice, R., & Brook, J. (1994). Relationship of migrant status (refugee or immigrant) to mental health. *International Journal of Social Psychiatry, 40*(3), 177-188

Philips, C. (2012). Turkey's Syria problem. *Public Policy Research IPPR,* 19 (2), 137-140.

Polat, S. S. (2020). *Evaluation of Turkey's new migration management in the context of integration policies*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Social Sciences Institute, Sakarya.

Porter, M., & Haslam, N. (2005). Predisplacement and postdisplacement factors associated with mental health of refugees and internally displaced persons: A meta-analysis. *Jama, 294*(5), 602-612.

Ramsay, R., Gorst-Unsworth, C., & Turner, S. (1993). Psychiatric morbidity in survivors of organised state violence including torture: A retrospective series. *The British Journal of Psychiatry, 162*(1), 55-59.

Reilly, R., & Flynn, M. (2022). The Ukraine crisis double standards: Has Europe's response to refugees changed. *Global Detention Project, 2*.

Reyes, G. (2006). *International disaster psychology: Purposes, principles, and practices*. *Handbook of international disaster psychology*, 1, 1-13.

Reyes, G., & Elhai, J. D. (2004). Psychosocial interventions in the early phases of disasters. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training, 41*(4), 399.

Sağdiç, Y. (2013). *6th and 7th grade students' attitudes towards social studies lessons examined in terms of various variables*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Education Sciences Institute, Elazığ.

Sağıroğlu, A. Z. (2015). Turkey's changing migration character. *Sosyoloji Divanı Dergisi, 3*(6), 9-30.

Samuk, S. (2016). The International Organization for Migration (IOM)'s approach to urban migration: IOM Turkey experiences.

Savaşeri, İ. U. (2014). *"The impact of the European Union integrated border management on Turkey's border security and restructuring efforts",* Yüksek Lisans Tezi, Milli Savunma Üniversitesi War Academies Strategic Research Institute, İstanbul.

Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangir, F. (2016). International migration phenomenon and its effects: Case of Syrian migration. *KMÜ Social and Economic Research Journal, 18*(31), 2-13.

Sánchez-Monedero, J., & Dencik, L. (2022). The politics of deceptive borders:'biomarkers of deceit'and the case of iBorderCtrl. *Information, Communication & Society, 25*(3), 413-430.

Schweitzer, R. D., Vromans, L., Brough, M., Asic-Kobe, M., Correa-Velez, I., Murray, K., & Lenette, C. (2018). Recently resettled refugee women-at-risk in Australia evidence high levels of psychiatric symptoms: individual, trauma and postmigration factors predict outcomes. *BMC Medicine, 16*(1), 1-12.

Schweitzer, R., Melville, F., Steel, Z., & Lacherez, P. (2006). Trauma, post-migration living difficulties, and social support as predictors of psychological adjustment in resettled Sudanese refugees. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 40*(2), 179-187

Sheikh, T. L., Abdulaziz, M., Agunbiade, S., Joseph, I., Ebiti, B., & Adekeye, O. (2015). Correlates of depression among internally displaced persons after

postelection violence in Kaduna, North Western Nigeria. *Journal of Affective Disorders, 170*, 46-51.

Silove, D., Sinnerbrink, I., Field, A., Manicavasagar, V., & Steel, Z. (1997). Anxiety, depression and PTSD in asylum-seekers: Associations with pre-migration trauma and post-migration stressors. *The British Journal of Psychiatry, 170*, 351.

Sirkeci, İ., & Cohen, J. H. (2015). Mobility, migration, insecurity. In M. Altunoğlu et al. (Eds.), *İdeal Kent Göç-II.* (pp. 8-21). *Kent Araştırmaları Enstitüsü*, Issue: 15.

Smith-Mclallen, A., Johnson, B. T., Dovidio, J. F., & Pearson, A. R. (2006). Black and white: The role of color bias in implicit race bias. *Social Cognition, 24*(1), 46–73.

Soykan, M. (2023). *Border security policies in Turkey.* Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir University, Social Sciences Institute, Niğde.

Steel, Z., Chey, T., Silove, D., Marnane, C., Bryant, R. A., & Van Ommeren, M. (2009). Association of torture and other potentially traumatic events with mental health outcomes among populations exposed to mass conflict and displacement: A systematic review and meta-analysis. *Jama, 302*(5), 537-549.

Steel, Z., Silove, D., Phan, T., & Bauman, A. (2002). Long-term effect of psychological trauma on the mental health of Vietnamese refugees resettled in Australia: A population-based study. *The Lancet, 360*(9339), 1056-1062

Stempel, C., Sami, N., Koga, P. M., Alemi, Q., Smith, V., & Shirazi, A. (2017). Gendered sources of distress and resilience among Afghan refugees in northern California: A cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 14*(1), 25.

Stojanov, R. (2004). Environmental migration summary analysis of the process 2nd International Conference on Environmental Concerns: Innovative Technologies and Management Options, 466-475.

Stouffer, A.S., 1940, "Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance", *American Sociological Review, 5*(6), Pp. 845-867.

Sucu, İ. (2019). The impact of artificial intelligence on society and the portrayal of artificial intelligence in the movie A.I. *International Journal of Textbooks and Educational Materials*, 2(2), 203-215.

Sundquist, J. (1994). Refugees, labour migrants and psychological distress. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 29*(1), 20-24.

Şahin, A., & Söylemez, A. (2017). Refugees in metropolitan municipality strategic plans. In *Göç Ve Yerel Yönetimler* (pp. 963-972). Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Elazığ.

Şahin, A. U. (2018). *The disaster nature of mass forced migrations: New approaches in migration management from the perspective of the Syrian migration*. Doktora Tezi, Bursa Uludağ University, Social Sciences Institute, Bursa.

Şahin, F. (2001). The role of the physician in child abuse and neglect. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 10*(7), 246-249.

Şahin, İ. (2009). *Nation-states in the light of globalization debates.* İstanbul: Yeniyüzyıl Yayınları.

Şahin, A. U. (2018). *The disaster nature of mass forced migrations: New approaches in migration management from the perspective of the Syrian migration*. Doctoral thesis, Bursa Uludağ Üniversitesi (Turkey).

Şahiner, M. K., Ayhan, E., & Önder, M. (2021). Artificial intelligence governance in the new border security understanding: Opportunities and threats. *Ulisa: International Studies Journal, 5*(2), 83-95.

Şeker, Ş. E. (2014). "Digitalization", *Ybs Encyclopedia*, Volume 1, Issue 1

Şensoy, S. E. (2005). *Village, city and migration: Sociological approach to problems of migrants from surrounding towns and districts to Van.* Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl University Social Sciences Institute Sociology Department.

Tang, B., Deng, Q., Glik, D., Dong, J., & Zhang, L. (2017). A meta-analysis of risk factors for post-traumatic stress disorder (PTSD) in adults and children after earthquakes. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 14*(12), 1537.

Taşcı, F. (2009). Migration as a social policy issue. *Kamu-İş Journal*, Issue:4, 177-204.

Taşçı, G. (2021). Education and migration. In Arda Özkan, Gülşah Taşçı (Eds.), *Migration: An Interdisciplinary Perspective* (pp. 87-103). Ankara: Nobel Publishing.

Taşçı, K., & Özsan, M. (2013). Analysis of the impact of the Syrian crisis on the Turkish economy (2011-2013), Ankara.

Tavas, O. E. (2015). International migration management strategy in Turkey's EU full membership process (A Model Proposal), Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Social Sciences Institute, Ankara.

Tazzioli, M. (2018). Spy, track and archive: The temporality of visibility in Eurosur and Jora. *Security Dialogue, 49*(4), 272-288.

T.C. Official Gazette. (2014). Temporary Protection Regulation. Ankara.

Teodorescu, D. S., Heir, T., Hauff, E., Wentzel-Larsen, T., & Lien, L. (2012). Mental health problems and post-migration stress among multi-traumatized refugees attending outpatient clinics upon resettlement to Norway. *Scandinavian Journal of Psychology, 53*(4), 316-332.

Thoburn, J. W., Carlile, J. A., & Clark, N. E. (2014). A systems approach to international disaster psychology. *Journal of Family Psychotherapy, 25*(2), 163-176.

Trade Ministry. (2023). Erişim Adresi: https://ticaret.gov.tr/customs-processes/customs-administrations/ border-gates. (Erişim Tarihi: 13.02.2023)

Tinghög, P., Malm, A., Arwidson, C., Sigvardsdotter, E., Lundin, A., & Saboonchi, F. (2017). Prevalence of mental ill health, traumas and postmigration stress among refugees from Syria resettled in Sweden after 2011: A population-based survey. *BMJ Open, 7*(12).

Toksöz, G. (2006), *International labor migration*, İstanbul Bilgi University Publications, İstanbul.

Turgay, S. (2011). *Border security in Turkey's EU membership process.* Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli University, Social Sciences Institute, Kocaeli.

Tümeğ, D. (2018). Turkish public's perception of Syrian asylum seekers/refugees. Ankara

Tümertekin, E., & Ö. Nazmiye (1998). *Human Geography*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Tümtaş, M. S. (2007). *The effect of internal migration on urban tension: Case study of Mersin.* Yüksek Lisans Tezi. Muğla University Social Sciences Institute.

TÜİK İnternet Sitesi (2024). Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulletin/Index?p=International-Migration-Statistics-2022-49457 / (Last Accessed: 15.03.2024)

Turkish Statistical Institute (TUİK) (2022a) *International Migration Statistics*, Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulletin/Index?p=International-Migration-Statistics-2022-49457. (Erişim tarihi: 18.03.2024).

Turkish Statistical Institute (TUİK) (2022b) International Migration Statistics, Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulletin/Index?p=International-Migration-Statistics-2022-49457. (Erişim Tarihi 20.03.2023).

Umar, Ö. O. (2003). *Turkey-Syria relations (1918-1940).* Elazığ: Fırat University Middle East Research Center.

Ursano, R. J., & Norwood, A. E. (Eds.). (2008). *Trauma and Disaster Responses and Management*, 22(1), American Psychiatric Pub

U.S. Customs and Border Protection. (2019). Biometric Entry-Exit Program. Retrieved from https://www.cbp.gov/travel/biometrics

Üstün, N. (2016). Integration of Syrians into the Turkish labor market: Problems and suggestions. Konya.

Van Der Boor, C. F., Amos, R., Nevitt, S., Dowrick, C., & White, R. G. (2020). Systematic review of factors associated with quality of life of asylum seekers and refugees in high-income countries. *Conflict and Health*, *14*(1), 1-25.

Von Werthern, M., Robjant, K., Chui, Z., Schon, R., Ottisova, L., Mason, C., & Katona, C. (2018). "The impact of immigration detention on mental health: A systematic review", *BMC Psychiatry, C:18*, No:382.

Vural, G. (2018). *Visual analysis of migration routes to Europe using GIS between 2009 and 2017.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Technical University Computing Institute, İstanbul.

Warfa N, Curtis S, Watters C et al (2012) Migration experiences, employment status and psychological distress among Somali immigrants: A mixed-method international study. *BMC Public Health, 12*:1-12.

Wessells, M. G. (2009). Do no harm: toward contextually appropriate psychosocial support in international emergencies. *American Psychologist, 64*(8), 842.

Yalçın, C. (2004). *Sociology of Migration*. Ankara: Anı Publishing.

Yalçın, O. (2021). *Migration and security relationship in Turkey: Case of Syrian migration.* Yüksek Lisans Tezi, İnönü University, Social Sciences Institute, Malatya.

Yaman, H., Kut, A., Yaman, A., & Ungan, M. (2002). Health problems among UN refugees at a family medical centre in Ankara, Turkey. *Scandinavian Journal of Primary Health Care, 20*(2), 85-87.

Yayboke, E., & Gallego, C. G. (2019). Out of the shadows: Shining a light on irregular migration, (Online) https://www.csis.org/analysis/out-shadowsshining-light-irregular-migration, accessed 2 July 2021.

Yeşiltaş, M. (2015). "Being neighbor to a civil war: Turkey's Syria border security politics", *Analysis, S.136*, s. 15-16.

Yıldırım A. S., & Yıldırım, E. (2021). Forced migration movements from the Middle East: Factors determining migration from Syria to Turkey, *Research Article, 16*(2), 1029-1050.